

On our Hindi language Reader Demand we are adding two Hindi language pages Now PREETNAMA welcome All Hindi Writers and Readers

PREETNAMA
ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
 ਖਰਾ ਸੱਚ ਨਿਊਯਾਰਕ
 ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ : ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ ਪ੍ਰੀਤ Online and Print Media +1 201-312-4180

ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀਆਂ ਤਾਜ਼ੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ, ਲੇਖ ਅਤੇ ਕਾਵਿ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਈ ਦੇਖੋ ਸਾਡੀ ਵੈਬਸਾਈਟ
www.preetnama.com

ਸਾਲ 1, ਅੰਕ 55, ਮਿਤੀ : 27 ਮਈ, 2020 ਤੋਂ 02 ਜੂਨ, 2020 ਵੈਬਸਾਈਟ : www.preetnama.com ਈਮੇਲ preetnamausa@gmail.com

ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੁੰਜ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ ਤੇ ਆਪਣਾ ਮੀਡਿਆ ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ ਪ੍ਰੀਤ ਵਲੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਣਾਮ

ਨੰਗੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਗਰਮ ਰੋਤ । ਠੀਕ ਵਾਰ ਤਾ ਰੂਹ ਕੰਬ ਜਾਦੀ ਹੈ ਯਾਦ ਕਰ ਕੇ । ਪਰ ਮੇਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਅਡੋਲ ਰਹੇ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿੱਚ ਮਗਨ ਰਹਿ ਕੇ ਜੁਲਮ ਸਹਾਰਦੇ ਰਹੇ । ਜਾਲਮਾ ਨੇ ਇੱਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਬਲਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਉਬਲਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ । ਪਰ ਮੇਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ 'ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ਮੀਠਾ ਲਾਗੇ' ਧੁੱਨ ਅਲਾਪਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾ ਗਏ । ਛੇਵੇਂ ਦਿਨ 16 ਮਈ 1606 ਨੂੰ ਜਾਲਮਾ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਵਨ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ ਵਹਾ ਦਿੱਤਾ । ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹੈ ਡੇਹਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਮੇਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਤ ਰਹਿ ਕੇ ਜੁਲਮ ਸਹਾਰ ਗਏ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾ ਗਏ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹੰਝੂਆਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਤਾਂ ਵਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹੀ ਹਨ ਸਗੋਂ ਰੂਹ ਵੀ ਕੰਬ ਜਾਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਸ਼ਹਾਦਤ ਜ਼ਰੀਏ ਮੇਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਗਲਤ ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਤੇ ਹਰ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਦਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਚੀ ਬਾਣੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ , ਬਾਰਹਮਾਹ ਤੇ ਵਾਰਾ ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਡਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ । ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਪੁੰਜ ਅਤੇ ਧਰਮ ਰੱਖਿਅਕ ਲਾਸ਼ਾਨੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਰਤਾਜ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ । ਸ ਪ੍ਰੀਤ ਵਲੋਂ ਕੋਟਿਨ ਕੋਟ ਪ੍ਰਣਾਮ । ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਭ ਬਲ, ਬੁੱਧੀ ਤੇ ਸਬਰ ਸ਼ੇਰੋਖ ਬਖਸ਼ੇ । ਭੁੱਲ-ਚੁੱਕ ਲਈ ਖਿਮਾ ਦੀ ਜਾਚਕ

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਆਰੰਭ ਹੈ । ਜੁਲਮ ਦੀ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ, ਧਰਮ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਕਾਰਜ ਵੀ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ । ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਨੇ ਇੱਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਬਲਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਉਬਲਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ । ਪਰ ਮੇਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ 'ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ਮੀਠਾ ਲਾਗੇ' ਧੁੱਨ ਅਲਾਪਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾ ਗਏ । ਛੇਵੇਂ ਦਿਨ 16 ਮਈ 1606 ਨੂੰ ਜਾਲਮਾ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਵਨ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ ਵਹਾ ਦਿੱਤਾ । ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹੈ ਡੇਹਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਮੇਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਤ ਰਹਿ ਕੇ ਜੁਲਮ ਸਹਾਰ ਗਏ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾ ਗਏ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹੰਝੂਆਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਤਾਂ ਵਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹੀ ਹਨ ਸਗੋਂ ਰੂਹ ਵੀ ਕੰਬ ਜਾਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਸ਼ਹਾਦਤ ਜ਼ਰੀਏ ਮੇਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਗਲਤ ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਤੇ ਹਰ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਦਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਚੀ ਬਾਣੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ , ਬਾਰਹਮਾਹ ਤੇ ਵਾਰਾ ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਡਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ । ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਪੁੰਜ ਅਤੇ ਧਰਮ ਰੱਖਿਅਕ ਲਾਸ਼ਾਨੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਰਤਾਜ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ । ਸ ਪ੍ਰੀਤ ਵਲੋਂ ਕੋਟਿਨ ਕੋਟ ਪ੍ਰਣਾਮ । ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਭ ਬਲ, ਬੁੱਧੀ ਤੇ ਸਬਰ ਸ਼ੇਰੋਖ ਬਖਸ਼ੇ । ਭੁੱਲ-ਚੁੱਕ ਲਈ ਖਿਮਾ ਦੀ ਜਾਚਕ

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਆਰੰਭ ਹੈ । ਜੁਲਮ ਦੀ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ, ਧਰਮ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਕਾਰਜ ਵੀ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ । ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਨੇ ਇੱਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਬਲਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਉਬਲਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ । ਪਰ ਮੇਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ 'ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ਮੀਠਾ ਲਾਗੇ' ਧੁੱਨ ਅਲਾਪਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾ ਗਏ । ਛੇਵੇਂ ਦਿਨ 16 ਮਈ 1606 ਨੂੰ ਜਾਲਮਾ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਵਨ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ ਵਹਾ ਦਿੱਤਾ । ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹੈ ਡੇਹਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਮੇਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਤ ਰਹਿ ਕੇ ਜੁਲਮ ਸਹਾਰ ਗਏ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾ ਗਏ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹੰਝੂਆਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਤਾਂ ਵਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹੀ ਹਨ ਸਗੋਂ ਰੂਹ ਵੀ ਕੰਬ ਜਾਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਸ਼ਹਾਦਤ ਜ਼ਰੀਏ ਮੇਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਗਲਤ ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਤੇ ਹਰ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਦਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਚੀ ਬਾਣੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ , ਬਾਰਹਮਾਹ ਤੇ ਵਾਰਾ ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਡਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ । ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਪੁੰਜ ਅਤੇ ਧਰਮ ਰੱਖਿਅਕ ਲਾਸ਼ਾਨੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਰਤਾਜ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ । ਸ ਪ੍ਰੀਤ ਵਲੋਂ ਕੋਟਿਨ ਕੋਟ ਪ੍ਰਣਾਮ । ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਭ ਬਲ, ਬੁੱਧੀ ਤੇ ਸਬਰ ਸ਼ੇਰੋਖ ਬਖਸ਼ੇ । ਭੁੱਲ-ਚੁੱਕ ਲਈ ਖਿਮਾ ਦੀ ਜਾਚਕ

ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ ਪ੍ਰੀਤ ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ

ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਦਿਨ ਤਿਉਹਾਰ

ਅਵਤਾਰ ਪੁਰਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ	6 ਜੂਨ
ਸ਼ਹੀਦੀ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ	6 ਜੂਨ
ਰੱਬ ਯਾਤਰਾ ਸ੍ਰੀ ਜਗਰਨਾਥ ਪੁਰੀ	23 ਜੂਨ
ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ	25 ਜੂਨ
ਬਰਸੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ	28 ਜੂਨ
ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦਿਵਸ	30 ਜੂਨ
ਪੰਚਮੀ	26 ਜੂਨ
ਸੰਗਰਾਂਦ	14 ਜੂਨ
ਪੂਰਨਮਾਸੀ	5 ਜੂਨ
ਮੱਸਿਆ	21 ਜੂਨ

ਇਸ ਅੰਕ ਦਾ ਸਵਾਲ

ਕੀ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਤੁਫਾਨ ਨਾਲ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਦਾ ਪੈਕੇਜ ਦੇਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ?

ਜਵਾਬ :-

ਹਾਂ ਜਾਂ ਨਾਂਹ ਵਿੱਚ ਦੱਸੋ

ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜ਼ਾਬਾ ਈਮੇਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ preetnamausa@gmail.com

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਰਾਲੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ 70ਵੀਂ ਬਰਸੀ ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ

ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ

ਮਿਤੀ 1, 2, 3 ਜੂਨ

PREETNAMA ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ ਖਰਾ ਸੱਚ ਨਿਊਯਾਰਕ Online and Print Media New York, U.S.A

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ ਨਿਊਯਾਰਕ	ਕਮਲਜੀਤ ਟਾਂਡਾ	ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਖਾਲਸਾ	ਡਾ. ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ (ਪੰਜਾਬ)	ਡਾ. ਕੇ. ਆਰ ਬਾਲੀ ਐਸ. ਐਮ. ਓ ਟਾਂਡਾ	ਡਾ. ਰੁੱਬਲ ਕਨੇਡਾ	ਸ਼ਮਸ਼ਿਰ ਸਿੰਘ ਜਰਮਨ	ਸ਼ਾਨ ਬੁਦਰਜ਼ ਯੂ. ਐਸ. ਏ

ਸਿੱਖ ਸੇਵਾ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਨ ਦੇ ਥੈਲੇ ਵੰਡੇ

ਅਗਲੀ ਸੇਵਾ ਕੋਰੋਨਾਵਾਇਰਸ ਦੀ ਕਿੱਟਾਂ ਦੀ ਆਰੰਭੀ ਜਾਵੇਗੀ : ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ

ਨਿਊਯਾਰਕ/ਕਰਾਚੀ (ਰਾਜ ਗੋਗਨਾ)- ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਕੋਰੋਨਾ ਦੀ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਿੱਖ ਸੇਵਾ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਫਾਊਂਡਰ ਤੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫੋਨ ਵਾਰਤਾ ਦੌਰਾਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਵਲੋਂ 200 ਰਾਸ਼ਨ ਦੇ ਥੈਲੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਰਾਸ਼ਨ ਵੰਡਣ ਸਮੇਂ ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਰੰਗ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਜਰੂਰਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਰਾਸ਼ਨ ਦੇ ਥੈਲੇ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਵਰਤਾਉਣ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ

ਨੇ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਜਿੱਥੇ ਮੁਸਲਿਮ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨੇ ਵੀ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਉੱਥੇ ਸਿੱਖ ਸੇਵਾ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਖਾਸ ਯੋਗਦਾਨ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਸ਼ਨ ਵੰਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਕੋਰੋਨਾ ਦੀਆਂ ਕਿੱਟਾਂ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਸਬੰਧੀ ਉਪਰਾਲੇ ਅਰੰਭੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਛੇਤੀ ਹੀ ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਹਿਯੋਗ ਰਹੇਗਾ। ਕੋਰੋਨਾਵਾਇਰਸ ਦੀ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਅਸੀਂ ਗਰੀਬ ਤੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਰਾਸ਼ਨ ਵੰਡਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਦੇ ਰਹਾਂਗੇ। ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਹੀ ਚੱਲ ਸਿੱਖ ਸੇਵਾ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕੱਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੱਡਰੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਉੱਚੀ ਸੋਚ ਦਾ ਫੈਨ ਹਾਂ: ਗਾਇਕ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਰੰਧਾਵਾ

ਨਿਊਯਾਰਕ/ ਟੋਰਾਂਟੋ (ਰਾਜ ਗੋਗਨਾ)-ਅਸੀਂ ਜਗੀਰਾ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਜਮੀਰਾ ਵਾਲੇ ਹਾਂ, ਫੁੱਟੋ ਵਿਕਦੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜੇ ਆਪ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਵਿਕਦੇ, ਜੇ ਸੱਚਿਆ ਸੰਗ ਬਹਿਣਾ ਏ ਲੋਕਾ ਕਾਫਰ ਕਾਫਰ ਕਹਿਣਾ ਏ, ਜੇ ਅੰਦਰ ਤੇਰੇ ਸੱਚ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਕੋਠੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਨੱਚ, ਜਿਹੜਾ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਲੜੇ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਆਖਦੇ ਕੇ ਇਹ ਤਾਂ ਅੰਤਵਾਦੀ ਹੋ ਗਏ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਗਾਇਕ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਸਾਡੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੱਡਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਹੁਣਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਸਰਕਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੀਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਕੁਝ ਕੁ ਪਾਖੰਡੀ ਬਾਬਿਆਂ ਬੁਥਨਿਆ ਵਲੋਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇਣੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਗੱਲ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਬਿਜਨੈਸ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦੇ ਘਾਟੇ ਇਹਨਾਂ ਪਾਖੰਡੀ ਸਾਧਾਂ ਕੋਲੋਂ ਝੱਲੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਲੋਕ ਅੱਜਕਲ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਗਏ ਨੇ ਜੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਵੇਲਾ ਲੰਘ ਗਿਆ ਮੁੜਕੇ

ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਇਹਨਾਂ ਰਲ ਮਿਲਕੇ ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਯੂਨੀਅਨ ਬਣਾਈ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਈ। ਫੇਲ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਲੋਕ ਚੰਦਰਮਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਇਹ ਭੰਗ ਵਾਲੇ ਘੋਟਨੇ ਨੂੰ ਮੋਟਰ ਲਵਾਉਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰਹੇ ! ਖੈਰ ਅੱਜ ਦੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ, ਖਰੇ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਆ ਗਈ, ਪੁਜਾਰੀ ਨੂੰ ਪੁਜਾਰੀ ਕਹਿਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਆ ਗਈ, ਗਲਤ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤੇ ਸਹੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਹਿਣਾ ਦਾ ਜਜਬਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਗਰੀਬ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਧੱਕਾ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ

ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਹ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਆਗੂ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜਾਇਆ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੀ ਮਾੜਾ ਕਰਤਾ ਤੁਹਾਡਾ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਬੰਦ ਕਰ ਵਾ ਉ ਣ ਵਾਲਿਓ ਤੁਹਾਨੇ ਫਰਿੱਜ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਨੁਰਮਹਿਲ ਨਹੀਂ ਦਿਸਿਆ, ਸਿਰਸੇ ਵਾਲਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਹੋਈ, ਭਨਿਆਰੇ ਵਾਲਾ, ਤੀਰਾਂ ਵਾਲਾ, ਗੁਤਾ ਵਾਲਾ, ਮੀਰ ਪਵਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ

ਦੇ ਕਈ ਹੋਰ ਠੱਗ ਨਹੀਂ ਦਿਸੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਰੱਬ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਨਹੀਂ ਤੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨਾ ਰੋਕੋ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਬਿਜਾਏ ਥੱਲੇ ਨਾ ਸੁਟੋ ਇਹ ਪਬਲਿਕ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਜਾਣਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੋਚ ਤੇ ਅੱਜ ਹਰ ਇਕ ਸੂਝਵਾਨ ਸਿੱਖ ਬੱਚਾ ਬੱਚਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇ ਰਿਹਾ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚਟਾਨ ਵਾਂਗ ਖੜਾ ਹੈ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਫੈਨ ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੱਚ ਨੂੰ ਸੱਚ ਕਹਿਣਾ ਤੇ ਝੂਠ ਨੂੰ ਝੂਠ ਕਹਿਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੱਡਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਹੁਣਾਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਸਹਿਰ ਸਹਿਰ ਵਿਚ ਲੱਗਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਹਰ ਇਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਲਾਗ ਲੈ ਸਕੇ।

ਮੈਰੀਲੈਂਡ ਸੂਬੇ ਚ ਹੁਣ ਕੋਰੋਨਾਵਾਇਰਸ ਟੈਸਟਿੰਗ ਬਗੈਰ ਲੱਛਣਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ : ਗਵਰਨਰ ਲੈਰੀ ਹੋਗਨ

ਮੈਰੀਲੈਂਡ (ਰਾਜ ਗੋਗਨਾ) -ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਮੈਰੀਲੈਂਡ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਲੈਰੀ ਹੋਗਨ ਨੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਰੀਲੈਂਡ ਰਾਜ ਆਪਣੀ ਲੰਬੀ-ਅਵਧੀ ਦੀ ਕੋਰੋਨਾਵਾਇਰਸ ਟੈਸਟਿੰਗ ਰਣਨੀਤੀ ਵਿਚ ਨਾਜ਼ੁਕ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ 200,000 ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦੇ 3.5 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੇ ਟੈਸਟਿੰਗ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੋਗਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਮੈਰੀਲੈਂਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਟੈਸਟ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਾ ਕਰ ਰਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵੀ ਟੈਸਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਰਾਜਪਾਲ ਹੋਗਨ ਨੇ ਮੈਰੀਲੈਂਡ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਆਫ਼ ਹੈਲਥ (ਐਮਡੀਐਚ) ਨੂੰ ਰਾਜ ਭਰ ਵਿੱਚ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਅਧਾਰਤ ਟੈਸਟਿੰਗ ਸਾਈਟਾਂ 'ਤੇ ਕੋਰੋਨਾਵਾਇਰਸ ਟੈਸਟਿੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਧੀ ਹੋਈ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਰਾਜ ਦੀ ਪ੍ਰਿੰਸ ਜਾਰਜ ਕਾਉਂਟੀ ਵਿਚ ਦੋ ਨਵੀਆਂ ਕੋਰੋਨਾਵਾਇਰਸ ਟੈਸਟਿੰਗ ਸਾਈਟਾਂ ਵੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰਾਜਪਾਲ ਹੋਗਨ ਨੇ ਇਕ ਸੰਕਟਕਾਲੀਨ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਲਾਇਸੈਂਸਸ਼ੁਦਾ ਫਾਰਮਾਸਿਸਟਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੀਏਵੀਡ -19 ਟੈਸਟਾਂ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਗਵਰਨਰ ਹੋਗਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਸ ਹਦ ਤੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ, ਅਸੀਂ ਰਾਜ ਭਰ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਕਾਤ ਮੁਕਤ ਕੋਵਿਡ -19 ਟੈਸਟਿੰਗ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਛਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮੈਰੀਲੈਂਡ ਦੀ ਲੰਬੀ ਮਿਆਦ ਦੀ ਟੈਸਟਿੰਗ ਰਣਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰੇਗਾ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਨਿਦਾਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਲਦੀ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ

ਸਹਾਇਤਾ ਵੀ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਲਈ ਸਾਡੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਏਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਸੀਂ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸੈਂਕੜੇ ਫਾਰਮੇਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਵਿਡ -19 ਦੇ ਟੈਸਟਾਂ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਤੇ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਗਵਰਨਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡਰਾਈਵ-ਥਰੂ, ਵੀਈਆਈਪੀ ਸਾਈਟ 22 ਮਈ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ

ਮੁਲਾਕਾਤ-ਮੁਕਤ ਟੈਸਟਿੰਗ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਚਾਰ ਪਾਇਲਟ ਸਾਈਟਾਂ ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚ ਬਾਲਟੀਮੋਰ ਕਾਉਂਟੀ ਵਿੱਚ ਟਿਮੋ ਨਿਅਮ ਫੋਅਰਗ੍ਰਾਉਂਡਸ 21 ਮਈ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ, ਅੰਨ ਟੈਸਟਾਂ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਾਰਜ ਦੀ ਕਾਉਂਟੀ ਵਿੱਚ ਹਿਆਟਸਵਿਲੇ ਵੀ ਆਈ.ਪੀ. ਟੈਸਟਿੰਗ ਅਗਲੇ ਹਫਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਟੈਸਟ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਲੱਛਣ ਹੋਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਜੇਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੋਈ ਵੀ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ। ਜੇ ਮੁਫਤ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹੋਗਨ ਨੇ ਇਕ ਸੰਕਟਕਾਲੀਨ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੈਂਕੜੇ ਲਾਇਸੈਂਸਸ਼ੁਦਾ ਫਾਰਮਾਸਿਸਟਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਵਿਡ -19 ਟੈਸਟਾਂ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਅੰਬੈਸਡਰ ਤਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦੇ ਉੱਦਮਾਂ ਸਦਕਾ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਵਤਨ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸ਼ੁਰੂ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ, ਡੀ. ਸੀ. (ਰਾਜ ਗੋਗਨਾ) - ਕੋਰੋਨਾਵਾਇਰਸ ਦੀ ਖ਼ਿਮਾਰੀ ਕਰਕੇ ਪੂਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਟੂਰਿਸਟ ਅਤੇ ਵੀਜ਼ਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਆਪਣੇ ਵਤਨ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵਾਪਸੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਵਿੱਚ ਘਿਰ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਅੰਬੈਸਡਰ ਤਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦੇ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਉੱਦਮਾਂ ਸਦਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜਾਅਵਾਰ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਘੱਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤੀ ਅੰਬੈਸਡਰ ਸ: ਤਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦਾ ਤਹਿ ਦਿਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਤਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਹ 28 ਹਜ਼ਾਰ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੇ ਅੰਬੈਸੀ ਕੋਲ ਭਾਰਤ ਜਾਣ ਲਈ ਆਪਣੀ

ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਕਰਵਾਈ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪੜਾਅਵਾਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਭੇਜਣਗੇ। ਜਿਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਬੜੇ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਅੰਬੈਸੀ ਵਲੋਂ ਤੇ ਖਾਸਕਰ ਸ. ਤਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਭਾਰਤੀ ਅੰਬੈਸਡਰ ਵੱਲੋਂ ਇਹਨਾਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿਹਤ, ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ, ਖਾਣ-ਪੀਣ ਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸਟਾਫ ਵਲੋਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਆਦਰ ਮਾਣ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਰਵਾਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ 2 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਭਾਰਤੀ ਅੰਬੈਸਡਰ ਸ: ਤਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਦਿਲੀ ਨਾਲ

ਵਿਦਾਇਗੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਤਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਅਮਰੀਕੀ ਆਗੂਆਂ ਵਲੋਂ ਸ. ਤਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦੇ ਇਸ ਉਪਰਾਲੇ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਸਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੱਸੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਿੱਖਸ ਆਫ ਅਮਰੀਕਾ, ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੋਨੀ ਕੁਆਰਡੀਨੇਟਰ ਬੀ. ਜੇ. ਪੀ. ਓਵਰਸੀਜ਼ ਤੇ ਡਾ. ਅਭੱਪਾ ਪੁਸ਼ਾਦ ਉੱਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ. ਤਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅੰਬੈਸੀ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਅੱਚ-1 ਦੇ ਅਮਰੀਕਨ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਬੱਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

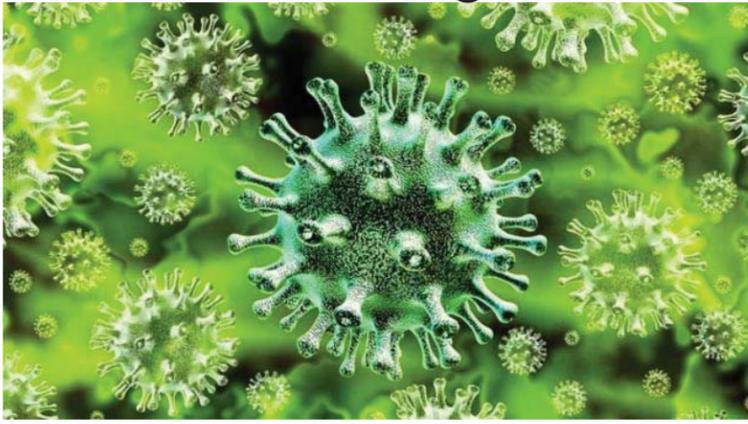
ਯੂਕੇ ਦੇ ਗੁਰੂਘਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪੌਡ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਾਬੂ

ਇਗਲੈਂਡ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਡਰਬੀ ਸਥਿਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਹਮਲਾ ਸੋਮਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਦੇਰ ਸ਼ਾਮੀ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਹਮਲਾਵਰ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਕਾਫੀ ਭੰਨ-ਤੋੜ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪੌਡ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੁਲਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਮੁਲਕ ਦਾ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਉੱਤੇ ਲਿਖ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ - 'ਕਲਮੀਰ ਦੀ ਜਨਤਾ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ? ਕਰੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਭ ਲਈ ਮੁਸੀਬਤ ਖੜੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।' ਇਸ ਸੁਨੇਹੇ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। UK ਦੇ ਗੁਰੂਘਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਡਾਲਰ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਾਬੂ ਡਰਬੀ ਸ਼ਹਿਰ ਇਗਲੈਂਡ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਲੰਦਨ ਤੋਂ 200 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਹੈ। ਲੇਬਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਐੱਮਪੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਉੱਤੇ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਾ ਤੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਐੱਮਪੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਸੰਗਤ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਗੁਰੂਘਰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਆਪਣੇ ਲੰਗਰ ਰਾਹੀਂ 500 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਇੱਕ ਬਿਆਨ 'ਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੋਮਵਾਰ ਸਵੇਰੇ 6 ਕੁ ਵਜੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪੌਡ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਇਸ ਹਮਲੇ 'ਚ ਕਿਸੇ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਆਮ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਭਰਿਆ ਹਮਲਾ ਮੰਨ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਐਨਆਰਆਈਜ਼ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਸੁਵਿਧਾ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਤ

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਗਾਂਧੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਸੁਵਿਧਾ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਡਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਥਾਪਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ 'ਚ ਭੇਜਣ ਲਈ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਥਾਗਤ ਏਕਾਂਤਵਾਸ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸੁਵਿਧਾ ਕੇਂਦਰ ਵਿਖੇ ਆਵਾਜਾਈ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਾ ਬੇਦੋਬਸਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਫਸੇ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈਜ਼ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੁਖਾਲੀ ਵਾਪਸੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 14 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਏਕਾਂਤਵਾਸ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਰੁਕਣਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕੋਵਿਡ ਲਈ ਟੈਸਟ ਵੀ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੈਗੇਟਿਵ ਪਾਏ ਜਾਣਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਹੋਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਸਵੈ-ਏਕਾਂਤਵਾਸ ਲਈ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦਕਿ ਪਾਜ਼ੇਟਿਵ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਭਾਲ/ਇਲਾਜ ਲਈ ਏਕਾਂਤਵਾਸ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 'ਵੇਦੇ ਮਾਤਰਮ ਮਿਸ਼ਨ' ਤਹਿਤ 20,000 ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈਜ਼ ਦੀ ਘਰ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੇ ਉਡਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੁਵਿਧਾ ਕੇਂਦਰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹਫ਼ਤਾ-ਦਫ਼ਤੀ ਜਾਂ ਦੁਬਿਧਾ ਤੋਂ ਬਿਹਤਰ ਤਾਲਮੇਲ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਜੱਦੀ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਉਸੇ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ੁਮਿਕ ਰੇਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਰਵਾਸੀ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੇ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਨੋਡਲ ਅਫਸਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਕੋਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਨੇ ਕਈ ਰੂਪ ਬਦਲੇ, ਪਰ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਵਧਿਆ, ਅਧਿਐਨ 'ਚ ਦਾਅਵਾ

ਕੋਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ 'ਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ 'ਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਵਧੀ ਹੈ। ਤੇਜ਼ੀ ਖ਼ਾਸ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਫੈਲਾਉਣ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕਾਲਜ ਆਫ਼ ਲੰਦਨ ਦੇ

ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਅਧਿਐਨ 'ਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾ ਰਹੇ ਕੋਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਦੇ 31 ਸਟ੍ਰੇਨ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਿੱਟੇ ਕੱਢੇ ਹਨ। ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਤਾਂ ਆਮ ਹਨ, ਜੋ ਅਕਸਰ ਵਾਇਰਸ 'ਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੁਝ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕਾਲਜ ਆਫ਼ ਲੰਦਨ ਦੇ ਖੋਜਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ 75 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ 15,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੋਰੋਨਾ ਪੀੜਤਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ 31 ਤਬਦੀਲੀਆਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜੋ 10 ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਸਨ। ਖੋਜਕਰਤਾਵਾਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਡਾ. ਫਰੈਂਕ

ਡੇਰਕਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਵਾਇਰਸ 'ਚ ਹੋ ਰਹੇ ਬਦਲਾਅ ਕਿੰਨੇ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹਨ? ਕੀ ਇਸ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਫੈਲਣ ਦੀ ਦਰ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਨਤੀਜੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉੱਥੇ, ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਬਦਲਾਅ ਅਜਿਹੇ ਸਨ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਾਇਰਸ ਨੂੰ ਫੈਲਣ 'ਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇਸ 'ਚ ਸਿਰਫ਼ ਇਹੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਸ 'ਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਬਦਲਾਅ ਆਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਰੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਵੇਗਾ। ਹੋਰ ਅਧਿਐਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ 'ਚ ਹੁਣ ਤਕ 7000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਦਲਾਅ ਆਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 300 ਕਾਫ਼ੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਵਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਕੋਰੋਨਾ ਕਾਰਨ ਲਗਭਗ 1 ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ

ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਜਾਨਲੇਵਾ ਕੋਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਅੰਕੜਾ ਲਗਭਗ 1 ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਬੀਮਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀ ਲਾਪਰਵਾਹ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਾਰੇ 50 ਸੂਬਿਆਂ 'ਚ ਲੋਕਫਾਉਣ 'ਚ ਛੇਟ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਖੋਜਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਟੀਕਾ ਤਿਆਰ ਨਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਲਾਗ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਧਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ 'ਚ 50-60 ਲੱਖ ਲੋਕ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੀ ਲਪੇਟ 'ਚ ਆ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਅੰਕੜਾ 2024 ਤਕ 14 ਲੱਖ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਛੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਤਬਾਹੀ : ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਸਖ਼ਤ ਲੋਕਫਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਅੰਕੜਾ 1,00,000 ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 1957 ਵਿੱਚ ਫ਼ਲੂ ਨਾਲ 1 ਲੱਖ 16 ਹਜ਼ਾਰ ਅਤੇ 1968 'ਚ 1 ਲੱਖ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਪਰ ਇਹ ਅੰਕੜਾ ਵੀ ਛੇਤੀ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੌਰਾਨ 6 ਲੱਖ 75 ਹਜ਼ਾਰ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਨੇ ਫਲੂ

ਨਿਊਯਾਰਕ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਬਾਹੀ : ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਬਾਹੀ ਨਿਊਯਾਰਕ 'ਚ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੁਲ 22 ਫ਼ੀਸਦੀ ਮਾਮਲੇ ਹਨ, ਪਰ ਲਗਭਗ 30 ਹਜ਼ਾਰ ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਨਿਊਯਾਰਕ 'ਚ ਹੀ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸਮੇਤ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਤੇ ਸਫ਼ਾਰਤਖਾਨੇ ਹਨ। ਨਿਊਯਾਰਕ, ਨਿਊਜਰਸੀ, ਕੈਲੀਫ਼ੋਰਨੀਆ, ਇਲੀਨੋਇਸ ਤੇ ਮੈਸਾਚੂਸੇਟਸ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ 5 ਸੂਬਿਆਂ 'ਚ ਹੀ 55,000 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਗੁਆਈ ਸੀ। ਲਾਗ ਪ੍ਰਤੀ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ : ਮੌਤਾਂ ਤੇ ਲਾਗ ਦੇ ਵੱਧ ਰਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਅਮਰੀਕੀ ਲੋਕ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢਿਆਂ ਉੱਤੇ ਪੁੱਥ ਸੱਕਦੇ, ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੱਛੀ ਫੜਦੇ ਅਤੇ ਤੈਰਾਕੀ ਕਰਦੇ ਵੇਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਫ਼ਲੋਰਿਡਾ, ਨਿਊਯਾਰਕ ਤੇ ਹੋਰ ਸਮੁੰਦਰੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਪੂਲ ਤੇ ਕਲੱਬਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਵੀਡੀਓਜ਼ ਵੀ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਵਾਇਰਲ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਚੀਨ 'ਚ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਕੋਰੋਨਾ ਟੀਕੇ ਦਾ ਪ੍ਰੀਖਣ, ਜਾਣੋ ਕੀ ਰਿਹਾ ਨਤੀਜਾ

ਚੀਨੀ ਖੋਜ ਟੀਮ ਨੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਕੋਵਿਡ-19 ਟੀਕੇ ਦਾ ਟੈਸਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਚੀਨੀ ਖੋਜ ਟੀਮ ਨੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਮੈਡੀਕਲ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਚੀ ਲਾਸੈਟ' ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ਦੇ ਕਲੀਨਿਕਲ ਪ੍ਰੀਖਣ ਨਤੀਜੇ ਤੋਂ ਜਾਹਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਟੀਕਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਚੀਨੀ ਵਿਗਿਆਨ ਅਕਾਦਮੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰੋਤਸੀ ਹੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੀਨੀ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਨੇ ਕੋਵਿਡ-19 ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਲੜਾਈ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸ਼ੁਰੂਤ ਉਪਲੱਬਧ ਕਰਵਾਏ ਹਨ। 'ਚੀ ਲਾਸੈਟ' 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਇਸ ਟੀਕੇ ਦਾ ਪ੍ਰੀਖਣ 108 ਬਾਲਗਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਹਿਲੇ ਗੇੜ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਟੀਕਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਚੰਗੀ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵੇਖਣ ਲਈ ਵੱਧ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਟੀਕਾ ਕੋਵਿਡ-19 ਲਾਗ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਰੋਕਥਾਮ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਹੋਏ ਹਵਾਈ ਹਾਦਸੇ ਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅ) ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ ਡੂੰਘੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ : ਕਨਵੀਨਰ ਬੁਟਾ ਸਿੰਘ ਖੜੋਦ

ਨਿਊਯਾਰਕ (ਰਾਜ ਗੋਗਨਾ)- ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਕਰੈਸ਼ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਯਾਤਰੀਆਂ ਤੇ ਜਾਨ ਮਾਲ ਦਾ ਕਾਫੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸ ਦੁੱਖ ਦੀ ਘੜੀ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਕੋਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੀ ਹੈ ਇਸ ਹਾਦਸੇ ਨਾਲ ਉਹਨਾ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਦੁਖ ਦੁੱਗਣਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰੇ ਆਜ਼ਮ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਲਾਂਘਾ ਖੋਲ ਕੇ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਦਿਲ ਜਿੱਤਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸ ਦੁਖ ਦੀ ਘੜੀ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ

ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਿਸ ਦੇ ਕੌਮੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਅਤੇ ਕਨਵੀਨਰ ਸ: ਬੁਟਾ ਸਿੰਘ ਖੜੋਦ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਇਕਾਈ ਦੇ ਸਮੂਹ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਇਸ ਦੁੱਖਦਾਈ ਸਮੇ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਅਵਾਮ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਖੜੁਣ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਕਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਫਸੋਸ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਉਹਨਾਂ ਵਲੋ ਵਾਸਿਗਟਨ ਡੀ ਸੀ ਵਿੱਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਵੀਰ (ਅੰਬੈਸੇਡਰ) ਰਾਹੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

ਲਾਕਡਾਊਨ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਛੋਟਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਚੌਕਸੀ ਦੀ ਸਲਾਹ, ਕੋਵਿਡ ਕੇਅਰ ਸੈਂਟਰ ਕੇ ਸੀ ਕਾਲਜ ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹਸਪਤਾਲ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਦੌਰਾ

ਨਿਊਯਾਰਕ (ਰਾਜ ਗੋਗਨਾ) - ਮੈਂਬਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਮਨੀਸ਼ਾ ਤਿਵਾੜੀ ਵੱਲੋਂ ਅੱਜ ਸ਼ਹਿਰੀ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਕੇ ਕੋਰੋਨਾ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, ਸਿਵਲ ਸਰਜਨ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਿਭਾਏ ਗਏ ਰੋਲ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਖੇ ਐਮ ਐਲ ਏ ਅੰਗਦ ਸਿੰਘ ਤੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਪੰਜਾਬ ਲਾਰਜ ਇੰਡਸਟ੍ਰੀਜ਼ ਬੋਰਡ ਪਵਨ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵਿਨੋ ਬਬਲਾਨੀ, ਐਸ ਐਸ ਪੀ ਅਲਕਾ ਮੀਨਾ, ਏ ਡੀ ਸੀ (ਜ) ਅਦਿਤਿਆ ਉੱਪਲ, ਐਸ ਡੀ ਐਮ ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ ਹਰਬਸ ਸਿੰਘ, ਸਹਾਇਕ

ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀਪਜੋਤ ਕੌਰ, ਸਿਵਲ ਸਰਜਨ ਡਾ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਭਾਟੀਆ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਕੇ, ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਬਣੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੜੀ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਰਣਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਕੋਵਿਡ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਬਾਅਦ ਸੁਰਖੀਆਂ 'ਚ ਆਇਆ ਸੀ, ਉਸੇ ਹੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, ਸਿਹਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਲੀਹ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ 'ਚ ਜੋ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰਿਆ, ਉਹ ਕਾਬਿਲ-ਏ-ਤਾਰੀਫ਼ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਵੀਂ ਬਿਮਾਰੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਹਾਲਾਂ ਤੱਕ

ਨੂੰ ਕੁ ਆਰਨਟੀਨ ਰੱਖਣਾ ਆਦਿ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਵਿਧਾਇਕ ਅੰਗਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਤਿਵਾੜੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ, ਮਾਲ ਵਿਭਾਗ, ਕਲੈਰੀਕਲ ਅਸਾਮੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖਾਲੀ ਪਈਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰ ਕਰਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਢਾਂਚਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸੰਕਟਕਾਲੀਨ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਦਿਨ ਰਾਤ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਿਆਂਦਾ ਪਰੰਤੂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵਿਭਾਗਾਂ 'ਚ ਮਾਨਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਇਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਵੱਡੀ

ਲੋੜ ਹੈ। ਤਿਵਾੜੀ ਨੇ ਵਿਧਾਇਕ ਅੰਗਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸਥਿੱਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਲਦ ਹੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣਗੇ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਪਾਸੋਂ ਮਾਨਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਡਾਟਾ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਨਗੇ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਤਿਵਾੜੀ ਨੇ ਕੇ ਸੀ ਕਾਲਜ ਵਿਖੇ ਬਣਾਏ 400 ਬੈਡ ਦੇ ਕੋਵਿਡ ਕੇਅਰ ਸੈਂਟਰ ਦਾ ਦੌਰਾ ਵੀ ਕੀਤਾ, ਜਿੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਪੈਰਾ ਮੈਡੀਕਲ ਸਟਾਫ਼ ਨਾਲ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹਸਪਤਾਲ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਵਿਖੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਈਸੋਲੇਸ਼ਨ ਵਾਰਡ, ਸਰਜਨ ਡਾ. ਰਜਿੰਦਰ ਭਾਟੀਆ ਅਤੇ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਐਸ ਐਮ ਏ ਡਾ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਮੈਡੀਕਲ ਤੇ ਪੈਰਾ ਮੈਡੀਕਲ ਸਟਾਫ਼ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਵੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਨਿਭਾਏ ਰੋਲ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਐਮ ਐਲ ਏ ਅੰਗਦ ਸਿੰਘ, ਪੰਜਾਬ ਲਾਰਜ ਇੰਡਸਟ੍ਰੀਜ਼ ਵਿਕਾਸ ਬੋਰਡ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਪਵਨ ਦੀਵਾਨ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਯੋਜਨਾ ਕਮੇਟੀ ਸਤਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪੱਲੀ ਝਿੱਕੀ, ਡੀ ਸੀ ਵਿਨੋ ਬਬਲਾਨੀ, ਐਸ ਐਸ ਪੀ ਅਲਕਾ ਮੀਨਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਯੋਜਨਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਤਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪੱਲੀ ਝਿੱਕੀ, ਏ ਡੀ ਸੀ ਅਦਿਤਿਆ ਉੱਪਲ, ਸਿਵਲ ਸਰਜਨ ਡਾ. ਰਜਿੰਦਰ ਭਾਟੀਆ ਅਤੇ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਐਸ ਐਮ ਏ ਡਾ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਸ਼ਰਧਾ ਜਾਂ ਫਰਜ਼

ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੁਗੂ
718-207-6496

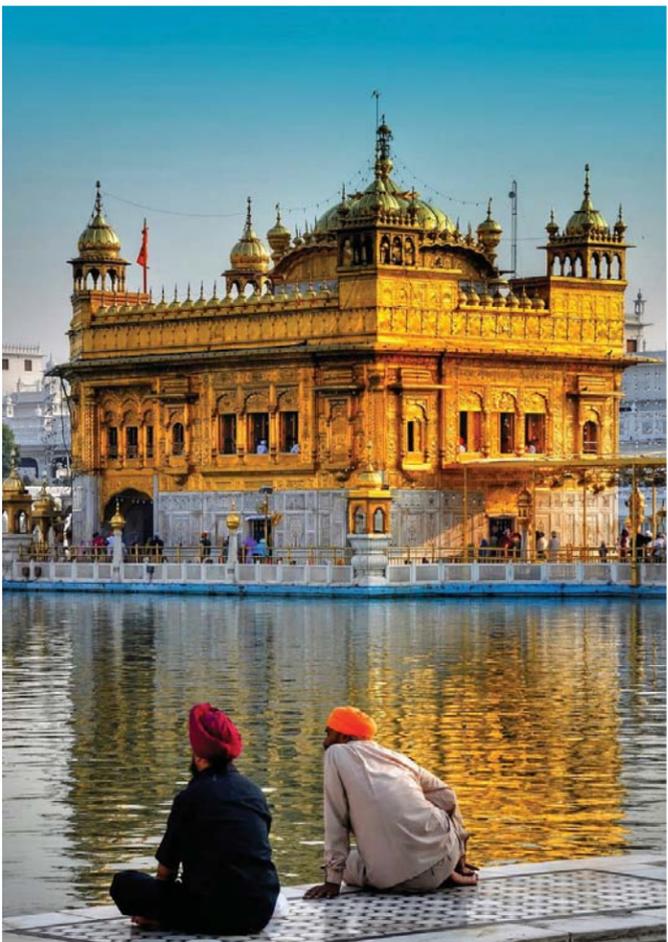
ਦੁਨਿਆਵੀ ਵਿਦਿਆ ਹੈ। ਬਿਲਕੁਲ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬਣਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੜ੍ਹਾਅ ਦੌਰਾਨ ਉਸਦੀ ਸਮਝ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਪਾਸ ਹੋਣ ਲਈ ਆਪ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਫੀਸਦੀ ਨੰਬਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਾਂ ਨੇ ਸੈਕਿੰਡ ਕਲਾਸ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਇਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਾਂ ਨੇ ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਸਕੂਲ, ਬੋਰਡ, ਕਾਲਜ ਜਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਟਾਪ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਸਮਝ ਮੁਤਾਬਕ ਪੜ੍ਹਾਈ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਹੁੰਦਾ

ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵੀ ਰੋਜ਼ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਕਦੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰ ਲਈਏ ਇਹ ਵੀ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਦੀ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੁੱਖ ਆਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹੁਣ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਚੱਲੋਂ, ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਾਠ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਸਿਰਫ ਦੁੱਖ ਸਮੇਂ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂ ਦਿਖਾਵੇ ਲਈ ਬਾਹਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਠ ਪੂਜਾ ਵਿਚ ਰੁੱਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਈਆਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਇਹ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕੋਲੋਂ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਿਰਮਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਕਈਆਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਸਿਰਫ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਆਮ ਕਰਨ ਸੰਤ ਕਬੀਲੇ ਅੰਦਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣ ਲਈ ਰਿਧੀਆ ਸਿਧੀਆਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਸ਼ਿਲਾ ਇਕਤਾਵਾਸ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਬਲਕਿ ਆਪਣਾ ਧੰਨਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਕੋਈ ਰਿਧੀ ਸਿਧੀ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲੇ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਤ ਜਾਂ ਸਾਧੂ ਅਵਸਥਾ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਨਰਾਜ਼ ਜਾਂ ਕ੍ਰੋਧਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਰਾਪ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਇਹ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰੋਜ਼ੀ ਖਾਤਰ, ਧਰਮੀ, ਬਾਣੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿ ਕੇ ਧਰਮੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਈਏ। ਕਈਆਂ ਦੀ ਤਮੰਨਾ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਹੁਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਧਰਮੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣਾ। ਅਹੁਦੇ ਖਾਤਰ ਰਾਤੋ ਰਾਤ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਨ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਵੈਸੇ ਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਸਟੇਜ ਉਪਰ ਬੜੇ ਧਰਮੀ ਹੋਣ ਦਾ ਨਾਟਕ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਸਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੰਮ ਧੰਦੇ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂ ਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅੱਜ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਸ਼ੋਹਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਸਮੇਂ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਦਿੰਦੇ। ਧਾਰਮਿਕ ਖੇਤਰ ਅੰਦਰ ਅੱਜ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਵੀ ਕਾਫੀ ਭਾਰੂ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਿਥੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਅੰਦਰ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ, ਸੀ ਉਹ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਹੀ ਸੀ। ਪਰ ਅੱਜ ਵੀ ਸਿੱਖ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਇਹ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਰੂਪ ਭਾਵੇਂ ਥੋੜਾ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਅੱਜ ਵੀ ਭਾਰੂ ਹੈ। ਅੱਜ ਬਾਹਰੀ ਰੂਪ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਵੀ ਦਿਨ ਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਭ ਅਸ਼ੁਭ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਸਮੇਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਜੋ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚਲੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਅੱਗੇ ਤੋਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਭ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਬਿਨਾਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਤੋਂ ਹੋਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੰਗਰ ਪਕਾਉਂਦਾ ਕੋਈ ਹੈ, ਵਰਤਾਉਂਦਾ ਕੋਈ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਨਾ ਸੁਣੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਾ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ ਵੀ ਪਾਠ ਹਵਨਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਮਰਿਯਾਦਾ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾਈ ਜਾ ਰਹੀ। ਪਾਠੀ ਸਿਧਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਸਿਖਿਆ ਨਹੀਂ ਲਈ ਹੁੰਦੀ। ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਫੋਨ ਰਾਹੀਂ ਕਰਤਨ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ

ਹਨ। ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਅੱਜ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ। ਰਾਗੀ ਅੱਜ ਫਿਲਮੀ ਟੋਨ ਦੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਕਥਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਇਆ ਖਾਤਰ ਇੰਨੀ ਸਿਰਫ ਸਲਾਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਿੰਨੀ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਕੋਈ ਭੈਅ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾਮਵਰ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਜਾਂ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਚਾਪਲੂਸੀ ਅੱਜ ਧਰਮੀ ਲੋਕ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਕੇ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਿ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਲੋਕ ਬਾਣੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ਰਧਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਬਲਕਿ ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਫਰਜ਼ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਨਾ ਅੱਜ ਬਾਣੀ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਬਾਣੀ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਵਸ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਵਰਗ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਬਾਣੀ ਕੰਠ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਬਾਣੀ ਕੰਠ ਹੋਣ ਭਾਗਸ਼ਾਲੀ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਣੀ ਕੰਠ ਹੋਣਾ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੇਬ ਵਿਚ ਕੈਸ਼ ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਣੀ ਕੰਠ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵਿਅਕਤੀ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਰਸਤੇ ਸਥਾਨ ਜਾਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਾ ਬਣਨ ਕਰਕੇ ਨਿਤਨੇਮ ਨਿਰਵਿਘਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਕੰਠ ਵਾਲੇ ਸਰੀਰ ਕੋਲ ਸ਼ਰਧਾ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਦਾ ਰੋਗੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦਸਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਬਹੁਤ ਕੰਠ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਰੀਰ ਵੀ ਦੇਖੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕੰਠ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋਲਚਾਲ, ਖਾਣ, ਪੀਣ ਵਰਤਾਰਾ ਬਿਲਕੁਲ ਆਮ ਵਿਅਕਤੀ ਵਾਂਗਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਜਿਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਾਧਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪਾਂ

ਬਿਲਕੁੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੀਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਮਕਾਨ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਾਂ ਗੱਡੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਸੀਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਧਰਮ ਦੀ ਦੁਨਿਆ ਅੰਦਰ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ। ਭਾਵੇਂ ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਸੀਂ ਆਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪੜਦੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਦੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੀਅਹੁ ਨਿਰਮਲ ਬਾਰਹੁ ਨਿਰਮਲ ਬਾਰਹੁ ਤ ਨਿਰਮਲ ਜੀਅਹੁ ਨਿਰਮਲ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਕਰਣੀ ਕਮਾਈ। ਕੂੜ ਕੀ ਸੋਢਿ ਪਹੁਚੇ ਨਾਹੀ ਮਨਸਾ ਸਚਿ ਸਮਾਣੀ॥ ਜਨਮ ਰਤਨ ਜਿਨੀ ਖਟਿਆ ਭਲੇ ਸੇ ਵਣਜਾਰੇ ਕਹੇ ਨਾਨਕੁ ਜਿਨ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲ ਸਦਾ ਰਹਿ ਗੁਰੂ ਨਾਲੇ। ਬਾਣੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲੋਂ ਸ਼ਰਧਾ ਵਸ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਬੋਝੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਸਰਦਾਇਕ ਹੈ। ਫਰਜ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਰਧਾਵਸ ਹੋਵੇ। ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸੁਣਨਾ ਮੰਨਣਾ ਸ਼ਰਧਾ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਮੰਤਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਤਰ ਹੀ ਸਭ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰੀ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਹੈ ਗੀਤ “ਲੰਗਰ ਵਰਤੇ ਸਾਰੇ”

ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ 2% (ਦੋ ਪ੍ਰਸੈਂਟ) ਕਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮੰਜੀ ਠੋਕੀ ਗੀਤ ਵਿੱਚ “ਲੱਖੋ” ਨੇ
ਖਾਲਸਾ ਭਾਈ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੱਖਾ ਸਲੋਮਪੁਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਪੜਲੇਦਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਟਰਵਿਉ

ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿੱਖ ਲੇਖਕ ਖਾਲਸਾ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲੱਖਾ ਸਲੋਮਪੁਰ ਵਾਲੇ ਜੋ ਕਿ ਖੁਦ ਬੁਲੰਦ ਅਵਾਜ਼ ਦੇ ਮਾਲਿਕ “ਗੁਰੂ ਕੇ ਕੀਰਤਨੀ” (ਸਿੰਗਰ) ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪ ਲਿਖਕੇ ਤੇ ਖੁਦ ਆਪਣੀ ਹੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਗੀਤ “ਲੰਗਰ ਵਰਤੇ ਸਾਰੇ” ਜੋ ਕਿ ਗੀਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਕਰਕੇ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਗੀਤ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਿ ਕਿਸ ਪਰਪੱਖ ਲਈ ਜਾਂ ਕਿਹੜੀ ਭਾਵਨਾ ਮਨ ਵਿਚ ਰੱਖਕੇ ਇਹ

ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲ ਲਿਖੇ ਗਏ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਲਈ ਜਦ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਲੱਖਾ ਜੀ ਨਾਲ ਫੋਨ ਤੇ ਰਾਬਤਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਬੜੇ ਹੀ ਅਦਬ-ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ... ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ॥ ਬੁਲਾਕੇ ਦੱਸਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ:- ਦੋਸਤੋ ਮੇਰੇ ਵਰਲਡਜ਼ ਵਾਈਜ਼ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਗੀਤ “ਲੰਗਰ ਵਰਤੇ ਸਾਰੇ” ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸੰਖੇਪ ਚ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗਾ ਜੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੀਤ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੱਕ

ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਕਈ ਉਤਰਾ/ਚੜ੍ਹਾ ਆਏ। ਜਿਵੇਂ ਲਿਖਦੇ ਲਿਖਦਿਆਂ ਕਦੇ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਸੁਭਾਅ ਚ ਰਿਹਾ, ਕਦੇ ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਤੇ ਕਦੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਭਾਵ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮ ਵੀ ਹੋਇਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਅੱਗੋਂ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ... ਹੁਣ ਸੁਣੋ ਗੀਤ ਦੇ ਬਾਰੇ ਚ, ਪੁਰਾਤਨ ਸਮਿਆਂ ਵੇਲੇ ਜੋ ਕਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵਲੋਂ ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਨਾਲ ਚਲਾਏ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨਿਰੰਤਰ

ਚਲਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਮੌਜੂਦਾ ਕਰੋਨਾ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੇ ਚਲਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿੱਚ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਲਈ ਖਾਣ/ਪੀਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹੀ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਵਲੋਂ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਕਰਕੇ, ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਤੇ ਫੁੱਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਿਆਂ, ਸੋਚਦੇ-2 ਬੱਸ ਇਹ ਗੀਤ “ਲੰਗਰ ਵਰਤੇ ਸਾਰੇ” ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਸਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਵੀਰਾਂ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਮੀਡੀਆ (ਅਖਬਾਰਾਂ) ਰਾਹੀਂ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਅਤੇ ਸਪੋਂਟ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਂ “ਖੁਸ਼ਬੂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ” ਤੇ ਚੀਫ਼ ਐਡੀਟਰ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਵਤ, ਅਦਾਰਾ “ਜਨ-ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਸਿੰਘ ਮਠਾੜ”, “ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਟਾਈਮਜ਼ ਯੂ ਕੇ”, “ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਵਾਜ਼” ਜਰਮਨੀ ਤੇ ਵੀਰ ਮਨਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ, “ਅਵਾਜ਼-ਏ-ਪੰਜਾਬ” ਦੀ ਸਾਰੀ ਟੀਮ ਤੇ ਵੀਰ ਨਰਿੰਦਰ ਰਾਏ ਜੀ, “ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ” ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਭੈਣ

ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ ਪ੍ਰੀਤ ਤੇ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਟਾਂਡਾ, “ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪਹਿਰੇਦਾਰ” ਤੇ ਸ੍ਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗਰੰਥੀ ਸਭਾ ਜਗਰਾਉਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭਾਈ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨਸਰਾਲੀ, ਅਦਾਰਾ ਵਤਨ-ਏ-ਪੰਜਾਬ, ਪੰਥਕ ਹੀਰੋ, ਬੁਲੰਦ ਅਵਾਜ਼, ਅਦਾਰਾ “ਸੱਚ-ਨਾਮਾ”, ਬੋਲਦਾ ਪੰਜਾਬ ਚੈਨਲ PTN24 ਅਤੇ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਚੰਦੀ ਜੀ, ਚੰਡੀਗੜ ਤੋਂ ਅਖਬਾਰ ਤੇ ਮੈ ਗਜ਼ੀਨ “ਅਜਾਦ ਕਨੂੰ ਨੀ ਸਿਕੰਜ਼”, ਚੈਨਲ AKS News ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੀਤਲ ਦਾਸ ਕਤਰੂ ਜੀ, ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ ਚੈਨਲ “ਜਨ-ਹਿਤੈਸ਼ੀ” ਤੇ ਸੰਦੀਪ ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ, ਇੰਗਲੈਂਡ (ਵਾਲਸਾਲ) ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਰੱਬ ਵਰਗੇ ਸਤਿਕਾਰ-ਯੋਗ ਦੋਸਤ (ਜੋ ਪੰਥ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕਥਾਵਾਚਕ ਹਨ) ਗਿਆਨੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਾਰੀ ਨਾਨਕਸ਼ੀਰੇ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਜਗਰਾਉਂ ਗਰੰਥੀ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਸ ਸਮੇਤ ਸਭਦਾ ਤਹਿ ਦਿਲੋਂ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜੀ, ਜੋ ਨਾਚੀਜ਼ “ਲੱਖੋ” ਨੂੰ ਸਮੇਂ-2 ਤੇ ਆਪਣਾ ਵਡਮੁੱਲਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਸਪੋਂਟ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਆਪ ਸਭ ਦੋਸਤਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖ ਜਗਤ

ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਹੈ ਕਿ ਕਲ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਅੱਜ ਸਵੇਰ ਤੱਕ 50.000 ਵਿਊ ਕਰਾਸ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਤੇ ਦੱਬਕੇ ਵਾਇਰਲ ਹੋ ਰਹੇ ਇਸ ਗੀਤ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਸਪੋਂਟ ਕਰਨੀ ਜੀ। ਇਸ ਗੀਤ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦੇ ਕਲਿਪ ਐਡ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਥੇ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਪ੍ਰਸੈਂਟ (2%) ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਮਾੜਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਚਲ ਸੁਰੀ, ਹਵਾਰੇ ਦੇ “ਬੱਪੜ ਡੇ” ਵਾਲਾ ਲਾਹਨਤੀ ਨਿਸ਼ਾਣ ਤੇ ਮੱਕ ਮਾਰੂ ਰਣਜੀਤ ਬਾਵੇ ਦੇ ਗੀਤ ਤੇ ਕੁੱਤੇ ਵਾਂਗੂ ਚੱਢਿਆਂ ਚ ਪੂਛ ਲੈਕੇ ਭੱਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਲਲਕਾਰਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਉ ਜੱਥੇਦਾਰ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਲੱਖ-2 ਲਾਹਨਤਾਂ ਪਾਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੇ ਦਬਾ ਹੋਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਬਾਡੀਗਾਰਡ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂ ਪਬਲੀਸਿਟੀ ਲਈ ਆਲਤੂ/ਫਾਲਤੂ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਭੱਕੜ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਨਿਪੰਡਕ ਹੋਕੇ ਪਟਾ (ਰੱਸੀ-ਸੰਗਲ) ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ।
ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ:-
ਖਾਲਸਾ ਭਾਈ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੱਖਾ
ਸਲੋਮਪੁਰਾ +91 98 7212 5590

ਵਕਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਰ ਸਮਾਜ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਦੌਰ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਜਨਸਮੂਹ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਦਿਸਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਹ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈਏ ਤਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਸਮਾਜ ਸਹੀ ਰਸਤੇ ‘ਤੇ ਚੱਲ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਚੱਲ ਰਹੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸੁਧਾਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿਆਸੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਕਿਸੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਹਾਕਮ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲ ਕੇ ਨਵਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਤੀਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
ਇਸ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਹ ਬਾਰੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਚਲਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਵੱਡੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਮੱਤਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ; ਜੋ ਮੱਤਭੇਦ ਹੁੰਦੇ ਵੀ ਹਨ, ਉਹ ਲਹਿਰ ਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਕਾਰਨ ਦਬ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ, ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਲਈ ਲਹਿਰਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਰਾਜ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲਹਿਰਾਂ ਆਦਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ਆਮ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹਨ।
ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮਾਜ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਉਸ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿੱਠ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਇਨਕਲਾਬ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਵੇਂ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਮਿਥੇ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਚਿਤਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਹਾਲਾਤ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਮਲ ਵਿੱਚੋਂ ਨਵੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਅੱਗੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਲਹਿਰ ਪ੍ਰਤੀ ਉਹ ਭਾਵਨਾਤਮਿਕ ਲਗਾਓ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਖੜੋਤ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਹਕੀਕਤ

ਇਸ ਖੜੋਤ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਚਿੰਤਨ/ਮਿਥਨ ਦਾ ਦੌਰ ਚਲਦਾ ਹੈ।
ਪੰਜਾਬ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਇਸੇ ਚਿੰਤਨ/ਮਿਥਨ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੁਣ ਤਕ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਸਮਾਜਵਾਦੀ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰਕ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਖੜੋਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀਆਂ ਬਣ ਤੇ ਟੁੱਟ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਲੇਖ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ/ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ‘ਤੇ ਭਖਵੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਹਰ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਪੜਚੋਲਵੀਂ ਨਿਗ੍ਹਾ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਪਰਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਵੇਖਣ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਿਧਾਂਤ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਚਿੰਤਨ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟ ਸੋਧ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰਥਿਕ ਸਿੱਟੇ ਨਿਕਲ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਸਕਣ। ਸੋ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੋਧ ਦੇਣ ਜਾਂ ਨਵੇਂ ਸਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ? ਚੱਲ ਰਹੇ ਚਿੰਤਨ/ਮਿਥਨ ਦੇ ਅਮਲ ‘ਤੇ ਭਾਤੀ ਮਾਰਦਿਆਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਰੁਝਾਨ ਦਿਸਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਾਰਥਿਕ ਸੂਝ ਅਤੇ ਅਗਵਾਈ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ।
ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਚਿੰਤਨ ਭਵਿੱਖ-ਮੁਖੀ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਭੂਤ-ਮੁਖੀ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੱਭੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਬੀਤੇ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਜੀਵਨ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕ ਜੀਵਨ ਲਈ ਰਾਹ ਦਸੋਗ ਮੰਨ ਰਹੇ ਹਾਂ।
ਧਰਮ ਤੋਂ ਅਗਵਾਈ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮੋਢੀਆਂ ਦੇ ਸੋਕੜੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ

ਕਹੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਮੰਨਣਾ ਹੀ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਪਿਛਾਂਹ ਵੱਲ ਹੀ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਕਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸੋਸ਼ਲ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਜੁਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ 70 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਰੇ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਸਮਝੇ ਕਿ ਅੱਜ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਬਹੁਤ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਜਿਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆ ਬਦਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਤਾਂ 20 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਘੜੀਆਂ ਜੁਗਤਾਂ ਵੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀਆਂ, ਸੌ-ਫੇਵ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਹਾਲਾਤ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਹੋਰ ਸਨ। ਇਉਂ ਅੱਜ ਦੇ ਬਹੁਤ ਲੇਖਕ ਸੌ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ (ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕੁਕਾਂ ਮੈਂ); ਯਾਨੀ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਵਰਗਾ ਚਿੰਤਕ ਕਵੀ ਦੁਖੀ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਬਾਰੇ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਲਟੇ ਹੋਰ ਜ਼ਮਾਨੇ ਆਏ।
ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਸੋਚ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਤਨ ਭਾਰਤੀ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਤਨ ਵਿੱਚ ਪਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਯੁਗ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤ੍ਰੇਤਾ, ਫਿਰ ਦੁਆਪਰ ਅਤੇ ਹੁਣ ਕਲਯੁਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਹਰ ਯੁੱਗ ਪਹਿਲੇ ਨਾਲੋਂ ਮਾੜਾ ਹੀ ਆਇਆ; ਭਾਵ, ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਿਨਾਸ਼ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੋਚ ਹੀ ਵਰਤਮਾਨ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਦੇ ਹੱਥ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਬੀਤੇ ਦਾ ਹੋਰ ਵਾਪਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣੇ ਸੁਪਨੇ ਲੈਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਭੂਤਕਾਲ ਵੱਲ ਮੁੜਨ ਨੂੰ ਆਦਰਸ਼ ਮੰਨਦੀ ਹੈ।

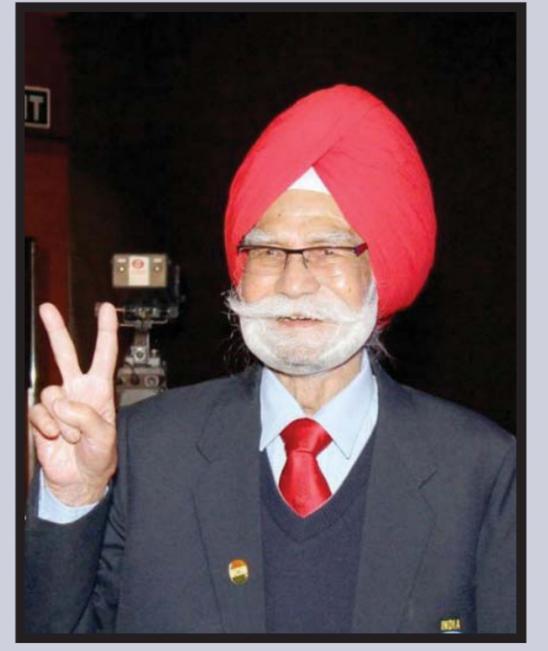
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਭੂਤ-ਮੁਖੀ ਪਹੁੰਚ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਸੋਚਣ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮਾਜ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੁੱਖ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਸਨ, ਉਹ ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇ ਅੱਜ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੁੱਖ ਆਖ਼ਰ ਹਰ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭ ਹੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।
ਪੰਜਾਬੀ ਚਿੰਤਕਾਂ/ਲੇਖਕਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ ਇਸ ਆਮ ਰੁਝਾਨ ਦੇ ਉਲਟ ਅਜਿਹਾ ਚਿੰਤਕ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਭਵਿੱਖ-ਮੁਖੀ ਸੁਪਨੇ ਲਏ। ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਲੇਖਕ ਸੀ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤੀ ਆਮ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਉਲਟ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਹੋ ਰਹੀ ਤਸੱਵਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਇਕ ਥਾਂ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹੀ ਤੋੜ ਉਮਰ ਤੀਕ ਕੰਮ ਕਰਨਗੀਆਂ ਜੋ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਸੁਹਣੀ ਤੋਂ ਸੁਹਣੇਰੀ ਹੁੰਦੀ ਤਕਦਾ ਹੈ।
ਮੌਜੂਦਾ ਚਿੰਤਨ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਮਸਲਾ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਸੱਚ ਮੰਨਣ ਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਣ ਸਿਖਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਗ਼ਲਤ ਸਿੱਧ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਲੋਹਾ ਮੰਨਵਾਉਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਭਾਰੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੋਚ ਦੀ ਜਕੜ ਵਿੱਚ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਕਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕ ਸ਼ਾਸਤਰਥ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਸਚਾਈ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਬਹਿਸ ਵਿੱਚ ਹਰਾਉਣਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।
ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਰਥਿਕ ਬਹਿਸ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਕਰਤਾ ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਚੱਲਣ ਕਿ ਸੁਪੁਰਨ ਸਚਾਈ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ; ਹਰ ਸ਼ਖਸ ਜਾਂ ਸ਼ਖਸ ਦੇ ਸਮੂਹ ਕੋਲ ਸਚਾਈ ਦਾ ਇਕ ਟੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਕੋਲ ਹੋਰ ਟੋਟੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੰਵਾਦ ਦਾ ਮਕਸਦ ਇਹ ਸਾਰੇ ਟੁਕੜੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਕੇ

ਪੂਰਨ ਸਚਾਈ ਦੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਜ਼ਦੀਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦ ਆਪਣੇ ਅਧੁਰੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਸੁਪੁਰਨ ਮੰਨ ਕੇ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਲ ਵੱਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਮਾਤਰ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਕਲਾ ਦੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮਾਹਿਰ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਜਚਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਪਾਠਕ/ਸੁਰੋਤੇ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਸਥਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
ਤੀਜਾ ਨੁਕਤਾ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵੱਡਾ ਪਾੜਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਤਜਰਬੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਣਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਮਹੱਤਵ ਹੈ ਪਰ ਜੇਦੋਂ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾ ਸਕਦੇ। ਜੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਵੀ ਇਹ ਤੀਜਾ ਨੁਕਤਾ ਹੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸੀ।
ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਜਾਤਪਾਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜੋ ਲੋਕ ਕਿੱਤੇ ਵਾਲੇ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸਾਨ, ਲੁਹਾਰ, ਤਰਖਾਣ, ਚਮਾਰ, ਠਠਿਆਰ ਆਦਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਕਿਤਾਬੀ ਗਿਆਨ ਤਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ, ਬੌਧਿਕ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਲੋਕ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੇ ਅਮਲ ਤੋਂ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਰਗੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਅਸਲ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਜਾਲ ਘੜਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਕਿਰਤੀ

ਵਰਗ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਦੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾ ਘੜ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਅਮਲੀ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਦੇ ਕੇ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਦੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਵਿਗਿਆਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਜੋੜਮੇਲ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਵਿਕਸਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ।
ਇਹ ਪਾੜਾ ਅੱਜ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾ ਹੀ ਤਿੱਖਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦਾ ਰੂਪ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਲਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਲਜਾਂ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ। ਤਕਨੀਕੀ ਕਾਲਜਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਕਿਸੇ ਮਿਸਤਰੀ ਦੀ ਸਾਧਾਰਨ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਕੇਮ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ।
ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਇਕ ਹੋਰ ਉਦਾਹਰਣ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪ੍ਰਤੀ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਸਾਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਲੋਕ ‘ਮਿਰੀ ਕਾਰਡ’ ਨੂੰ ਯਾਦ ਪੱਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲਈ ਜੋਰ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ; ਲੇਖਕ, ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸਖਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਧਰਨੇ ਲਾ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨੇਤਾਗਿਰੀ ਦੇ ਇੱਛਕ ਕੁਝ ਹੋਰ ਲੋਕ ਨੇਮਪਲੇਟਾਂ ਅਤੇ ਸਾਈਨ ਬੋਰਡਾਂ ਉੱਤੇ ਕਾਲੀਆਂ ਕੁਚੀਆਂ ਫੇਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਈਲੈਂਟਸ ਸੈਂਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪੋੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ‘ਚੰਗੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਕੂਲ’ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਜੁੱਤੀਆਂ ਤੜਾ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਲੋਕ ਜਾਂ ਤਾਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਸਮਝਾ ਨਹੀਂ ਸਕੇ, ਜਾਂ ਉਹ ਖੁਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਰਗੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਅਤੇ ਲੋੜ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਚਿਤਕਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਵਿਚਲਾ ਅਜਿਹਾ ਪਾੜਾ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: +91-98767-10809

ਤੁਰ ਗਿਆ ਗੋਲਡਨ ਹੈਟ੍ਰਿਕ ਵਾਲਾ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਨੀਅਰ

ਖੇਡ ਜਗਤ ਲਈ 25 ਮਈ ਦਾ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਖਦਾਇਕ ਖਬਰ ਲੈ ਕੇ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ 6.17 ਮਿੰਟ ਉੱਪਰ, ਹਾਕੀ ਖੇਡ ਦਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸਿਤਾਰਾ, ਸਦਾ ਲਈ ਇਸ ਫ਼ਾਨੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਹਾਕੀ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਵਡਮੁੱਲੇ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਭੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਨੀਅਰ (96) ਪਿਛਲੇ ਕੁੱਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਦਿਲ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੋਹਾਲੀ ਦੇ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਇਲਾਜ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਲਏ। ਇੱਥੇ ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਵੀ ਸਾਹ ਸਬੰਧੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਜਨਵਰੀ ਵਿੱਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਇਲਾਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪਰਤੇ ਸਨ। ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਧੀ ਸੁਸ਼ਬੀਰ ਕੌਰ, ਜਿਸ ਕੋਲ ਉਹ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੌਰ 1983 ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਰੁਖ਼ਸਤ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਨੀਅਰ ਆਪਣੀਆਂ ਗੌਰਵਮਈ ਖੇਡ ਉਪਲਬਧੀਆਂ ਕਾਰਨ, ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਵੱਸਦਾ ਰਹਿਣਗੇ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਨਮੱਤੇ ਖੇਡ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਦੇ ਸਫਲ ਕਪਤਾਨ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਸੈਂਟਰ ਫਾਰਵਰਡ ਖਿਡਾਰੀ ਰਹੇ ਉਲੰਪੀਅਨ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਨੀਅਰ, ਜਿੰਨਾ ਆਪਣੀ ਖੇਡ ਕਲਾ ਦੀ ਪਾਕ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਜੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੁਸਾਂਝ ਸੀ ਪਰ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਨੀਅਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਦਾ ਜਨਮ 31/12/1923 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਨਕੇ ਪਿੰਡ ਹਰੀਪੁਰ ਖਾਲਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਅਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਏ ਸਨ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਕਰਮ ਕੌਰ ਸੀ। ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਪੁਆਦੜਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਆਪ ਨੇ ਮੇਰੇ ਦੇ ਦੇਵ ਸਮਾਜ ਸਕੂਲ ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ ਖੇਡ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਗੋਲ-ਕੀਪਰ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਹ ਫਾਰਵਰਡ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਖੇਡਣ ਲੱਗੇ। ਹਰਬੋਲ ਸਿੰਘ ਜੋ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੇ ਕੋਚ ਸਨ ਉਹ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਖੇਡ ਕਲਾ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਤੇ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਲਜ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 1942 'ਚ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਵਿੱਚ ਹਾਕੀ ਖੇਡਣ ਲੱਗੇ। 1942 'ਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਟੀਮ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਪਤਾਨੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲਗਾਤਾਰ 1943, 44, 45 ਵਿੱਚ ਇੰਟਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਖਿਤਾਬ ਜਿੱਤਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀ। ਉਹ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ 1947 'ਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਚੈਂਪੀਅਨ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੀ ਟੀਮ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਵੀ ਰਹੇ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1941 ਤੋਂ 1961 ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੀ ਕਪਤਾਨੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1948 'ਚ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਲੰਡਨ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਮੈਚ ਵਿੱਚ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ 6 ਗੋਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਸਗੋਂ ਹੈਟ੍ਰਿਕ ਵੀ ਬਣਾਈ। ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਨੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਤੇ 200 ਸਾਲ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਖੇਡ ਮੈਦਾਨ ਅੰਦਰ 4-0 ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੀ 2 ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਗੋਲ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ। ਇਸ ਓਲੰਪਿਕ ਵਿੱਚ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਖੇਡ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਤੇ ਉਹ ਕੁਝ ਮੈਚ ਨਹੀਂ ਖੇਡ ਸਕੇ। 1952 'ਚ ਹੈਲਸਿੰਕੀ, ਫਿਨਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਖੇਡ ਦਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੇ ਵਾਈਸ ਕੈਪਟਨ ਵਜੋਂ ਖੇਡੇ।

ਇਸ ਓਲੰਪਿਕ ਵਿੱਚ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਸੋਮੀ ਫਾਈਨਲ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਹੈਟ-ਟ੍ਰਿਕ ਬਣਾਈ, ਇਹ ਮੈਚ ਭਾਰਤ

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੀ ਤਿੰਨ ਗੋਲਾਂ ਨਾਲ ਜਿੱਤਿਆ। ਫਾਈਨਲ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਰਿਕਾਰਡ ਬਣਾਇਆ ਉਹ ਅੱਜ 68 ਸਾਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹੈ ਜਦੋਂ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਪੰਜ ਗੋਲ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਨੀਦਰਲੈਂਡ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ 6-1 ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਜਿੱਤ ਦਿਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਗਿਨਿਜ਼ ਵਰਲਡ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਇਸ ਹੀ ਓਲੰਪਿਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰੋਚਕ ਘਟਨਾ ਵੀ ਵਾਪਰੀ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਮਹਿਲਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨੇ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਰਸੀ ਦਾ 13 ਨੰਬਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਨੰਬਰ ਸੁੱਭ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਪਰ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬੜੀ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਅਨੁਸਾਰ 13 ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਅਸੁੱਭ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਓਲੰਪਿਕ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਨੇ ਕੁੱਲ ਗੋਲ ਵੀ 13 ਹੀ ਕੀਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ 9 ਗੋਲ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ।

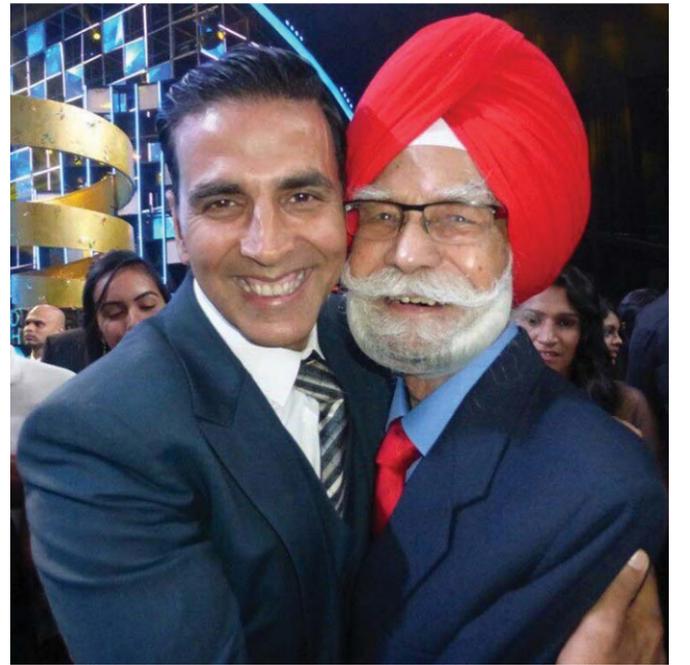
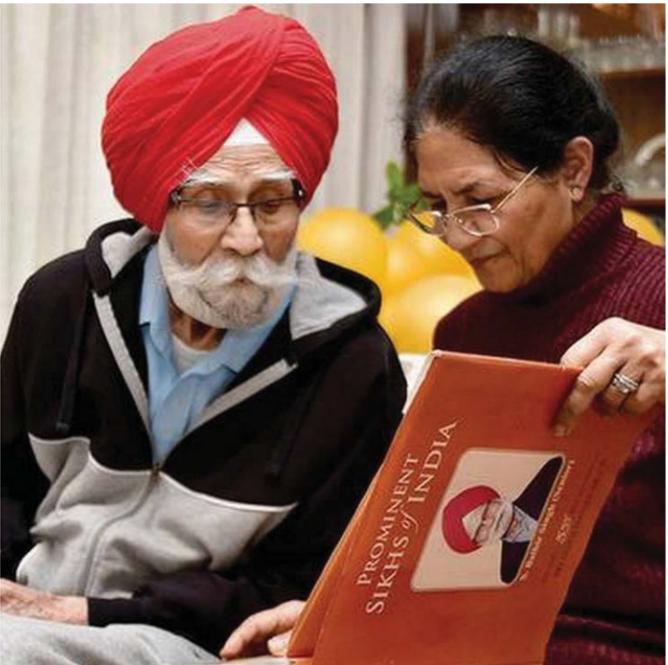
1956 'ਚ ਮੈਲਬੌਰਨ, ਅਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਦਾ ਕਪਤਾਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਮੈਚ ਵਿੱਚ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਪੰਜ ਗੋਲ ਕੀਤੇ ਪਰ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਲੀਗ ਮੈਚ ਖੇਡ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਅਤੇ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇੰਨਾ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਪਤਾਨੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਈ। ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਏ ਸੈਮੀ ਫਾਈਨਲ ਅਤੇ ਫਾਈਨਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਖੇਡੇ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਸੋਨ ਤਗਮਾ ਆਪਣੇ ਰਵਾਇਤੀ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ 1-0 ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਜਿੱਤਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਓਲੰਪਿਕ ਜੇਤੂ ਟੀਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਗੋਲਡਨ ਹੈਟ੍ਰਿਕ ਵਾਲਾ ਬਲਬੀਰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। 1957 'ਚ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਖੇਡ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਖਿਡਾਰੀ ਬਣੇ। ਉਹ, 1958 ਦੀਆਂ ਏਸ਼ੀਅਨ ਖੇਡਾਂ

'ਚ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਤਗਮਾ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੀ ਟੀਮ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਹੇ। 1962 ਦੀ ਭਾਰਤ-ਚੀਨ ਜੰਗ ਵੇਲੇ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਿੰਨ ਉਲੰਪਿਕ ਸੋਨ ਤਗਮੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰੀਲੀਫ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। 1971 ਦੀ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਵਿੱਚ ਤਾਂਬੇ ਦਾ ਤਗਮਾ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੀ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਦੇ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਕੋਚ ਰਹੇ ਅਤੇ 1975 ਦੀ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਵਿਜੇਤਾ ਟੀਮ ਦੇ ਉਹ ਚੀਫ਼ ਕੋਚ ਅਤੇ ਮੈਨੇਜਰ ਰਹੇ। ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੌਰ ਨੂੰ ਬਰੇਨ ਸਟ੍ਰੋਕ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੱਤਾ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਜਜ਼ਬੇ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ 1975 'ਚ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਜੇਤਾ ਬਣੀ। ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਉਪਲਬਧੀਆਂ ਲਈ ਕਈ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 1958 'ਚ ਡੋਮੈਨਿਕ ਗਣਰਾਜ ਦੁਆਰਾ 1956 ਦੇ ਉਲੰਪਿਕ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਡਾਕ ਟਿਕਟ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 1982 'ਚ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਏਸ਼ੀਆ ਖੇਡਾਂ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਪਵਿੱਤਰ ਲਾਟ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਾਲ 1982 ਵਿੱਚ ਪੈਟਰੋਇਟ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਇੱਕ ਕੌਮੀ ਸਰਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਦੀ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਖਿਡਾਰੀ ਵਜੋਂ ਵੀ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 2006 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਸਰਵੋਤਮ ਸਿੱਖ ਹਾਕੀ ਖਿਡਾਰੀ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 2012 'ਚ ਉਹ ਏਸ਼ੀਆ ਮਹਾਂਦੀਪ ਤੋਂ ਇਕੱਲੇ ਖਿਡਾਰੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਓਲੰਪਿਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਓਲੰਪਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ 16 ਆਈਕਾਨ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਪੁਰਸ਼ ਅਤੇ ਅੱਠ ਮਹਿਲਾ ਖਿਡਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। 2015 'ਚ ਸ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨ ਭਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਲਈ ਮੈਜਰ ਧਿਆਨ ਚੰਦ ਸਨਮਾਨ

ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੀ ਲਿਖੀਆਂ ਸਨ, “ਦੀ ਗੋਲਡਨ ਹੈਟ-ਟ੍ਰਿਕ” (1977) ਅਤੇ “ਦੀ ਗੋਲਡਨ ਯਾਰਡ ਸਟਿੱਕ” (2008), ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਵੈਜੀਵਨੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਉੱਪਰ ਖੇਡ ਜਗਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲਿਖਾਰੀ ਪ੍ਰਿੰ: ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ ਕਿਤਾਬ ‘ਗੋਲਡਨ ਗੋਲ’ ਵੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਖੇਡ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵੀ ਰਹੇ। ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਣਮੱਤੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕਰਕੇ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਮ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

2016 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਖੇਲ ਰਤਨ ਅਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਦੱਸਦੇ ਆਖਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੁਣ ਦੋ ਇੱਛਾਵਾਂ ਹਨ ਇੱਕ ਤਾਂ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਓਲੰਪਿਕ ਵਿੱਚ ਸੋਨ ਤਗਮਾ ਜਿੱਤਦੇ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਦੂਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੈਡਲ ਅਤੇ ਬਲੈਜ਼ਰ ਜੋ ਕਿ ਸਪੋਰਟਸ ਅਥਾਰਿਟੀ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਨੂੰ ਸਪੋਰਟਸ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਲਾਪਤਾ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਮਿਲ ਜਾਣ। ਪਿਛਲੇ ਹੀ ਸਾਲ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਭ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਬਰਾਬਰ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਖਿਡਾਰੀ ਨੂੰ ‘ਭਾਰਤ ਰਤਨ’ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਕਈ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਚਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ, ਪਰ ਅਫ਼ਸੋਸ ਕਿ ਇਹ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਰਤਨ ਨਹੀਂ ਦਵਾ ਸਕੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਭਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸਨਮਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬਲ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਸਨ। ਹੁਣ ਵੇਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਨਮਾਨ ਜੀਵਨ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਮਿਲ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ?

ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਣੇਸ਼ਪੁਰ,
ਮੋ: 94655-76022

ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਲਮ, ਅਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਮੁਟਿਆਰ : ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ ਤਲਵੰਡੀ

ਇਕ ਸਰਵੇਖਣ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਅਧਿਆਪਨ-ਖੇਤਰ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਤਨੀਆਂ ਸ਼ਾਇਦ ਦੂਜੇ ਖੇਤਰਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਰਗ ਦਾ ਹਰ ਵਕਤ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਵਾਹ-ਵਾਸਤਾ ਪਿਆ ਰਹਿਣਾ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ-ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਆਖਰ ਕਲਮ ਫੜਾ ਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵੀ। ਇਸੇ ਅਧਿਆਪਨ ਖੇਤਰ ਨਾਲ

ਸਬੰਧਤ ਹੀ ਇਕ ਹੋਰ ਮਿਆਰੀ ਜਾਨਦਾਰ ਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਲਮ ਤੇ ਅਵਾਜ਼ ਉਭਰਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ-ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ ਤਲਵੰਡੀ। 02 ਨਵੰਬਰ 1982 ਨੂੰ ਜਨਮੀ, ਇਸ ਵਕਤ ਸਰਕਾਰੀ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਕੂਲ, ਅਬਾਦੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਗਰ, ਸੋਹੀਆਂ ਖੁਰਦ ਬਲਾਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ-2 ਵਿਖੇ ਬਤੌਰ ਈ. ਟੀ. ਟੀ. ਅਧਿਆਪਕਾ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੀ, ਬਲਜੀਤ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਸਕੂਲ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਜਿਥੇ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਸਟੇਜਾਂ ਉਤੇ ਗਾਉਣਾ ਅਤੇ ਗਿੱਧੇ-ਭੰਗੜੇ ਪਾਉਣਾ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਕਲਮੀ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸ਼ੌਕ, ਐਮ. ਏ. (ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਸਾਇੰਸ), ਐਮ. ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਅਤੇ ਬੀ. ਐਡ. ਕਰਨ ਦੌਰਾਨ ਤੱਕ ਨਾ-ਸਿਰਫ ਨਾਲ ਹੀ ਰਿਹਾ, ਬਲਕਿ ਵਧੀਆ ਮਾਅਰਕ ਵੀ ਮਾਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਸੋਸ਼ਲ-ਮੀਡੀਆ ਉਤੇ ਉਸਤਾਦ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਅਤੇ ਕਲਮ ਦੇ ਪਾਰਖੂਆਂ ਪਾਸੋਂ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ੋ ਖੱਟਣਾ ਉਸ ਦੇ ਇਕ ਵਧੀਆ ਲੇਖਿਕਾ, ਕਵਿੱਤਰੀ ਅਤੇ ਗੀਤਕਾਰਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਧੀਆ ਸਟੇਜ-ਸੰਚਾਲਕਾ ਹੋਣ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵੀ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਤਲਵੰਡੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਵੱਧ-ਤੋਂ-ਵੱਧ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਨਾ, ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਲਿਖਣਾ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਸਰਵ-ਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਧ-ਤੋਂ-ਵੱਧ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣਾ, . . . ਨਸ਼ੇ, ਦਾਜ-ਦਹੇਜ਼, ਭਰੂਣ-ਹੱਤਿਆ, ਜਾਤੀਵਾਦ ਆਦਿ ਸਮਾਜਿਕ-ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ, ਔਰਤ ਦਾ ਦਰਜਾ ਉੱਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਰਹਿਣਾ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ‘ਤੇ ਲੇਖ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਅਖਬਾਰਾਂ-ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ ਵਿਚ

ਲਗਾਤਾਰ ਛਪਣਾ ਅਤੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਇਸ ਲਾਈਕ ਬਣਾਉਣਾ ਕਿ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕੰਮ ਆਇਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਹੈ।” ਬਲਜੀਤ ਦੀ ਪਲੇਠੀ ਪੁਸਤਕ, ‘ਸਤਰੰਗੀ ਲਿਖਕਾਰੋ’ 5 ਅਪ੍ਰੈਲ 2017 ਨੂੰ ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਜਿਲਾ ਸਿੱਖਿਆ ਅਫਸਰ ਸ੍ਰ: ਸਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾ ਜੀ ਦੇ ਕਰ-ਕਮਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲੋਕ-ਅਰਪਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ‘ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਲਈ ਸੋਧਆਤਮਕ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਗੂੜ੍ਹੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਖੂਬ ਸਹਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਗਲੀ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਉਹ ਖਰੜਾ ਤਿਆਰ ਕਰੀ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਂਝੀਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਹ ਸਾਹਿਤਕ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਜਾਣੀ-ਪਛਾਣੀ ਸੰਸਥਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ (ਰਜਿ:) ਪੰਜਾਬ ਦੇ 267 ਕਲਮਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ, “ਰੰਗ-ਬਰੰਗੀਆਂ ਕਲਮਾਂ” ਵਿਚ ਵੀ ਛਪਣ ਦਾ ਮਾਣ ਹਾਸਲ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।
ਇਸ ਮੁਕਾਮ ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ-ਸਾਥੀ ਸ੍ਰ: ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਮੰਨਣ ਵਾਲੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਐਵੀਨਿਊ, ਮੋਹਣੀ ਪਾਰਕ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਡੇਰੇ ਲਾਈ ਬੈਠੀ, ਮਿਆਰੀ ਕਲਮ, ਯਾਦੂਭਰੀ ਅਵਾਜ਼, ਵਿਦਵਤਾ ਅਤੇ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਇਹ ਮੁਟਿਆਰ ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ ਤਲਵੰਡੀ ਨਾਮਨਾ ਖੱਟਦੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਅੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਟਾਕੀਆਂ ਲਾ ਜਾਵੇ, ਦਿਲੀ ਚਾਹਿਤ ਹੈ, ਮੇਰੀ।
-ਪ੍ਰੀਤਮ ਲੁਧਿਆਣਵੀ, ਚੰਡੀਗੜ, 9876428641
ਸੰਪਰਕ : ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ ਤਲਵੰਡੀ, +91-92177-68857

ਹਥਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੀ ਲੋੜ

ਪੁਲਵਾਮਾ ਅੱਤਵਾਦੀ ਹਮਲੇ ਮਗਰੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਫੌਜ, ਹਥਿਆਰ, ਕਥਿਤ ਸਰਜੀਕਲ ਸਟ੍ਰਾਈਕ ਆਦਿ ਨਾਲ ਹਰਾਉਣ ਦੀ ਸੋਚ ਇਕ ਭੁੱਲ ਹੈ। ਯਾਦ ਕਰੋ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ! ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਬਿਹਤਰ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਹੀ ਹਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਿਹਤਰ ਵਿਚਾਰ ਸਦਾ ਚੰਗੇ ਨਤੀਜੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਂਦੇ। ਸੱਚ ਮਿੱਠਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੌੜਾ ਵੀ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਨਾ ਰੱਖਣਾ ਵੀ ਇਕ ਭੁੱਲ ਹੈ ਜੋ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੱਜ ਤਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ‘ਅਹਿੰਸਾ’ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ‘ਵਿਕਾਸ’ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਕੁਝ ਉਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹੀ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਸੱਚ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖੀਏ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪਰਮਾਣੂ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਪੰਨ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਸੀਂ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੱਤਰਕਾਰ ਰਾਜੇਂਦਰ ਮਾਥੁਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਇਕ ਭਾਰਤ ਸਦਾ ਵਸਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੰਭੀਰ ਸੱਚ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਮੱਸਿਆ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਭਾਰਤ ਸਮੱਸਿਆ, ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਰੀ ਨਹੀਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਨ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਇੱਥੇ ਦੋ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੀ ਭਰਮਾਉ ਹੈ। ਅਸੀਂ 1947 ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਦੋ (ਤਿੰਨ) ਦੇਸ਼ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਅਸਥਾਈ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸੱਤਰ ਸਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਇੱਥੇ ਵਿਰਾਟ ਸੱਭਿਅਤਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਮਹੱਤਵ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੁਣ ਤਕ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਮਝ, ਨਾਸਮਝ, ਸ਼ੰਕੇ, ਹਿੰਸਕ ਬਿਰਤੀ ਉਹੋ ਹੈ ਜੋ ਅਤੀਤ ਵਿਚ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਦਿਖੀ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ, ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸੱਤਾ ਜ਼ਰੀਏ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਉਹੀ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਮਾਲਦਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੁੰਬਈ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗੋਧਰਾ ਤਕ ਉਹੀ ਕਾਰਨਾਮੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਲੋਕ ਅੰਜਾਮ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸੱਭਿਅਤਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਪਹਿਲਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਅਸਫਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਦੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ। ਸਮੱਸਿਆ ਦੀ ਪਛਾਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਤੇ ਢੁੱਕਵਾਂ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ, ਫਿਰ ਨੀਤੀ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਨਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸੀ, ਨਾ ਅੱਜ ਹੈ। ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ‘ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਤਕਾਲੀ ਹੋਣ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਰਹੇ। ਇਕ ਹੀ ਸਮੱਸਿਆ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਨਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਮਾੜਾ-ਮੌਟਾ ਅਧਿਐਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਤਕਾਲੀ ਸੰਕਟ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਮੂਲ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਫੇਰਨ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਸ਼੍ਰੀਅਰਵਿੰਦ ਵਰਗੇ ਟਾਵੇਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਅੱਖ ਮਿਲਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਸਹੀ ਹੱਲ ਦੱਸਿਆ ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਸੁਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਣਸੁਣਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੋਈ ‘ਵਾਰਤਾ’ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਦਾਰੇ ਜ਼ਰੀਏ ਅਸਥਾਈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਸ਼ਾਰਟਕੱਟ ਸਾਡੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਰਹੀ। ਇਹ ਆਸਾਨ ਉਪਾਅ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਸੀ। ਇਹ ਲੜਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ, ਸੱਚਾਈ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ ਜੋ ਅੱਜ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਦੀਆਂ ਗ਼ੈਰ-ਵਾਜ਼ਿਬ ਮੰਗਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ‘ਏਕਤਾ’ ਦੀ ਚਾਹਤ ਜਿੰਨੀ ਖੌਫ਼ਨਾਕ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਗਾੜਨ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਨਾ ਸਕੇ। ਸੰਨ 1916 ਦੇ ਲਖਨਊ ਪੈਕਟ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 2015 ਦੇ ਲਾਹੌਰ ਚਾਹ-ਪਕੌੜਾ ਤਕ, ‘ਹੱਲ’ ਕਰ ਲੈਣ ਦੀ ਉਹ ਦੁਰਗਾਮੀ ਉਮੀਦ ਕਦੀ ਨਾ ਬਦਲੀ। ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ, ਉਹੋ ਇਕ ਭਿਅੰਕਰ ਵੰਡ, ਅੰਤਹੀਣ ਦੰਗਿਆਂ, ਅੱਤਵਾਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਰੂਪ ਬਦਲ ਕੇ ਨਿਰੰਤਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨੇਤਾ ਨਾਲ ‘ਵਾਰਤਾ’ ਮਗਰੋਂ ਕੋਰੀ ਸ਼ਬਦੀ ਉਪਲਬਧੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਰੋਗ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਪੀੜਤ ਹੈ। ਅਣਗਿਣਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ, ਹਮਲੇ ਅਤੇ ਅਸਫਲਤਾ ਸਹਿ ਕੇ ਵੀ ਮੁੜ ਉਸੇ ਲੀਹ ਦੇ ਸਿਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੋਚ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਮੂਲ, ਵਿਚਾਰਕ,

ਸੱਭਿਅਤਾ ਵਾਲੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਿਸੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹਿੰਦੂ ਸੱਭਿਅਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਸਥਾਈ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧਤਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਇਕ ਵਿਦੇਸ਼ੀ, ਸਾਮਰਾਜਵਾਦੀ, ਅਧੂਰੇ ਮੱਤਵਾਦ ਤੋਂ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਤ ਨੂੰ ਵੰਡ ਕੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਸਾਰੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੰਦੂ ਹੀ ਹਨ-ਇਹ ਤਾਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਫਾਰੂਕ ਅਬਦੁੱਲਾ ਤਕ ਬੋਲਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਉਪਾਅ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫੌਜੀ ਲੜਾਈ ਚੱਲਦੀ ਰਹੇ। ਇਹੋ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਚੰਗਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਸਿਵਾਏ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਹੋਰ ਪੈਮਾਨਿਆਂ ‘ਤੇ ਉਹ ਇਕਦਮ ਖੋਖਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦੇ ਬਦਲੇ ਅਸੀਂ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਕਾਂਗਰਸ-ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਿਮ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥਾਂ ਤਕ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ! ਅਜਿਹੀ ਇਕਤਰਫਾ ਸੈਂਸਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਪੀੜ੍ਹੀ-ਦਰ-ਪੀੜ੍ਹੀ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਸਾਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਧੋਖੇ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭੁਗਤਣਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਜਿਵੇਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਸਲਿਮ-ਲੀਗ ਕਾਰਡ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਕਦੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਕੇ ਲੀਗ ‘ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਉਹੋ ਅੱਜ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ‘ਤੇ ਯੂਰਪੀ ਜਾਂ ਅਮਰੀਕੀ ਨਿੰਦਾ ਦਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ, ਜਦ ਅਸੀਂ ਮਿੱਥਾਂ-ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੱਲ ਦੀ ਉਮੀਦ ਪਾਲ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਿਹਾ? ਉਹ ਇਕ ਸੁਤੰਤਰ ਮੁਸਲਿਮ ਦੇਸ਼ ਬਣ ਕੇ ਕਿਉਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ? ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਲਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਕੋਈ ਸਹਿਜ ਦੇਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਇਸਲਾਮੀ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲਾ ਭਾਰਤ ਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ‘ਤੇ ਉਹੀ ਕਬਜ਼ਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ‘ਕਸ਼ਮੀਰ ਮਹਿਜ਼ ਦਰਵਾਜ਼ਾ’ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਉਸ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਮੱਤਵਾਦ ਦਾ ਮਹਿਜ਼ ਸਰੀਰ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਆਮ ਦੇਸ਼ ਵਰਗਾ

ਆਚਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਤੋੜਨਾ ਹੈ, ਵਰਨਾ ਉਹ ਖੁਦ ਟੁੱਟੇਗਾ। ਇਹੋ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਵੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ, ਫਰਜ਼ੀ ਵੰਡ ਖਤਮ ਕਰ ਕੇ ਮੁੜ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪੁਨਰ-ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਟੀਚਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੋਰ ਖੰਡਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਗਰੋਂ ਅਣਗਿਣਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਿੰਮੀ, ਇੰਡੀਅਨ ਮੁਜਾਹਿਦੀਨ ਅਤੇ ਹੁਰੀਅਤ ਵਰਗੇ ਤਮਾਮ ਅਸੀਂ ਦੇਖ ਕੇ ਵੀ ਅਣਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਉਸ ਸੱਭਿਅਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਖ਼ਾਹਿਸ਼ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਉਸੇ ਦਿਨ ਸਾਡੀ ਸਥਾਈ ਜਿੱਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਕਹਿਣਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਹਿੰਸਕ ਪਰ ਵਿਚਾਰਕ ਹਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਮਤਵਾਦ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚ ਕਦੇ ਕੁਝ ਵੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਅੱਜ ਤਕ ਅੰਤਹੀਣ ਵੱਢ-ਟੁੱਕ, ਗ਼ੁਲਾਮੀ, ਤਬਾਹੀ ਅਤੇ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਸਿਵਾਏ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੋੜੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਪੋਪ ਬੈਨੇਡਿਕਟ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ‘ਤੇ ਹੰਢਾ ਰਹੇ ਹਾਂ? ਹਾਲੇ ਤਕ ਅਸੀਂ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਭਰਮ ਹੈ। ਇਹ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਕ, ਗ਼ੈਰ-ਫੌਜੀ ਅਤੇ ਅਹਿੰਸਕ ਜੰਗ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ, ਓਨਾ ਹੀ ਅੰਦਰੋਂ ਵੀ ਇਸ ਨਾਲ ਲੜਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਰੱਖਿਆਤਮਕ ਨਹੀਂ, ਹਮਲਾਵਰ ਹੋ ਕੇ ਲੜਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਦੁਸ਼ਮਣ ਮਤਵਾਦ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਖਿਸਕਾਉਣ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਹਾਰ ਪੱਕੀ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਝਿਜਕ ਦੂਰ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਕੰਨੀ ਕਤਰਾਉਣਾ ਨਾ ਧਰਮ ਹੈ, ਨਾ ਲਾਭਕਾਰੀ। ਇਹ ਸੱਚ, ਸਵੈਮਾਣ, ਮਨੋਬਲ ਅਤੇ ਚਰਿੱਤਰ ਦੀ ਜੰਗ ਹੈ। ਅਸਤਰ-ਸਸਤਰ ਜਾਂ ਕੂਟਨੀਤੀ ਉਸ ਮਗਰੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਮਝ ਕੇ ਇਸ ਜੰਗ ਨੂੰ ਸਰਲਤਾ ਨਾਲ ਜਿੱਤ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਪਵੇਗੀ।

(ਕਹਾਣੀ) ਪਛਾਣ

ਰਾਣੀ ਨੇ ਪਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਕਰਮੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਧਾਰ ਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਘਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਐਨੀ ਪਤਲੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਦੋ ਵੇਲੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਵੀ ਮੁਸਕਿਲ ਨਾਲ ਜੋੜਨੀ ਪੈਂਦੀ। ਆਖਰ ਸਰਦਾਰਾ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਗੋਹਾ ਕੂੜਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸਰਦਾਰਾ ਦੇ ਘਰ ਕੰਮ ਕਰਦੀ। ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਇਆ ਮਿਲਦਾ ਉਸ ਨਾਲ ਹੀ ਘਰ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਚਲਾ ਲੈਂਦੀ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੁੱਤ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵੀ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਰਹੀ। ਦਿਨ ਬੀਤਦੇ ਗਏ ਹੁਣ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤ ਕਾਲਜ ਦਾ ਟੋਪ ਬਣ ਗਿਆ। ਹਰ ਸਾਲ ਫਸਟ ਆਉਂਦਾ ਕਾਲਜ ਦਾ ਹਰ ਟੀਚਰ ਕਰਮੇ ਤੇ ਮਾਣ ਕਰਦਾ। ਕਾਲਜ ਦੀ ਫੀਸ ਰਾਣੀ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਭਰ ਜਾਂਦੀ ਕਰਮੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਵੀ ਨਾ ਲੱਗਦਾ। ਆਖਰ ਕਰਮੇ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਜਾਗ ਪਈ। ਉਸਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਗਈ। ਮਾਂ ਨੂੰ ਖੱਤ ਲਿਖਿਆ ਰਾਣੀ ਦੀ ਰੂਹ ਖਿੜ ਉੱਠੀ। ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਬੀਤ ਗਏ ਰਾਣੀ ਉਡੀਕਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਵੀ ਮੇਰਾ ਕਰਮਾ ਅੱਜ ਆਉ ਜਾਂ ਕੱਲ ਪਰ ਕਰਮਾ ਮਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸੀ ਸਾਇਦ ਇੱਕ ਦਿਨ ਕਾਲਜ ਦੇ ਸਾਥੀ ਆ ਗਏ। ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਗੱਲਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਅੱਜ ਛੁੱਟੀ ਸੀ ਦੋਸਤ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਯਾਰ ਚਲ ਤੇਰੇ ਪਿਛ ਚੱਲੀਏ। ਪਹਿਲਾ ਤਾਂ ਕਰਮੇ ਨੇ ਨਾਹ ਨੁੱਕਰ ਕੀਤੀ ਪਰ ਦੋਸਤਾ ਨਾਲ ਤੁਰਨਾ ਪਿਆ। ਸਾਰੇ ਦੋਸਤ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਪਿੱਛ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਏ। ਗੱਡੀ ਯੁੜ ਉਡਾਉਂਦੀ ਪਿੱਛ ਪੁਹੰਚਣ ਵਾਲੀ ਸੀ ਰਾਣੀ ਸਰਦਾਰਾ ਦੇ ਖੇਤ ਚੋ ਵਾਪਸ ਆ ਰਹੀ ਨੂੰ ਗੱਡੀ ਰਾਹ ਚ ਮਿਲ ਗਈ। ਕਰਮੇ ਨੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ। ਰਾਣੀ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਕਾਫੀ ਮੇਲੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਨੇ ਕਰਮੇ ਨੇ ਸਰਮ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ। ਗੱਡੀ ਦੀ ਸਪੀਡ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਯੁੜ ਨੇ ਰਾਣੀ ਦਾ ਮੂੰਹ ਭਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਤੇ ਚੁੰਨੀ ਫੇਰੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲੱਗੀ ਕਿਤੇ ਮੇਰਾ ਕਰਮਾ ਤਾਂ ਉਸ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਉੱਡਦੀ ਯੁੜ ਚ ਮਾਂ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਰਹੀ ਸੀ।
ਸੁਰਜੀਤ ਫੁਲੇੜਾ
98155339453

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖਰਾ ਸੱਚ
Online and Print Media

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ

ADVISORY BOARD

ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ ਪ੍ਰੀਤ
ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ

+1 (201) 312-4180

*****

ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ

*****

ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਿਊਜਰਸੀ

*****

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪਲਵਾਨ ਸ਼ਿਕਾਰੋ

*****

ਜਤਿੰਦਰ ਸਪਰਾ

*****

ਜੀ. ਪੀ. ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ

*****

ਸੁਖਮੰਦਰ ਬਰਾੜ (ਭਗਤਾ
ਭਾਈਕਾ) ਵੈਨਕੂਵਰ,

*****

ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ
ਗ੍ਰਾਫਿਕ ਡਿਜ਼ਾਇਨਰ

9592398822

*****

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ,
ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਂ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ
ਧਰਤੀ ਦੀ ਸਲਾਮਤੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ।
ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ ਵਿਚ ਫੁਪੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ
ਨਾਲ ਸੰਪਾਦਕ ਜਾਂ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਸਹਿਮਤ
ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੇਖਕ
ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਈਮੇਲ ਰਾਹੀਂ
ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਈਮੇਲ ਵਾਲੀਆਂ
ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜਮੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।
ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ ਨੂੰ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਲੋੜ
ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਟ ਛਾਟ ਕਰਨ ਦਾ ਜਾਂ
ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਛਾਪਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।
ਇਸਤਿਹਾਰ ਵਿਚ ਫੁਪੀ ਸਮਗਰੀ ਲਈ
ਇਸਤਿਹਾਰਦਾਤਾ ਖੁਦ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ
ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ
ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਕੀਮਤ, ਵਰੀਟੀ,
ਕੁਆਲਿਟੀ, ਸੁਝਾਵਾਂ ਲਈ ਸਿਰਫ
ਇਸਤਿਹਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਹੀ
ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗੀ।

The Preetnama is
not responsible or
legally lible for any
news, article,
advertisement or
typing mistakes in
the news or articles
ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਹਫਤਿਆਂ ਤੋਂ
ਪਾਠਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲੇਖ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ
ਲਗਾਤਾਰ ਫੋਨ ਆ ਰਹੇ
ਹਨ, ਜਿਸ ਲਈ ਲਈ
ਖਿਮਾ ਦੇ ਜਾਚਕ ਹਾਂ।
ਅਸੀਂ ਪਾਠਕਾਂ ਅਤੇ
ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ
ਦੁਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਲੇ
ਅੰਕ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੇਖ
ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

Preetnamausa@gmail.com
www.preetnama.com

ਸੰਪਾਦਕੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹੈ ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਤਾ

ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ ਪ੍ਰੀਤ
ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ

ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਮੌਲਿਕ
ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ
ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਇਨਸਾਨ
ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨ ਵੀ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ
ਧਰਮ ਨੂੰ ਛੱਡ ਵੀ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੇ
ਧਰਮ ਦਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੂਰਵਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਵੀ ਉਸਾਰ
ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਸ਼ਰਤੋ ਉਸਦੇ ਇਸ ਕੰਮ ਨਾਲ ਏਕਤਾ,
ਅਖੰਡਤਾ ਤੇ ਆਪਸੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ
ਕੋਈ ਠੇਸ ਨਾ ਪੁੱਜਦੀ ਹੋਵੇ। ਧਰਮ ਦਾ ਸਿੱਧਾ
ਸਬੰਧ ਸਾਡੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ
ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ
ਹਾਂ। ਪਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ
ਰਾਜਨੀਤੀ ਸਾਡੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਖਲਬਲੀ
ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ
ਮਤਲਬ ਹੈ 'ਦਾਅ-ਪੇਚ'। ਇਹ ਦਾਅ-ਪੇਚ
ਸਿਆਸੀ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ
ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ
ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫਾਰਮੂਲਾ ਕੱਟੜਤਾ
ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਤਾ
ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਅੱਖਾਂ ਦਿਖਾਉਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ
ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਅੰਦਰਲੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਬਾਹਰੀ
ਰਾਜਨੀਤੀ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਬਣ
ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਕੱਟੜਤਾ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਘੱਟ
ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇਣੀ
ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤਾਕਤ ਵਰਤਣੀ
ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰਾ ਤਾਕਤ ਹੀ

ਵਰਤਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਸੁਆਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਕੱਟੜਤਾ ਦੀ
ਘੁਮਣਘੇਰੀ ਵਿੱਚ ਕੌਣ ਧੱਕਦਾ ਹੈ? ਧਾਰਮਿਕ
ਆਗੂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੇ ਹਨ?
ਇਸ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਸਾਡੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਹੀ
ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਸਾਡੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਬਾਪੜਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ
ਸਮੇਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ
ਆਗੂ ਬਹੁਮ-ਬੂਟੀ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਧਰਮ ਦੀ ਆੜ
ਵਿੱਚ ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਗੁਰੂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ
ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਰਿਮੋਟ ਕੰਟਰੋਲ ਆਪਣੇ ਹੱਥ
ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਰਿਮੋਟ ਕੰਟਰੋਲ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ
ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਧਮਾਕਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਲੋਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀਆਂ
ਪਿਛਲੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਜਾਂ ਚੋਰ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ
ਰਾਹੀਂ ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ
ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਬਣ ਜਾਂਦਾ
ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਕ ਲੋਕ
ਵੋਟਾਂ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ
ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਡਿੱਗਦੇ ਹਨ। ਖੈਰ, ਗੱਲ ਧਾਰਮਿਕ
ਕੱਟੜਤਾ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ
ਇੱਕ ਅਲੱਗ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਪਰ ਬੌਝੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ
ਕਰਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸਿਰਫ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ
ਕੱਟੜਤਾ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਜੋਕੀ ਰਾਜਨੀਤੀ
ਵੀ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ।
ਇਕੱਲੀ ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਤਾ ਹੀ ਸਮਾਜ ਲਈ
ਘਾਤਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਮੰਨਣਾ ਤਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਹੈ
ਕਿ ਕੱਟੜਤਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਵੇ
ਉਹ ਖਤਰਨਾਕ ਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਸਮਾਜ ਧਰਮ 'ਤੇ
ਜਿਆਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ
ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ
ਕੱਟੜਤਾ 'ਚ ਗੜ੍ਹਚ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਧਰਮ
ਜਾਂ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਪਾ ਕੇ
ਹਰ ਪੁੱਠਾ ਸਿੱਧਾ ਕੰਮ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੌਤ ਦਾ
ਡਰ ਧਰਤੀ ਦੇ ਵਸਦੇ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਸਤਾਉਂਦਾ
ਹੈ, ਬੁਝਿਆਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਬਚਣ
ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ
ਜਦੋਂ ਧਰਮ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਕੜ
ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਟੜਤਾ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਤੋਰਦਾ
ਹੈ ਉਦੋਂ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਸਹੀ ਗਲਤ ਦਾ

ਫਰਕ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਝ ਵੀ
ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਦਿਮਾਗ
ਨੂੰ ਇਹ ਨਸ਼ੇ ਵਾਂਗ ਸੁੰਨ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੀ ਸੋਚਣ
ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਸ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਕੋਈ
ਵੀ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਸਬਕ
ਹੀ ਪੜਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਤਾਬਦੀ ਕਹੀ
ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਹੀ
ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਉੱਪਰ ਭਾਰਡੇ ਤਸੱਦਦ ਚਾਹੇ
ਹਨ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਜਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਘਾਣ ਧਰਮ ਦੀ
ਆੜ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ ਓਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨ
ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਅਤੇ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਜੋ
ਅੱਜ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ, ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਤਾ ਹੀ
ਨਸਲੀ, ਭੇਦ-ਭਾਵ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ
ਦੀ ਮਾਰ ਕੇਵਲ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ
ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ
ਵਾਸ ਹੈ ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ,
ਕੈਨੇਡਾ, ਫਰਾਂਸ, ਚੀਨ, ਮੈਕਸੀਕੋ, ਇਟਲੀ, ਜਰਮਨ
ਵਰਗੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜਨਤਾ
ਹਾਇਰ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਸੱਭਿਅਕ
ਸਮਾਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉੱਥੇ ਵੀ
ਇਹ ਨਸਲੀ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ
ਵੇਖਣ-ਸੁਣਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।
ਇਸ ਨਸਲੀ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਕੁੱਝ ਲੋਕ
ਧਰਮ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣਾ ਤੋਰੀ ਫੁਲਕਾ
ਤੋਰਦੇ ਨੇ, ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਇੱਕੱਠੇ
ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਿੱਛੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ
ਵਸਦੇ ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਵਿੱਚ
ਪ੍ਰਾਪਕ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜਾਂ ਫਿਰ
ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਹੋਰ ਮੱਦਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।
ਜਦ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਂ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਰਮ
ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਾਹ-ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਬਾਹਰੋਂ
ਬੇਬੰਕ ਭੇਸ ਧਰਮੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ
ਅੰਦਰੋਂ ਮਨਸਾ ਸਿਰਫ ਧਰਮ ਦਾ ਰੋਲਾ ਪਾ ਕੇ ਪੈਸੇ
ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ
ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕਾਫੀ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚੱਲ
ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਵਿਖਾਵੇ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ
ਕੱਟੜਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ
ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ
ਵੀ ਵੱਡੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ
ਹੈ ਕਿ ਤਾਕਤਵਰ ਨੇ ਹੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰ

ਹਾਈਡ੍ਰੋਕਸੀਕਲੋਰੋਕਵੀਨ ਦੇ ਮਾੜੇ ਨਤੀਜੇ ਆਉਣ ਲੱਗੇ ਸਾਹਮਣੇ

ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਟਰੰਪ ਪੁਦ ਮਲੇਰੀਆ ਠੀਕ
ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਦਵਾਈ
ਹਾਈਡ੍ਰੋਕਸੀਕਲੋਰੋਕਵੀਨ ਲੈਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ
ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਮੈਡੀਕਲ ਜਨਰਲ 'ਦਿ ਲਾਂਸੇਟ' ਦੀ
ਇਕ ਨਵੀਂ ਸੋਧ ਮੁਤਾਬਕ ਲਗਭਗ ਇਕ ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ
'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਰਵੇਖਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ ਹੈ ਕਿ
ਜਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਹਾਈਡ੍ਰੋਕਸੀਕਲੋਰੋਕਵੀਨ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ,
ਉਹ ਇਸ ਦਵਾਈ ਦਾ ਸੇਵਨ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ
ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ 'ਚ ਜਿਆਦਾ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿਚ ਹਨ।
ਟਰੰਪ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦਵਾਈ ਦਾ ਇਲਾਜ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ
ਪ੍ਰਾਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਇਸ
ਦਵਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਦਿ ਲਾਂਸੇਟ 'ਚ
ਛਪੀ ਸੋਧ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ ਕਿ
ਹਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਨਤੀਜੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ
ਆਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ
ਇਹ ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਇਕ
ਕਾਰਗਰ ਦਵਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਹਿਤਿਆਤ ਦੇ
ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਿਲਹਾਲ ਇਸ ਦਵਾਈ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ
ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 671 ਰਸਪਤਾਲਾਂ 'ਚ
ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ ਸਰਵੇਖਣ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ
ਚੱਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈਡ੍ਰੋਕਸੀਕਲੋਰੋਕਵੀਨ ਦਵਾਈ
ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ 'ਚ
ਕਾਫੀ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਲੱਛਣ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ।
ਜਦਕਿ ਇਸ ਦਵਾਈ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਾ ਕਰਨ
ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸਿਹਤ ਸਬੰਧੀ ਅਜਿਹੇ ਕੋਈ ਵੀ
ਮਾੜੇ ਲੱਛਣ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਹਨ।

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ
ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਰੋਡ ,ਬਠਿੰਡਾ

ਸਹੀ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲਾਂਗੇ ਤਾਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਹਾਸਲ ਹੋਵੇਗੀ ਮੰਜ਼ਿਲ

ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਮਕਸਦ ਜਾਂ ਟੀਚਿਆਂ
'ਚ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਸਫਲਤਾ
ਸਿਰਫ ਉਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਅਸਲੀ
ਹੱਕਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਸਮਝਣਾ
ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਿਸ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲ
ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਵੱਲ ਲਿਜਾ
ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ
ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਿਸ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ
ਗਲਤ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ
ਦਿਸ਼ਾ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਾ
ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਬਿਤਰ ਇਹੋ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ
ਤੁਰੰਤ ਉਸ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸਹੀ ਾਹ
ਦੀ ਤਲਾਸ਼ 'ਚ ਲੱਗ ਜਾਓ। ਤੁਸੀਂ ਸਹੀ ਰਾਹ
ਤਲਾਸ਼ਣ 'ਚ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ।
ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਸਹੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ
ਸਹੀ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲਾਂਗੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ
ਵੀ ਸਹੀ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਹਾਸਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ
ਮੇਨ ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਰੋਡ ,ਬਠਿੰਡਾ

ਸਾਬਕਾ ਮੈਂਬਰ

ਕਈ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਨੇ ਸੁਖਵੀਰ ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਮੈਂਬਰੀ ਚ ਖੜਾ ਕਰ
ਦਿੱਤਾ। ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਉਹਨੂੰ ਜਿਤਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਵੀ ਇਹ
ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਨਵਾਂ ਮੁੰਡਾ। ਕਿੰਮ ਕਾਰ ਵਧੀਆ ਕਰੂ। ਪਰ ਹੋਣਾ ਕਰਨਾ
ਕੀ ਸੀ। ਪਤੰਦਰ ਮੰਤਰੀਆਂ ਵਾਲੀ ਫੀਲਿੰਗ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਾ
ਲਾਇਆ ਕਰੇ। ਚਲੇ ਛੱਡੋ ਪੁਰਾਣੀਆਂ, ਗੱਲ ਨਵੀਂ ਕਰਦਿਆਂ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ
ਅਸੀਂ ਪਿੰਡ ਚ ਇੱਕ ਸਭਿਆਚਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਉਥੇ ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਮੂੰਹ
ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਬੋਲਿਆ
ਗਿਆ। ਪਿੰਡ ਦਾ ਪੂਰਾ ਇਕੱਠ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
ਚੱਲਿਆ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੁੱਖ ਸਾਂਤੀ ਨਾਲ ਨੇਪਰੇ ਚੜ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਸਨਮਾਨਿਤ
ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਬੋਲਿਆ। ਉਥੇ ਪਤੰਦਰ ਇਹ ਨਾ ਆਇਆ। ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ
ਵੀ ਸਾਡਾ ਖਾਸ ਬੰਦਾ ਸੀ। ਕਿਧਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਫੋਨ ਕੀਤੇ ਚੁੱਕੇ ਨਾ। ਸੋਚਿਆ
ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਪੀਕਰ ਚ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਸੁਖਵੀਰ ਸੁੱਖ ਜਿੱਥੇ
ਵੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣਦਾ ਹੋਵੇ ਮੰਚ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਪਰ ਉਹ ਕਿਤੇ ਨਾ ਆਇਆ। ਅਸੀਂ
ਬਾਕੀ ਸਭ ਪਤੰਦਰ ਸੱਜਣਾਂ ਦਾ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਕਰਕੇ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ
ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਲੰਘਾ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਰਾਤੀ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੋਸਤ ਅਤੇ
ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੋਰ ਭਲੇਮਾਣਸ ਬੰਦੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਚੋਂ ਕਿਸੇ
ਨੇ ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ। ਸਾਰੇ ਕਹਿਣ ਨਾ ਯਰ ਆਪਾਂ ਕੀ ਕਹਿਣਾ
ਸੀ। ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਹੱਸਦਾ ਬੋਝਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਕਹਿੰਦਾ ਫਿਰ
ਹੋਰ ਕੀ ਸੁੱਝੀ ਲੜਗੀ। ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਚਲੋ ਘਰੋ ਕੋਈ ਮੁਸੀਬਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜੋ
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਮੁੜਕੇ ਫੋਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ। ਚਲੇ ਭਾਈ ਅਸੀਂ
ਸੁੱਖ ਦੇ ਘਰੇ ਗਏ। ਗੱਲ ਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਪਤੰਦਰ ਜਮਾਂ ਆਕੜਿਆ

ਪਿਆ। ਬੁੜੀਆਂ ਦਾ ਕਹਾਣਾ ਫੱਕਾ ਨਾ ਉਹਦੇ ਚ। ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਵੀ ਤੂੰ ਭਾਈ
ਭੱਜ ਆਇਆ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁੱਝ ਕਿਹਾ। ਕਿਹਦਾ ਨਾ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
ਵਧੀਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਹਦਾ ਮੈਂਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਪੂਰਾ
ਵਧੀਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਸੋਚਾਂ ਤੇ ਫਿਕਰਾਂ ਚ ਵੀ ਮੈਨ ਬੇਦਾ ਸਾਡਾ। ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ
ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੋਣੀ। ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਭਾਈ ਗੱਲ ਦੱਸ ਕੀ ਹੋਈ। ਇਸ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਇਆ। ਕਿਹਦਾ ਗੱਲ ਕੀ ਹੋਣੀਆਂ ਜਦ ਮੰਚ ਤੇ 20 ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ
। ਉਦੋਂ ਵੀ ਸੁਖਵੀਰ ਸੁੱਖ ਹੀ ਕਹਿ ਕੇ ਸਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਆਈ. ਪੀ.
ਬੰਦਿਆ ਚ ਬੋਲਿਆ ਉਦੋਂ ਵੀ ਸੁੱਖ ਹੀ ਬੋਲਿਆ। ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਹੋਰ ਕੀ
ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਡੈਡੀ ਦਾ ਨਾਮ ਬੋਲਣਾ ਸੀ। ਚਲ ਭਾਈ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਗਲਤੀ ਹੋ
ਗਈ। ਕਿਹਦਾ ਕਾਹਨੂੰ ਯਰ ਭਾਪੇ ਦਾ ਨਾਮ ਕਾਹਨੂੰ ਬੋਲਣਾ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਮੈਂਬਰ
ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਯਰ ਤੂੰ ਦਸ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ
ਨਹੀਂ। ਕਿਹਦਾ ਫਿਰ ਸਾਬਕਾ ਮੈਂਬਰ ਤਾਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ
ਹਾਸੀ ਨਿਕਲ ਗਈ। ਵੀ ਜਾਹ ਉਦੋਂ ਸੁੱਖ ਇਸ ਆਕੜ ਚ ਯਰ ਸਾਰਾ ਰੰਗਾ ਰੰਗਾ
ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲੰਘਾ ਲਿਆ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਭਾਈ ਲੋਟ ਪੋਟ ਹੋਈ ਜਾਈਏ। ਵੀ ਯਰ
ਇਹ ਬੰਦੇ ਵੀ ਕੀ ਕੀ ਫੀਲਿੰਗਾਂ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦੇ ਆ। ਵੋਟਾਂ ਵੇਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ
ਇਹ ਕੰਮ ਚ ਪੈਣਾ ਨਹੀਂ। ਪਿੱਛੋਂ ਪੀਹਨੇ ਆਲੀ ਬੋਰੀ ਤੇ ਵੀ ਸਾਬਕਾ ਮੈਂਬਰ
ਲਿਖਣਗੇ। ਅੱਜ ਕੱਲ ਉਹਨੂੰ ਉਹਦਾ ਬਾਪੂ ਵੀ ਸਾਬਕਾ ਮੈਂਬਰ ਹੀ ਕਹਿ ਕਿ
ਬੁਲਾਉਂਦਾ।।
ਮੱਖਣ ਸ਼ੇਰੋਂ ਵਾਲਾ
ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕ ਸ਼ੇਰੋਂ ਤਹਿ ਸੁਨਾਮ ਜਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ,
ਸੰਪਰਕ 98787-98726

ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀ.... ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਕਿਉਂ ਉੱਥੇ ਹੀ ਖੜੀ ਹੈ

ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਸੈਰ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ
ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਕੁੱਤੀ ਬੇਲਾ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ
ਘੁਮਾਉਣ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਸੈਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ
ਸੀ ਤੇ ਸਮਾਂ ਵੀ ਵਧੀਆਂ ਬੀਤ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ
ਦਿਨ ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੈਰ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋਟ ਹੋ ਗਿਆ
, ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਚੱਲ ਅੱਜ ਜਾਂਦੇ ਹੀ
ਨਹੀਂ, ਬਹੁਤ ਲੋਟ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਹੀ
ਮਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ... ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਲੋਟ ਹੋ
ਗਏ... ਉੱਥੇ ਕਿਹੜਾ ਕੋਈ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਵਾਉਣੀ
ਜਾਂ ਲੱਗਣੀ ਏ। ਹੁਣ ਚੱਲਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਨੇ ਬੇਲਾ ਦੀ ਸੰਗਲੀ ਖੋਲ੍ਹੀ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਜਟੇ ਸੈਰ ਕਰਨ
ਲਈ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲ ਗਏ, ਜਾਂਦਿਆਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ
ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਦਰ ਸਿੰਘ ਜਾ ਰਲਿਆ
ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਹੋਰ ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀ ਹਾਲ
ਨੇ...! ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ... ਸੁਕਰ ਹੈ ਜੀ
ਮਾਲਿਕ ਦਾ ਜੋ ਸਮਾਂ ਲੰਘਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਹੋਰ ਤੁਸੀਂ
ਸੁਣਾਉ ਕਿਵੇਂ ਹੋ... ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ...?
ਮਿਦਰ ਸਿੰਘ ਬੋਲਿਆ ਵਧੀਆਂ ਗੁਰਪਾਲ ਜੀ,
ਗੁਰਪਾਲ ਜੀ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਇਸ ਕੁੱਤੀ ਨੇ ਬੱਚੇ
ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਕੁੱਤਾ ਮੈਂਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਣਾ...! ਗੁਰਪਾਲ

ਨੇ ਮਿਦਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜੇ ਕੁੱਤੀਆਂ ਹੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਫੇਰ
...? ਮਿਦਰ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ... ਗੁਰਪਾਲ ਜੀ
ਆਪਾ ਤੇ ਕੁੱਤਾ ਹੀ ਲੈਣਾ! ਗੁਰਪਾਲ ਮਨ ਹੀ ਮਨ
ਵਿੱਚ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕੀ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਕੀ
ਹੋ ਗਿਆ ਏ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀ ਵਾਲਾ
ਫਰਕ ਰੱਖੀਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ... ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਤੇ ਸਾਡੀ
ਸੋਚ ਕਦੋਂ ਬਦਲਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਵਾਂਗੇ, ਤੇ ਇਹ
ਫਰਕ ਕਰਨੋਂ ਹੱਟ ਜਾਵਾਂਗੇ।
ਲਿਖਤ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਜਖਵਾਲੀ।
ਮੋਬਾਇਲ 98550 36444

ਬੀ.ਬੀ.ਸੀ. ਨੇ 23 ਨਵੰਬਰ 2018 ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮ ਮਹਿੰਦਰਾ ਦਾ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਸ਼ਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂ ਸੰਨ 2018 ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਕਾਰਨ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਕਿਉਂ ਕੁੜੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਵਧਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋ ਗਏ।

ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਟਿੱਲੀ ਵੱਲੋਂ ਸੰਨ 2015 ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 2 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਸ਼ੇੜੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਜਣਿਆਂ ਦੇ ਟੱਬਰ ਬੇਬਸੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸੁਖਚੈਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਉਦੋਂ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਨਸ਼ੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ੀਸੀਆਂ ਵਿਕ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਅਫੀਮ, ਭੰਗ ਤੇ ਹੋਰੋਇਨ ਵਿਕ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇੱਕ ਭਾਰਤੀ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਅਫ਼ਸਰ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਬਾਰਡਰ ਪਾਰ ਤੋਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਪੈਕਟ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੋਂ ਕਿਸਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਘਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਿੱਟੇ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਪੈਕਟ ਭਰ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਵਪਾਰੀ ਆਪਣੇ ਕੋਰੀਅਰ ਰਾਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਤੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਸਾਰੇ ਵਰਤਾਰੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਨਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਿਰਫ਼ ਕਿਸੇ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸੁਣੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਹੀ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ

ਕੁੜੀਆਂ ਵਿਚ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਰੁਝਾਨ

ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੂਨ 2016 ਵਿਚ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਕਿਰਨ ਰਿਜ਼ੀਜ਼ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮੀ ਤੇ ਕੁੱਝ ਫੌਜ ਵਿਚਲੇ ਬੰਦੇ ਵੀ ਇਸ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਤੇ 68 ਜਣੇ ਫੜੇ ਵੀ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਈੰਸਿਸ ਟਿੱਲੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਖੋਜ ਰਾਹੀਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਕੁੜੀਆਂ ਵੀ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਲੱਤ ਪਾਲ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਬਹੁਤੀਆਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਵਧੂ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਚੁੱਕਰ ਵਿਚ, ਹਾਣੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪਏ ਦਬਾਓ ਜਾਂ ਵੈਸੇ ਹੀ ਸ਼ੌਕੀਆਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਧੱਕੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਲੱਤ ਫੁਟਦੀ ਨਹੀਂ। ਲੋਕ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਵੀ ਅਗਾਂਹ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਸ਼ਰਮ ਸਦਕਾ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ।

ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅੱਜ ਕੱਲ ਫੈਸ਼ਨ ਮੰਨ ਕੇ ਜਾਂ ਰਿਵਾਜ ਦੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੀ ਬਹੁਤ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂ ਹੋਟਲਾਂ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਆਮ ਹੀ ਪੀਂਦੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਜਾਣੇ ਬਗ਼ੈਰ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਜਿਗਰ ਉੱਤੇ ਛੇਤੀ ਤੇ ਵੱਧ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਐਲਕੋਹਲ ਡੀਹਾਈਡਰੋਜੀਨੇਜ਼ ਰਸ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਜਸਮੀਤ, ਜੋ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਨ 2014 ਤੋਂ ਉਹ ਕਪੂਰਥਲੇ ਦੇ ਡੀਅਡਿਕਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੇਟੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੁਣ ਨਸ਼ਾ ਛੱਡਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਨੇ ਹੀ ਥੱਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰੋਇਨ ਦਾ ਟੀਕਾ ਲਵਾਉਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਟੀਕੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਥਕਾਵਟ ਝਟਪਟ ਲਹਿ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਕੰਮ ਵੀ ਝਟਪਟ ਮੁਕਾ ਲਿਆ। ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਜਦ ਟੀਕਾ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਟੁੱਟਿਆ ਭੱਜਿਆ ਜਾਪਿਆ। ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵਿਚ ਫਿਰ ਟੀਕਾ ਲਵਾਇਆ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪਤੀ ਵੀ ਇਸੇ ਪਾਸੇ ਪੈ ਗਿਆ। ਨਸ਼ੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਸਾਰੇ ਟੱਬਰ ਨੂੰ ਧੱਕਣ ਵਾਲੀ ਨਾਬਾਲਗ ਧੀ ਸੀ।

ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣੀਆਂ ਕਈ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨਾਲ ਬਹਿ ਕੇ ਟੀਕਾ ਲਾਉਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਏਜੰਟ ਹੋਰੋਇਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਥੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਢੇਰਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਗਰੁੱਪ ਹਨ ਜੋ ਕਾਕੋਟੇਲ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਅਜ਼ਮਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਆਦੀ ਵੀ ਬਣ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ। ਕਈ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਲਤ ਲਾਈ ਸੀ ਤੇ ਕਈ ਬਾਈ ਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੀਆਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧੱਕੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਜਸਮੀਤ ਮੰਨੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੇਚੀਆਂ, ਫੇਰ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਵੇਚੀਆਂ ਤੇ ਫੇਰ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਲੱਗੀ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਫੇਰ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਰੀਹੋਬਿਲੀਟੇਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲਈ ਮੈਥਾਡੋਨ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਆਦਤ ਛੁਡਾ ਨਾ ਸਕੀ। ਅਖੀਰ ਅੱਗੋਂ ਉਸ ਦਾ ਬੇਟਾ ਵੀ ਜੰਮ ਪਿਆ। ਫੇਰ ਪਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਲਤ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਵੀ ਆਪਣੇ 18 ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹਸਪਤਾਲ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਉਣ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਯਾਨੀ ਨਾਨਾ ਨਾਨੀ ਦੀ ਆਪਣੇ ਦੋਹਰੇ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਉ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਇੱਕ ਟੱਬਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਦਕਾ ਹੀ ਕਪੂਰਥਲੇ ਕੁੜੀਆਂ ਲਈ ਵੱਖ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਉ ਕੇਂਦਰ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 31 ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਡਾ. ਸੰਦੀਪ ਭੋਲਾ, ਜੋ ਕਪੂਰਥਲੇ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਸਨ, ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਕੁੱਝ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਅਧਿਆਪਿਕਾਵਾਂ ਵੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਆਦੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਸਹੇਲੀਆਂ ਵੀ ਇਸ ਪਾਸੇ ਪੈ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਕਈ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਆਪ ਵੀ ਨਸ਼ਾ ਵੰਡਣ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਨਸ਼ਾ ਅਗਾਂਹ ਤੋਰਨਾ ਆਸਾਨ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਤਾ ਕੁ ਚੁਟਾ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਧੋਲਾ ਦਿੱਤਿਆ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕੇ ਤੋਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਦੀ ਹੋਈਆਂ ਬੱਚੀਆਂ, ਆਪਣੀ 'ਡੋਜ਼' ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਕੁੱਝ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਵੇਲੇ ਡਾਕਟਰਾਂ, ਪੁਲਿਸ ਕਰਮੀਆਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਸਿਰਦਰਦੀ ਬਣਿਆ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਵਪਾਰ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਮਾਪੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸ਼ਰਮ ਸਦਕਾ ਇਹ ਗੱਲ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ।

ਕੁੱਝ ਔਰਤਾਂ, ਜੋ ਖਾਣਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਆਪ ਆਦੀ ਵੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਖਾਣ ਦੇ ਸਮਾਨ ਵਿਚ ਰਤਾ ਕੁ ਨਸ਼ਾ ਪੁਆ ਕੇ ਅਨੇਕ ਟੱਬਰਾਂ ਦੇ ਟੱਬਰ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਲਿਆਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੰਗੀਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਤੀ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਹੈ, ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਕਈ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਥੱਕ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਫੇਰ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਨੇ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਹੋਰੋਇਨ ਦਾ ਟੀਕਾ ਲਾਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਦਤ ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਘਰ ਜਦ ਕੁੱਝ ਨਾ ਬਚਿਆ ਤਾਂ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਜਬਰੀ ਜਿਸਮਾਨੀ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾਉਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਾ ਲੱਭਣ ਉੱਤੇ ਉਸ ਨੇ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਟੀਕਾ ਲੈਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਿਸਮਾਨੀ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਤਿੰਨ ਕੁੜੀਆਂ ਤੇ ਇੱਕ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਮਾਂ ਸੰਗੀਤਾ ਹੁਣ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਉ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਗੋੜੇ ਕੱਢ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਵੱਡੇ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਢੇਰਾਂ ਦੀਆਂ ਢੇਰ ਕੁੜੀਆਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਧੱਕੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਰੈਗੂਲਰ ਇਲਾਜ ਵਾਸਤੇ ਆ ਨਹੀਂ ਰਹੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੱਬਰਾਂ ਦੀ ਸਾਖ ਖ਼ਰਾਬ ਹੋਣ ਦਾ ਡਰ ਹੈ। ਇਸ ਹੀ ਮੱਧ ਵਰਗੀ ਟੱਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਬੀਆਂ ਧੀਆਂ ਸ਼ੌਕੀਆਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਤੁਰੀਆਂ ਹੁਣ ਪੱਕੀ ਲਤ ਲਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਕਈ ਤਾਂ ਏਨੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਰਤ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਾਖ਼ਲ ਵੀ ਕਰਵਾਉਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਗੁਪਤ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਪੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਧਾਰੀ ਬੈਠੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਰਤਾ ਵੀ ਬਾਹਰ ਖ਼ਬਰ ਨਿਕਲੀ ਤਾਂ ਉਹ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣੋਂ ਹਟ ਜਾਣਗੇ।

ਰਿਪੀ ਤੇ ਸ਼ਮਿਦਰ (ਨਾਂ ਬਦਲੇ ਹੋਏ) ਵੀ ਮੰਨੀਆਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ੇ

ਦੀ ਲੱਤ ਲੱਗਣ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਪੈਸੇ ਦੀ ਕਿੱਲਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰੋਇਨ ਲੈਣ ਬਦਲੇ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾਉਣੇ ਪਏ ਜੋ ਹੋਰ ਵੀ ਬੇਬੀਆਂ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮਨਪ੍ਰੀਤ, ਜੋ ਕਾਲਜ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਹੈ ਨੇ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਕੂਲਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਜੋ ਵੱਡੇ ਛੋਟੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਨ, ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਨਸ਼ੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਹੁਣ ਹੋਰੋਇਨ ਦੀਆਂ ਆਦੀ ਬਣ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਅਫ਼ਸੋਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਬੇੜੀਆਂ ਬੱਚੀਆਂ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਲਿਆਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਬਾਕੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਜਿਸਮਾਨੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨੀਵੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਉਹ ਬੋਲੀ, ਜਦੋਂ ਪੈਸਾ ਕਿਤੋਂ ਮਿਲਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਰਾਹ ਕਿਹੜਾ ਬਚਦਾ ਹੈ? ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਉਸ ਦੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਦੋਸਤ ਨੇ ਤੋਰਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਹਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਵਪਾਰ ਵੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਆਪ ਵੀ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ ਉੱਤੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਹੋਰੋਇਨ ਦੀ ਤੋੜ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿੰਨੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਜਣਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਨਸ਼ਾ ਲੈਣਾ ਕਿੰਨਾ ਸੌਖਾ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਉਸ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ 'ਮਿੱਸਡ ਕਾਲ' ਮਾਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬਾਹਰ ਕੋਈ ਕੁੜੀ ਜਾਂ ਕੋਰੀਅਰ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਮੁੰਡਾ 'ਡੋਜ਼' ਪਹੁੰਚਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ. ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੇ ਸੰਨ 2018 ਮਾਰਚ ਵਿਚ 'ਏਸ਼ੀਅਨ ਜਰਨਲ ਔਫ਼ ਸਾਈਕੋਟਰੀ' ਵਿਚ ਛਾਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ 4.1 ਮਿਲੀਅਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਨਸ਼ਾ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 4 ਮਿਲੀਅਨ ਮੁੰਡੇ ਹਨ ਤੇ 0.1 ਮਿਲੀਅਨ ਕੁੜੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 3.1 ਮਿਲੀਅਨ ਮਰਦ ਤੇ 0.1 ਮਿਲੀਅਨ ਔਰਤਾਂ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਪੱਕੇ ਆਦੀ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸ਼ਰਾਬ, ਸਿਗਰਟ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਭੰਗ, ਅਫੀਮ, ਹੋਰੋਇਨ, ਸਮੈਕ, ਕੋਕੀਨ, ਆਦਿ ਸਭ ਕੁੱਝ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖੋਜ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ 2 ਲੱਖ 2 ਹਜ਼ਾਰ ਅੱਠ ਸੌ ਸਤਾਰਾਂ ਬੰਦੇ ਤੇ 10,658 ਔਰਤਾਂ ਉਮਰ ਭਰ ਲਈ ਆਦੀ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਸੰਭਵ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਉਸ ਖੋਜ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਜੋ ਚੇਤਾਵਨੀ ਲਿਖੀ ਸੀ, ਉਹ ਸੀ :- 1,56,942 (ਇੱਕ ਲੱਖ ਛੱਪੜ ਹਜ਼ਾਰ ਨੌਂ ਸੌ ਬਤਾਲੀ) ਮੁੰਡੇ ਬਿਨਾਂ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਰਹੇ ਜਦਕਿ ਬਾਕੀ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਪਰ ਕੁੜੀਆਂ, ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵੀ ਨਸ਼ਾ ਛੱਡਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ 10,658 ਹੀ ਰੋਜ਼ ਦੀ 'ਡੋਜ਼' ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੰਘਾ ਸਕ ਰਹੀਆਂ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ 'ਆਦੀ' ਹੋਣ ਵਿਚ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੱਧ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਆਦਤ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣੀ। ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਭਿਆਨਕ ਨਤੀਜਿਆਂ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਕੱਸ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ. ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸਾਈਕੋਟਰੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਾ. ਸੁਬੋਧ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਡਾ. ਸੁਬੋਧ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਗਿਣਤੀ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਦੁਗਣੀ, ਤਿਗਣੀ ਜਾਂ ਚੌਗਣੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਪੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਵੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ,

ਇਲਾਜ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ. ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਨੇਕ ਬੱਚੀਆਂ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅੱਧਾ ਇਲਾਜ ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਮੁਹੱਲਿਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਾਕ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੂਰੇ ਟੱਬਰ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਹਣੇ ਸੁਣਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਦੀ ਘੰਟੀ :- (ਅਮਰੀਕਨ ਅਕੈਡਮੀ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ)

1. ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਆਦੀ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਮਾਰ ਕੁਟਾਈ, ਗਾਲ਼ਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਹਨ ਪਰ ਮਾਨਸਿਕ ਪਰੋਸ਼ਨੀ ਸਹੇੜ ਕੇ ਆਪ ਵੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣ ਲਈ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬੱਚੇ ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਅੱਗੋਂ ਕਤਲ, ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀ, ਚੋਰੀ, ਡਾਕੇ ਆਦਿ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪ ਵੀ ਘਰੇਲੂ ਹਿੰਸਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਵਧੀਆ ਵਿਆਹੁਤਾ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਹੀਂ ਗੰਢ ਸਕਦੇ।
2. ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਆਦੀ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੀਆਂ ਦਾ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਤਸੱਲੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।
3. ਅਜਿਹੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਢਹਿੰਕੀ ਕਲਾ, ਘਬਰਾਹਟ, ਨੀਂਦਰ ਠੀਕ ਨਾ ਆਉਣੀ, ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਿਚ ਦਿੱਕਤ ਆਉਣੀ ਵੇਖੇ ਗਏ ਹਨ।
4. ਕਈ 'ਸੀਰੀਅਲ ਕਿੱਲਰ' ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ।
5. ਮਿਗਰੇਨ, ਅੰਤੜੀਆਂ ਦੇ ਰੋਗ, ਦੱਬੂ, ਧਿਆਨ ਨਾ ਲਾ ਸਕਣਾ, ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਪੱਛੜਨਾ, ਯਾਦਾਸ਼ਤ, ਘਟਣੀ, ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਰੋਗ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਵੇਖੇ ਗਏ ਹਨ।
6. ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਯਕੀਨ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣਾ, ਦੂਜੇ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਨਾ ਕਰਨੀ, ਡਰਨਾ, ਤੁਝਕਣਾ ਆਦਿ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।
7. ਸਭ ਤੋਂ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਨਸ਼ੇ ਵਲ ਜਾਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਬਾਕੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
8. ਅਮਰੀਕਨ ਅਕੈਡਮੀ ਔਫ਼ ਪੀਡੀਐਟਰਿਕਸ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਨਸ਼ੇ ਕਰਦੀਆਂ ਹੋਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ :-
  - × ਓਟਿਜ਼ਮ × ਦਿਮਾਗੀ ਨੁਕਸ × ਭਾਰ ਘੱਟ ਰਹਿ ਜਾਣਾ
  - × ਧਿਆਨ ਨਾ ਲਾ ਸਕਣਾ × ਜਮਾਂਦਰੂ ਨੁਕਸ ਹੋਣੇ
  - × ਕੁਰੂਣ ਦੀ ਮੋਤ ਹੋ ਜਾਣੀ, ਆਦਿ ਹੋਣ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕੀ ਇਹ ਸਭ ਜਾਣ ਲੈਣ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਕੋਈ ਜਾਗਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ? ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੌਖਿਆਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਫਸ ਚੁੱਕੇ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮੋਇਜ਼ੇਦੜੇ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਹਾਲੇ ਵੀ ਵੇਲਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੰਨੀਏ ਕਿ ਨਸ਼ਾ ਹੈ ! ਫੇਰ ਹੀ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਦਮ ਪੁੱਟੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਤਗੜੀ ਲਹਿਰ, ਖੇਡਾਂ ਵੱਲ ਰੁਝਾਨ ਤੇ ਵਧੀਆ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਉ ਕੇਂਦਰਾਂ ਬਾਰੇ ਅੱਜ ਤੋਂ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਲੋਕ ਹੀ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਅੰਦਰ ਅਜਿਹੇ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਚੱਥ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਡਾਕੂਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਉ ਕਲੱਬ ਬਣਾ ਕੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਸੰਭਾਲ ਲੈਣ ਤਾਂ ਯਕੀਨਨ ਕੁੱਝ ਵਧੀਆ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਉਮੀਦ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਆਦੀ ਨੂੰ ਤਮਾਸ਼ਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਰੋਗੀ ਮੰਨ ਕੇ, ਸ਼ਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚੰਗੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿਹਤਮੰਦ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ!

ਚਲੋ ਰਲ ਮਿਲ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰੀਏ ਤੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਸੱਥਰ ਵਿਛ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਚਾਓ ਕਰ ਲਈਏ! ਆਮੀਨ!!

India opens doors for children of H-1 visa holders

Parents on H-1 visas from India were happy to return home with their children. As Indian govt on the recommendation of embassy of USA

Washington D.C (Raj Gogna Bholath)-yesterday, issued special order for H-1 holders to go to their country. Now they are allowed to travel to India as US citizens. The parents thanked the Prime Minister of India, the Ministry of External Affairs and the Embassy for their support, which has led to a wave of happiness among parents with H-1 visas. The release of the press note

by the Indian Embassy, it was learned that the Embassy has been in constant touch with the Government of India to resolve this issue. This is a commendable decision of the Government of India. Surprisingly, the educated young people who came to the USA from India. They have come for the job and their children are born here, some are two years old, some are three years old. Legally, they were born here and became citizens of the United States. The previous order was re-

stricted their return to India. The parents of the children approached to embassy and appeared in news to put pressure on them. The relief given to them to go to India will work to reunite the family. The coronavirus caused the H-1 visa holders to lose their jobs. They were eager to move to India, but their children were having trouble being citizens. Because they were temporarily barred from India being born a US citizen. The parents requested Indian Ambassador Taranjit Singh

Sandhu that their jobs had been lost due to coronavirus. It has become difficult for them to live in America. Therefore, arrangements should be made to send their children back with them. Ambassador Taranjit Singh has contacted the Ministry of External Affairs of India to alleviate the problem. Which is being praised all around. The Government of India has approved this situation on priority basis and has made immediate arrangements to send these parents along with

their children to India. For which parents, along with their children, have started registering in droves back to India. Jasdip Singh Jesse chair of Sikhs of America hale the decision who's help the parents to go along with them to their country. Jesse further said that coronavirus develop so many problems but embassy under the leadership of Ambassdar Taranjit Singh sandhu resolved one by one. The effective community appreciated.

Two of TikTok's biggest stars, aged 19 and 20, are arrested on drugs charges

Two of TikTok's biggest stars have been arrested on drugs charges. Bryce Hall, 20, and Jaden Hossler, 19, were taken into custody Monday morning in Giddings, Texas. The Los Angeles based Star

influencers have reportedly been staying in a luxury Airbnb rental in the Lone Star state amid the

coronavirus lockdown. Hall was slapped with a misdemeanor charge of marijuana possession and later released on \$5,000 bail. Hossler was also charged with marijuana possession. He was additionally hit with a second-degree felony charge for possession of a controlled substance in penalty group two. A second-degree felony charge is punishable by up to 20 years in prison or a fine of \$10,000. Hossler was released from custody after posting a \$6,500 bond. Video purportedly showing the pair being pulled over by police was - ironically- shared on TikTok Tuesday. Officers did not say why they flagged down their vehicle. Hall and Hossler are two of the most famous content creators on TikTok. Hall boasts 7 million followers on the social media app, while Hostler has 6 million. The pair usually reside together in a Bel Air mansion with a group of

other young influencers who are together known as 'the Sway House Collective'. Hall and Hossler - who are both represented by TalentX Entertainment - have become famous for recording videos of themselves clowning around with pals inside their luxury residence. The

duo have not posted any content since their arrests. According to Insider, the pair have been in Texas along with fellow influencers Josh Richards and Griffin Johnson since early May. On Monday, the group posed for pictures on social media accompanied by the caption 'Road Trip!'

Pentagon watchdog resigns after being blocked from stimulus role by Trump

The Pentagon watchdog who was originally cast to chair the independent committee overseeing more than \$2 trillion in virus stimulus spending resigned a month after being blocked from that role by President Donald Trump.

The Pentagon watchdog who was originally cast to chair the independent committee overseeing more than \$2 trillion in virus stimulus spending resigned a month after being blocked from that role by President Donald Trump. Glenn Fine, the principal deputy inspector general at the Pentagon, said in a statement issued Tuesday that the "time had come" for him to step down, while praising the responsibility federal watchdogs have to pursue investigations independent of political pressures.

"They are a vital component of our system of checks and balances and I am grateful to have been part of that system," Fine said in a statement sent by Dwrena Allen, a spokeswoman for the Pentagon Inspector General's office. Fine -- who had served in the George W. Bush and Barack Obama administrations -- had originally been tapped by his peers to lead the Pandemic Response Accountability Committee, but the appointment came as Trump was increasingly taking action against inspectors general he sees as insufficiently loyal.

In an unexpected move in early April, Trump ousted Fine from his job as acting Defense Department inspector general, effectively

removing him from being able to serve on the committee. Afterward, Trump said he didn't know Fine and didn't think he had ever met him. Pandemic Watchdog Activates Site to Track Trillions in Spending Fine was praised by Jim Mattis, Trump's first defense secretary, as a "public servant in the finest tradition of honest, competent governance," Yahoo News reported at the time. Since then, Fine had returned to the Pentagon to his prior role as principal deputy.

In his period as acting inspector general at the Defense Department, Fine improved the transparency of his office, reducing a reliance on a "For Official Use Only" label on documents that's frequently used in the Pentagon to limit distribution of sensitive or embarrassing information.

He also was credited with improving morale in his department as he pursued a wide range of probes from cost overruns on key weapons systems to the the U.S. military struggles in Syria and Iraq.

The former Harvard University basketball point guard was drafted in the 10th round by the San Antonio Spurs in 1979 but accepted a Rhodes Scholarship to Oxford University instead.

Texas governor allows reopening of water parks, food courts in malls and adult sports leagues as coronavirus restrictions in the state ease further

Texas has further eased coronavirus lockdown restrictions, as the governor signs an order allowing water parks, food courts in shopping malls, and adult recreational sports leagues to resume with some conditions. Governor Gregg Abbott signed the executive order on Tuesday, saying that it marks additional expansion of Phase II of the state's return to normalcy in the wake of the pandemic. Effective immediately, food courts in shopping malls can resume service under sanitation and social distancing guidelines, including disinfecting tables after each use and positioning tables at least six feet apart. Shopping malls also remain limited to 25 percent capacity. Beginning Friday, water parks can open, but must limit their occu-

pancy to 25 percent of normal operating limits. However, video arcades within water parks must remain closed. Starting Sunday, recreational sports programs for adults can resume, but games and similar competitions may not begin until June 15th. Driver education programs can also resume operations immediately. To date, Texas has had 56,560 people test positive for coronavirus, and 1,536 fatalities. The state estimates it has around 22,000 active cases, and daily new cases have been flat or declining in recent weeks. The state has already allowed restaurants, bars and movie theaters to reopen at 25 percent capacity. The full list of regulations guiding the reopening of Texas is available on the state's Open Texas website.

RISHI'S FINAL FURLOUGH

Rishi Sunak is set to announce that companies will soon be banned from putting anymore employees into the Government's furlough scheme in plans to get Britain back to work, it is claimed. The Chancellor will this week lay out the second stage of his plans to help businesses come off Government financial support and get the country 'back up and running'. New details are also expected to be revealed over how companies' contributions to employee wages - of which 80 per cent are currently paid by the Treasury - will change as some firms bring back staff part time from August. But to prevent companies from furloughing workers currently working full-time and then bring them

back part-time, the Treasury is looking to impose a cut-off date for employees to be put on the scheme. The Treasury is believed to have considered the risk that employers could attempt to furlough millions more workers if the changes were announced, but said that the risk should not be exaggerated because the number of furloughed workers was now relatively stable. The last published figures showed 8m positions had been furloughed, roughly a quarter of the total jobs in the UK. But in a sign of good news for the Chancellor, the chief economist for the Bank of England has said the impact of the pandemic appears to be bottoming out and a 'modest recovery'.

Andy Haldane said: 'If we've found our floor, and perhaps even nudged up from that floor, that's a cause for a little bit of cautious optimism.' Mr Sunak today held a video conference call with business owners who had been using the scheme for their employees. 'Great to take the time today to speak to people who've used the furlough scheme,' he said in a post on social media. 'I listened to business owners fighting to stay open and employees raring to return. This week we'll launch Phase 2: flexible furloughing which I hope will help get us back up and running.' Reacting to the claims, Craig Beaumont of the Federation of Small Businesses told the Financial Times that the Government needs

to give firms advance warning before putting in place the measure. 'The vast majority of employers registering for the scheme are SMEs. These struggle with changes, so any ending should be announced in advance so they have time to plan, including those who are entering the scheme now as their business enters difficulty,' he said. 'The chancellor shouldn't announce and pull up the rope ladder at the same time; announcing now for August 1 would be best.' Tej Parikh, chief economist at the Institute of Directors, warned last night that the furlough cut-off would hit companies hard. 'While the Treasury is keen to reduce its spend on the scheme, for firms that have tried to hold off using it and may now need to, this

will be a bitter pill to swallow,' he said. As the scheme winds down, other measures to cushion costs will be necessary to support businesses as they try to return to work. At the moment, furloughed employees are receiving 80 per cent of their normal pay up to £2,500 a month. The Government then reimburse employers for salaries, employer national insurance contributions and pension contributions. Mr Sunak has extended the Job Retention Scheme until the end of October, amid fears ending it any sooner could cause mass unemployment. There are growing concerns about the cost, with the Office for Budget Responsibility estimating it could be as much as £84 billion.

Trump accuses Twitter of 'interfering in the 2020 Presidential Election'

President Donald Trump has accused Twitter of interfering in the 2020 Presidential election after the social media site began to fact-check his tweets. The president took to Twitter on Tuesday night to blast the site's decision to label some of his tweets as 'misleading' and accused them of 'stifling free speech'. He also added a threat to the company, stating that as President, he wouldn't allow it to continue.

'@Twitter is now interfering in the 2020 Presidential Election. They are saying my statement on Mail-In Ballots, which will lead to massive corruption and fraud, is incorrect, based on fact-checking by Fake News CNN and the Amazon Washington Post,' Trump wrote in a tweet Tuesday night. 'Twitter is completely stifling FREE SPEECH, and I, as President, will not allow it to happen!' It came after Trump was fact-checked by Twitter earlier on Tuesday for suggesting that California's mail-in balloting initiative would lead to substantial voter fraud

in the November general election. 'There is NO WAY (ZERO!) that Mail-In Ballots will be anything less than substantially fraudulent. Mail boxes will be robbed, ballots will be forged & even illegally printed out & fraudulently signed,' Trump had written Tuesday morning. The president then insinuated that non-citizens could get ballots. 'The Governor of California is sending Ballots to millions of people, anyone living in the state, no matter who they are or how they got there, will get one,' the president said. 'That will be followed up with professionals telling all of these people, many of whom have never even thought of voting before, how, and for whom, to vote.' The president ended the two-tweet tirade by saying, 'This will be a Rigged Election.' 'No way!' said Trump, who votes in Florida absentee. He used a mail-in ballot to vote in the Florida primary last month. By Tuesday afternoon, Twitter had labeled the tweets with a blue exclamation mark prompting users to 'get the facts about mail-in bal-

lots.' Another page on the social media site called Trump's tweets 'unsubstantiated,' according to fact-checkers from CNN, Washington Post and other mainstream news outlets. 'These tweets contain potentially misleading information about voting processes and have been labeled to provide additional context around mail-in ballots,' a statement from Twitter read. Trump's 2020 campaign was quick to slam the move. 'We always knew that Silicon Valley would pull out all the stops to obstruct and interfere with President Trump getting his message through to voters. Partnering with the biased fake news media "fact checkers" is only a smoke screen Twitter is using to try to lend their obvious political tactics some false credibility. There are many reasons the Trump campaign pulled all our advertising from Twitter months ago, and their clear political bias is one of them,' campaign manager Brad Parscale said in a statement. The move to fact-check Trump came the same day Twit-

ter refused to delete tweets written by the president in which he suggested 'Morning Joe' host Joe Scarborough murdered a Congressional aide who worked for him in 2001. The widower of the woman who died sent a letter to Twitter CEO Jack Dorsey begging for Trump's tweets about this conspiracy theory to be deleted. While Twitter wouldn't budge on deleting Trump's tweets, the site had promised to be more proactive about labeling factually inaccurate content. For weeks Trump has said that states, not wanting to expose the voting public to COVID-19, shouldn't be implementing full-scale mail-in balloting plans. The president has drawn a distinction between absentee ballots, which he said can be used for special purposes, and governors sending every American voter a ballot to send back in. 'I have to do an absentee because I'm voting in Florida and I happen to be president and I live in that beautiful house over there that's painted white,' he said in the Rose Garden Tuesday.

Chinese lawmakers propose foreign states immunities law to counter Covid-19 lawsuit in the US

Chinese lawmakers have proposed formulating a foreign states immunities law, following litigations filed against the Asian powerhouse in the US and other countries seeking compensation over the coronavirus outbreak.

Chinese lawmakers have proposed formulating a foreign states immunities law, following litigations filed against the Asian powerhouse in the US and other countries seeking compensation over the coronavirus outbreak. The move will protect the legitimate rights and interests of Chinese citizens as well as

foreign investors, said Ma Yide, a deputy to the National People's Congress (NPC) and a law researcher at the Beijing Academy of Social Sciences.

It will also counter-act malicious litigations raised in countries like the US towards China over the COVID-19 response, Ma told reporters Tuesday on the

sidelines of the annual parliament session. A lawsuit was filed by Missouri Attorney General Eric Schmitt against the Chinese government, the ruling Communist Party of China (CPC), and other Chinese officials and institutions in the US District Court for the Eastern District of Missouri. It alleges that during the critical weeks of the initial outbreak of the coronavirus, the Chinese authorities deceived the public, suppressed crucial information, arrested whistle-blowers, denied human-to-human transmission in the face of mounting evidence, destroyed critical medical research, allowed millions of

people to be exposed to the virus, and even hoarded personal protective equipment (PPE), causing a global pandemic that was unnecessary and preventable. Observers say the Missouri lawsuit could pose a problem to China in view of the US courts' claim of universal jurisdiction. Asked for his reaction to the lawsuits whether Beijing is concerned that China's assets overseas could be seized, Chinese Foreign Minister Wang Yi on Sunday said, "Some people are clamouring for so-called accountability and compensation from a victim of COVID-19. They are fabricating so-called evidence for

frivolous lawsuits. These people are trampling on international rule of law and betraying human conscience" Ma said the lack of such a law has emerged as a prominent issue in the current epidemic as some countries, led by the United States, tried to shift the blame for their own governments' incompetence on COVID-19 response. Some groups and individuals in some countries even cited the Foreign Sovereign Immunities Act of the United States to bring litigations to the Chinese government and relevant departments, he added. "This has trampled on the internationally recognised principle of

sovereign immunity, and is also a show of hegemony and power politics," Ma said, stressing the necessity and urgency for China to formulate a foreign states immunities law. China follows the principle of absolute immunity of foreign states and their property, thus Chinese litigants are unable to sue foreign governments from domestic courts, while Chinese governments have often been sued in foreign courts, he added. Ma suggested adopting a limited immunities principle, which is more commonly found in the United States, Canada, the United Kingdom and the European Union countries.

176 Pakistan citizens, stranded in India due to lockdown, to return home

More than 400 Pakistani nationals stranded in India have been repatriated via Attari-Wagah land border since March 20.

A batch of 176 Pakistanis stranded in India due to the nationwide Covid-19 lockdown will return home via the Attari-Wagah land border crossing on May 27. More than 400 Pakistani nation-

als stranded in India have been repatriated via Attari-Wagah land border since March 20. The Pakistanis who will return on Wednesday were stranded in different states, including Chhattisgarh, Gujarat, Madhya Pradesh, Maharashtra, Punjab, Rajasthan, Uttar Pradesh and Uttarakhand and Delhi due to the extended lockdown and the closure of the Attari-Wagah border crossing following the coronavirus outbreak. "In line with the Prime Minister's directions, for safe and smooth repatriation of stranded Pakistanis, the high commission for

Pakistan in New Delhi remained in close contact with the Indian side and the Foreign Office has been coordinating with other national authorities in Pakistan," the high commission said in a statement issued on Tuesday. The high commission also facilitated and coordinated logistics for transporting the Pakistani nationals to Attari from more than 20 Indian cities amid the lockdown. The ongoing efforts of Pakistan's foreign ministry will continue till the repatriation of all remaining stranded Pakistanis, the statement said.

Donald Trump threatens to shift Republican convention

President Donald Trump has threatened to shift the upcoming Republican party convention, where he will be officially crowned as the party's presidential nominee for the November elections out of Democratic-ruled North Carolina, citing continuing Covid-19 related restrictions there. But the president denied he intended to shift it to one of his resorts in his adoptive state of Florida. Trump's threat came in a bunch of tweets on a day the country observed Memorial Day in the memory of those who died while serving in US military, and in the shadow of US fatalities from Covid-19 set to cross 100,000. The toll had climbed closer to the mark to 98,223 by Tuesday morning with 500 more deaths in the last 24 hours; and infections were up to 1.66 million with 19,056 more. Both Republican and Democratic party conventions have been pushed back by a month in anticipation of continued restrictions from their earlier dates in late July to late August. The Republicans meet in Charlotte, North Carolina, and Democrats in Milwaukee, Wisconsin.

Putin says Russia passed peak of Coronavirus epidemic, orders World War II victory Parade

President Vladimir Putin said Russia has passed the peak of the coronavirus epidemic and ordered preparations to resume for military parades marking the 75th anniversary of the World War II victory.

President Vladimir Putin said Russia has passed the peak of the coronavirus epidemic and ordered preparations to resume for military parades marking the 75th anniversary of the World War II victory. Moscow and other cities should stage the postponed May 9 Victory Day parades on June 24, "given that the situation in the country as a whole, in most regions and in the Armed Forces is stable, and that it is stabilizing in many places after

the peak of infections," Putin told Defense Minister Sergei Shoigu in a videoconference Tuesday. The Kremlin had planned particularly grand commemorations for the 75th anniversary this year, before Putin was forced in April to postpone the nationwide events as the coronavirus spread. The annual Red Square parade in Moscow involving thousands of troops and Russia's most sophisticated weapons has long been an occasion for him to

project a sense of power and national pride. With Russia's economic activity declining by a third during a two-month nationwide lockdown to limit the spread of the epidemic, the Kremlin is now seeking to limit the fallout. The rate of new infections has started to slow in Russia, which over the weekend slipped to third place in the number of total cases globally, after Brazil and the U.S. Diagnoses rose 2.5% in the past day to 362,342. Russia reported a

record 174 deaths in the same period, taking the total to 3,807. The Kremlin is considering holding both the parade and a referendum that would open the way for Putin to remain in power until 2036, RBC website reported last week, citing four unidentified officials. The referendum, which was planned for April 22 before the epidemic derailed it, initially seemed to be a formality after parliament and the Constitutional Court took less than a week

to rubber-stamp the changes endorsed by Putin that allow him to seek two more six-year terms when his current one ends in 2024. However, the economic decline due to the restrictions and a plunge in demand for oil, Russia's main export, have caused Putin's approval ratings to slip, according to the Levada Center and FOM polling services. Levada last month reported Putin's approval rating fell to the lowest level in two decades.

There is disquiet in some sections in Saudi Arabia, Kuwait and the United Arab Emirates (UAE), among other Islamic countries, that parts of Indian society and polity are exhibiting signs of Islamophobia, especially manifest after the coronavirus disease (Covid-19) pandemic. Prime Minister Narendra Modi tried to counter this sentiment. In a tweet on April 19, Modi emphasised the need for unity and brotherhood in combating the virus for it targets all. He was conveying that it was wrong to hold all Muslims responsible for the actions of the Tablighi Jamaat. The same view was expressed more directly by a senior Bharatiya Janata Party (BJP) office-bearer in these pages.

As in the past, this year too, Modi extended Ramzan greetings. He tweeted, "May this

Holy Month bring with it abundance of kindness, harmony and compassion". Two years ago, Modi recalled Prophet Mohammad's message of equality, brotherhood and the value of charity. And in an address to the World Sufi Forum in 2016, Modi spoke of the "rich diversity of the Islamic civilisation that stands on the solid bedrock of a great religion". In the same speech, he said, "It is this spirit of Sufism, the love for their country and the pride in their nation that define the Muslims in India. They reflect the timeless culture of peace, diversity and equality of faith of our land..." These stirring words reflect neither Islamophobia nor a bias against Muslims.

Why is it then that sections of the Islamic ummah are troubled by India's emerging

orientations? This was not witnessed during Modi's first term when, building on past policies, he strengthened relations with mutually-antagonistic West Asian nations. Hence, the Modi 2.0 government's policies and actions that impact or are perceived to impact on India's Muslims have to be examined. It must also be examined how Pakistan has sought to exploit these issues.

Four developments stand out: The constitutional changes in Jammu and Kashmir, the Citizenship (Amendment) Act or CAA and fear of Muslims that it would be the precursor to the National Register of Citizens (NRC), the Delhi riots, and the reaction to the Tablighi Jamaat congregation.

The constitutional changes in Jammu and Kashmir were

India will have to contest charges of religious bias

Pakistan is spreading propaganda. But counter it through effective action and a return to constitutionalism

looked upon in the peninsular Arab countries as political and within India's domestic jurisdiction. Pakistan's accusations of India violating international law, United Nations resolutions, seeking to change the demographic structure of the Valley and disregarding human rights found no traction. Its diatribe against the Modi government and its ideological Hindutva roots was also ignored.

The exclusion of Muslims from CAA was premised on the consideration that the Pakistani, Bangladeshi and Afghan polities being theocratic are inherently discriminatory and sometimes persecutorial. The Modi government correctly asserted that the CAA did not impact Indian Muslims. However, large numbers of Muslims were alarmed because they felt that it was the precursor of NRC, which could make many of them stateless.

The long agitations which followed were noticed in the Muslim world, including the Gulf countries. While international liberal opinion

was further alienated because of religion becoming a factor in granting nationality, despite Pakistan's best efforts, the Gulf countries did not become hostile. However, Malaysia and Turkey did.

The Delhi riots and, in some cases, the inflammatory reactions to the Tablighi Jamaat's actions which contributed to the spread of Covid-19 soured sections of Gulf opinion. This was on account of reports in the international media that Muslims were particularly and violently targeted.

Some reprehensible comments made against Muslims in general in the wake of the Tablighi Jamaat's conduct, and some irresponsible demands that Muslims be boycotted, caused dismay and anger among some in the Gulf. This was heightened by the objectionable social media comments of a few Indian expatriates living in Gulf countries. This somewhat fertile setting has given

Pakistan the opportunity to fan anti-Indian flames through bogus social media accounts and also by dredging up its entire litany of charges against the Modi government. Its current specific endeavour is to make the Organisation of Islamic Cooperation (OIC) pass strictures, at a high level, against India for officially encouraging Islamophobia.

A few days ago, in a four-page note to OIC countries, it stressed that the BJP rose to power on the "central plank" of "hatred for Muslims" and has fostered it thereafter.

Clearly, these charges of Islamophobia have to be challenged and combatted. It is true that Islamic countries as theological polities are basically discriminatory. They are also not condemning China's oppression of its Uighur Muslims. Making these points may work in a school debate but not in the world of diplomacy, which, in any event, is not about scoring points but securing national interest.

Covid-19: The science behind India's trajectory

The predominantly asymptomatic course of the disease and limited number of critical cases merit more scrutiny

In the history of mankind, there have been several pandemics from the Justinian Plague in the 6th century to the Spanish Flu (H1N1 influenza) in 1918. The 21st century remarkably has already seen three coronavirus-related outbreaks — the Severe Acute Respiratory Syndrome (Sars) in 2002 which claimed 800 lives, the Middle East Respiratory Syndrome (Mers) in 2012 (862 deaths), and now the coronavirus disease (Covid-19). Despite advancements in medical sciences, it is impossible to predict when the next infectious disease outbreak will take place. So, we need to be on full alert. With India surpassing China in the overall number of infections, a comparison between the two in terms of infection trajectories is interesting. Compared to the more gradual increase of infections in India since mid-March, China witnessed a steep rise in January and February, forcing the administration to impose a strict lockdown in Wuhan on January 23 — two months earlier than India — lasting for over 70 days by which time the curve was flattened and has remained, by and large, static till date. The United States (US) and Europe have shown a trajectory similar to that of China, which makes India something of an outlier.

Noticeably, India recorded nearly 45% fewer fatalities than China, although active cases remain over 60% of the total number of persons infected, as against nearly zero in China. India's over 38% recoveries are higher than those of many nations at the same level of infection, although still lower than hotspot European nations such as Germany, Spain and Italy. Further, while the disease remained primarily confined in China to the Hubei province in general, and Wuhan in particular, India witnessed a more widespread infection with the four states of Maharashtra, Tamil Nadu, Gujarat and Delhi accounting for two-thirds of India's total cases. Higher recovery rates are indicative of effective adaptive immunity developing against the pathogen. On the other hand, the largely inherent immunity of the Indian population might explain the comparative lower fatality/severity rates so far observed. At this point of time, the important question is whether people who clear a SARS-CoV-2 infection can ward off the virus in the future? An answer to this will have implications for creating better vaccines. Epidemiological and nutritional factors have been discussed to explain the population-specific differential susceptibility, progression and severity/mortality of Covid-19 across the globe.

Nevertheless, deciphering genetic polymorphism of the immunologically-relevant genes that influence host immunity could reveal population-specific correlates of protection and/or vulnerability to the Covid-19 challenge. The two most important of these are those encompassing the human leucocyte antigen (HLA) system and the Killer-cell Immunoglobulin-like Receptor (KIR)?genes, both of which have evolved in humans to maintain a robust immune challenge to invading microbes. Substantial data exists on the genetic propensity of HLA and KIR systems in autoimmune and infectious diseases including HIV/AIDS. BThe highly polymorphic nature of the two genetic systems signifies their functional importance acquired during the course of evolution. They functionally regulate the body's immune warriors, namely, the cytotoxic T-cells on one hand, and the natural killer cells on the other, both of which directly target the virus and help to eliminate it. A deep understanding of these in Covid-19 will be vital in developing effective screening tools for predicting prognosis and response to therapy, including designing individualised therapeutic strategies. In the Indian context, scientists must find answers to two critical

observations. First, the observed predominantly asymptomatic clinical course of the disease, and second, the rather limited number of severe and critical cases in India so far. All efforts must be made to discover measurable immunological biomarkers that are predictive of severe disease and favourable treatment outcomes. Despite limitations in understanding the mechanistic aspects of Covid-19 pathology, the challenge is to develop strategies for recruiting innate and adaptive arms of the immune system against the virus. A recent study found that some people who have never been infected with SARS-CoV-2 harbour T-cells that target this virus, indicating that they might have previously been infected with other coronaviruses sharing sequence similarities. Again, this is encouraging data for designing therapies. The question is how long does it take to develop reasonably effective treatments for contagious diseases? Historically, while smallpox and polio took thousands of years to get an effective vaccine, HIV/AIDS took a mere 15 years before antiviral drug therapy was developed although an effective vaccine has still not been found.

**Life
Style**

Health benefits of different teas : Oolong, black or green

and manner.

health benefits different teas Oolong black green daily post. While we all drink tea as a stress buster, comforter, there are many other hidden benefits that different types of tea offer if consumed in a definite time and manner. Multiple brands have

come up with numerous teas like , Black tea is rarely mentioned in the context of

tea's health benefits but it is rich in antioxidants, improves oral health, boosts weight loss and even brings down stress levels.

Green tea is a storehouse of many antioxidant compounds, it's easy to assume that green tea is one of the healthiest beverages.

According to traditional Chinese medicine, drinking green tea helps relieve body

aches and pains, aids digestion, impacts the process of detoxification and, generally, enhances the quality of life. Oolong tea promotes fat metabolism (pushing the body to burn fat for energy), and blocks the absorption of excess fat and cholesterol.

Regular consumption of oolong tea can actually boost your weight loss.

(News Agencies) While we all drink tea as a stress buster, comforter, there are many other hidden benefits that different types of tea offer if consumed in a definite time

Playing video games can change our brains performance

(News Agencies) Playing video games can change brains performance. "Games have sometimes been praised or demonized, often without real data backing up those claims. Moreover, gaming is a popular activity, so everyone seems to have strong

opinions on the topic," according to the sources. From their analysis, which included looking at 22 studies on the structural changes in the brain and 100 on changes in brain functionality or behaviour, the team found that playing video games can change both how our

brains perform and its structure. Some of the studies suggested that playing videos games can improve several types of attention, including sustained attention or selective attention, with the brain regions involved in attention appearing to be more efficient in gamers and requiring less activation. However the team also found that playing video games can be addictive in the form of "Internet gaming disorder," with gaming addicts showing functional and structural changes in the brain's neural reward system which are nearly the same as those seen in people with other addictive disorders.

Few tips to reduce the stretch marks post pregnancy

(News Agencies) Few tips to reduce the stretch marks post pregnancy. Stretch marks appear on woman's body during pregnancy and after the delivery. Given below are some tips to reduce those stretch marks from the body and get a flawless skin back. Moisturizing your body is necessary: Use Coconut oil to moisturize your body . It will reduce the dryness and thus won't let the skin to break out. There are certain types of fatty acids present in coconut oil that would provide proper nourishment to the skin. Drink plenty of water: Water is a solution of almost every problem. Drink a lot of water

to keep your body hydrated. Water helps in maintaining the elasticity of the skin, so include more water in your day. Buy a good shea and cocoa butter: A good nourishment is provided to the body with the usage of cocoa and shea butter. They enrich our body with fatty acid and make it soft and healthy. These products provide natural hydration and elasticity by simply massaging the body with the same. Vitamin E: Vitamin E is an essential oil for providing the body with adequate nourishment. Either involve vitamin E in your

diet or switch to massaging your body with vitamin E enriched oil. Almond oil is the best available option for the same. Vitamin C: We all are aware of the benefits of vitamin C to our skin. It helps in rejuvenating our skin and keep the body hydrated. Including vitamin C rich fruits or food products in diet would help to keep the skin free from rashes and stretch marks. Vitamin C also blesses us with the healthy growth of the child. Carry adequate zinc in the body: Studies revealed that the appearance of stretch marks are higher in those women who lack zinc in their body. A proper nutritious diet is required to add zinc to the body. One can also consult their doctor to include supplements in their diet to eradicate this shortfall. Eat gelatin: Gelatin is good to maintain the elasticity of the skin as it contains collagen in it. So consumption of gelatin would help in removing the stretch marks or minimise their appearance on the body. Switch to medicated ointments: Even undertaking all the necessary measures, stretch marks still show up, then switch to the medicated ointments available in the market to get rid of the same.

How to be active in Summer Season?

(News Agencies) When the weather changes, many troubles arise for our health. Humans have always been able to adapt themselves to the weather and win the bad influences of the weather. Whenever there is a problem with eating and drinking, there are many problems in health. In summer, we should mainly eat cold products. Even if many cold things invite coughs. This damages the lungs and throat, so we must eat common cold items, it is okay to not eat cold foods.

Things like cold things should be used less during childhood. In the summer, pollution increases, so walking, walking, or exercising in the morning benefits the lungs. Eyes also affect the summer. This requires a lot of sleep and eyes need rest. Morning bath is of prime importance but in the summer season evening bath is also required.

There are also issues related to digestion in summer, so it is important to lighten up the food, do not eat late-baked, fried foods. Try not to drink water with food. The salivation of the mouth only works a lot in digesting food. Therefore, do not drink water 30 minutes before feeding and after 30 minutes of drinking water.

You can get a dip or a mint for quick cooking. Health problems are also caused by soft dunk, tea, alcohol, etc. If they are accustomed, skip or reduce them. The clothes are light and cotton, so the best. In this season, light colored cloths are good. They do not absorb the sun's rays.

Take it easy. Mental stress ups risk of death in heart disease patients

People with persistent mental distress are nearly four times as likely to have died of cardiovascular disease, say researchers.

If you have a heart disease, you may do well to relax. According to researchers, people with persistent mental distress, including depression and anxiety, were nearly four times as likely to have died of cardiovascular disease and nearly three times as likely to have died from any cause. The team analysed the association between occasional or persistent mental distress and the risk of death in 950 people with stable coronary heart disease, who were between 31 and 74 years old. All the participants were part of the Long Term Intervention with Pravastatin in Ischaemic Disease Trial and had had a heart attack or been admitted to hospital for unstable

severe pain in the chest in the preceding three to 36 months.

They filled in a validated general health questionnaire (GHQ30) at six months, one, two and four years. This was graded according to severity and the length of time it lasted at each of the assessments: never distressed; occasional (of any severity); persistent mild distress on three or more occasions; and persistent moderate distress on three or more occasions. The participants' health and survival were then tracked for an average of 12 years.

They found that 398 people died from all causes and 199 died from cardiovascular disease. The

questionnaire responses showed that 587 (62%) of participants said they had not been distressed at any of the assessments, while around one in four (27%) said they had experienced

occasional distress of any severity. The findings suggested that in patients with stable [coronary heart disease], long term mortality risk is related to the cumulative burden of psychological distress. Dr Gjin Ndrepepa from the Technical University, Munich, Germany, describes the research as an "important and elaborative study which helps to uncover the intricate relationship

between psychological distress and cardiovascular disease. Nevertheless, mental distress activates the sympathetic nervous system and boosts stress hormone levels, which, if persistent, can produce potentially harmful physiological changes, some of which may be permanent, he explained. The study is published online in the journal Heart.

Get off your desk and take a short walk. It lowers blood lipid levels

A brisk walk every half hour can lower blood glucose and insulin levels.

If you're used to a sedentary lifestyle, or working at your office desk for long hours at a stretch, it's bound to affect your health. It's time to change that. According to a recent study, office workers who take brisk walks for two minutes every half hour can lower their blood glucose and insulin levels. Increased sitting is known to be associated with an increased risk of a cardiovascular disease, diabetes and death from all

causes.

Now, the most recent Otago study shows this sort of activity also reduces triglyceride (lipid) levels when measured in response to a meal consumed around 24 hours after starting the activity. High levels of triglycerides are linked to hardening of the arteries and other cardiovascular conditions. The study's lead author, Dr Meredith Peddie of Otago's Department of Human Nutrition says that earlier international research had overwhelmingly failed to detect evidence that regular walking breaks affect lipid levels, but this is likely due to the effect generally not being immediate.

In what is known as a randomised crossover trial, 36 participants completed four two-day interventions in the Otago study: Prolonged sitting

Prolonged sitting with 30 minutes of continuous walking at the end of the first day

Sitting with two minutes of moderate intensity walking every 30 minutes

- A combination of the continuous walking and regular activity breaks described above.

Blood levels of triglycerides, which are non-esterified fatty acids (otherwise known as free fatty acids), glucose, and insulin responses were measured in the participants over five hours on the second day of the experiment. The scientists found that, overall, short regular walking breaks, 30 minutes of continuous physical activity - and especially the two combined - appear to have good potential to improve people's metabolic health, said Dr Peddie.

Worried about early menopause?

Eat the right foods to protect yourself

Early menopause is a serious concern. Research as indicated that it may predict heart disease and trigger old-age problems in women. Now, a new study says that high intake of barley, brown rice, oatmeal, soya and tofu over a long-term period may protect you from it.

The findings indicated that the women, who consume approximately 6.5% of their daily calories as vegetable protein had a significant 16% lower risk of early menopause compared to women whose intake was approximately 4% of calories. First author Maegan Boutot and Prof Elizabeth Bertone-Johnson conducted the study. The authors from the University of Massachusetts Amherst and Harvard T.H. Chan School of Public Health explained that dietary vegetable protein intake is associated with ovarian aging and may identify ways for women to modify their risk of early onset of menopause and associated health conditions. Early menopause, the cessation of ovarian function before age 45, affects about 10% of women and is associated with higher risk of cardiovascular disease, osteoporosis and early cognitive decline, the authors note. The team analysed 1,16,000 women aged 25-42 in 1989. The participants were asked to report how often they ate a single serving of 131 foods, beverages and supplements over the previous year, from "never or less than once a month" to "Six+ per day."

Working on the night shift?

It may hinder your body's ability to repair DNA damage

(News Agencies) Beware if you work in late night shifts, as according to a study, working at night may hinder your body's ability to repair damaged DNA caused by normal cellular processes. The findings suggested that night shifts suppress the production of 'sleep hormone' melatonin, which regulates the internal body clock (circadian rhythm). They explained that the night shifts reduced the capacity to repair oxidative DNA damage due to insufficient levels of melatonin and may also result in cells harbouring higher levels of DNA damage. Over time, DNA damage that is not repaired will cause mutations that can lead to cancer. Previous research on 223 night shift workers has showed that day sleep was associated with lower levels in their urine of a chemical by-product of active DNA tissue repair called 8-

OH-dG than night sleep — potentially indicating reduced capacity to repair cellular damage. For the study, the

team measured 8-OH-dG levels in the stored urine samples of 50 night shift workers from the previous study. These 50 people had exhibited the widest discrepancies in levels of circulating melatonin between night work and night sleep.

Analysis of the urine samples showed that melatonin levels were much lower when taken during a night

shift than when taken during a normal night's sleep. The researchers said explained that a particular pathway called NER is thought to be involved in the repair of DNA damage caused by oxygen free radicals, which are produced during normal cellular activity. The research has shown that melatonin production boosts the activity of the genes involved in the NER pathway. They noted that relative to night sleep, reduced melatonin production among shift workers during night work is associated with significantly reduced urinary excretion of 8-OH-dG. They added that if such effects are confirmed, melatonin supplementation should be explored as an intervention to reduce the occurrence of potentially carcinogenic DNA damage among shift workers.

छात्र के जीवन में शिक्षक का होता है एक महत्वपूर्ण स्थान

छात्र देश-विदेश में बजा रहे है दीपक शर्मा के नाम का डंका

व्यक्ति के जीवन में शिक्षक ही एक मात्र ऐसा व्यक्ति है, जो उसके भविष्य का निर्माता होता है। शिक्षक अपने परिश्रम के माध्यम से किसी भी व्यक्ति के जीवन का निर्माण कर सकता है। शिक्षक एक माली की भांति होता है और शिक्षा पाने वाले छात्र पुष्प की भांति होते है और हमारा विद्यालय एक बाग की तरह होता है। जहां शिक्षक अपने परिश्रम के द्वारा उस छात्र रूपी पुष्प को अपने सानिध्य में बड़ा करता है। हमारे सम्पूर्ण जीवन काल में हमें अनेको मोड़ का सामना करना पड़ता है और प्रत्येक मोड़ पर कोई न कोई शिक्षक ही हमारी उस भूमिका को पूर्णतः निभाता है। वह चाहे माता-पिता हो या फिर हमें कोई भी व्यक्ति जो कठिन समय में मार्गदर्शन करने वाला हो।

हमारे जीवन में शिक्षक का बहुत ही बड़ा स्थान है। एक शिक्षक के लिए एक विद्यार्थी कोरे कागज की तरह होता है। जिसमें शिक्षक किसी भी प्रकार से अपने विद्यार्थी को ढाल सकता है। एक शिक्षक के परिश्रम के द्वारा ही हम में से कोई वकील, डक्टर, अहफिसर, सैनिक आदि बनते है। शिक्षक हमेशा अपने अंदर की क्रोध, और घण्णा को किनारे कर सहनशीलता और अच्छे व्यवहार के माध्यम से हमारे जीवन में मार्गदर्शन करते है। शिक्षक को एक ईश्वर की भांति ही माना गया है। उसका पद हमेशा सम्माननीय होता है। हम उनके ऋण को कभी भी नहीं चुका सकते है। इसीलिए हम इतना जरूर कर सकते है, की हम उनका सम्मान करें। परंतु अधिकतर छात्र इस बात को भूल जाते है जो शिक्षक हमारे भविष्य को संवारने में दिन रात मेहनत करते है, उनका भूतकाल किन परिस्थितियों में गुजरा होगा, हमे आज जो इतनी अच्छी शिक्षा हमारे शिक्षक द्वारा दी जा रही है, क्या हमारे शिक्षक को भी उतनी ही अच्छी शिक्षा प्राप्त हुयी थी? हमारे द्वारा कभी भी अपने शिक्षक से यह जानने का प्रयास तक नहीं किया जाता कि आप द्वारा जो हमे शिक्षा दी जा रही है, आपको वह शिक्षा किनके द्वारा प्रदान की गयी! अर्थात् आपके शिक्षक कौन थे। आप द्वारा शिक्षा गण्ण करते हुये क्या परिस्थितियां थी। आज

के समय में विद्यार्थी बिना बाईक व एक्टीवा के स्कूल व टयूशन तक जाना पसंद नहीं करते, शिक्षक के समय में क्या साईकिल भी होती थी, या पैदल ही शिक्षा ग्रहण करते थे। आज के समय में प्रत्येक स्थान पर अलग-अलग शिक्षक, छात्रों का मार्गदर्शन करते है, परंतु पूर्वकाल में एक ही शिक्षक सभी छात्रों का मार्गदर्शन कर उन्हे कामयाब बनाते थे। ऐसे ही एक शिक्षक है दीपक शर्मा, जो वर्तमान में सहारनपुर पब्लिक स्कूल, सहारनपुर में विज्ञान व मैथ्स के प्रोफेसर है। इनके द्वारा अपने अनुभव, प्रयासों व कड़ी मेहनत से अपने छात्रों को इतने काबिल बनाया कि इनके पढ़ाये हुये छात्र देश-विदेश में अपनी शिक्षा के प्रभाव का डंका बजा रहे है और वहां के स्थानीय लोगों के दिल में जगह बना रहे है। हालांकि मैं आपको एक बात बताना चाहता हूं कि वर्तमान में, मैं बतौर एक लेखक के रूप में कार्य कर रहा हूं, परंतु मैं भी श्री दीपक शर्मा जी की छत्रछाया में पढ़ा हुआ हूं। मेरे दिल में यह बात हमेशा घर करती थी कि हमारे टीचर ने किन परिस्थितियों में स्वयं की शिक्षा ग्रहण की होगी और यह बात को लेकर ही मैं अपने टीचर से मिलने उनके घर गया और सारी बातों का उत्तर मेरे टीचर द्वारा बताया, हालांकि इस दौरान उन्होंने डाटा नहीं, परंतु वह पहले हमें पढ़ाते हुये मारते भी बहुत थे।

अध्यापक श्री दीपक शर्मा जी से हुयी वार्ता के दौरान उन्होंने बताया कि मेरा जन्म १६ सितम्बर १९७८ को सहारनपुर में हुआ। मेरे पिताजी का नाम राजेश्वर प्रसाद शर्मा व माता श्रीमति बाला शर्मा है, मेरी हाईस्कूल १९९४ व इंटरमीडिएट १९९६ में राजकीय इंटर कॉलेज, सहारनपुर से

हुयी। इसके पश्चात् मेरे द्वारा सहारनपुर से ही बी.एस.सी., बी.एड., एम.ए. (एजुकेशन) व एम.एस.सी. मैथ्स व जी.एन.आई.एस का डिप्लोमा आदि की शिक्षा ग्रहण की। जीवनकाल के प्रश्न पर उन्होंने बताया कि हमारे पिताजी द्वारा गांव से पलायन करके सहारनपुर जैसे अजनबी शहर में आकर बसे थे। बड़ा शहर था, लोग नये थे, किसी भी तरह की कोई जानकारी पिताजी को नहीं थी। पिताजी ने शहर में अपना जीवनकाल एक मुनीम की नौकरी एक कपड़े की दुकान पर करके किया, प्रारंभ में किराये के मकान में रहे, इस दौरान मैं, मेरी बड़ी बहन व माता जी होती थी। मैं आपको बता दूं कि मेरी बड़ी बहन रीता शर्मा ने मेरे भविष्य को लेकर बेहद प्रयास किये, उनकी मेहनत से ही मैं आज इस मुकाम तक पहुंच सका हूं। हालांकि पिताजी को कपड़े की दुकान से इतनी आय नहीं थी कि वह अपने परिवार का पालन पोषण कर सके। अजनबी शहर था कोई जानता तक नहीं था, इसलिए किसी ने कोई मदद नहीं की। मैने स्वयं कक्षा ५ से ही काम करना शुरू कर दिया, स्कूल से आने के बाद मैं दोपहर से रात्री तक काम पर जाता था, उसके बाद घर पर बहन मुझे पढ़ाती थी। यहीं वजह रही कि मेरा खेलकूद की तरफ कभी लगाव नहीं रहा और न ही मैं कभी जल्दी से कोई खेल, खेल पाया। हालांकि इस दौरान बच्चे मजाक भी बनाते थे, परंतु घर की आर्थिक स्थिति को समझते हुये मेरे द्वारा कार्य करना ही उचित समझा। कक्षा ७ में ही मैं आर.एस.एस. संघ की शाखा से जुड़ा। मेरे अच्छे कार्य का परिणाम यह रहा कि मुझे कक्षा ९ में ही शाखा का मुख्य शिक्षक बना दिया गया।

इसके साथ ही आर.एस.एस. का आई.टी.सी. का कोर्स भी मेरे द्वारा देवबंद स्थित भायला से किया। हाईस्कूल उत्तीर्ण करने के पश्चात् दिल में इच्छा जाग्रत हुयी कि ब्राह्मण होने के कारण कर्मकांड आदि का कार्य भी सीखना चाहिए, इसके लिए मैं व मेरा एक मित्र संदीप (जो वर्तमान में मेरठ में है) दोनो ही कीर्तन भवन स्थित रानी बाजार में कर्मकांड सीखते थे और शाम को समस्त मंदिर की साफ सफाई का जिम्मा भी हम दोनो पर था। इस दौरान हमारे गुरु विद्वान पं. चंद्रपाल जी व पं. सुभाष जी द्वारा हमें कर्मकांड का कार्य सफल रूप से सिखाया गया। कर्मकांड सीखते-सीखते एक बात हमें घर कर गयी कि १५ वर्ष के बाद बालक को अपने पिता से अपने खर्च के लिए धन की मांग नहीं करनी चाहिए और इस कारण मेरे द्वारा यह दण्ड निश्चय किया गया कि मैं अपने पिता से आज के बाद कभी भी कोई धन नहीं लूंगा और अपने कमाये हुये समस्त धन भी उनके हाथों में लाकर दूंगा। बी.एस.सी की शिक्षा ग्रहण करते-करते बहन के प्रोत्साहन पर मेरे द्वारा होम टयूशन पढ़ाने शुरू कर दिये गये, हालांकि इस दौरान बच्चों के घर दूर होने के कारण व धन अभाव के कारण साईकिल पर ही जाता था। वर्ष २००० में बहन का विवाह रूड़की कर दिया गया, हालांकि बहनों भी एक शिक्षक ही है, जो कम्प्यूटर संस्थान को संचालित करते है। वर्ष २००१ में साउथ अफ्रीका में नौकरी करने का ऑफर आया, जिसपर मैं एक अंजान देश साउथ अफ्रीका चला गया। हालांकि साउथ अफ्रीका एक मासाहार देश है, फिर भी मेरे द्वारा अपना ब्रह्मचार्य का पालन निभाते हुये केवल ओर केवल आलू व फल

पर ही आश्रित रहा। साउथ अफ्रीका देश के हालात खराब होने पर वर्ष इस दौरान मैं फिर पहले की तरह एकदम से धरातल पर आ गया और यहां से मैने अपनी पढ़ाई को ही अपना जीविका का हथियार बनाते हुये स्कूल में पढ़ाना शुरू किया और आज लगभग दो दशक पूर्ण होने को आ रहे है, मैं तब से ही पढ़ाता आ रहा हूं और मेरे द्वारा दी गयी शिक्षा का नतीजा यह है कि आज मेरा ही विद्यार्थी मेरा इंटरव्यू लेने आया है। वहीं वर्ष २००७ में मेरा विवाह शालिनी शर्मा से हुआ, वह स्वयं भी एम.ए. बी.एड है और एक शिक्षिका के रूप में अपना कार्य सकुशल सम्पन्न कर रही थी, इस दौरान पुत्र भवकुश की प्राप्ती के बाद भी उनके द्वारा बतौर शिक्षिका का कार्य महानगर के प्रतिष्ठित स्कूल क्रमशः पाईनवुड व आर्य कन्या इंटर कॉलेज में किया जाता रहा। वहीं शालिनी शर्मा अब एक ग्रहणी के रूप में अपना कार्य सम्पन्न करती आ रही है, इन्हीं के प्रयासों से ही मैने एक गैर पंजीकषत संस्था 'प्रयास एक संकल्प' की स्थापना की थी, जिसका उद्देश्य निर्धन एवं असहाय विद्यार्थियों की मदद करना है। वर्तमान में मैं पंजीकषत संस्था श्याम स्मर्षि विद्या प्रचारिणी में बतौर सचिव के पद पर तैनात हूं। इसके अतिरिक्त अपने मित्र डॉ आदित्य राठी की संस्था 'प्रगति सोशल वेलफेयर सोसायटी' के द्वारा भी सामाजिक कार्यों में बढ़-चढ़कर प्रतिभाग किया जा रहा है। वहीं मेरे द्वारा प्रत्येक वर्ष बसंत पंचमी महोत्सव पर सरस्वती पूजन का कार्यक्रम भी किया जाता है। इसके अतिरिक्त मैं एक लेखक के रूप में भी कार्य कर रहा हूं, जिसपर मेरे द्वारा एक पुस्तक लेखन

का कार्य भी किया जा रहा है, इसके अतिरिक्त देश के विभिन्न समाचार पत्रों में भी मेरे लेख छपते रहते है। इति

हम आपको बता दे कि शिक्षक किसी भी राष्ट्र का निर्माता होता है। शिक्षक के द्वारा ही हमारे अंदर नैतिकता, शांति, एकता, अखण्डता आदि के गुण भरे जाते है। और हम इन्ही गुणों के द्वारा अछे नागरिक बनते है। जिससे हमारे जीवन में वसुधैव कुटुम्बकम की भावना जगती है और हम सम्पूर्ण विष्व को एक परिवार की भांति मानते है। हमारे अंदर ऐसे गुणों की जागृति होती है। इसे हम अपने कर्तव्यों का निर्वहन करते हुए राष्ट्र की प्रगति की विशय में सोचते है।

वहीं आज कल के वर्तमान समय में हम यह देखते है। शिक्षक और समाज में कुछ कमियां हो गयी है। जिसमें बहुत से शिक्षक उस घिसी - पिटी प्रणाली पर चलता है, और वह कोई भी बदलाव नहीं करना चाहता है। वह अपना कर्तव्य यहीं बस समझता है। कि हमे बच्चे को रटा कर सिर्फ पास कराना है। बल्कि इसके विपरीत यह होना चाहिए, कि वह उसकी अन्तः शक्तियों का विकास कर सम्पूर्ण व्यक्तित्व का विकास करे। और समाज को भी अपने कर्तव्यों का पालन करते हुए ऐसे स्कूल में नहीं भेजना चाहिए। जिन विद्यालयों के शिक्षकों का उद्देश्य सिर्फ पैसे ही कामना हो।

अंत में लांगमैन के अनुसार **"किसी व्यक्ति का पूरा स्वभाव तथा चरित्र ही उसका व्यक्तित्व कहलाता है"** और वह अपनी छवि दूसरों में देखकर उन्हे शिक्षित करता है। इसलिए मैं बहुत धन्य हूं कि मुझे दीपक शर्मा द्वारा शिक्षा दी गयी जिस कारण मैं समाज में अपना सिर गर्व से ऊंचा उठा सकूं।

नई सोच सोशल एंड वेलफेयर सोसायटी ने लड़कीयों को दी एक नई पहचान

भारत की जनसंख्या वर्ष २०१८ के अनुसार १२५.२६ करोड़ है, हमारे से ज्यादा जनसंख्या केवल चीन प्रांत की है। इतनी ज्यादा जनसंख्या वाले देश में नीती आयोग की अधिकृत वेबसाइट के अनुसार ६२,०३६ एन.जी.ओ. संचालित है, जिसमें १२,४६७ एन.जी.ओ. की संख्या के साथ उत्तर प्रदेश प्रथम स्थान पर काबिज है, व दूसरे स्थान पर १२,२५७ की संख्या के साथ महाराष्ट्र काबिज है, वहीं सबसे न्यूनतम मात्र २ की संख्या के साथ लक्षदीप है। आपको बता दे कि एन.जी.ओ. का मुख्य कार्य सामाजिक सेवा होता है, परंतु कई

एन.जी.ओ. ऐसे भी होते हैं जो केवल अपना नाम प्रसिद्धि के लिए ही कार्य सम्पन्न करती हैं, उनके सदस्यों का एकमात्र उद्देश्य केवल अपनी ख्याति अर्जित करना होता है, उनके द्वारा सामाजिक कार्यों में कोई रुचि किसी प्रकार की नहीं ली जाती, बल्कि उनका उद्देश्य यह होता है कि वह इस दौरान कुछ आय भी प्राप्त कर सकें, जिस कारण एन.जी.ओ. का वास्तविक अर्थ पूर्णतः समाप्त हो जाता है। इसके अतिरिक्त कई सामाजिक संस्थाएं ऐसी भी हैं, जो एन.जी.ओ. के सही अर्थ को समझती हैं, ऐसी ही एक संस्था है "नई सोच सोशल एंड वेलफेयर सोसायटी"। हरियाणा प्रांत के पानीपत से संचालित यह संस्था 'एन.जी.ओ.' होने की सही परिभाषा को प्रदर्शित करती है।

यहां आपको बताना यह महत्वपूर्ण होगा कि इसकी सोसायटी की अध्यक्ष एक महिला है, जिन्होंने अपनी माता से प्रेरित होकर ही अपने छोटे भाई के साथ मिलकर

इस संस्था का निर्माण किया। हम बात कर रहे हैं शीतल शर्मा की, उनकी माता द्वारा अपने ससुराल मध्य प्रदेश में ऑनलाईन बात करते हुये देखा कि वहां पर गेट के बाहर लगी परिचय प्लेट पर घर के मुखिया के अतिरिक्त महिलाओं को बढ़ावा देने हेतु घर की लड़कीयों का नाम भी लिखा हुआ है। बस यहीं बात शीतल शर्मा को घर कर गयी और उन्होंने अपने भाई के साथ पानीपत में लड़कीयों के मान को बढ़ावा व उनको किसी परिचय का मोहताज न बनने हेतु इस मुहिम को शुरू किया और देखते-देखते पिछले तीन वर्षों में शीतल व उनकी टीम द्वारा महानगर में लगभग ८०० नेम प्लेट पर घर की लड़कीयों के नाम लिखकर उनके गेट पर लगा चुकी है।

एक बात अविश्वसनीय है कि संस्था की अध्यक्ष शीतल शर्मा वर्तमान में स्वयं किराये के मकान में निवास करती हैं, जिस कारण वह अपने घर पर कोई

परिचय प्लेट नहीं लगवा सकी, परंतु उनकी इस छोटी सी मुहिम से पानीपत की कई लड़कीयों को एक नई पहचान मिली है। शीतल शर्मा से हुयी वार्ता के दौरान उन्होंने बताया कि हमारी संस्था एक रजिस्टर्ड संस्था है, जिसमें करीब ४० सदस्य कार्यरत हैं, मैं स्वयं इस संस्था की अध्यक्ष, मोहित शर्मा, महासचिव व कविता, कोषाध्यक्ष के रूप में तैनात हैं। हमारी संस्था द्वारा अपनी मुहिम की शुरुआत 'घर की पहचान, बेटियों के नाम' नामक से की थी, जिसमें हमारे द्वारा पानीपत के प्रत्येक वार्डों में लड़कीयों के नाम से नेम प्लेट उनके गेट पर स्थापित करायी, इस दौरान वार्डवासियों द्वारा भी हमारी संस्था का इस नैक कार्य हेतु पूर्ण सहयोग प्रदान किया गया। यहां तक कि स्वयं वार्डवासियों द्वारा इस मुहिम से प्रेरित होकर हमारी संस्था के सदस्यों को फोन कर अपनी

बेटियों को पहचान देने हेतु अपने घर के बाहर नेम प्लेट लगवाने हेतु अभिकथित किया गया। इसके अतिरिक्त हमारी संस्था के बच्चों के साथ मनाते हैं, हमारी संस्था स्वयं अपनी पहल पर ही त्योंहार से एक दिन पूर्व उन्हें कपड़े पहुंचाते हैं और अगले दिन तय समय पर वह बच्चे उन कपड़ों में होकर हमारे साथ त्योंहार को मनाते हैं। इस दौरान हमारी संस्था के सदस्य त्योंहार पर उपयोग होने वाले समस्त सामान भी उनके घर पहुंचाते हैं। वर्तमान में लॉकडाउन ४.० प्रारंभ हो चुका है, जो ३१ मई तक चलेगा, लॉकडाउन के कारण सभी के काम धंधे बंद हैं। यहां कुछ ऐसे भी परिवार हैं जो प्रतिदिन की आय पर ही फोन कर अपनी अपना गुजारा-भत्ता चलाते थे, परंतु लॉक

डाउन के कारण उनके जीवन पर संकट आन पड़ा। इसी क्रम में इस संकट को महानगर नई सोच सोशल एंड वेलफेयर सोसायटी द्वारा महसूस किया जा रहा है। अब लॉक डाउन की परेशानी को देखते हुये नई सोच सोशल एंड वेलफेयर सोसायटी द्वारा इन गरीब तबके के परिवारों के लिए कच्चा राशन वितरित कराया गया, व घर का बना हुआ खाना भी मुहैया कराया। इसके अतिरिक्त हमारे द्वारा पानीपत में महिलाओं से सम्बन्धित समस्त कार्यक्रमों में प्रतिभाग किया जाता है, वहीं हमारी संस्था पानीपत के अतिरिक्त मध्यप्रदेश में भी कार्यरत है व अन्य राज्यों में भी महिलाओं को बढ़ावा देने हेतु संस्था विचार कर रही है, जिसपर जल्द ही अमल किया जायेगा। इस दौरान कुशल नागपाल, मोना शर्मा, गगन दत्त, मनोज चौहान, पूजा, फतेह, ज्योति, अनुराग चुग, दीपक, संजीव वशिष्ठ, सनिता गोयल आदि सदस्य मौजूद रहे।

संगठन के लिए भीड़ की नहीं भावनाओं की आवश्यकता है :डी.एम. कटियार

एक महान व्यक्ति वह होता है, जिसके द्वारा समाज कोई न कोई किसी प्रकार का विशेष व उल्लेखनीय योगदान होता है, और वह व्यक्ति ने अपने महान कार्यों के बदौलत देश के विकास के अतिरिक्त समाज में महत्वपूर्ण योगदान हमेशा दिया हो। यदि हम पूर्व में देखें तो हमें ऐसे कई महानुभाव मिलेंगे जिन्होंने समाज को एक नई दिशा दिखायी है, जिनमें हम सरदार वल्लभ भाई पटेल व मदन टेरसा सहित अन्यो का उदाहरण ले सकते हैं। इनके कार्यों से भारत के अतिरिक्त पूरा विश्व प्रभावित हुआ है।

यह महान व्यक्तियों के नाम से प्रत्येक व्यक्ति परिचित है, क्योंकि उनके कार्य ही उनकी महानता का गुणगान करते हैं, इसलिए यह भारत के अतिरिक्त पूरे विश्व में ख्याति अर्जित करते हैं। ऐसे ही एक आदर्श व्यक्ति है, जो किसी भी परिचय के मोहताज नहीं है, जिनके द्वारा समय-समय पर अपने समाज को जागरूक करने का प्रयास किया जाता रहा है। जिनके पूर्वजों द्वारा देश को आजादी दिलाने हेतु महत्वपूर्ण योगदान दिया था, परंतु आज कुछ गैर जिम्मेदार व्यक्तियों व राजनीतिक कुप्रभाव की बदौलत पूर्वजों द्वारा दी गयी ख्याति को खत्म सा कर दिया है। पूर्वजों की उस ख्याति को बचाने हेतु इस आदर्श व्यक्ति ने युवा अवस्था से ही हक की लड़ाई प्रारंभ कर दी गयी। हम बात कर रहे हैं लखनऊ निवासी "डी.एम. कटियार" की। डी.एम. कटियार आज किसी भी परिचय के मोहताज नहीं हैं, इन्होंने अपनी मेहनत से जो ख्याति आज तक प्राप्त की है, वह इनकी सच्ची लगन व निष्ठावान का परिणाम है। डी.एम.कटियार कुर्मी जाति से सम्बन्ध रखते हैं और यहां आपको यह जानना बेहद आवश्यक होगा कि कुर्मी समाज द्वारा देश को बचाने में महत्वपूर्ण भूमिका निभायी गई थी, यहां तक की देश के प्रथम गृहमंत्री सरदार वल्लभ भाई पटेल भी कुर्मी जाति से सम्बन्ध रखते थे। जिनके सम्मान में वर्तमान केंद्रीय सरकार द्वारा ३१ अक्टूबर २०१८ को सरदार वल्लभ भाई पटेल जी के १४३वीं जयंती पर ५६७ फुटी प्रतिमा भी स्थापित करायी गयी। श्री डी.एम. कटियार से उनके जीवन वृत्तान्त पर हुयी वार्ता के दौरान उन्होंने बताया कि उनका जन्म २३ जून १९७२ को ग्राम पिहानी तहसील बिल्हौर, जिला कानपुर में हुआ था, आपको बता दें कि यह उनके नाना का गांव था और उनकी प्रारंभिक शिक्षा भी इसी ग्राम पिहानी में ही हुयी थी। वे मूलतः कानपुर जनपद के तहसील बिल्हौर के अंतर्गत ग्राम खासपुर का निवासी हैं। उनके

पिता का नाम चौ. स्वामी दयाल कटियार है, जो एक प्रतिष्ठित जमींदार परिवार से सम्बन्ध रखते थे, उनकी माता का नाम चंद्रमुखी कटियार है, जो ग्रहणी के साथ समाजसेविका भी थी, जिनका देहांत वर्ष २००८ में उनके जन्मदिन वाले दिन ही हुयी थी। डी.एम. कटियार के अतिरिक्त तीन भाई और भी हैं, जिनमें बड़े भाई श्री योगेश सिंह यूनिवर्सिटी के बतौर महाप्रबंधक तैनात हैं। दूसरे भाई श्री ज्ञानेश सिंह अपना व्यापार करते हैं, तीसरे डी.एम. कटियार हैं व चौथे डॉ. प्रवीण कटियार कानपुर में सरकारी पैरा मेडिकल कॉलेज के प्रवक्ता हैं। डी.एम. कटियार से शैक्षिक योग्यता के सवाल पर उन्होंने बताया कि प्रारंभिक शिक्षा उनके नाना के घर ग्राम पिहानी में हुयी, उसके बाद हाईस्कूल वर्ष १९८६ में नेहरू इंटर कॉलेज, अरौल, कानपुर व इंटरमीडिएट वर्ष १९८८ में एशिया का सबसे बड़ा इंटर कॉलेज बी.एन. एस.डी इंटर कॉलेज, कानपुर से प्रथम श्रेणी में उत्तीर्ण की थी। इसके उपरान्त उच्च शिक्षा प्राप्त करने के लिए क्रॉसट चर्च कॉलेज, कानपुर आ गये, यहां से बी.कॉम व एम.कॉम की शिक्षा भी प्रथम श्रेणी में उत्तीर्ण की। इसके पश्चात् अक्टूबर १९९४ में प्रतियोगी परीक्षाओं की तैयारी के लिए इलाहाबाद (प्रयागराज) आ गये और चार वर्ष के अंतराल के बाद लोक सेवा आयोग, इलाहाबाद के माध्यम से वर्ष १९९८ में सरकारी सेवा में चयन हुआ और ३० मार्च १९९९ को 'कर अधीक्षक/सम्पत्ति अधीक्षकरी' के पद पर लखनऊ विकास प्राधिकरण, लखनऊ में तैनाती मिली। तदोपरान्त वर्ष २००६ में 'उपसचिव' व वर्ष २०१० में 'संयुक्त सचिव' के पद लखनऊ विकास प्राधिकरण में ही प्रोन्नति हुयी। इसके पश्चात् वर्ष २०१२ में उपनगर आयुक्त/मुख्य कर निर्धारण अधिकारी के पद पर नगर निगम सहारनपुर में स्थानांतरण हुआ और सहारनपुर में मैं सिटी प्रोजेक्ट ऑफिसर के पद पर भी तैनात हुए व वर्ष २०१४ में लोकसभा व वर्ष २०१५ में ग्राम पंचायत के चुनाव भी चुनाव पर्यक्षक श्री अरुण कुमार सिन्हा (आई.ए.एस) के साथ बतौर पर्यक्षक रहकर सफलतापूर्वक सम्पन्न करायें। तदोपरान्त वर्ष २०१६ को सहारनपुर से बतौर मुख्य कर निर्धारण अधीक्षकरी के पद पर ही नगर पालिका वित्त विकास बोर्ड, लखनऊ में स्थानांतरण किया गया और इसके बाद वर्ष २०१७ में पुनः लखनऊ विकास प्राधिकरण में ही संयुक्त सचिव के पद पर स्थानांतरण किया गया और वर्तमान में भी वहीं तैनात हैं। डी.एम. कटियार से सामाजिक छवि व कुर्मी सभा में प्रवेश के प्रश्न को लेकर उन्होंने बताया

कि, "छात्र जीवन से ही सामाजिक कार्यों में रुचि लेता था, कानपुर में छात्रावास में रहने के दौरान अखिल भारतीय कुर्मी क्षत्रिय महासभा के अधिवेशनों व बैठकों में भी जाया करते थे। उच्च शिक्षा ग्रहण करते हुये ही उनके द्वारा कॉलेज में कुर्मी छात्रों के यूनिवर्सिटी की स्थापना भी की थी व सरकारी सेवा की तैयारी करते हुये भी सामाजिक गतिविधियों में सक्रिय रहे। प्रतियोगी परीक्षाओं में वैकल्पिक विषयों के रूप में इतिहास विषय चुना गया था, जिस कारण क्रान्तिकारी डॉ. गया प्रसाद कटियार के विचारों से मैं प्रभावित हुआ। उन्होंने वर्ष १९९९ के अप्रैल माह में ही कुर्मी क्षत्रिय सभा, लखनऊ में प्रवेश किया और वर्ष २००४ में सभा का 'उपाध्यक्ष' नियुक्त किया गया और वर्ष २००६ में सभा का 'अध्यक्ष' सर्वसम्मति से नियुक्त किया गया और वर्ष २००६ से लगातार वर्तमान समय तक सर्वसम्मति से अध्यक्ष पद का निर्वहन कर रहे हैं। कुर्मी क्षत्रिय सभा, लखनऊ में मेरी सक्रिय गतिविधियों के दृष्टिगत अखिल भारतीय कुर्मी क्षत्रिय महासभा द्वारा वर्ष २०११ में "राष्ट्रीय युवाध्यक्ष" नियुक्त किया गया। वर्ष २०२० तक राष्ट्रीय युवाध्यक्ष के पद पर रहते हुये ही उनके द्वारा वर्ष २०१६ का राष्ट्रीय युवाधिवेशन, लखनऊ, वर्ष २०१७ का राष्ट्रीय युवाधिवेशन, तंजौर अपने नेतृत्व में ही सम्पन्न कराया गया और इसी के साथ महाधिवेशन २०१६ बंगलौर, महाधिवेशन सूरत, २०१८ में राष्ट्रीय अधिवेशन, झालावाड़ राजस्थान, २०१९ में राष्ट्रीय महाधिवेशन, शिरडी, महाराष्ट्र, में उनकी व सभा की भूमिका अत्यंत सक्रिय रही और शिरडी, तंजौर व लखनऊ में हुये अधिवेशन में उनके द्वारा वित्तीय पोषण भी किया गया। अब वर्ष २०२० में अखिल भारतीय कुर्मी क्षत्रिय महासभा द्वारा उनके प्रोन्नत करते हुये राष्ट्रीय युवाध्यक्ष के स्थान पर राष्ट्रीय उपाध्यक्ष नियुक्त कर दिया गया है। राजधानी लखनऊ में स्थित "कुर्मी भवन" के सवाल पर श्री कटियार द्वारा अवगत कराया गया कि कुर्मी भवन में निःशुल्क चिकित्सा हेतु पटेल क्लीनिक व दूर-दराज से आने वाले छात्र-छात्राओं के रहने हेतु छात्रावास की सुविधा है तथा अध्ययन के लिए पुस्तकालय भी मौजूद है। इसके अतिरिक्त भारत सरकार द्वारा उनके ही प्रयासों से 'कुर्मी क्षत्रिय सभा, लखनऊ' को आयकर अधिनियम की धारा १२ए व ८०जी में छूट प्रदान की गयी है। कुर्मी क्षत्रिय सभा, लखनऊ के माध्यम से अन्य अनेको सामाजिक कार्य भी किये जा रहे हैं, जिसमें कुर्मी भवन पर योगाभ्यास शिविर व अनेको स्थानों पर

मैडीकल कैम्प व नेत्रहीन विद्यालयों में आर्थिक सहायता तथा खेल सामग्री भी वितरित की जा रही है। वर्ष २०१४ में अमर शहीद राजा जय लाल पार्क में तत्कालीन सरकार द्वारा साईकिल ट्रेक व मेट्रो स्टेशन बनवाया जा रहा था, जिस कारण पूरा पार्क टूटना था, परंतु उनके द्वारा पुरजोर विरोध कर उस कार्य को तत्काल रूप से रूकवाया तथा पार्क को सुरक्षित कराया। इसके अतिरिक्त प्रत्येक वर्ष शीतला अष्टमी, १ अक्टूबर को अमर शहीद राजा जय लाल जी की जयंती पर व ३१ अक्टूबर को प्रथम गृहमंत्री सरदार वल्लभ भाई पटेल की जयंती पर कुर्मी क्षत्रिय सभा, लखनऊ के तत्वाधान में कार्यक्रम भी आयोजित होते हैं, जिसमें स्वयं माननीय मुख्यमंत्री महोदय व अन्य गणमान्य अतिथि भी उपस्थित होते हैं। सभा उक्त सामाजिक कार्यों के अलावा भी अन्य कार्य करती रहती है, जिसमें स्वतंत्रता संग्राम सेनानियों की प्रतिमाओं की स्थापना व इतिहास लेखन भी किया गया, जिसमें स्वतंत्रता संग्राम सेनानी अमर शहीद राजा जय लाल सिंह की प्रतिमा की स्थापना लखनऊ स्थित पार्क में करायी गयी व स्वतंत्रता संग्राम सेनानी श्री ऋषि लाल कटियार जी की प्रतिमा ग्राम हलपुरा, जिला कानपुर में स्थापित करायी, उनके जीवन वृत्तान्त पर एक पुस्तक भी प्रकाशित करायी गयी व १५ अगस्त २०१५ को महान क्रान्तिकारी डॉ. गया प्रसाद कटियार जी की प्रतिमा का अनावरण उनके ग्राम खजूरी खुर्द, तहसील बिल्हौर, जिला कानपुर में किया गया। कुर्मी क्षत्रिय सभा, लखनऊ द्वारा पैरवी करके महान क्रान्तिकारी डॉ. गया प्रसाद कटियार की स्मृति में, सांसद श्रीमति अनुप्रिया पटेल के माध्यम से डाक टिकट भी भारत सरकार से जारी कराया गया व स्वतंत्रता संग्राम सेनानी अमर शहीद राजा जय लाल सिंह की डाक टिकट भी जारी कराने के लिए कैबिनेट मंत्री मानपाल सिंह व नरेन्द्र वर्मा व सांसद अनुप्रिया पटेल जी के माध्यम से डाक टिकट जारी कराने में मुख्य भूमिका अदा की गयी। श्री कटियार से परिवार के सदस्यों के प्रश्न पर उन्होंने बताया कि उनकी पत्नी निधि मोहन कटियार, बतौर डिप्टी कमिश्नर, वाणिज्य कर विभाग में तैनात हैं और वह एक वक्ता भी हैं, साथ ही साथ वह जनकल्याणकारी सामाजिक कार्यों में रुचि लेती हैं और महासभा के कार्यक्रमों का संचालन भी करती हैं। समाज को लेकर उनकी अनेको कविताएं व लेख भी प्रकाशित हो चुके हैं। इसके अतिरिक्त उनके दो पुत्र हैं, जिसमें अभ्येदय उर्फ राम व अरुणोदय उर्फ कृष्णा हैं। अंतिम प्रश्न में जब

श्री कटियार से पूछा गया कि 'आप सरकारी सेवा में रहते हुये भी समाज में इतने सक्रिय कैसे हैं?' इस पर उन्होंने जवाब दिया कि 'यदि इच्छा शक्ति दृढ़ है तो रास्ते स्वतः बनते चले जाते हैं' मैं समाज में छिपी हुयी कुरीतियों व कुर्मी समाज को आगे ले जाने के लिए हरसंभव प्रयास कर रहा हूँ, इसके अतिरिक्त संगठन के लिए भीड़ की नहीं भावनाओं की आवश्यकता है। हमारे पूर्वजों द्वारा देश के लिए बहुत कुछ किया है, अब यदि हम उनके कदमों पर नहीं चलेंगे तो अन्य समाज हमें बेहद निचले स्तर का समझेगा। मैं अपने कुर्मी समाज को प्रत्येक स्थान पर उच्च देखना चाहता हूँ और यहीं मेरी इच्छा है। मैं अभी दो पुस्तकें समाज पर लिख रहा हूँ व पुस्तकें में समाज के वह १२ महापुरुष जिन्होंने समाज के लिए अनेको कार्य किये हैं, परंतु वह आज भी अज्ञात हैं का विवरण होगा। जल्द ही दोनो पुस्तकें का प्रकाशन किया जायेगा। आपको बता दे कि श्री डी.एम. कटियार के सामाजिक कार्यों का केंद्रीय कार्यालय कुर्मी क्षत्रिय भवन, पिकनिक स्पॉट रोड, फरीदी नगर, लखनऊ है। इस भवन से ही सामाजिक सन्देशों का प्रसारण व सामाजिक कार्यों का क्रियान्वयन होता है, सभा भवन से अविवाहित युवक-युवतियों के विवाह हेतु विवरण उपलब्ध करने के लिए 'कुर्मी प्रभाव' पत्रिका व युवाओं हेतु 'तरुण पुंज' का प्रकाशन किया जा रहा है। गरीबों, बीमारों हेतु निःशुल्क ब्लीनिक का संचालन किया जा रहा है, जिसमें निःशुल्क चिकित्सा व दवा दी जाती है। प्रतिभावान लोगों को सम्मानित करने हेतु "कुर्मी कुल गौरव" सम्मान दिया जाता है, इस प्रकार जनहितकारी का संचालन कर श्री कटियार द्वारा निरंतर जनसेवा की जा रही है।

ਮੌਜੂਦਾ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਹਰ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨੀ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਡਾਕਟਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਅਫ਼ਸਰ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਮਾਪੇ ਆਪਣੇ ਵਿੱਤ ਮੁਤਾਬਕ ਵਧੀਆ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਬੱਚੇ ਦਾ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਮੁਤਾਬਕ ਆਪਣਾ ਹੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਿਯਮ ਮੁਤਾਬਕ ਹਰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸੋਚ ਵੀ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਜੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਮਾੜੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਅਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਅਫ਼ਸੋਸ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਗ਼ਲਤ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਸਮਝਣ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਨਾ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਅਤੇ

ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਲਗਾਈ ਉਡੀਕਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਆਪਣੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਪਰਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਸਟਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟਾ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੈਟ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ, ਵੱਡੇ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਬੱਚੇ ਫੋਨਾਂ ਦੇ ਐੱਸ.ਐੱਮ.ਐੱਸ. ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਸਭ ਦਹਿਲੀਜ਼ਾਂ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਉਲਟੇ ਰਾਹ ਵਹਿੰਦੇ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀ ਭਾਵੇਂ ਆਜ਼ਾਦ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਪਣਾ ਕਰਤਾ-ਧਰਤਾ ਵੀ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਆਪ ਹੀ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਉਹ ਤਾਂ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਉਸ ਕੋਲ ਵਧੀਆ ਸੋਚ ਹੋਵੇ। ਵਧੀਆ ਸੋਚ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਪੱਲੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚੰਗੇਰੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਸਾ ਕੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਰਾਹ ਤੋਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਹੀ ਕਹਾਗੀ ਜਦ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਲਝ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਕਾਲਜ ਜਾਂ ਹੋਸਟਲ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ? ਹਰ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਹੀ ਸਿਰਜਦੀਆਂ ਹਨ, ਚੰਗੇਰਾ ਭਵਿੱਖ।

ਮਾਪਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਸਿਰਜਦੀਆਂ ਹਨ ਚੰਗੇਰਾ ਭਵਿੱਖ

ਬੱਚਿਆਂ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਮਾੜੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਹੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਜਵਾਨੀ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਧਰਨ ਵੇਲੇ ਬੱਚਾ ਮਾੜੀ ਸੰਗਤ ਜਾਂ ਗ਼ਲਤ ਸੋਚ ਕਾਰਨ ਸਮਾਜਿਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਘਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਮਾੜੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਗੁਹਿਣ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਜਿੱਥੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ 'ਤੇ ਮਾਰੂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਪਾਣੀ ਫਿਰ ਜਾਂਦਾ

ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾਧਿਅਮ ਅਜਿਹਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਜਿੱਥੋਂ ਚੰਗੇ ਜੀਵਨ ਜਿਊਣ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੋਵੇ। ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਨੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਕਾਲਪਨਿਕ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਲਿਆ

ਹੈ। ਟੀ.ਵੀ. 'ਤੇ ਦਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਬੇਝਿਜਕ ਬੈਠ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ। ਅੱਜ ਟੀ.ਵੀ. ਜਿੱਥੇ ਪੱਛਮੀਕਰਨ ਨੂੰ ਬੜਾਵਾ ਦੇ ਕੇ ਅੱਲੜੂ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਮਨ ਮਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਤੋਰਨ ਦਾ ਤਰਕ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਵਡਮੁੱਲੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਵਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੋਬਾਈਲ ਦੀ ਬੇਲੋੜੀ ਤੇ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਵਰਤੋਂ ਨੇ ਵੀ ਸਮਾਜਿਕ ਤਰੇਜ਼ਾਂ

ਵਧਾਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪੱਖੋਂ ਅਪਵਾਨਿਤ ਗਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਾਡਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਲੈਪਟਾਪ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਪਰ ਲੈਪਟਾਪ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤਾਂ ਨਾਂਮਾਤਰ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਗੋਂ ਚੈਟਿੰਗ ਨੇ ਉਮਾਂ ਪਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਟਾਵਾਂ ਵਿਰਲਾ ਅਧਿਆਪਕ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨੈਤਿਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਅਧਿਆਪਕ ਸਿਲੇਬਸ ਪੂਰਾ ਕਰਾਉਣਾ ਹੀ ਆਪਣਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਥਾਂ ਤੋਰੇ ਫੇਰੇ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਵਾਨਿਤ ਸਬੰਧ ਭਾਵੇਂ ਠੀਕ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਅਤੇ ਮਾੜਾ ਹੀ ਨਿੱਕਲਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਪਵਾਨਿਤ ਸਬੰਧ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਣ ਤਾਂ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਅਪਵਾਨਿਤ ਗਿਸ਼ਤੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਅੱਗੇ ਖੁੱਲ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜਿੱਥੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਧਰੀਆਂ-ਧਰਾਈਆਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੋਏ

ਸਿੱਖਿਆਰਥੀ ਦੇ ਪੱਲੇ ਵੀ ਪਛਤਾਵੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੱਢ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਸਗੋਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵੀ ਅੱਧ-ਵਿਚਕਾਰ ਲਟਕਣ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪਵਾਨਿਤ ਗਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਲੜਾਈ, ਅਗਵਾ, ਕਤਲ ਅਤੇ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਵਰਗੇ ਮਾਮਲੇ ਨਿੱਤ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਕਰਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਗ਼ਲਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਕਾਰਨ ਵੱਸਦੇ-ਰਸਦੇ ਘਰ ਉੱਜੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀਆਂ ਨਸੀਹਤਾਂ ਅਤੇ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਜਿਊਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਠੋਸ ਨੀਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਿਆ। ਜੇ ਹੋਸਟਲ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣਾ ਭਵਿੱਖ ਸਵਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਸ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਮਾੜੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਰੱਬ ਹੀ ਰਾਖਾ ਹੈ? ਮਾੜੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀ ਦੇ ਮਾਪੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਿਆਣਾ ਅਤੇ ਸਮਝਦਾਰ ਸਮਝਦੇ ਰਹਿੰਦੇ

ਹੁਣ ਹੱਥ 'ਚ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਘੱਟ ਦਿਸਦੇ ਏ..

ਜਿੱਥੇ ਸਾਨੂੰ ਚੰਗੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਧ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਹਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਸਿੱਖ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਬਦਲਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਲੋਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਦੇ ਵਿੱਚ। ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫ਼ਤ ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ,

ਉੱਥੇ ਹੀ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਨੇ ਸਾਡੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਗਾਇਬ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ, ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਅਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸਾਥੀ ਆਪਣੇ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਸਮੇਂ ਦੀ ਅਤੇ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਜਿਸਦੇ ਕਾਰਨ ਇੱਕੋ ਹੀ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਹੀ

ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਸੇਵ' ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਹੀ ਸਾਹਿਤ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਅੰਗ ਹੈ, ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਅਤੇ ਭੱਜ ਦੌੜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਤ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵੀ ਅਸੀਂ ਖ਼ੁਦ ਹੀ ਹਾਂ। ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਕਈ ਲੋਕ ਚੇਹਰੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਲੋਕ ਬੋਲਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਲੋਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਹੁਣ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਘੱਟ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਇੱਕ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਫੋਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸਦੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਮਨਪਸੰਦ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ 'ਸੇਵ' ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਕੁ ਸਮੇਂ ਤੋਂ, ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਨੇ ਦਸਤਕ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬ ਫੜ ਕੇ ਤੁਰਨ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਘੱਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਪੀਡੀਐਫ਼ ਕਿਤਾਬਾਂ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਜਿੱਥੋਂ ਅੱਜ ਹਰ ਕੋਈ ਕਿਤਾਬ ਲੈ ਕੇ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਜਦੋਂ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਖੋਲ ਕੇ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੱਸ ਇਹ ਵੀ ਦਈਏ ਕਿ ਕਿਤਾਬਾਂ ਭਾਵੇਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀਆਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਨੇ, ਪਰ ਸਮਾਂ ਘੱਟ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਈ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਈ-ਕਈ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖ' ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਸਮਾਂ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਪਰ, ਤਾਜ਼ਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤ ਆਪਣੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਫਿਰ ਵੀ ਵਿੱਕ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ। ਲੇਖਣੀ ਭਾਵੇਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦੀ ਚੰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਡਿਪੈਂਡ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪੜ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਉਪਗ੍ਰਹ। ਪੜ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪੜ੍ਹਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਭਾਅ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਫਿਰ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬ ਫੜ ਕੇ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਨਾ ਵਿੱਕਣ ਦਾ ਕਾਰਨ, ਭਾਵੇਂ ਹੀ ਇਹ ਮੰਨ ਲਓ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕੁਝ ਹੋਰ, ਪਰ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਣੀ ਕਿਵੇਂ ਹੈ, ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਡਿਪੈਂਡ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਅੱਜ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਹਰ ਕੋਈ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਚੁੱਕਣ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਅਣਗਿਣਤ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੌਜੂਦ ਕਰ ਲਈਆਂ ਜਾਣ। ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਜਦੋਂ ਮਰਜ਼ੀ ਚਾਹੇ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹ ਲਵੇਗਾ। ਪਰ..!! ਜੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਗੱਲ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਵੇਚਣ ਦੇ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਕ ਸਕੇ ਅਤੇ ਚੰਗਾ ਪੈਸਾ

ਵੀ ਕਮਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਲੇਖਕ ਸਾਥੀ, ਬੇਸ਼ੱਕ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਕਰੋ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਨਾ ਕਰੋ। ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਤੇ ਵਾਇਦੇ ਦੱਸੋ, ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਣਗੇ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਮੰਗਵਾ ਲੈਣਗੇ।

ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਸਿੱਧੂ

ਅਸੀਂ ਰੁੜੀਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਨਾਰੀ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੀ ਨਾਰੀ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਮਰਦ ਦੇ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਜੋੜ ਕੇ ਤੁਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ, ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਤੇ ਤਰੱਕੀਆਂ ਸਿੱਕੇ ਦੇ ਇਕ ਪਹਿਲੂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਕੇ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਲੂ ਅੱਜ ਵੀ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਡਾ ਸਿਰ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਝੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਗਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਔਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੇ ਸੁੱਖ ਸਹੂਲਤ ਆਬਾਦ ਹੋਈ ਹੈ।

ਕਿਰਨ ਪਾਹਵਾ

ਅੱਜ ਔਰਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਨਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਦੇ ਝੰਡੇ ਗੱਡ ਕੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਹ ਤਾਂ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤ ਪੈਰ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ 'ਤੇ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਪਰਚਮ ਲਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹਾਲੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ, ਕਸਬਿਆਂ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਵੱਸਦੇ ਰੁੜੀਵਾਦੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੋਚ 'ਤੇ ਕਰਾਰੀ ਚਪੇੜ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਤੇ ਝਾਤ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਔਰਤ ਸਾਨੂੰ ਕਦੇ ਜੁਝਾਰੂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਾਈ ਭਾਗੋ ਬਣ ਕੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਕਦੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਮੂਰਤ ਬਣ ਕੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਬਣ ਦਿਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਰਾਣੀ ਝਾਂਸੀ ਬਣ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮਹਾਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਿੱਸੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਾਰੀ ਦੀ ਲਾਮਿਸਾਲ ਭੂਮਿਕਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਨਾਰੀ ਲਈ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਮਾਣ-ਮੱਤਾ ਮੁੱਢ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਗਿਆ।

ਅਸੀਂ ਰੁੜੀਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਨਾਰੀ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੀ ਨਾਰੀ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਮਰਦ ਦੇ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਜੋੜ ਕੇ ਤੁਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ

ਬੁਲੰਦ ਹੋ ਰਹੀ ਔਰਤ ਦੀ ਆਵਾਜ਼

ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ, ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਤੇ ਤਰੱਕੀਆਂ ਸਿੱਕੇ ਦੇ ਇਕ ਪਹਿਲੂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਕੇ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਲੂ ਅੱਜ ਵੀ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਡਾ ਸਿਰ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਝੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਗਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਔਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੇ ਸੁੱਖ ਸਹੂਲਤ ਆਬਾਦ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਪੱਛੜਾਪਣ ਤੇ ਰੁੜੀਵਾਦ ਭਾਰੂ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਕੁਲੱਛਣੀ, ਪੈਰ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਵਰਗੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਲਾਮ ਤੇ ਬਿਮਾਰ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਆਪਣੇ ਹੀ ਘਰ ਤੋਂ ਸਾਹਮਣਾ

ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਜਦੋਂ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪੈਰ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਥਾ ਥਾਂ 'ਤੇ ਭੁੱਖੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਟੋਲੀਆਂ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਟੱਪ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਦਫਤਰਾਂ ਵਿਚ ਔਰਤ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉੱਚ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਔਰਤ ਹੋਣ ਦਾ ਫ਼ਕਰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਤਾਉਂਦਾ ਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਵੀ ਔਰਤ ਆਪਣਾ ਘਰ ਪਰਿਵਾਰ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਘਾਹ ਖੋਤਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਮਾਲਕ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਔਰਤ ਮੰਨ ਕੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾਰੀ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹਾਣੀ

ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਇਤਿਹਾਸਕ ਫ਼ੈਸਲੇ ਲਏ, ਜਿਸਦੀ ਬਦੌਲਤ ਔਰਤ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੇ ਨੌਕਰੀ ਵਿਚ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅੱਜ ਮਜ਼ਬੂਰੀਵਸ ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਅਧੀਨਗੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕੌੜਾ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਪੱਛੜੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਔਰਤ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਰਬੜ ਦੀ ਮੋਹਰ ਵਜੋਂ ਹੀ ਵਰਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਕਾਰਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਤਵੱਜੋ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਔਰਤ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਕ ਤੇ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਕੇ ਇਸ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ

ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਲੋੜ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਸੋਚ ਨਾਲ ਫ਼ੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਗਿਆਨਵਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸੋਚ ਨਾਲ ਜਿਊਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਵਿਆਹੁਤਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਸਰੀਰਿਕ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਅਜੇ ਤਕ ਆਪਣੇ ਹੀ ਬੈਂਡਰੂਮ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸਰੀਰਿਕ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਮਾਂ ਤੇ ਵਿਧੀਆਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸਦੀ ਆੜ ਵਿਚ ਔਰਤ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਪੀੜਾ, ਜ਼ੁਲਮ ਤੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਉਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਕਤਰਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਚਾਵਾਂ ਤੇ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਦਰ ਦੱਬੀ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਦਿਮਾਗੀ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਇਹ ਸਮੇਂ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਔਰਤ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਢੇਡੋਰਾ ਪਿੱਟ ਰਹੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਔਰਤ ਨਾਂ ਦੇ ਸਨਮਾਨਯੋਗ ਵਰਗ ਵਿਚ ਕੁਝ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕੰਗਿਆਰੀ ਉੱਗ ਰਾਈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਲਾਲਸਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਔਰਤ ਨੂੰ ਹੀ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ 'ਤੇ ਤੁਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਔਰਤ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਜਾਗਰੂਕ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਖਾਮਿਆਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਰਹੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋਈਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਬਣੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਅਮੀਰ ਹੋਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਜ਼ਮੀਰ ਤੇ ਸਰੀਰ ਵੇਚਦੀਆਂ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਔਰਤਾਂ ਸਮੁੱਚੇ ਨਾਰੀ ਵਰਗ ਨੂੰ ਕਲੰਕਿਤ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦੀਆਂ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਔਰਤ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਲਿਖਣਾ ਤੇ ਹੱਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਗੁਰੂਆਂ-ਪੀਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਔਰਤ ਨੂੰ ਇੱਜ਼ਤ, ਮਾਣ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਦਿਨ ਸਮੁੱਚੀ ਔਰਤ ਪੜ੍ਹ-ਲਿਖ ਜਾਵੇਗੀ, ਉਸ ਦਿਨ ਸਮੁੱਚਾ ਸਮਾਜ ਪੜ੍ਹਿਆ-ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ।

ਔਰਤ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਸਮਝਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ

ਔਰਤ ਤੇ ਮਰਦ ਦੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਜਿਊਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਵਿੱਚ ਕਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅੰਤਰ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤ ਤੇ ਮਰਦ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸੁਝ, ਰੁਚੀਆਂ, ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ, ਮਰਦਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਭਾਵੁਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਮਿਤੀ, ਪਤੀ ਨਾਲ ਹੋਏ ਪਹਿਲੇ ਝਗੜੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿਤੀਆਂ ਯਾਦ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਮਰਦ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਲੜਾਈ-ਝਗੜੇ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਬਣਤਰ ਹੀ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਵੁਕ ਗੱਲਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਯਾਦ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਖੋਜਕਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ

ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ 2 ਹਿੱਸੇ ਜਦੋਂਕਿ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ 9 ਭਾਗ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਇੱਕ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਇਹ ਤੱਥ ਉੱਭਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਰਦ ਬੇਸ਼ੱਕ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਝਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਵਧੇਰੇ ਜ਼ਿੱਦੀ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਔਰਤ ਦਾ ਭਾਵੁਕ ਅਤੇ ਮਰਦ ਦਾ ਜ਼ਿੱਦੀ ਸੁਭਾਅ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਵਿਚਾਲੇ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਝਗੜੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਔਰਤ ਦੀ ਭਾਵੁਕਤਾ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵਿਚਾਰਕ ਮਤਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਾ ਸੁਲਝਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦੇ ਰਾਹਾਂ ਦੇ ਕੰਡੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਗੱਡੀ ਲੀਰ 'ਤੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਪੱਲੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲਵੋ ਕਿ ਪਤਨੀ ਨੂੰ

ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਰਵਾਏ ਸਰਵੇਖਣ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਮਰਦ ਤੇ ਔਰਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੋਚਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅੰਤਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੀਨਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਜੀਨਾਂ ਦੀ ਦੇਣ ਹਨ। ਦੂਜਾ, ਸੈਕਸ ਹਾਰਮੋਨਜ਼ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੀਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਔਰਤ ਤੇ ਮਰਦ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਬਦਲਾਅ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਜੀਵਨ-ਸਾਥੀ ਚੁਣਨ ਸਮੇਂ ਵੀ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਰਦਾਂ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਔਰਤ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਔਰਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਰੁਤਬੇ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਖੋਜ ਮੁਤਾਬਕ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜੀਨ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਮਰਦ ਅਤੇ ਔਰਤ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਜੀਨ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਅੰਦਰ ਘੱਟ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਧ। ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਮਰਦਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਹਾਲਤ ਵੀ ਅਲੱਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਦਾਸ ਅਤੇ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮਰਦਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਜਲਦੀ ਹੀ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਤੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਭਰਪੂਰ ਖੁਸ਼ੀ ਮਾਣਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਹੀ ਦਿਮਾਗੀ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਰ

ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਝੱਲਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸੈਕਸ ਹਾਰਮੋਨਜ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਵੀ ਸਾਡਾ ਵਤੀਰਾ ਬਦਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਰਮੋਨਜ਼ ਦਾ ਪੱਧਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਿਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਤੀਰੇ ਵਿੱਚ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਹੀ ਬਦਲਾਅ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹਾਰਮੋਨ ਪੱਧਰ ਵਿੱਚ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਆਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਵਿਹਾਰ ਤੇ ਵਤੀਰੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਰਿਵਰਤਨ ਆਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਔਰਤ ਜਿਹੜੀ ਸਵੇਰ ਸਮੇਂ ਚੰਗੇ ਮੂਡ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹੀ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਅਲੱਗ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਔਰਤ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਾਰਮੋਨਜ਼ ਐਸਟ੍ਰੋਜਨ ਤੇ ਪ੍ਰੋਜੈਸਟਰਾਨ ਵਿਚਾਲੇ ਆਪਸੀ ਸਬੰਧ ਸੁਖਾਵੇਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਔਰਤ ਦਾ ਮਨ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਹੁਲਾਰੇ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਔਰਤ ਤੇ ਮਰਦ ਦੇ ਵਤੀਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਕ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਸੱਜਾ ਅੱਧ ਅਤੇ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਖੱਬਾ ਅੱਧ ਵਧੇਰੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੱਜੇ ਤੇ ਖੱਬੇ ਦਿਮਾਗ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਖੱਬਾ ਅੱਧ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰੇ ਦਿੰਦੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਮਨ-ਪ੍ਰਚਾਵਿਆਂ ਬਾਰੇ ਅਹਿਸਾਸ ਜਨਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਤਰਕ, ਦਲੀਲਾਂ, ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਯੋਗਤਾ, ਵਿਗਿਆਨ ਵੱਲ ਝੁਕਾਅ ਅਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਰੁਚੀਆਂ ਵੀ ਇੱਥੇ ਹੀ ਪੁੰਗਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉੱਪਰ ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਸੱਜਾ ਅੱਧ ਕਈ ਰਚਨਾਤਮਕ ਰੁਚੀਆਂ ਦਾ ਪੰਝੂੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਲਪਨਾ ਵੀ ਸੱਜੇ ਅੱਧ ਦੀ ਦੇਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਹਮਦਰਦੀ ਤੇ ਕੋਮਲ ਰਵੱਈਆ ਵੀ ਸੱਜੇ ਅੱਧ ਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉੱਜ ਡਰ, ਉਦਾਸੀ, ਘਿੁਣਾ ਆਦਿ ਵਰਗੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਵੀ ਇੱਥੇ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਤਫਾਕਵਸ ਵਕੀਲ, ਡਾਕਟਰ, ਵਿਗਿਆਨੀ, ਲੇਖਕ, ਹਿਸਾਬਦਾਨ ਆਦਿ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਕੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਖੱਬੇ ਅੱਧ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਵੀ, ਸੰਗੀਤਕਾਰ, ਨਿਤਕਾਰ, ਚਿੱਤਰਕਾਰ, ਬੁੱਤ ਘਾੜੇ ਆਦਿ ਸੱਜੇ ਅੱਧ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਸੱਜਾ ਅੱਧ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਸੋਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਾਹੀਓਂ ਸੱਜੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਦਿਮਾਗ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਜੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਵਿਚਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਹੁੰਗਾਰਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਚੇਤੇ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਖਰ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਔਰਤ ਤੇ ਮਰਦ ਦੇ ਸੋਚਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਨਾਂ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਔਰਤ ਤੇ ਮਰਦ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਸਿੱਧੀ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਲਕੀਰ ਨਹੀਂ ਖਿੱਚੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਜਾ ਤੇ ਖੱਬਾ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚਕਾਰੋਂ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਲ-ਰੂਪੀ ਅੰਗ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਣ 'ਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਪਰਸਪਰ ਸਾਂਝ ਵੀ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਹੀ ਕੁਝ ਔਰਤਾਂ ਮਰਦਾਂ ਵਾਂਗ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਰਦ ਔਰਤਾਂ ਵਾਂਗ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਿਰ ਦਾ ਤਾਜ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਦੇ ਹਲਾਤ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਕੁੱਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਮੁੱਚੀ ਵਾਦੀ-ਏ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਅੰਦਰ ਮੁੜ ਅਮਨ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਕਾਇਮ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੇਂਦਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਫੋਰਸਾਂ ਦੀ ਛਾਂਅ ਹੇਠ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਂ ਰਹੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਅੱਜ ਵੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਵਾਲਾ ਪੁਰਾਣਾ ਖੌਫ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚਿੰਤਤ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਮੁੱਦੇ ਸਬੰਧੀ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਤੇ ਆਪਣੀ ਜੁਝਾਰੂ ਅਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਦੇ ਆਏ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਨਰਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ 'ਚ ਵੱਸਦੇ 65 ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖ ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਰਕਾਰੀ

ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਅੱਜ ਵੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦਾ ਖੌਫ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਢਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਹਾਲਾਤ ਬਦਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਮਹਿਰੂਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਉਥੇ ਵੱਸਦੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਸਬੰਧੀ ਪੇਸ਼ ਹੈ ਆਰ.ਐਸ.ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟ

ਖੌਫ ਦੇ ਸਾਏ ਹੇਠ ਅਣਖ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉ ਰਹੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ

ਤੇ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਦੌਰਾਨ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਆਪਸੀ ਕਸ਼ਮਾਕਸ਼ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਆਏ ਹਨ, ਬੇਸ਼ੱਕ ਪਿਛਲੇ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੇ ਮਹੌਲ ਕਾਰਨ ਵਾਦੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ 95 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੇ ਕਰੀਬ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੇ ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਜੰਮੂ ਸਮੇਤ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੂਜੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਵੱਸੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਸਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਹਿੰਮਤ ਤੇ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਸਖਤ ਹਲਾਤਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਭਾਈ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਮੁਸਲਿਮ ਜੱਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਵਾਦੀ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸੰਨ 2000 ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਛੱਤੀ ਸਿੰਘਪੁਰਾ ਕਾਂਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਵਾਦੀ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਹਮਦਰਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਇਸਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਅੱਜ ਵੀ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਉਜੜਨ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਸਾਫ਼ ਝਲਕਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ 'ਤੇ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲਬਾਤ

ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਸਾਰ ਲੈਂਦੀ ਆਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਸ਼ੱਕ ਅੱਜ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਸਦਕਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਦੇ ਹਲਾਤ ਬਦਲ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਅੱਜ ਵੀ ਵਾਦੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਜੱਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪੂਰੀ ਵਾਹ ਲਾਈ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕਾਰਜ ਉਨ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ 'ਚ ਵੱਸਦੀਆਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਨਾਲ ਖੱਕੇ ਸ਼ਾਹੀ ਨਹੀਂ ਰੁਕਦੀ। ਇਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨਿਵਾਸੀ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਤਰੱਕੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਬਣਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਬਹੁਤ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ ਵਾਲਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅੱਜ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਹੀ ਸੂਬੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੇਗਾਨਾ ਸਮਝਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵੈਲੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਵੱਡੇ

ਇਮਤਿਹਾਨ ਅੰਦਰੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦੇ ਆਏ ਹਨ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਹਰ ਵੱਡੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦਾ ਡੱਟ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਸਰਦਾਰੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅੱਜ ਵੀ ਸਮੁੱਚੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਝੰਡਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੁਲੰਦ ਹੈ। ਇਸੇ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਾਦੀ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਣਗੌਲਿਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਲਚਰ ਤੇ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢਾਹ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਵਾਦੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਅੰਦਰ ਬੇਗਾਨਗੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰ ਲੈਣ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਹਿਰਦ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸੀ ਸੋਚ ਬਦਲਣੀ ਪਵੇਗੀ, ਤੇ ਪਹਿਲ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਲਈ ਨੌਕਰੀਆਂ ਤੇ ਉਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਅੰਦਰ ਰਾਖਵੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵੈਲੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਗੇ। ਇਸੇ ਮੁੱਦੇ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਰਜਿੰਦਰ

ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਮੁੱਚੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਮਨ ਪੰਸਦ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਬਣਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਬਹੁਤ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਚੁੱਕਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਦਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਣਦੇਖੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅੱਜ ਸਮੁੱਚੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਮਸ਼ਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅੰਦਰ ਸਖਤ ਰੋਸ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਿਰਮੌਰ ਜੱਥੇਬੰਦੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਲੈਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਅੱਗੇ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਤੇ ਖੌਫ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਅੰਦਰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰ ਰਹੇ

ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਨ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਵੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਅਪੀਲ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਵਾਦੀ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਵੀਰਾਂ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੁਚੀ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਦੀ ਦੀਆਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਵਾਦੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਗੱਲ ਨਾਲ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਅੱਗੇ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਲੰਬੇ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਵਾਦੀ ਦੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਕਦੀ ਵੀ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ - ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਰੈਨਾ

ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ 'ਚ ਵੱਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਬਣਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ 1947 ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਈਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੰਗਾਂ ਅੰਦਰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਖੰਦੇੜਨ ਵਿੱਚ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਆਪਣੀ ਸਰਗਰਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਪਰ ਬਹੁਤ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਾਜ ਵੱਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਯੋਗਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਸਗੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਪਰੋਖੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਆਪਣੀ ਕਸ਼ਮੀਰ

ਫੋਰੀ ਦੌਰਾਨ ਲੇਖਕ ਨਾਲ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਆਲ ਪਾਰਟੀ ਸਿੱਖ ਕੋਆਰਡੀਨੇਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਰੈਨਾ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਸ. ਰੈਨਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸੰਬੰਧ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਖਾਵੇਂ ਹਨ। ਪਰ ਕੁੱਝ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਤਾਕਤਾਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਡਾ ਆਪਸੀ ਪਿਆਰ ਤੇ ਏਕਤਾ ਰਾਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਸਾਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਛੱਡਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਸਾਜ਼ਸ਼ਾਂ ਖੇਡਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਸਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੋਸ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਵਿੱਚ ਅਮਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਣਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ ਪਰ ਇਸਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਨਹੀਂ ਫੜੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਦੀ ਵਿੱਚੋਂ ਹਿਜਰਤ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਾਹਤ, ਮੁਆਵਜਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅੱਜ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦਰ-ਦਰ ਦੀਆਂ ਠੋਕਰਾਂ ਖਾ ਰਹੇ ਹਨ।

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 21 'ਤੇ ਦੇਖੋ)

ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਰੈਨਾ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ।

ਸ. ਰੈਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਪਰ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਉਕਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਘੇਰੇ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਖੁਆਰੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਜਿਸਦੇ ਰੋਸ ਵੱਜੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਪੂਰੇ ਪੁਖਤਾ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ । ਪਰ ਇਸਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਰਨਾਲਾ ਉਥੇ ਦਾ ਉਥੇ ਹੀ ਹੈ । ਕਸ਼ਮੀਰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਹੱਲ ਸਬੰਧੀ ਇੱਕ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਮਸਲਾ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਪੇਚੀਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਆਪਣੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਰੋਟੀਆਂ ਸੇਕਣ ਵਾਲੇ ਰਾਜਸੀ ਲੀਡਰ ਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਸਵਾਰਥਾਂ ਲਈ ਵਰਤ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸ. ਰੈਨਾ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਬਣੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਉਪਰ ਰੋਸ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਤਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਿਰਮੌਰ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਨਹੀਂ ਫੜੀ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਰ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖ ਬੜੀ ਖਿੰਦਤ ਨਾਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਆਪਣੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਸ. ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਰੈਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰਾਜ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਅੰਦਰ

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਪਰ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅੰਦਰ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜੋ ਕਿ ਸਿੱਧੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਘੱਟਸ਼ਾਹੀ ਹੈ । ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਲਜਾਂ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਅੰਦਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਹਿਜਰਤ ਕਰ ਗਏ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਇੱਕ ਸੀਟ ਰਾਖਵੀਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸੇ ਹੀ ਤਰਜ਼ ਤੇ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਅੰਦਰ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਰਾਖਵੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾਣ । ਦੂਜਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅੰਦਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਹਾਊਸ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ । ਉਸੇ ਹੀ ਤਰਜ਼ ਤੇ ਜੰਮੂ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਅੰਦਰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਹਾਊਸਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਜਿਸਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰਨ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨਗੇ । ਪਰ ਅੱਜੇ ਤੱਕ ਉਸਦਾ ਕੁੱਝ ਵੀ ਸਿੱਟਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ । ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸਾਂਝੀ ਆਲ ਪਾਰਟੀ ਸਿੱਖ ਕੌਆਰਡੀਨੇਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸੰਬੰਧੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਮੇਟੀ

ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ. ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਰੈਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਨੋਰਥ ਸੌਝੀ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਪਹੁੰਚਾਉਣੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ । ਇਸੇ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਅਸੀਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਸਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਹਮਦਰਦ ਬਣੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ

ਪਿਛਲੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਵਾਲੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਜ਼ਰ ਕਰ ਰਹੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਇੱਕ ਸੱਚੇ ਹਮਦਰਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਜੋਂ ਵਿਚਰੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਨੇ ਹਰ ਅੱਖੇ ਸਮੇਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸੁਹਿਰਦ ਸੋਚ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਉਪਰੋਕਤ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਜਦੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਅੰਦਰ ਵੱਸਦੇ ਸਿੱਖ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜ ਦਾ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਅੰਗ ਹਨ । ਜਿੰਨਾਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਆਪਣਾ ਬਣਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਉਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਅਣਖ ਤੇ ਗੈਰਤ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ । ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੀਆਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰਿਆ ਹੈ । ਜਿਸਦਾ ਦਰਦ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਹਰ ਸਿੱਖ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਸਾਫ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਆਪਣੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਰਮੌਰ ਸੰਸਥਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਹਰ ਅੱਖੇ ਸਮੇਂ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜੀ ਹੈ । ਮਾਮਲਾ ਚਾਹੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜਾਨ - ਮਾਲ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਜਾਂ ਹੜ੍ਹਾ ਦੀ ਤਰਾਸਦੀ ਵੇਲੇ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸਰਗਰਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ । ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿਵਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ

ਦੇ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਕਾਲਜਾਂ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਲਈ ਪੁਖਤਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ 10+2 ਤੱਕ ਫ੍ਰੀ ਵਿੱਦਿਆ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਹਾਣੀ ਬਣ ਸਕਣ । ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਚਿੱਠੀ ਸਿੰਘਪੁਰਾ ਵਿਖੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਖਾਲਸਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੀ ਨਵੀਂ ਇਮਾਰਤ ਉਸਾਰੀ ਗਈ ਹੈ । ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਾਰਾਮੂਲਾ ਦੇ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਵਿਖੇ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਰਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਨਗਰ ਦੇ ਲਾਲ ਚੌਕ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਅੱਜ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਬੇਸ਼ੱਕ ਸਮੇਂ ਦੇ ਚੱਲਦੇ ਚੱਕਰ ਅਨੁਸਾਰ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਦਿਲ ਵੱਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਇਲਾਕੇ ਲਾਲ ਚੌਕ ਅੰਦਰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਚਹਿਲ-ਪਹਿਲ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਸਮੇਤ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੇ ਚੇਹਰਿਆਂ ਦੇ ਉਪਰ ਰੌਣਕ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ । ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੌਣਕ ਭਰਪੂਰ ਚੇਹਰਿਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਦਹਿਸ਼ਤ ਤੇ ਖੌਫ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਅੱਜ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹੈ । ਇਹ ਸਮੁੱਚਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਲੇਖਕ ਨੇ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਵਾਦੀ-ਏ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ ਲਾਲ ਚੌਕ ਦੇ ਦੌਰੇ ਦੌਰਾਨ ਦੇਖਿਆ । ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਦੇ ਲਾਲ ਚੌਕ ਵਿਖੇ ਖਰੀਦੋ-ਫਰੋਖਤ ਕਰ ਰਹੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਇੱਕ ਪੰਥ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਗਰਦੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤਾਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੰਗੀਨਾ ਦੇ ਮਾਹੌਲ

ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲੜਕੀਆਂ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਜੱਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਤੇ ਦਬਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਲਾਲ ਚੌਕ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਥਿਤ ਪਿੱਛਲੇ 40 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਡਰਾਈ ਫਰੂਟ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਟੀਮ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਾਦੀ ਵਿੱਚ ਚੱਲੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਪਿੱਛਲੇ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ । ਪਰ ਹੁਣ ਹਾਲਾਤ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਦਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਮੁੜ ਲੀਹਾਂ ਤੇ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਸੁਖਦ ਸੰਦੇਸ਼ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਲ ਚੌਕ ਵਿਖੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸ਼ਾਲਾਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਮੀਆਂ ਮਨਸੂਰ ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਵਿੱਚ ਦਹਿਸ਼ਤ ਗਰਦੀ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸੈਲਾਨੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ । ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਾਜ ਦੀ ਲੀਹੋਂ ਲੱਥੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਮੁੜ ਪਟੜੀ ਤੇ ਪੈਂਦੀ ਹੋਈ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ । ਸ਼੍ਰੀ ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਸ਼ੱਕ ਅਜੇ ਸਮੁੱਚੀ ਵਾਦੀ ਅੰਦਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸ਼ਾਲਾਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਅੰਦਰ ਮੁੜ ਤੇਜ਼ੀ ਆ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੈ । ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਲਾਲ ਚੌਕ ਨਿਵਾਸੀ ਸ਼ੇਖ ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਾਲ ਚੌਕ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਤੇ ਖੌਫ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ । ਪਰ ਅੱਜ ਹਾਲਾਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਅਮਨ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ

ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਅਮਨ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਾਦਤੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਪਿੱਛਲੇ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਮਾਹੌਲ ਖਰਾਬ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਨੁਕਸਾਨ ਉਠਾਉਣਾ ਪਿਆ ਹੈ । ਪਰ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦਾ ਸ਼ੁੱਕਰ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਖਤ ਕਦਮਾਂ ਦੇ ਸਦਕਾਂ ਅੱਜ ਲਾਲ ਚੌਕ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਹੈ । ਲਾਲ ਚੌਕ ਵਿਖੇ ਮਨਿਆਰੀ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼੍ਰੀ ਖੇਮ ਚੰਦ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਲਾਲ ਚੌਕ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਕਈ-ਕਈ ਅਰਸਾ ਬੰਦ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ । ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਨਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸਮੇਟ ਕੇ ਜੰਮੂ ਚਲੇ ਗਏ ਸੀ । ਪਰ ਪਿੱਛਲੇ ਕੁੱਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਖਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਦਮਾਂ ਦੇ ਸਦਕਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਅੰਦਰ ਮੁੜ ਰੌਣਕ ਦੁਬਾਰਾ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਸੀਂ ਮੁੜ ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਹਾਂ । ਪਰ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੂਰਨ ਮਾਹੌਲ ਸਦਾ ਲਈ ਕਾਇਮ ਰਹੇਗਾ ਕਿ ਕੁੱਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੇਖਕ ਨੇ ਸਮੁੱਚੇ ਲਾਲ ਚੌਕ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਦੇ ਲੋਕ ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਕਤਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸਵਰਗ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਪਰ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੁਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਲੋਕਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ (ਗਵਰਨਰੀ ਰਾਜ) ਆਪਣੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ ?

ਪਰਤੀ ਦਾ ਸਵਰਗ ਕਸ਼ਮੀਰ.....
ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਦੀ ਡਲ ਝੀਲ ਅੰਦਰ ਸ਼ਿਕਾਰੇ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਲੁਤਫ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਸੈਲਾਨੀ ।
ਫੋਟੋ ਤੇ ਵੇਰਵਾ: ਆਰ.ਐਲ.ਖਾਲਸਾ

ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਇਤਿਹਾਸ

ਮਨੁੱਖੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਵਾਂਗ ਮਨੁੱਖੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵੀ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਵੀ ਪੜਾਅ-ਦਰ-ਪੜਾਅ ਹੁੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਕੇਤਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣ ਲਈ ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਇੱਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਆਪਣੀ ਇੱਕ ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਗਤੀ ਨਾਲ ਲਿਖਣ ਲਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੇ ਸੰਕੇਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਸੰਕੇਤ ਲਿਪੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਭਾਈ ਹੈ। ਨਿਊਯਾਰਕ ਦੇ ਸਕੂਲ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ 'ਹੈਲਨ ਹੈਨਲਡਜ਼' ਅਨੁਸਾਰ ਈਸਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਹੈਲਨ ਅਨੁਸਾਰ ਯੂਨਾਨ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਕੇਤ ਲਿਪੀ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਰੋਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਟੈਨੋਗ੍ਰਾਫਰ 'ਮਾਰਕਸ ਟੂਲੀਅਸ ਟੀਰੋ' ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ 63 ਪੂਰਵ ਈਸਾ ਵਿੱਚ ਸਿਸਰੋ ਅਤੇ ਯੰਗਰ ਕੋਟੋ ਦੇ ਭਾਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਕੇਤ ਲਿਪੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀਥੱਪ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਰਕਸ ਦੇ ਇਹ ਨੋਟ ਹੀ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਸੰਕੇਤ ਲਿਪੀਆਂ ਲਈ ਆਧਾਰਭੂਤ ਸਮੱਗਰੀ ਬਣੇ। ਮਾਰਕਸ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਲਿਪੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਵਰਣ-ਵਿਨਿਆਸ ਸਿਧਾਂਤ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ। ਰੋਮਨ ਸਕਾਲਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵਿਧੀ ਭਾਸ਼ਨਾਂ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅਜਾਇਬ-ਘਰ ਵਿੱਚ ਖਰੜਾ ਨੰਬਰ 18231 ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 972 ਈਸਵੀ ਦਾ ਹੈ ਇਸ ਖਰੜੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ

ਦੇ ਨੋਟ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਡਾ. ਟਿਮੋਥੀ ਬ੍ਰਾਈਟ ਨੂੰ ਨਵੀਨ ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਦਾ ਮੋਢੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੇ 1588 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ 'ਐਨ ਆਰਟ ਆਫ ਸ਼ਾਰਟ ਸਵਿਫਟ ਐਂਡ ਸੀਕ੍ਰੇਟ ਰਾਈਟਿੰਗ ਕਰੈਕਟਰ' ਨਾਮ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਰਚ ਕੇ ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਲੀਹਾਂ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚਲੀ ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਈਟ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਈਟ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਤਤਕਾਲੀ ਮਲਿਕਾ ਮਹਾਰਾਣੀ 'ਅਲਿਜ਼ਾਬੈੱਥ' ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤੀ। ਜਾਨ ਵਿਲੀਅਮ ਨੇ 'ਆਰਟ ਆਫ ਸਟੈਨੋਗ੍ਰਾਫੀ' ਨਾਮ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਜੋ ਕਿ ਵਰਣ-ਵਿਨਿਆਸ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅੱਖਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਨ ਅਤੇ ਸਵਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਥਾਂ ਹਾਸਿਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਖੋਜ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਵਿੱਚ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ ਜੇਕਰ ਗੱਲ ਜਾਨ ਬ੍ਰਾਈਮ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਸ਼ਾਰਟਹੈਂਡ' ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਾਲੀ ਪੁਸਤਕ ਬਣੀ ਜਾਨ ਬ੍ਰਾਈਮ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਰਚਨਾ 1767 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਰੇਖਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਥਾਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਵਿਅੰਜਨ ਰੇਖਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਵਰ ਲਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜ ਸਥਾਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ। 1786 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ 'ਸੈਮੂਅਲ ਟੇਲਰ' ਨਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਆਪਣੀ

ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਸੰਕੇਤ ਲਿਪੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਹਰ ਇੱਕ ਅੱਖਰ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੇਖਾ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਟੇਲਰ ਦੀ ਇਹ ਵਿਧੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਮਕਬੂਲ ਹੋਈ। ਪੁਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਉੱਤੇ ਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਮੁੱਢ 1750 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਬੱਝਾ। ਪੁਨੀਆਤਮਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਕਰਤਾ-ਧਰਤਾ ਵਿਲੀਅਮ ਟਿਫਿਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਪੁਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਖੋਜਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰ ਸੰਕੇਤ ਲਿਪੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ 'ਸਟੈਨੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਸਾਊਂਡਹੈਂਡ' ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਕਰਤਾ ਸਰ ਆਈਜ਼ੈਕ ਪਿਟਮੈਨ ਨੂੰ ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਆਪਕ ਪਿਤਾਮਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਟਮੈਨ ਨੇ ਜਿਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨਵੀਨ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਹੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਿਟਮੈਨ ਆਧਾਰਿਤ ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਵਿੱਚ ਹਰ ਅੱਖਰ ਦੀ ਪੁਨੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰੇਖਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਰੇਖਾਵਾਂ ਗਣਿਤ ਦੇ ਰੂਪਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਪਿਟਮੈਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਈਜਾਦ ਹੋਈਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਕਬੂਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਕੇਤ ਲਿਪੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ

ਗੱਲ ਵੱਲ ਵੀ ਗੌਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ 1649 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਜਾਨ ਲਿਲਬਰਨ ਨੇ ਅਦਾਲਤੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਪ੍ਰੰਤੂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਘੱਖਣ ਉਪਰੰਤ ਇਹ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਥਾਮਸ ਗੁਰਨੀ ਨੂੰ 1738 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਬਤੌਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਟੈਨੋਗ੍ਰਾਫਰ ਓਲਡ ਬੇਲੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਥਾਮਸ ਗੁਰਨੀ ਉਹ ਪਹਿਲਾ ਇਨਸਾਨ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਦਾ ਦਫਤਰੀ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਮਹਾਨ ਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ-ਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਪਿਟਮੈਨ ਸ਼ਾਰਟਹੈਂਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਆਧਾਰਿਤ ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਗੱਲ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਆਧਾਰਿਤ ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਦੀ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪਿਟਮੈਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤ ਹੀ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਬਰੀਕੀਆਂ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਬਦ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ, ਸੰਖਿਪਤ ਸ਼ਬਦਾਂ, ਕਾਟਵੀਆਂ ਰੇਖਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਾਕੰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਵਿੱਚ ਈਜਾਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਨਾਮ 'ਕੰਵਰ ਰਾਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ' ਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 15 ਫਰਵਰੀ 1948 ਵਿੱਚ ਪਿਟਮੈਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਰੇਖਾਵਾਂ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਤੋਂ ਉਲਟ ਦਿਸ਼ਾ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਰਾਬਿੰਦਰਾ ਗੁਰਮੁਖੀ ਸ਼ਾਰਟਹੈਂਡ

ਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਕੰਵਰ ਰਾਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇੰਸਟ੍ਰਕਟਰ, ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ ਅਤੇ ਖੋਜ ਅਫਸਰ (ਸਟੈਨੋਗ੍ਰਾਫੀ) ਆਦਿ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੇ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਕੇਤ ਲਿਪੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਵਿੱਚ ਸਰਦੂਲ ਸੰਖੇਪ ਲਿਪੀ (1948) ਰਚੇਤਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ/ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ, ਆਦਰਸ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਰਟਹੈਂਡ (1963) ਰਚੇਤਾ ਸਰਦਾਰ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ, ਪਾਲ ਸੰਕੇਤ ਲਿਪੀ (1969) ਰਚੇਤਾ ਭੂਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ, ਨਵੀਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਕੇਤਕਰਨ (1971) ਰਚੇਤਾ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਐੱਮ.ਏ, ਸਰਨ ਸਤਿੰਦਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਰਟਹੈਂਡ (1976) ਰਚੇਤਾ ਸਰਦਾਰ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੀ.ਏ, ਸਿਸਟੇਮੈਟਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਸਟੈਨੋ ਅਧਿਆਪਕ (1988) ਰਚੇਤਾ ਸਰਦਾਰ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਐੱਮ.ਏ. ਆਦਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ। ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਮਕਬੂਲ ਪੁਸਤਕ 'ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ' (1991) ਹੋਈ ਹੈ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਰਚਨਾ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਸਟੈਨੋਗ੍ਰਾਫੀ ਖੋਜ ਵਿੰਗ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਥ ਅਤੇ ਸ ਵਿਅੰਜਨ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਵਿਅੰਜਨ ਰੇਖਾਵਾਂ ਪਿਟਮੈਨ ਸ਼ਾਰਟਹੈਂਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਾਲੀਆਂ ਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤ, ਥ, ਦ ਅਤੇ ਧ ਵਿਅੰਜਨ ਰੇਖਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਕਲਪੀ ਰੂਪ ਖੱਬਾ ਅਤੇ ਸੱਜਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਇਹ ਪਹਿਲੂ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਦਈਏ ਕਿ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰ

ਇਸ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਬਲ
ਸੰਪਰਕ ਨੰ. 98881-40052

ਬਿਹਦਬਲ ਸ਼ਰਮਾ ਜੋ ਕਿ ਖੋਜ-ਅਫਸਰ ਸਟੈਨੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੀ ਆਸਾਮੀ ਤੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਰਹੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਐੱਚ.ਡੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਡਿਗਰੀ ਹਾਸਿਲ ਕਰਕੇ ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੀਲ-ਪੱਥਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਸਬੰਧੀ ਸਿੱਟੇ ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਵਿਅੰਜਨ ਰੇਖਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਵਰ ਪੁਨੀਆਂ ਦੀ ਫਰੀਕੁਐਂਸੀ ਕੱਢਣ ਦਾ ਮਾਅਰਕਾ ਵੀ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਿਆ। ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਡਾਕਟਰ ਬਿਹਦਬਲ ਸ਼ਰਮਾ ਨੂੰ ਸੰਕੇਤ-ਲਿਪੀ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਐੱਚ.ਡੀ ਕਰਨ ਦੇ ਇਵਜ਼ ਵਜੋਂ 1 ਨਵੰਬਰ 1992 ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਲਾਕਡਾਊਨ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਕਾਫਲਿਆਂ 'ਚ ਪੈਦਲ ਜਾਣ ਲਈ ਕੋਣ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ

ਨਵਾਂ ਸਾਲ 2020 ਚੜ੍ਹਿਆ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਹ ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਆਲੋਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਨਾ ਕੋਈ ਵਿਆਹ ਸਮਾਗਮ, ਨਾ ਕੋਈ ਭੋਗ ਸਮਾਗਮ, ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਇੱਕਠੇ ਹੋ ਕੇ ਕੋਈ ਖੁਸ਼ੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਕਾਰੋਨਾ ਦੀ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੇ ਡਰੋਂ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ 29

ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਲਾਕ ਡਾਊਨ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਏਨਾ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਊਣ ਦਾ ਨਿਵੇਕਲਾ ਢੰਗ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ, ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜ-ਸੇਵੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਦਾਨੀ ਸੱਜਣਾਂ ਵਲੋਂ ਲੰਗਰ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਨ ਆਦਿ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਬੜੇ ਹੀ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸੁਭਾਅ

ਮੁਤਾਬਕ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਕਰੋਨਾ ਦੇ ਡਰੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੰਗਰਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਮੁਫਤ 'ਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਮਜ਼ਦੂਰ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮੁਹਰੇ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਾ ਚਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜਾਂ 'ਚ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਬੜੇ ਕਠੋਰ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਰਾਜੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਥੋੜਾ ਮੋਟਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਪੈਦਲ ਹੀ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ

ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਲੋਕ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਤੁਰਦੇ ਸ਼ੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ ਨੇ ਦਿਖਾਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੇ ਕਈ ਗੀਤ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਦਾਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨਦੇ ਕਈ ਗਾਇਕਾਂ ਵਲੋਂ ਗੀਤ ਗਾ ਕੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਪਾਸ ਆਵਾਜ਼ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸ਼ੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ ਤੇ ਪਾਏ ਦਰਦਨਾਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਲਈ ਹਰ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੇ ਦਾਵਿਆਂ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤਾਂ, ਗਰਭਪਤੀ ਔਰਤਾਂ, ਬੱਚੇ ਕਿਸ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਚ ਪੈਦਲ ਚਲਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਇਹ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਜਾਂਚ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਲਈ ਜਾਰੀ ਹੋਏ ਫੰਡ ਕਿੱਧਰ ਗਏ। ਪਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵਤੀਰਾ ਮਾੜਾ ਹੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ 'ਚ ਜਾਣ ਲਈ ਆਨ ਲਾਈਨ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਜਾਣ ਲਈ ਪੰਦਰਾਂ-ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਤੇ ਕੋਈ ਜਾਣ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਨਾ ਆਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਲੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਕਿਉਂ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਝੋਨੇ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਇਹ ਕੰਮ

ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰ ਚੜ੍ਹੇਗਾ, ਇਹ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਹੀ ਦੱਸੇਗਾ। ਵੈਸੇ ਇਸ ਲਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਰੁੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਂਦ ਤੱਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਕਈ ਰਾਜਾਂ ਅੰਦਰ ਪੈਦਲ ਜਾ ਰਹੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਆ ਕੇ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਵਾਹਨਾਂ ਦੀ ਤੋੜ ਭੰਨ ਕਰਕੇ ਰੋਸ ਜਿਤਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਬਲਿਕ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਕੇ ਸਬੰਧਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲਈ ਸਬਕ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰੋਨਾ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਸਦਕਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਮਦਦ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਰੋਨਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਲਈ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿੱਤੀ ਪੈਕੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਪਾਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਬੁਲੰਦ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸਲਾਹੁਣਯੋਗ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੱਧ ਵਰਗੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੀ ਘੜੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਕੋਲ ਨਾ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਆਇਤ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਚਲਿਆ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਅਜੇ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਬਿਲ, ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੇ ਕਿਰਾਏ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਫੀਸਾਂ, ਬੈਂਕ ਦੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਆਦਿ ਮੁਆਫ ਹੋਣ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸਤਾਂ, ਕਿਰਾਏ ਬਰੀਰਾ ਅੱਗੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ, ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਰਾਹਤ

ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਇੱਕਠੀ ਹੋ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਹੜੀ ਦੇਣੀ ਹੋਰ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੱਧ ਵਰਗੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਨੀਤੀ ਬਣਾ ਕੇ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕ ਕਿਤੇ ਸਮਾਜ 'ਚ ਅਲੱਗ ਬਲੱਗ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਦਸ਼ਾ ਦਾ ਜੋ ਹਾਲ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਹੋਣਾ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਵੀਹ ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਪੈਕੇਜ ਦਾ ਐਲਾਨ ਤਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਕੀ ਇਹ ਲਾਕਡਾਊਨ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਦੇਵੇਗਾ, ਇਹ ਕੋਈ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿਉਂ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਪੈਕੇਜ ਦਾ ਜੋ ਹਸ਼ਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਦਰਮਿਆਨ ਰਾਜਨੀਤਕ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਕਾਵਾਂ ਰੱਲੀ ਪਾ ਕੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੇ ਦੂਸ਼ਣ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੋਈ ਮਦਦ ਦੇਣ ਜਾਂ ਦਿਵਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖੇ ਭਾਣੇ, ਪੈਦਲ ਹੀ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ। ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਲਈ ਆਪਣੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਲੋਕ ਅਗਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਜ਼ਰੂਰ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਗੇ।

ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਨਾਥਾ

ਆਉ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਹਰਾ ਭਰਾ ਰੱਖੀਏ

ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਨੇ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿੱਚ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲੋਕ 22 ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਹਨ। ਲਾਕਡਾਊਨ ਚਾਰ ਦੌਰਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਢਿੱਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਸਵਾਰਥਾਂ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਛੇੜਖਾਨੀ ਕੀਤੀ। ਪਹਾੜੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਉਸਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਨਦੀਆਂ ਨਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਨਸੰਖਿਆ ਨੂੰ ਵਸਾਉਣ ਲਈ ਜੰਗਲ ਤੱਕ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਸਤਲੁਜ, ਬਿਆਸ ਵਰਗੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਕੁਦਰਤ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਫਿਰ

ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੰਭਲਿਆ। 2005 ਵਿੱਚ ਸੁਨਾਮੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕਹਿਰ ਮਚਾਇਆ। 2012 ਵਿੱਚ ਜੋ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਵਿੱਚ ਹੜ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿਰ ਮਚਾਇਆ, ਉਹ ਅੱਜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦਾ। ਭੂਚਾਲ ਆਉਣ ਨਾਲ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਡਿੱਗੀਆਂ। ਕਿੰਨਾ ਜਾਨ ਮਾਲ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ। ਫਿਰ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਸੰਭਲਿਆ। ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੀ ਰਹਿੰਦ ਖੂਦ ਨੂੰ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਖਬਰਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ ਕਈ ਮੱਛੀਆਂ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਰਕੇ ਮਰ ਗਈਆਂ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਲੋਕ ਲਿਫਾਫੇ ਦੇ ਲਿਫਾਫੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟਦੇ ਸਨ। ਜੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹਵਨ ਕਰਵਾਉਣਾ ਉਸ ਦੀ

ਸਮੱਗਰੀ ਥੈਲੇ ਭਰ ਕੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਫੇਫੜਿਆਂ, ਦਿਲ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਬਣਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਨ। ਆਏ ਦਿਨ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸਟੈਟ ਪੈਂਦੇ ਸਨ। ਕੋਈ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਦਾ ਮਰੀਜ਼ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਟੈਟ ਪਾਉਣ ਲਈ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਲਗਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਲਈ ਬੱਚਿਆਂ ਕੋਲ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਪੈਸੇ ਦਾ ਬੋਲ ਬਾਲਾ ਸੀ। ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਸੁਆਦਾਂ ਲਈ ਜੀਵ ਜੰਤੂਆਂ ਤੱਕ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਪੰਜ ਤਾਰਾ ਹੋਟਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ

ਜੀਵ ਜੰਤੂਆਂ ਦਾ ਮਸਾਲੇ ਲਗਾ ਕੇ ਮੀਟ ਖਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਸਭ ਦਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਖੇਡ ਹੋਈ, ਮਨੁੱਖ ਕੈਦ ਹੈ ਤੇ ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਆਜ਼ਾਦ ਹਨ। ਉੱਤਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਜੀਵ ਜੰਤੂਆਂ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਾਹ ਆਇਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਚਿੱਟੀ ਬੇਈ, ਕਾਲਾ ਸੰਘਾ ਡਰੇਨ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੀ ਰਹਿੰਦ ਖੂਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲਾਕਡਾਊਨ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਰੀਕੇ ਪੱਤਣ ਵਿੱਚ ਪੰਛੀ ਅਠਖੇਲੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ ਡਾਲਫਿਨ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮੁਰਝਾਏ

ਹੋਏ ਪੱਤੇ, ਦਰੱਖਤ, ਬੂਟੇ ਖਿੱਲ ਖਿਲਾ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਡੂੰਠੇ ਦੇ ਛੱਤੇ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਬਰਫ ਜੰਮੀ ਹੋਈ ਦਿਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੰਨਿਆ ਕੁਮਾਰੀ ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਾ ਪੱਧਰ ਸੁਧਰਿਆ ਹੈ। ਗ੍ਰਹਿ ਤੇ ਤਾਰੇ ਚਮਕਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਜੰਮੂ ਤੋਂ ਪੀਰ ਪੰਜਾਲ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੇ ਬਰਫ ਦੇਖਣ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦਿਲ ਖਿੱਚਵਾਂ ਹੈ। ਇਹ ਹੁਣ ਸੰਭਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਹੋ ਕੇ ਇਨਸਾਨ ਨਹੀਂ ਸੁਧਰਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਨਸਾਨ ਕਹਾਉਣ ਦੇ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਇਨਸਾਨ ਇਹ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰੀ ਹਵਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖ ਪਾਏਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

ਸੰਜੀਵ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਮੁਹਾਲੀ

ਜਾਣੀ-ਪਛਾਣੀ ਕਲਮ ਤੇ ਅਵਾਜ਼ : ਨਿਰਮਲਾ ਗਰਗ

ਪ੍ਰੀਤਮ ਲੁਧਿਆਣਵੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ
(9876428641)

ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਚੇਟਕ ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਿਰਮਲਾ ਗਰਗ ਨਾਲ ਵੀ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਵਾਪਰਿਆ। ਜਦੋਂ ਹਾਲੇ ਉਸ ਸੁਰਤ ਸੰਭਾਲੀ ਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦੇ ਬੋਲ ਸੁਣਨ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਉਸ ਕਿਹਾ, “ਮੇਰੇ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਛੇ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ‘ਲੂਣਾ’ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਚੋਂ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਬੀਜ ਤਾਂ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸਨ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਅਚਾਨਕ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਤੱਕ ਝੱਜੜੀ ਗਈ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਇਕੱਠਾ ਹੋਇਆ ਸਾਰਾ ਦਰਦ ਇੱਕ ਕਾਗਜ ਉਤੇ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ। ਕਵਿਤਾ ਅਖਵਾਰ ‘ਚ ਵੀ ਛਪੀ ਅਤੇ ਸਭ ਨੇ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਮੇਰੇ ਜੀਜਾ ਜੀ ਅਮਰ ਗਰਗ ਕਲਮਦਾਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਕ ਮੰਨਦੀ ਹਾਂ, ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਲਿਖਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ‘ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਵਣ ਦੀਆਂ ਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਇੱਕ

ਨਿਬੰਧ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ। ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਨਿਬੰਧ ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਵਿੱਚ ਛਪ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਮੇਰਾ ਹੌਂਸਲਾ ਹੋਰ ਵਧਾਇਆ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਬਸ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਝੜੀ ਹੀ ਲੱਗ ਗਈ।”
ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨਿਰਮਲਾ ਗਰਗ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵਧ ਰਹੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ, ਮਾਂਵਾਂ ਠੰਡੀਆਂ ਛਾਂਵਾਂ, ਭਰੂਣ-ਹੱਤਿਆ ਬਨਾਮ ਕੁੜੀ ਹੱਤਿਆ, ਧੀਆਂ ਬਿਨ ਨਾ ਰਹਿਣੀਆਂ ਤੀਆਂ, ਇੱਕ ਵੀਰ ਦੇਈਂ ਵੇ ਰੱਬਾ, ਫੋਕੇ ਵਹਿਮ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਿਬੰਧ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਖਬਾਰਾਂ-ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਛਪ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ-ਕਦਮਾਂ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਹੀ ਹੋਣੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੇ ਗੀਤਾਂ ਵੱਲ ਮੋੜ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਸੌ ਦੇ ਕਰੀਬ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੇ ਗੀਤ ਲਿਖੇ। ਆਪਣੇ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੁੜੀਆਂ-ਚੜੀਆਂ ਤੇ ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਇਕ ਅੱਡਰਾ ਜਿਹਾ ਸਕੂਨ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਿੱਲਦੀ ਹੈ। ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਨਿਰਮਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਕਈ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਮਿਲਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਹੌਂਸਲਾ ਵਧਿਆ ਤੇ ਕਲਮ ਹੋਰ ਵੀ ਨਿਖਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ। ਸਾਹਿਤਕ ਸਫਰ ਤੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੀ ਕਲਕੱਤਾ, ਦਾਰਜੀਲਿੰਗ, ਸ਼ਿਲੌਂਗ... ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਰੋਪੜ ਅਤੇ ਬਰਨਾਲਾ ਆਦਿ ਸਾਹਿਤਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਅਨੇਕਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮਾਨ-ਸਨਮਾਨ ਮਿਲੇ। ਅਦਬੀ ਸਾਂਝ ਗਰੁੱਪ ਬਰਨਾਲਾ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਬਤੌਰ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੀ ਰੀਲੀਜ ਕੀਤੀਆਂ। ਸਨਮਾਨ ਚਿੰਨ ਤੇ ਸ਼ਾਲ ਦੇਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਵੀ ਕੀਤਾ।” ਇਕ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਗਰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਵੀ ਲਿਖੀ ਜੋ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਤੇ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤੀ। ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਘੁੰਡ ਚੁਕਾਈ ਵੀ ਪੂਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ

ਵਿੱਚ ਬੜੇ ਹੀ ਅਦਬ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਪਵਨ ਹਰਚੰਦਪੁਰੀ, ਗੁਲਜਾਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੌਂਕੀ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਵੀ ਮੇਰੀ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਮਿਲਿਆ। ਅਕਾਸ਼ਵਾਣੀ ਪਟਿਆਲਾ ਤੇ ਵੀ ਮੈਂ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹਾਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਗਰੁੱਪ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਚੁੱਕੀ ਹਾਂ।”
... ਪਟਿਆਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ, ਗਿਆਨਦੀਪ ਸਾਧਨਾ ਮੰਚ, ਸਾਹਿਤਯ ਕਲਸ਼ ਪਟਿਆਲਾ, ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸੰਮੇਲਨ, ਮਹਿਲਾ ਕਾਵਿਅ ਮੰਚ ਅਤੇ ਅਗਰਵਾਲ ਸਭਾ ਪਟਿਆਲਾ ਆਦਿ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰ ਰਹੀ ਨਿਰਮਲਾ ਗਰਗ ਤ੍ਰਿਵੇਣੀ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ। ਨਿਰਮਲਾ ਲਿਖਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਸ਼ੌਕ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤ ਆਪ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਜਿਸਨੂੰ ਕਿ ਇਸੇ ਸਾਲ ਜਨਵਰੀ, 2020 ਵਿੱਚ ਨਾਮੀ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਰੀਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਦਾ ਉਤਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਨਿਰਮਲਾ ਗਰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰਤ ਰੂਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਾਹਿਤਕ ਸਫਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਜੀਜਾ ਜੀ ਅਮਰ ਗਰਗ ਕਲਮਦਾਨ, ਤ੍ਰਿਵੇਣੀ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਚਮਕ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਆਸ਼ਟ ਜੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਨ। ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਰਿਣੀ ਰਹਾਂਗੀ। ਮੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਵੀ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ‘ਚ ਮੇਰੀ ਬਹੁਤ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ।”
ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ-ਕਦਮਾਂ ‘ਤੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਨਿਰਮਲਾ ਗਰਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੋਰ ਵੀ ਚੰਗੇ-ਤੋਂ-ਚੰਗਾ ਲਿਖਣ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨੇ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਬਲ ਬਖਸ਼ੇ !

ਵਾਹ ! ਓਏ ਕਰੋਨਾ

ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਘਰ ਪਿੰਡੋਂ ਬਾਹਰ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਰਾਸਤਾ 5 ਕੁ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੈ। ਮਹਿੰਦਰ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਵੀਰੀ ਤੇ ਉਸਦੇ ਦੋ ਮੁੰਡੇ ਪਾਲਾ ਤੇ ਲੱਖਾ ਸਨ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਬੋੜਾ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਇਕ ਬਿਮਾਰੀ ਕਰਕੇ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਸਕੂਲ ਚ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਤੇ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਬਣਾਇਆ। ਆਖਿਰਕਾਰ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਵੀ ਮਿਲ ਗਈ। ਘਰ ਵਿਚ ਦੋ ਮੁੰਡੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਹਿੰਦਰ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿਚ ਧੀ ਦੀ ਕਮੀ ਹਰ ਪਲ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਇਸ ਕਮੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਮੁੰਡੇ ਪਾਲੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਘਰ ਵਿਆਹ ਕੇ ਆਈ ਕੁੜੀ ਵੀ ਵਧੀਆ ਪੜ੍ਹੀ ਲਿਖੀ ਸੀ। ਮਹਿੰਦਰ ਉਸਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੀ ਧੀ ਬਣਾ ਕੇ ਹੀ ਰੱਖਦਾ। ਪੂਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਮਹਿੰਦਰ ਨੇ ਲੱਖੇ ਦਾ ਵੀ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ ਪਰਿਵਾਰ ਚ ਨੌੜਤਾ ਘੱਟ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਮਹਿੰਦਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਬੱਚੇ ਉਸ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਮਤਲਬ ਤੱਕ ਹੀ ਬੈਠਦੇ। ਉਸਦੀ ਦਵਾਈ ਤੇ ਰੋਟੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹੋ ਚਿੰਤਾ ਉਸਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰੀ ਘੁਣ ਵਾਂਗ ਖਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਕਈ ਵਾਰ ਵੀਰੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਲੈਂਦਾ ਅਤੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਹੀ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਆਖਿਰਕਾਰ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਪਾਸਾ ਸੁੱਟਿਆ ਜੋ ਕਿ ਮਹਿੰਦਰ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਇਹ ਪਾਸਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਇਹ ਸੀ ਕਰੋਨਾ

ਵਾਇਰਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬੰਦ ਹੋਣਾ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਘਰ ਚ ਰਹਿਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਸਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਤਾਂ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਓਹੀਓ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਵਰਤਾਰਾ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਬੋੜਾ ਸਮਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ ਤੇ ਵਾਪਿਸ ਆਪਣੇ ਕਮਰਿਆਂ ਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਪੰਜਾਬ ਬੰਦ ਦਾ ਸਮੇਂ ਹੋਰ ਵਧਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੇ ਕਮਰਿਆਂ ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਏ। ਹੁਣ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਨਾਲ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਮਿਲ ਕੇ ਮਹਿੰਦਰ ਕੋਲ ਬੈਠਣ ਲੱਗੇ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੱਸਦੇ ਖੇਡਦੇ ਬਤੀਤ ਹੋਣ ਲੱਗਾ। ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਤੇ ਨੂੰਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਪਿਆਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਪਿਛਲੇ ਦੁੱਖ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤੇ। ਉਝ ਜੇਕਰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਬਿਮਾਰੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਹੁਣ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਵੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸਨੇ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾਉਂਦਿਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਖੋਹ ਲਏ ਹਨ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਕਰਕੇ ਉਸਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਪਿਸ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਚ ਇਹੋ ਗੱਲ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ‘ਵਾਹ ਓਏ ਕਰੋਨਿਆ ਭਾਵੇਂ ਹੈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਇਕ ਭਿਆਨਕ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਪਰ ਤੇਰੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਮਿਲ ਗਿਆ।

ਸਤਗੁਰ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰਪੁਰ
+919855409825

ਖੁਸ਼ੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ ਤੇ ਮਿਲੇਗੀ

ਬਿਲਕੁਲ, ਹਰ ਬੰਦਾ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਇਸਦੀ ਹੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣਾ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਪਿਊ ਸੀਰਿਸਟਨ ਅਨੁਸਾਰ, “ਖੁਸ਼ੀ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹਾਸਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਅਤੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਮਰਥਾ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਤੱਕ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ “ ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਖੁਸ਼ੀ, ਪਿਆਰ, ਹਾਸੇ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੰਡੋਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਧੇਰੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਭੱਜ ਭੱਜ ਆਏਗਾ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕੀ ਹੈ ਉਹ ਸਿਰਫ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਨਾ ਕੁੱਝ ਬੋਲਣਾ ਅਤੇ ਕਹਿਣਾ ਹੀ

ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗੀ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਇਵੇਂ ਦੀ ਸੁਵਿਧਾ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਹਲਕਾ ਫੁਲਕਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ ਰਹਾਂਗੇ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਾਂਗੇ? ਖੁਸ਼ੀ ਵਧੇਰੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਵੱਡੇ ਰੁਤਬਿਆਂ ਨਾਲ। ਖੁਸ਼ੀ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਆਪ ਖੁਸ਼ ਹੋਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਹੀ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਸਕਾਂਗੇ। ਆਰ ਡਬਲਿਊ ਇਮਰਾਨ ਅਨੁਸਾਰ, “ਖੁਸ਼ੀ ਉਹ ਇਤਰ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਤੁਸੀਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਉੱਪਰ ਤੱਦ ਤੱਕ ਹੀ ਛਿੜਕ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਵੀ ਉਸਦੀਆਂ ਕੁੱਝ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ। “ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ

ਦੀ ਊਰਜਾ ਵੱਧਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਾਹੌਲ ਵਧੀਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵੱਧਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਵੇਲੇ ਖਿੱਝਣ ਨਾਲ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਤੇ ਵੀ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਵਿਖਾਵੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਜਿਊਣ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸਗੋਂ ਜੋ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਨ ਰਾਤ ਭੱਜੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਣ ਦੀ ਖਾਤਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਖਤਮ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਆਪਣਾ ਨਿੱਜੀ ਤਜਰਬਾ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੇ ਸੀ। ਗਰਮੀ ਦਾ ਮੌਸਮ

ਸੀ। ਕਾਰ ਦਾ ਏ ਸੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਬਾਹਰ ਵਾਲੀ ਧੁੱਪ ਤਿੱਖੀ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੜਕ ਤੇ ਮੈਂ ਕੋਈ ਦੋ ਕੁ ਸਾਲ ਦਾ ਬੱਚਾ ਵੇਖਿਆ। ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਨੰਗਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਸਿਰ ਨੂੰ ਗਰਮੀ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਿਕਲ ਸਿਰ ਤੇ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਨੰਗਾ, ਪੜ ਤੋਂ ਨੰਗਾ ਪਰ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਹਾਸਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਖੁਸ਼ੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠਕੇ ਨਹੀਂ, ਖੁਸ਼ੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਹੁੱਬਾਰਡ ਅਨੁਸਾਰ, “ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਕਾਫੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਕਿ ਖੁਸ਼ੀ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਅਮੀਰੀ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਇਸ ਖੇਤਰ ਫੇਲੇ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ “। ਖੁਸ਼ੀ ਵਾਸਤੇ ਸੱਭ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਦੂਸਰਿਆਂ

ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰੋ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸਲੀਕੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਚਾਦਰ ਵੇਖਕੇ ਪੈਰ ਪਸਾਰੋ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੋ। ਮਿਹਨਤ ਕਰੋ ਪਰ ਜੋ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਹੋਰ ਅਤੇ ਵਿਖਾਵਾ ਮਾਨਸਿਕ ਦਬਾਅ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਫਾਲਤੂ ਖਰਚਿਆਂ ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਰੱਬ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਵੀ ਤਾਂ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇਗੀ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰਹਾਂਗੇ।

ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ ਵਿੱਲੋ ਮੁਹਾਲੀ
9815030221

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ‘ਤੇ ਟਿਕੀ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ‘ਤੇ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇ ਹੀ ਹਨ ਜੋ ਇੱਕ - ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਪਰਵਾਰ ਕਰਨਾ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਾ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕੋਮਲ - ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੇ ਅਹਿਸਾਸ ਨਾ ਹੁੰਦੇ, ਨਾ ਕਲਪਨਾ ਦੀ ਕੋਈ ਉਡਾਰੀ ਹੁੰਦੀ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ - ਵਿਹੁਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨਾ ਬਣਨ ਦਿੰਦੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲਗਾਓ, ਫਿਕਰ, ਪਿਆਰ, ਮੁਹੱਬਤ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਹੁੰਦੀ। ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਨਾਜ਼ੁਕ ਡੋਰ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੁਖਾਲਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕੋਮਲ ਤੰਦਾਂ ਸਦਕਾ ਹੀ ਮਨੁੱਖ, ਮਨੁੱਖ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਮਹਿਕਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਰੁਸ਼ਨਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਸੁੱਚੇ ਮੋਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨੂੰਹ - ਸੌਂਸ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਤੇ ਘਰ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਲੜਕੀ ਜਦੋਂ ਪੈਰੋ - ਘਰ ਤੋਂ ਵਿਆਹ ਹੋ ਕੇ ਸਹੁਰੇ -

ਘਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਜਨਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਘਰ ਹੁਣ ਪਰਾਇਆ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਹੁਰਾ - ਘਰ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਅਸਲ ਘਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਸਮਾਜਿਕ - ਦੁਨਿਆਵੀ ਘਟਨਾ ਇੱਕ ਲੜਕੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਘਟਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ, ਅਹਿਮ, ਭਵਿੱਖਤ, ਕੌੜੀ - ਕੁਸ਼ਲੀ ਤੇ ਤਬਦੀਲੀਦਾਇਕ ਘਟਨਾ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮੌੜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਉਸ ਲਈ ਤੇ ਉਸਦੇ ਸਹੁਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਕਈ ਨਵੇਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ : ਨੂੰਹ ਤੇ ਸੌਂਸ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ। ਪਰਿਵਾਰਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਇਹ ਨਾਜ਼ੁਕ ਤੇ ਸ਼ਿਸ਼ਟਤਾ ਭਰਿਆ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਮੁੱਚੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਤਰੱਕੀ, ਸ਼ਾਂਤੀ, ਉੱਨਤੀ, ਏਕਤਾ ਤੇ ਆਪਸੀ ਪਿਆਰ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਹੋ ਨਿੱਬੜਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਮੱਤਭੇਦ ਜਾਂ ਮਨ - ਮੁਟਾਵ ਤੇ ਗਲਤ

- ਫਹਿਮੀ ਕਰਕੇ ਇਸ ਅਹਿਮ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸਾਂ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ‘ਤੇ ਭਰਮ - ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਤੇ ਕੁਝ ਤਣ ਦੀ ਧੂੜ ਜੰਮ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸਾਂਝ, ਪਿਆਰ, ਏਕੇ, ਅਖੰਡਤਾ, ਸਮਰਪਣ ਭਾਵਨਾ, ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਤੇ ਕੋਮਲ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖੰਡਿਤ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਕਟ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਦੋਵਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ (ਨੂੰਹ ਅਤੇ ਸੌਂਸ) ਨੂੰ ਆਪਸੀ ਪਿਆਰ - ਮੁਹੱਬਤ ਅਤੇ ਸੋਹਾਰਦ ਭਰਪੂਰ ਵਿਹਾਰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਛੋਟੀ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਮਨ - ਮੁਟਾਵ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਦੂਰ ਕਰ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਿਲੇ - ਸ਼ਿਕਵੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਦਬਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ, ਨਵੀਂ - ਨਵੇਲੀ ਦੁਲਹਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਹਰ ਛੋਟੀ - ਵੱਡੀ ਗੱਲ, ਸੁਭਾਅ, ਰੁਚੀ, ਭਾਵਨਾ, ਪੰਸਦ, ਨਾ - ਪੰਸਦ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਰਹਿਣ - ਸਹਿਣ, ਵਰਤੋਂ - ਵਿਹਾਰ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨੂੰਹ ਨੂੰ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਆਂ ਦਾ ਯਥਾਯੋਗ ਸਤਿਕਾਰ

ਕਰੇ, ਚੰਗੀ ਸੇਧ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਾ ਕਰੇ, ਸ਼ੰਕਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਸਮੇਂ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਸੌਂਸ - ਮਾਤਾ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲੈ ਲਵੇ। ਸੌਂਸ - ਨੂੰਹ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਬੁਨਿਆਦ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ, ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਤੇ ਚਿਰ - ਸਥਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਦੋਵਾਂ (ਸੌਂਸ ਤੇ ਨੂੰਹ) ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਿਛੋਕੜ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਵਖਰੇਵਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਅਤੇ ਸੋਚ ਦੇ ਵਖਰੇਵੇਂ ਦੀ ਖਾਈ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਲਈ ਕੁੱਝ ਸਮਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਸਕਾਰਾਤਮਕ, ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਉਚਿਚੇ - ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਸੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੱਤਭੇਦਾਂ, ਵਿਚਾਰਾਂ, ਸੋਚ, ਰਹਿਣੀ - ਬਹਿਣੀ ਅਤੇ ਦਿਨ - ਚਰਿਆ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ - ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ, ਸਮਝਣਾ ਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਯਥਾਸੰਭਵ ਲੋੜੀਂਦਾ ਬਦਲਾਓ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਆਨਾਕਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਸਗੋਂ ਤੱਤਪਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨੂੰਹ ਨੂੰ “ ਧੀ - ਵਰਗੀ “ ਦੀ ਥਾਂ ‘ਤੇ “ ਧੀ “ ਅਤੇ ਸੌਂਸ ਨੂੰ ਸੌਂਸ ਦੇ

ਸਥਾਨ ‘ਤੇ “ ਮਾਂ “ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ, ਅਪਣਾਉਣਾ, ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਆਚਰਣ ਕਰਨਾ ਤੇ ਵਿਚਰਨਾ ਹੀ ਸਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੌਂਸ - ਨੂੰਹ ਜਾਂ ਨੂੰਹ - ਸੌਂਸ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਾ ਹੋ ਕੇ, ਘਰੇਲੂ ਬੁਨਿਆਦਕ ਰਿਸ਼ਤਾ “ ਮਾਂ - ਧੀ “ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਸੁੱਖ, ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸਮਿੱਧੀ, ਤਰੱਕੀ, ਖੁਸ਼ੀ, ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਤੇ

ਏਕੇ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੋ ਕੇ ਸਕੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਸੋਨੇ ‘ਤੇ ਸੁਹਾਗੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋ ਨਿੱਬੜੇਗੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਵੀ ਹੈ : “ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੱਸੇ ਜੇ ਜਨਾਨੀ ਦੋਸਤੋ ! ਸੋਨੇ ‘ਤੇ ਸੁਹਾਗੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦੋਸਤੋ !! “ ਮਾਸਟਰ ਸੰਜੀਵ ਧਰਮਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ 9478561356

(ਮਰਿਆਦਾ)

ਅੱਜ ਪੋਹ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਗਰਾਮ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਹਾੜਾ ਸੀ। ਮੈਂਨੂੰ ਅਨੁਮਾਨ ਸੀ ਕਿ ਬੀਬੀ ਨੇ ਮੂੰਹ ਹਨੇਰੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਚੱਲੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਜੀਉ ਹੀ ਬੀਬੀ ਦੇ ਉੱਠਣ ਦੀ ਆਹਟ ਸੁਣੀ, ਝੱਟ - ਪੱਟ ਉੱਠ ਖਲੋਤੀ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਦੇਰ ਕੀਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ। ਪੋਹ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਰਦ, ਖੂਨ ਜਮਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਤਾਇਓ, ਬੀਬੀ ਮੈਂਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਜਾਉਣ ਤੋਂ ਬੋੜਾ ਗੁਰੇਜ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਵੀ ਤਾਂ ਅੱਜੇ 10 -15 ਕੁ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਹੀ ਸੀ, ਬੀਬੀ ਦੀ ਲਾਡਲੀ। ਮੇਰੇ ਹੱਠ ਕਰਨ ਤੇ ਬੀਬੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਕੰਬਲੀ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਆਪਾ ਘਰ ਤੋਂ ਅੱਜੇ ਤੁਰੇ ਹੀ ਸਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂਘਰ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੇ ਮੇਰਾ ਚਿੱਤ ਠਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੰਗਰਾਮ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਵੱਧਾਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਗੁਰੂਘਰ ਆਉਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂਘਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਸੀ ' ਤੇ ਸਾਡਾ ਘਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲਹਿੰਦੇ ਪਾਸੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘ ਕੇ ਗੁਰੂਘਰ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਤੇ ਬੀਬੀ ਪਿੰਡ ਦੀ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਗਲੀ ਹੋ ਤੁਰੀਆਂ। ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਛੱਤਿਆਂ ਦੀ ਨੂੰਹ ਮੇਰੀ ਨੱਜ਼ਰੀ ਪਈ। ਮੈਂ ਬੜੀ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਓਹਦੇ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ, " ਬੀਬੀ ਏਹ ਬੀਬੀ, ਉਸ ਕੁੱਝੀ ਨੂੰ ਪਾਲਾ ਨੀ ਲੱਗਦਾ ਹਉ? ਉਹ ਤਾਂ ਬੜੀ ਸੋਹਣੀ ਬਣੀ ਖੜ੍ਹੀ ਆ, ਭਲਾ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਨੂੰ ਚੱਲੀ ਹਉ? ਹੋ ਬੀਬੀ!"

ਬੀਬੀ ਵੀ ਬੜ੍ਹੇ ਗੌਰ ਨਾਲ ਉਹਨੂੰ ਵਿਹੰਦੀ ਹੋਈ ਬੋਲੀ, " ਇਹ ਤਾਂ ਛੱਤਿਆਂ ਦੀ ਨੂੰਹ ਲਗਦੀ ਏ ਮੈਨੂੰ, ਚੱਲੀ ਹੁਣੀ ਕੀਤੇ ਵਿਆਹ ਵਿਉ ਤੇ, ਤਾਂਹੀ ਇੰਨੀ ਸੱਜ - ਧੱਜ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਆ।" ਮੈਂ ਫਿਰ ਬੋਲਿਆ, " ਹੋ ਬੀਬੀ, ਇੰਨੀ ਤੜਕੇ ਕਿਹੜਾ ਵਿਆਹ? ਏ

ਬੀਬੀ, ਇਹਨੂੰ ਠੰਢ ਨੀ ਲੱਗਦੀ ਹਉ? ਸੁਟ ਵੀ ਅੱਧੀ ਬਾਹ ਵਾਲਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆਂ!"

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਵੀ ਸੀ, ਪਰ ਫਿਰ ਮੇਰੀ ਗਲ ਦਾ ਹੱਸ ਕੇ ਹੁੰਗਾਰਾ ਦਿੰਦੀਆਂ, " ਕੀ ਪਤਾ ਹੁਣਾ ਦੂਰ ਦਰਾਡੇ ਕੋਈ ਵਿਆਹ, ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪਕੌੜਿਆਂ ਦੇ ਚਾਅ ' ਚ ਨੂੰਹਾਂ - ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਠੰਡ ਲੱਗਦੀ ਆ।" ਮੇਰਾ ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਅੱਜੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਬੀਬੀ ਨੇ ਪੋਲਾ ਜਿਹਾ ਦਬਕਾ ਕੇ, " ਬਸ ਕਰ, ਵੱਡੀ ਬੇਬੇ! ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਚੱਲੇ ਆਂ, ਉਹ ਕਰ ਲਈਏ।"

ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ - ਕਰਦੇ ਕਦੋਂ ਗੁਰੂਘਰ ਆ ਪੁੱਜੇ, ਪਤਾ ਹੀ ਨੀ ਚੱਲਿਆ। ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਆਪਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਅੱਗੇ ਸੱਜਦਾ ਕਿੱਤਾ ' ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ, ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਬੜੀ ਗੰਜ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਸਰਵਣ ਰਹੀ ਸੀ। ਅੱਜੇ ਮਹਿਜ 10 ਕੁ ਮਿੰਟ ਹੀ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਛਣ - ਛਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂਘਰ ਅੰਦਰ ਗੂੰਜ ਉੱਠੀ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਮੱਲੋ - ਮੱਲੀ ਉਧੱਰ ਨੂੰ ਜਾ ਪਿਆ। ਇਕ ਕੁੱਝੀ ਝਾਜਰਾਂ ਪਾਈ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੀ ਵਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀ, ਖੈਰ ਇਹ ਕੁੱਝੀ ਨੀ ਇਹ ਤਾਂ ਉਹੀ ਛੱਤਿਆਂ ਦੀ ਨੂੰਹ ਸੀ। ਮੈਂ ਬੀਬੀ ਵੱਲ ਵੇਖਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, " ਬੀਬੀਏ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਇਹ ਵਿਆਹ ਚੱਲੀ ਉ।"

ਬੀਬੀ, " ਹਮਮਮਮ, ਹਾਲਾਤ ਤਾਂ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਹੀ ਲੱਗਦੇ ਸੀ। ਚੱਲ ਕੋਈ ਨੀ, ਇਹਦੇ ਆਣ ਨਾਲ ਕਈਆਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਤਾਂ ਟੁੱਟ ਹੀ ਗਈ ਹਉ।" ਮੈਂਨੂੰ ਬੀਬੀ ਦੀ ਅੱਦੂਰੀ ਗੱਲ ਹੀ ਸਮਝ ਪਈ। ਪਰ ਮੈਂ ਉਹ ਮਾਹੌਲ ਦੇਖ ਕੇ ਕੁੱਝ ਦੇਗ ਜਿਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ। ਐਨਾ ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਲਗਾ ਕੇ ਉਹਦਾ ਗੁਰੂਘਰ ਆਉਣਾ, ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਧਿਆਨ

ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਆਕਰਸ਼ਿਕ ਕਰਨਾ ' ਤੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਲੱਗਨ ' ਤੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪਾਉਣਾ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕੀ ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵੀ ਇਕ ਪੱਲ ਲਈ ਸੁਰਤਿ ਡਗਮਗਾ ਗਈ। ਹੁਣ ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਆਣ ਪਈ ਕਿ ਉਹ ਸਜਦਾ ਕਰੇ ਕਿਵੇਂ, ਸਿਰ ਝੁਕਾਵੇ ਕਿਵੇਂ, ਵਾਲ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਸਿਰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਢਕਿਆ ਨੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰੋਸ਼ਮੀ ਜਿਹੀ ਚੁੰਨੀ, ਤਿਲਕ - ਤਿਲਕ ਜਾਵੇ, ਹਾਰ ਕਿ ਬੇਚਾਰੀ ਖੜ੍ਹੀ - ਖੜ੍ਹੀ ਸੱਜਦਾ ਕਰ ਕੇ ਜਾ ਬੈਠੀ। ਅੱਜੇ ਵੀ ਕਈਆਂ ਦੀ ਅੱਖ ਓਹਦੇ ਉੱਤੇ ਹੀ ਟਿੱਕੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਰਾਮਹਾ ਪੱਝ ਕੇ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, " ਸਾਰੀ ਸਾਧ- ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ - ਆਪਣੇ ਜਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਬਿਠਾਉਣ ' ਤੇ ਗੁਰੂਘਰ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ੁਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਾਪ ਦਾ ਭਾਗੀਦਾਰ ਨਾ ਬਣਾਓ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਫਤਿਹ। " ਆਪਾਂ ਕੜਾਹ ਪੁੱਸ਼ਾਦ ਦੀ ਦੇਗ ਲੈ ਕੇ, ਫਿਰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ। ਮੈਂ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਲਾਗੇ ਨੂੰ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਬੀਬੀ, ਅੱਜ ਤਾਂ ਗੁਰੂਘਰ ਕੋਈ ਜਵਾਕ ਆਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ ਕਿਹੜੇ ਜਵਾਕ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਸੀ।" ਬੀਬੀ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਮਿੱਠਾ ਜਿਹਾ ਹੱਸਦੀ ਹੋਈ, " ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਈ ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਨਾਸਮਝ ਜਵਾਕ "। ਬੀਬੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਮੈਂ ਖਿੜ-ਖਿੜ ਹੱਸ ਪਈ ' ਤੇ ਬੀਬੀ ਦਾ ਵੀ ਹਾਸਾ ਆਪ - ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਛੁੱਟ ਪਿਆ।

ਮਨਜੋਤ ਕੌਰ ਜੋਤੀ 8847610639

ਜੰਟਾ ਬਰਾੜ ਮਲਵਈ ਗਿੱਧੇ ਨਾਲ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਵੱਖਰੀ ਪਹਿਚਾਣ

ਮਲਵਈ ਗਿੱਧੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਗੱਭਰੂ, ਜੰਟਾ ਬਰਾੜ। ਪਿੰਡ ਲੰਗੋਆਣਾ (ਮੋਗਾ) ਬਾਘਾ ਪੁਰਾਣਾ ਵਿਖੇ ਪਿਤਾ ਜਗਸੀਰ ਸਿੰਘ ਮਾਤਾ ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮਿਆ, ਜੰਟਾ ਬਰਾੜ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਕੂਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੌਰਾਨ ਮਲਵਈ ਗਿੱਧੇ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ੌਕ ਪਿਆ ਲਗਤਾਰ ਅੱਗੇ ਵੱਧਦਾ ਗਿਆ। ਮੁੱਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਕਪਤਾਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਤੋਂ ਲਈ, ਕਈ ਕਾਲਜਾਂ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਲਗਤਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੀਤੇ। ਜੰਟਾ ਬਰਾੜ, ਆਪਣੇ ਗਰੁੱਪ ਨਾਲ ਅਣਗਿਣਤ ਸਟੇਜਾਂ ਤੇ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸੋਹਣੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਹਿਰਾਵੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਫੂਹਦੇ ਹਨ। ਜੰਟਾ ਬਰਾੜ ਨੇ ਡੀ ਡੀ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਕਈ ਸ਼ੋਅ ਲਾਏ ਹਨ। ਬੰਬੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਠਿੰਡੇ ਬਲੱਡ ਬੈਂਕ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਮਲਵਈ ਗਿੱਧੇ ਦੀ ਧਮਾਲ ਪਾਈ ਅਤੇ ਕਨੇਡਾ ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸਨਹਿਰਾ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਅੱਠ ਜਾਣਿਆਂ ਦਾ ਗਰੁੱਪ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਾਲਜ, ਗਰਲ ਕਾਲਜ ਮੁਕਤਸਰ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਾਲਜ ਮਲੋਟ ਵਿਖੇ ਗਿੱਧੇ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੀਤੇ। ਵੰਨ ਸਵੰਨੀਆਂ ਲੋਕ ਬੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਰੰਗ ਬੇਨਣ ਵਾਲਾ ਜੰਟਾ ਬਰਾੜ ਦਾ ਮਲਵਈ ਗਿੱਧਾ ਗਰੁੱਪ ਅਜ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਗੱਭਰੂਆਂ ਦੀ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਯੂ-ਟਿਊਬ ਤੇ ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਚੰਗੀਆਂ ਧਮਾਲਾਂ ਪਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਗਰੁੱਪ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਇਹ ਕਾਮਨਾ ਕਰਦੀ ਹਾਂ।

ਸੁਰਜੀਤ ਖਾਨ ਦਾ ਨਵਾਂ ਗਾਣਾ 'ਯਾਰ ਜੱਟ ਦੇ' ਲੋਕਅਰਪਣ

ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਰੋਤੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਲਦ ਹੀ ਹੋਰ ਵੀ ਧਮਾਕੇਦਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਕਚਹਿਰੀ ਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਗੀਤਕਾਰ ਅਤੇ ਗਾਇਕ ਕਿੰਗ ਗਰੇਵਾਲ ਨਾਲ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸੁਰਜੀਤ ਖਾਨ ਨਾਲ 'ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਵੈਲੀ ਵੈਲਪੁਣਾ ਛੱਡਗੇ, 51 ਕੇਸ, ਕਚਹਿਰੀ, ਟਰੱਕ ਯੂਨੀਅਨ ਟੂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ਯਾਰ ਅਣਮੁੱਲੇ 2 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਦਾ ਜਲਵਾ ਦਿਖਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕਾ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਕਲਮ ਤੋਂ ਕਿ ਇਹ ਗਾਣਾ ਹੋਡਲਾਈਨ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਯੂਟਿਊਬ ਚੈਨਲ ਤੇ ਉਪਜਣ ਵਾਲੇ ਗਾਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ

ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਲਦ ਹੀ ਹੋਰ ਵੀ ਧਮਾਕੇਦਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਕਚਹਿਰੀ ਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਗੀਤਕਾਰ ਅਤੇ ਗਾਇਕ ਕਿੰਗ ਗਰੇਵਾਲ ਨਾਲ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸੁਰਜੀਤ ਖਾਨ ਨਾਲ 'ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਵੈਲੀ ਵੈਲਪੁਣਾ ਛੱਡਗੇ, 51 ਕੇਸ, ਕਚਹਿਰੀ, ਟਰੱਕ ਯੂਨੀਅਨ ਟੂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ਯਾਰ ਅਣਮੁੱਲੇ 2 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਦਾ ਜਲਵਾ ਦਿਖਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕਾ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਕਲਮ ਤੋਂ ਕਿ ਇਹ ਗਾਣਾ ਹੋਡਲਾਈਨ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਯੂਟਿਊਬ ਚੈਨਲ ਤੇ ਉਪਜਣ ਵਾਲੇ ਗਾਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਚ 14 ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੇ ਪਰ ਲਿਖਤ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਹੈ ਹੁਣ ਆਈ ਸਮਝ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਕਿ ਨਹੀਂ

ਪੰਜਾਬੀ ਜਿੰਦਬਾਦ

ੳ ਅ ਏ ਸ ਹ
ਕ ਖ ਗ ਘ ਙ
ਚ ਛ ਜ ਝ ਵ
ਟ ਠ ਡ ਢ ਣ
ਤ ਥ ਦ ਧ ਨ
ਪ ਫ ਬ ਭ ਮ
ਯ ਰ ਲ ਵ ਝ
ਸ ਖ ਗ ਜ ਡ ਲ

ਮੈ ਪੰਜਾਬੀ ਹਾਂ
ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ।

Anmol Hi-Tech Shoes

Near Civil Hospital, Tanda

97796-64581, 62806-22259

CLASSIFIED & MATRIMONIAL

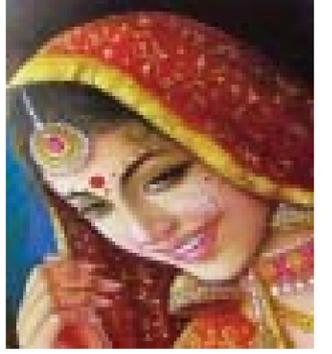
ਲੜਕੇ/ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ
ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਲੜਕਾ 5'-9" 27 ਵਾਸਤੇ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ .ਉਹੀ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਜਿਹੜੇ ਲੜਕੇ ਦੇ ਭਰਾ 5'-7" 29 ਨੂੰ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੜਕੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਰਵਾਉਣ .780-807-8861, ਇੰਡੀਆ 98555-97890
ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਉਮਰ 25 ਸਾਲ, ਕੱਦ 5'-10" ਲੁਧਿਆਣੇ ਜਿਲੇ ਵਿੱਚ 25 ਏਕੜ ਜਮੀਨ ਵਿਜਟਰ ਵੀਜੇ 'ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਆਏ ਲੜਕੇ ਲਈ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੀ.ਆਰ. ਜਾਂ ਸਿਟੀਜਨ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ:780-953-6167
ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਪੁੰਨੀਆ, ਉਮਰ 25 ਸਾਲ, ਕੱਦ 5'-8" MSC-IT ਲਈ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ 780-904-5608, 780-710-5571

ਮੇਲ:bdhillon@carillion.ca
ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਪੜਿਆ ਉਮਰ 28 ਸਾਲ, ਕੱਦ 6 ਫੁੱਟ, ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ 20 ਏਕੜ ਜਮੀਨ, ਇੰਡੀਆ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੇ ਲੜਕੇ ਲਈ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੀ.ਆਰ ਜਾਂ ਸਿਟੀਜਨ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ 780-716-5859
ਸਿੱਖ ਬੀ ਟੈੱਕ, ਉਮਰ 30 ਸਾਲ, ਕੱਦ 5'-7: ਬਿਜਨਸ ਕਰਦੇ ਲੜਕੇ ਲਈ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ 778-838-5989 ਇੰਡੀਆ-9872719621
ਜੱਟ ਸਿੱਖ, ਮਕੈਨੀਕਲ ਇੰਜਨੀਅਰ, ਉਮਰ 27 ਸਾਲ, ਕੱਦ 5'-11 ਲੜਕੇ ਲਈ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ 514-609-0617
ਜੱਟ ਸਿੱਖ, ਧਾਲੀਵਾਲ ਉਮਰ 25 ਸਾਲ, ਕੱਦ 5'-10 ਲੁਧਿਆਣੇ ਜਿਲੇ ਵਿੱਚ 25 ਏਕੜ ਜਮੀਨ, ਵਿਜਟਰ ਵੀਜੇ, 'ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਆਏ ਲੜਕੇ ਲਈ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੀ.ਆਰ ਜਾਂ ਸਿਟੀਜਨ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ :780-953-6167
ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਲੜਕੀ ਉਮਰ 25 ਸਾਲ

ਕੱਦ ਸਾਢੇ 5' ਫੁੱਟ M.A ਲਈ ਜੱਟ Canadian ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ। 780-932-0612, 94172-00545
ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਗਰੇਵਾਲ ਉਮਰ 28 ਸਾਲ ਕੱਦ 5'-3", ਬੀ. ਟੈਕ, ਐਮ. ਟੈਕ, ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੀ ਜੋਰ ਕਰ ਰਹੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲੜਕੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਐਡਮਿਟਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ : ਕੈਨੇਡਾ 587-501-3604, ਇੰਡੀਆ : +91 94634-10985
ਸੰਯੁ ਜੱਟ ਸਿੱਖ, ਉਮਰ 25 ਸਾਲ, ਕੱਦ 5'4 ਐਮ ਏ, ਬੀ ਐੱਡ, ਐੱਮ ਫਿਲ ਲੜਕੀ ਲਈ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੜਕੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼। ਲੜਕੀ ਦਾ ਬਾਕੀ ਪਰਿਵਾਰ ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ 780-707-3837, 7809036232
ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਲੜਕਾ Canada ਵਿੱਚ Student 24 ਸਾਲ, ਕੱਦ 5'-9 ਲਈ Canada P.R ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ। 1780-932-0612 94172-00545
ਜੱਟ ਸਿੱਖ 24 ਸਾਲ ਕੱਦ 6' ਫੁੱਟ ਲੜਕੇ ਲਈ Canada ਦੀ P.R ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ All Family well

settled in Canada.
780-913-1179
ਇੰਡੀਆ +91-90200-00019
ਰਾਮਗੜੀਆ ਸਿੱਖ, ਵਿਜਟਰ ਵੀਜੇ 'ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਆਏ ਲੜਕੇ ਲਈ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਮਰ 27 ਸਾਲ ਕੱਦ 5'-10 ਸੰਪਰਕ 780-782-3313
ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਇਮੀਗ੍ਰਾਂਟ ਰਾਮਗੜੀਆ ਸਿੱਖ ਲੜਕੀ July 87 Born E'GT(B.Tech), ਮੈਨੇਜਰ ਦੀ ਜੋਬ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਪਰਿਵਾਰਕ ਲੜਕੀ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਯੋਗ ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਸਟੂਡੈਂਟ/ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ ਉੱਤੇ ਆਏ ਹੋਏ ਲੜਕੇ ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ,ਮਾਲਵੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਲੜਕੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਐਡਮਿਟਨ ਵਿੱਚ well settled ਹੈ। ਆਪਣਾ Biodata / Picture e-mail : deepedmonton9@gmail.com. (whatsapp) or Call ' 780-628-7089
ਢੰਡ ਖਤਰੀ ਲੜਕਾ ਉਮਰ 36 ਸਾਲ ਕੱਦ 5'-8" ਖੁਦ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ, ਭੈਣ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ Well Seattled ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਫਾਈਲ Already Apply ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੀ, ਵਾਸਤੇ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਭੈਣ ਇੰਡੀਆ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੋਈ ਜਾਤੀ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ। ਸੰਪਰਕ : 9855813008, +1 646-287-9887
ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਇਮੀਗ੍ਰਾਂਟ, ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਚੀਮਾ ਉਮਰ 30 ਸਾਲ, ਕੱਦ 5'-5" ਲਈ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਜੋ ਲੜਕੇ ਦੀ ਇੰਡੀਆ ਰਹਿਦੀ ਭੈਣ ਲਈ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੜਕੇ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਰਵਾ ਸਕਣ।
ਸੰਪਰਕ:-780-238-1020
bluwhaleelectrical@yahoo.com
ਰਾਮਦਾਸੀਆ ਸਿੱਖ ਜੁਲਾਹਾ, ਉਮਰ 27 ਸਾਲ ਕੱਦ 5 ਫੁੱਟ 9 ਇੰਚ, BSC IT ਲੜਕੇ ਲਈ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੀ ਆਰ ਜਾਂ ਸਿਟੀਜਨ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ:639-470-2491
Jatt sikh dhanoa 27/5,7 Dentist girl in India looking for a suitable match doctor/engineer boy India or abroad. Contact 780 236 0671 India 70872 64520
31 year old Sikh Khatri/

arora boy 5feet6 Canadian university graduate with business degree and working in medical science field looking for a well educated girl from Khatri/arora/ramgharia family. Please contact 780 264 9616 or yoursps@yahoo.com
A Sikh boy residing in Edmonton working as a Engineer, Height 5'-9" Age 33 Years old Looking qualified girl from Alberta. Contact : 780-489-7925

LADOO MATRIMONIAL
ਰਿਸ਼ਤੇ ਹੀ ਰਿਸ਼ਤੇ RISTHE HI RISTHE
We Provide Worldwide Services
Jetander Sapra
212-470-7175, 516-309-0236
ladooatrimonial@gmail.com
jetandersapra@gmail.com
261-03 Hillside Ave
Floral Park 11004
www.ladooatrimonial.com

Chohan Boutique
Specialized in
Ladies Designer Suits
Anarkali Suit
Embroidery Suit
Bridal Lahnga
Classical Embroidery
Machine Embroidery
Readymade dresses, Indian Punjabi Jutti, and Jewellery
Instagram & Facebook
Chohanboutique.nj
Whatsapp numbers
(732) 421-5460,
(973) 810-6498
chohanboutique@gmail.com

ਝੁਠੇ ਤੇ ਪਖੰਡੀ ਬਾਬੇ

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਮਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਜੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਰੋਨਾ ਵਰਗੀ ਭੈੜੀ ਬਿਮਾਰੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੀ ਇਸ ਤੋਂ ਭੈਅ ਭੀਤ ਡਰੀ ਹੋਈ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਕਹਿ ਲਓ ਜਾਂ ਕੋਈ ਡਾਕਟਰ ਕਹਿ ਲਓ ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਸਭ ਨੇ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਬੱਸ ਹੁਣ ਤਾਂ ਇੱਕ ਉਸ ਰੱਬ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਹੀ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਭੈੜੀ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਮਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਸਨ ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਪ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਛਪਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦਾ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਚਮਤਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਭਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਅੱਜ ਉਹ ਬਾਬੇ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁੰਡੇ, ਕੁੜੀਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅੱਜ ਕਿੱਥੇ ਲੁੱਕ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਇੰਨਾ ਮਾੜਾ ਸਮਾਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਅੱਜ ਕਿਹੜੀਆਂ ਖੁੱਡਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੜ ਗਏ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਲਾਟਰੀਆਂ ਕੱਢਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵੀਜ਼ੇ ਲਵਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਕੁੜੀ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਪਿਆਰ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਬਿਜ਼ਨਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀਆਂ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਕਲਾਸਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਸ

ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਵਿਛੜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਕਿਸੇ ਤੇ ਇਲਮ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਕਿੱਥੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਗਲੀਆਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਬੈਨਰ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਦੇ ਲਈ ਕੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਟੀਵੀ ਚੈਨਲਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਤਾਂ ਬੱਸ ਅੱਤ ਹੀ ਕਰਵਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਹੁਣੇ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਲਮਾਲ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਟਰੀਆਂ ਕੱਢਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਆਪਣੀ ਹੀ ਲਾਟਰੀ ਪੰਜ, ਦਸ, ਸੌ ਰੁਪਏ ਦੀ ਪਾ ਕੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਕਿਉਂਕੀ ਗੱਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਜਾਂ ਪੈਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਾਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਫਸਾ ਕੇ ਕਈ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਏ, ਡਾਲਰ ਕਮਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਕੇ ਕਈ ਕਈ ਸਾਲ ਖ਼ਰਾਬ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਮੀਰ ਹੋ ਕੇ ਘਰ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਇਹ ਕੁਝ ਮਾੜਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਇੰਨੇ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡਾ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਹੋਵੇਗਾ ਇੰਨੇ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਮਾੜਾ ਟਾਈਮ ਆਵੇਗਾ ਇਹ ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਨ ਦਾ ਧੰਦਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ਪਰ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਵੀ ਸਾਡੀ ਭੋਲੀ ਅਣਜਾਣ ਦੁਨੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹੇ

ਲਿਖੇ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਹਨ ਪਰ ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਨਾ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਮਾਲਕ, ਉਸ ਰੱਬ, ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਕੇ ਯਕੀਨ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀਆਂ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬਲੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਲਾ ਬੱਕਰਾ, ਬਿੱਲੀ, ਸੂਰ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਕਸੂਰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਲਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੁੱਖ, ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਲੀਆਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਇੰਨਾ ਗੰਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਇੰਨਾ ਮਾੜਾ ਸਿਸਟਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਸਮਝ ਆਵੇਗੀ ਇੰਨਾ ਕਹਿਰ

ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਦੋਂ ਸੁੱਖ ਮਿਲਣਗੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਿਆਂ ਤਾਂਤਰਿਕਾਂ ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨਾ ਸਿਰਫ ਆਪਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧੰਦਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ਅੱਜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰੋਨਾ ਵਰਗੀ ਭੈੜੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਕਰੋਨਾ ਨੇ ਪਾਖੰਡੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦਾ ਝੁਠ ਦੇ ਧੰਦੇ ਦਾ ਪਰਦਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਾਬੇ ਵਾਅਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅੱਜ ਬੇਵੱਸ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅੱਜ ਦੁਨੀਆਂ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਬੰਦਾ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਡਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਬੰਦੇ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਖੂਬ ਲੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਚਾਲ ਚੱਲ ਕੇ ਹਰ ਇੱਕ ਬੰਦੇ ਨੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ਹਰ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਧਰਮਾਂ ਵਿੱਚ

ਪਰਪੱਕ ਹੋ ਪਰ ਕਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਢਾਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਉਸ ਰੱਬ ਨੂੰ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਪਰ ਰੱਬ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਕਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਪੈਸਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਆਪਣੀ ਚੰਗੀ ਜੁਗਤ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਇਸ ਕਰੋਨਾ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਬਿਆਂ ਪਾਖੰਡੀਆਂ ਕੋਲ ਕੁਝ ਵੀ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੰਦੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਸੰਵਾਰ ਸਕਣ, ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਖੰਡੀਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀਏ ਉਸ ਰੱਬ ਕਰੇ ਬੋਲਾਂ ਤੇ ਚੱਲਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੀਏ ਉਸ ਨੇ ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਸੁੱਖ ਦੁੱਖ ਲਿਖੇ ਹਨ ਇਹ ਤਾਂ ਉਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਬੰਦੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਦੁੱਖ, ਸੁੱਖ, ਡਰਾਂ, ਖੁੱਬ, ਖੁਸ਼ੀ, ਗਮੀ, ਪਿਆਰ, ਵਿਛੜਾ, ਗਰੀਬੀ, ਅਮੀਰੀ, ਹੱਸਣਾ, ਰੋਣਾ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਇੰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਸਲੀ ਇਨਸਾਨ ਉਹ ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲ ਕੇ ਹੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਊਣ ਦਾ ਢੰਗ ਤਰੀਕਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬਾਬੇ ਪਾਖੰਡੀ ਪੁਜਾਰੀ ਅੱਜ ਕਰੋਨਾ ਨੇ ਸਭ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਰੱਬ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰੋ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਹੀ ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਾਇਆ ਜਾਵੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮਿਹਰ ਕਰੇ ਸਭ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਮੁੜ ਕੇ ਦਿਨ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਣ।
ਸ਼ਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੀਰਪੁਰੀ
5592850841

ਜ਼ਰਾ ਸੰਭਲ ਕੇ = ਪੰਜਵਾ ਲਾੱਕਡਾਊਨ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੈ

ਜਦੋਂ ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਦੇ ਘੇਰੇ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੇ ਲਈ ਦੇਸ਼ਭਰ ਵਿੱਚ ਲਾੱਕਡਾਊਨ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਲਗਭਗ ਹਰ ਇੱਕ ਜਾਣਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਤਾਂ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਸੀ ਕਿ ਲਾੱਕਡਾਊਨ ਰੂਪੀ ਘੇਰੇ 'ਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਸੰਘ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿੱਕਲਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਕਹੀਏ ਤਾਂ, ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਲਈ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਕਿ ਲਾੱਕਡਾਊਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਕਿਵੇਂ ਲਾਈ ਜਾਵੇ? ਇਸੇ ਲਈ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਾੱਕਡਾਊਨ ਦਾ ਜੋ ਸਿਲਸਿਲਾ 24 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਚਾਰ ਗੇੜ ਬਣਾ ਕੇ 31 ਮਈ ਤੱਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਲਾੱਕਡਾਊਨ 4 ਮੁੜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਲਾੱਕਡਾਊਨ 5 ਮੁੜ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਜਤਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਵਿਡ-19 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ। 17 ਮਈ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ 24 ਘੰਟਿਆਂ 'ਚ ਵਾਇਰਸ ਦੇ 4987 ਮਾਮਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਅਤੇ 18 ਮਈ ਨੂੰ ਇਹ 5200 ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਚਲੇ ਗਏ। 19 ਮਈ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਰੋਨਾ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸ਼ਾਇਦ 1 ਲੱਖ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ 4 ਲਾੱਕਡਾਊਨਾਂ ਤੋਂ ਸਮਝ ਗਏ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਵਾਇਰਸ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਦਾ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲਾੱਕਡਾਊਨ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਵਾਇਰਸ ਦੀ ਕੜੀ ਟੁੱਟਣ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਲੈਣ ਦੇ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਦੇ ਪੰਜੀਟਿਵ ਕੇਸਾਂ 'ਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹੋ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਾੱਕਡਾਊਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਆਰਥਕ ਸੰਕਟ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਲੱਖਾਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਪੈਦਲ ਚੱਲ ਕੇ ਹੀ ਘਰ ਵਾਪਸੀ ਦੇ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਫੈਲਣ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਵੀ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਖ਼ਬਰ ਆਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਵਾਪਸ ਪਰਤਣ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਚੀ ਜਾਤਿ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਅੰਦਰ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਨਿਚਲੀ ਜਾਤਿ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੀ ਅਣਸੁਖਾਵੇਂ ਹਲਾਤਾਂ 'ਚ ਇਕੱਤਰ ਕਰ ਕੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਇਹ ਅਗਿਆਨਤਾ ਭਰਿਆ ਵਿਤਕਰਾ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਵਾਇਰਸ ਦੇ ਫੈਲਣ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਹੋਰ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਬੰਦੇ ਦਾ ਨਾਅ, ਜਾਤਿ,

ਧਰਮ, ਲਿੰਗ, ਰੰਗ ਅਤੇ ਨਸਲ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਦਾ, ਇਹ ਸਿੱਧਾ ਹਮਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਲਾੱਕਡਾਊਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਤਾਂ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਇਸੇ ਲਈ ਇਹ ਸਵਾਲ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਘੱਟੋਘੱਟ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਦੇ ਹੋਏ ਲਾੱਕਡਾਊਨ ਦੇ ਇਸ ਚੱਕਰਵਿਊ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਵੇਂ ਨਿੱਕਲਿਆ ਜਾਵੇ? ਲਾੱਕਡਾਊਨ ਦੇ ਇਸ ਘੇਰੇ 'ਚੋਂ ਨਿੱਕਲਣ ਦੇ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਬੂਲਣੀ ਪਵੇਗੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਘੱਟੋਘੱਟ 80 ਫੀਸਦ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵਾਲੀ ਵੈਕਸੀਨ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਨੂੰ ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਊਣ ਦੀ ਆਦਤ ਸਿੱਖਣੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਦਵਾਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣ 'ਚ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਨਾਲ ਜਿਊਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੇ ਫੈਲਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਾਹਰ ਆਮ-ਖਾਸ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਹੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੋਵਿਡ-19 ਦੇ ਫੈਲਣ 'ਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਜੋ ਸੋਧ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ 6 ਬਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ - ਇਹ ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਿੱਧਾ ਸੰਪਰਕ 'ਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਖੰਘਣ ਜਾਂ ਛਿੱਕਣ ਸਮੇਂ ਨੱਕ-ਮੂੰਹ 'ਚੋਂ ਨਿੱਕਲਣ ਵਾਲੇ ਤੁਪਕਿਆਂ ਨਾਲ ਫੈਲਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ - 19 ਹਵਾ ਜਾਂ ਮਲ-ਮੂਤਰ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ ਫੈਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਾਸਕ, ਸਾਫ-ਸਫਾਈ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਦੂਰੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਦੂਜਾ - ਸੰਕਰਮਣ ਦੇ ਲਈ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਅਤੇ ਲੰਮਾ ਸੰਪਰਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਸੰਕਰਮਣ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਘਰ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਇਕੱਠ ਦੇ ਨਾਲ ਜਨਤਕ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨੇ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਬਿਮਾਰੀ ਲੱਗਣ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇਗਾ। ਤੀਜਾ - ਜਿਆਦਾਤਰ ਸੰਕਰਮਣ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸੰਪਰਕ 'ਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਲੱਛਣਾਂ ਵਾਲੇ ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਰੋਗ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਫੈਲਦਾ ਹੈ। ਚੌਥਾ - ਬਜ਼ੁਰਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਨੌਜੁਆਨਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ 'ਚ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤ 'ਚ ਆਉਣ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਜਿਆਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ 'ਚ ਇਹ ਕੁਝ ਖਾਸ ਨਹੀਂ ਫੈਲਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਜਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਘਰ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਖ਼ਰੀ ਇਹ ਕਿ ਹੋਰ ਵਾਇਰਸ ਜਿਵੇਂ ਸਾਰਸ ਅਤੇ ਮਰਸ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ 'ਚ ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਦਾ ਮੌਤ ਫੀਸਦ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ (ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਫੀਸਦ ਹੈ) ਇਸੇ

ਲਈ ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਐਨਾ ਘਾਤਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੰਨਾਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਟੀਵੀ ਚੈਨਲਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਣੀ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿਓ, ਇਹ ਨਾ ਭੁੱਲੋ ਕਿ ਸਾਵਧਾਨੀ ਹੱਦਦੇ ਹੀ ਦੁਰਘਟਣਾ ਘਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੋਵਿਡ-19 'ਚ ਇਨਸਾਨੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਹੋਰ ਵਾਇਰਸ ਵਰਗੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਵੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਲਾੱਕਡਾਊਨ ਦੇ ਚੱਕਰਵਿਊ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਅਤੇ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਖੋਲਣ ਦਾ ਰਾਹ ਨਿੱਕਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਹਜ਼ੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲਾੱਕਡਾਊਨ ਤੋਂ ਕੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਕੋਵਿਡ-19 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ, ਲਾਲ, ਸੰਤਰੀ ਅਤੇ ਹਰੇ ਜ਼ੋਨਾਂ ਤੋਂ ਇਹੋ ਲੱਗਦਾ ਏ ਕਿ ਇੱਕ-ਦੂਜਾ ਆਂਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹਰੇ ਜਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਲਗਭਗ ਕੇਸ ਖ਼ਤਮ ਹੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਤਾਹਿਤਿ ਪਿਛਲੇ 21 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਕੇਸ ਨਾ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰੀਨ ਜ਼ੋਨ ਐਲਾਨ ਕੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਾਜਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਕ ਵੀ ਪੰਜੀਟਿਵ ਕੇਸ ਆਉਣ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਕੰਟੇਨਮੈਂਟ ਜ਼ੋਨ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਟੀਚਾ ਇਕ ਵੀ ਪੰਜੀਟਿਵ ਕੇਸ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਤਰਕਹੀਣ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਦਵਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾ ਹੋਣ ਤੱਕ ਲਾੱਕਡਾਊਨ ਨਹੀਂ ਖੋਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇਕਰ ਲਾੱਕਡਾਊਨ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋਰ ਜ਼ਾਰੀ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਭੁੱਖ ਅਤੇ ਬੋਰੋਜ਼ਗਾਰੀ ਕੋਵਿਡ-19 ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਮੁਸ਼ੀਬਤ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਤੀ ਬੋਰੋਸਗੀ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਵੀ ਵਧਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਲਾੱਕਡਾਊਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਿਹਤ ਢਾਂਚਾ ਮੁੜ ਲੀਹ 'ਤੇ ਆ ਸਕੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਲਾਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਿਹਤਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਖੋਲਣ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਅਤੇ ਸੁਚਾਰੂ ਰਣਨੀਤੀ ਉਲੀਕੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ। ਲਾਕਡਾਊਨ ਦੇ ਚੱਕਰਵਿਊ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਐਨਾ ਕੁ ਜਾਗੂਤ ਅਤੇ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਖੁੱਦ ਹੀ ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ।
ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ
ਮੇਨ ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਰੋਡ, ਬਠਿੰਡਾ

ਮਿੱਠੀ ਕਹਾਣੀ ਖੂਨ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ

ਆਪਣੀ ਧੀ ਸਿਮਰਨ ਦੀਆਂ ਕੱਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹੱਥ ਦੀਆਂ ਨਸਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਸ਼ੇਰਾ ਦੌੜਿਆ-ਦੌੜਿਆ ਆਇਆ ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਧੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਉਲਾਦ ਦਾ ਮੋਹ ਸਾਫ਼ ਝਲਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਧੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਆਏ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਦਰਦ ਨਾਲ ਕੁਰਲਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੌੜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹਵੇਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਗੱਡੀ ਕੱਢੀ, ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾਇਆ ਤੇ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਘਰ ਵਿੱਚ ਸਭ ਨੂੰ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਡਿਕਰ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਮਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਡੋਬੂ ਹੀ ਪੈ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਬੁੱਢੀ ਦਾਦੀ ਦੀ ਡਿਕਰ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਕੰਬਦੇ ਹੱਥਾਂ ਨੇ ਹੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਦਾਦੀ ਦੀ ਜਾਨ ਸੀ। ਉਹ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਆਪਣੀ ਖੂਡੀ ਚੁੱਕਦੀ ਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕੋਲ ਜਾ ਖੜਦੀ। ਅੱਜ ਫੇਰ ਦਾਦੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਪਣੀ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਾਲੀ ਹਵੇਲੀ ਦੇ ਅਮਰੂਦਾਂ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਹੇਠਾਂ ਬੈਠ ਕੇ ਰੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਗੋਡਿਆਂ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਉੱਠਦੀ ਹੋਈ ਆਪਣੀ ਖੂਡੀ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਫ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੜ ਘਰ ਦੇ ਮੁਹਰਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਸ਼ੇਰੇ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੁੱਢੀ ਸੌਂਸ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇ ਕੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਡੱਠੀ ਮੰਜੀ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਸ਼ੇਰਾ, ਸਿਮਰਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਆ ਗਿਆ।
ਸ਼ੇਰੇ ਦੇ ਨਾਂਹ ਕਰਨ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ 'ਤੇ ਅਡੋਲ ਖੜੀ ਰਹੀ। ਨਤੀਜਨ ਸਿਮਰਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਦੀਆਂ ਨਸਾਂ ਕੱਟ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਸਭੇ ਕੁਝ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਇਆਂ ਖੂਨ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿੱਚ ਫ਼ਸੇ ਸ਼ੇਰੇ ਵਲੋਂ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਬਦਲ ਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਮਨ-ਪਸੰਦ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚੋਲਾ ਭੇਜ ਕੇ ਰਿਸ਼ਤਾ ਪੱਕਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸ਼ੇਰੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਕੋਲੋਂ ਮਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਪਤਨੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਾਲੀ ਹਵੇਲੀ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸ਼ੇਰਾ ਹਵੇਲੀ ਵਿੱਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮਾਂ ਅਮਰੂਦਾਂ ਵਾਲੇ ਦਰੱਖਤ ਥੱਲੇ ਬੈਠੀ ਰੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਸ਼ੇਰਾ ਚੋਰ-ਮਨ ਨਾਲ ਮਾਂ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਪੈ ਕੇ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਪਾਪ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਅੱਜ ਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਧੀ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰੇ ਦੀ ਭੈਣ ਪਾਰੋ ਦੀ ਯਾਦ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਸ਼ੇਰੇ ਦੇ ਪਿਠ ਦੇ ਮਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਸ਼ੇਰੇ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪਾਲਿਆ ਸੀ। ਪਾਰੋ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ-ਪਸੰਦ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਸ਼ੇਰੇ ਵਲੋਂ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹਵੇਲੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਦੱਬ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ੇਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਕਲੰਕਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਭੈਣ ਪਾਰੋ ਜ਼ਹਿਰ ਵਾਂਗ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਰ, ਅੱਜ ਸ਼ੇਰੇ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਆਪਣੀ ਧੀ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲ ਗਏ ਸਨ। ਮਾਂ ਨੇ ਸ਼ੇਰੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਪੁੱਤਰ ! ਇਸ ਵਿੱਚ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਇਹੀ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਸ਼ ! ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰੀ ਪਾਰੋ ਦਾ ਪਿਠ ਵੀ ਜਿਊਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਮੇਰੀ ਧੀ ਪਾਰੋ ਵੀ ਅੱਜ ਜਿਊਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਇਹ ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤੀਆਂ ਨਾ ਹੁੰਦੀਆਂ।“
ਰੋਨੂ ਜੁਲਕਾ ਮੈਨੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ
(8360404279)

ਕਵਿ ਕਿਆਰੀ

ਕਵਿਤਾ

ਚੰਦਰੇ ਕਰੋਨਾ ਪਾਏ ਇਹ ਪੁਆਝੇ,
ਲੋਕੀ ਵਿੱਚ ਘਰੀਂ ਨੇ ਤਾੜੇ,
ਬਣ ਲਾ-ਇਲਾਜ ਬਿਮਾਰੀ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹੱਡੀਂ ਬਹਿ ਗਿਆ,
ਕੀ ਕਮਾਵਾਂ ਤੇ ਕੀ ਖਾਵਾਂ, ਮਾੜਾ ਸੋਚੀਂ ਪੈ ਗਿਆ,
ਕੀ ਕਮਾਵਾਂ ਤੇ.....
ਸਾਡੇ ਘਰੀਂ ਕਿਸਕ, ਖਾਈਏ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੇ ਪਕਵਾਨ,
ਮਾੜੇ ਵੇਖੇ ਵਿਲਕਦੇ, ਸੌਂਦੇ ਮੁੱਕੀਆਂ ਦੇ -ਦੇ ਨੰਨੂੰ ਬਾਲ,
ਕੀ ਬਣਨੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ, ਮਾਂ ਨੇ ਸਿਰ ਗਮ ਲੈ ਲਿਆ,
ਕੀ ਕਮਾਵਾਂ ਤੇ.....
ਦਿਓ ਦੋ ਵਕਤ ਦੀ ਰੋਟੀ ਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਜੋ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨੇ,
ਕਦੇ ਮੋਮਬੱਤੀਆਂ ਤੇ ਖੜਕਾ ਕੇ ਬਾਲੀਆਂ,
ਕਰੋਂ ਕਿਹੜੀ ਮੁਨਿਆਦੀ ਓਏ,
ਸੂਝਵਾਨ ਵਰਗ ਵੀ ਦੇ ਕੇ ਸਾਥ, ਸਬੂਤ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ ਦਾ ਦੇ ਗਿਆ,
ਕੀ ਕਮਾਵਾਂ ਤੇ.....
ਸੱਚ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹਜ਼ਮ, ਘੁਟਾਲੇ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਹੀ ਪਚਾ ਗਏ,
ਜੀਤ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਨਸ਼ੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੀ ਬਣਾ ਲਏ,
ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਨਾ ਰੋਟੀ, ਦਿਓ ਸਾਥ ਮੇਰਾ ਮੋਦੀ ਕਹਿ ਗਿਆ,
ਕੀ ਕਮਾਵਾਂ ਤੇ ਕੀ ਖਾਵਾਂ, ਮਾੜਾ ਸੋਚੀਂ ਪੈ ਗਿਆ,
ਕੀ ਕਮਾਵਾਂ ਤੇ.....
ਜੀਤ ਕੌਰ ਖੁਰਦ
ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ 7888363591

ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮਦਿਨ ਤੇ

ਰੱਸੇ ਚੁੰਮ ਕੇ ਗਲੇ ਚ ਸੀਗੇ ਪਾਏ,
ਸਰਾਭੇ ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲਈ,
ਓਹੀ ਦੇਸ਼ ਚੋਂ ਨੇ ਭੱਜ ਭੱਜ ਜਾ ਰਹੇ,
ਨੌਜਵਾਨ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਲਈ,
ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਲੜੇ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ,
ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੱਚ ਦੱਸਣਾ,
ਜਿਥੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਲੁੱਟ ਖਾ ਗਏ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ,
ਇਹੋ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇਰਾ ਸੁਪਨਾ,

ਆਪੇ ਕੁੱਟਦੇ ਨੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਰੱਜ ਕੇ,
ਵੱਟਾਂ ਲਾਗੇ ਦਿੰਦੇ ਹੰਝੂ ਪੁੰਝ ਵੇ,
ਆਜਾ ਮੁੜਕੇ ਤੂੰ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣਾਂ ਦੇ,
ਗਦਰ ਦੀ ਸ਼ੇਰਾ ਗੂੰਜ ਵੇ,
ਆਪੇ ਠੇਕੇ ਖੋਲ੍ਹਣੇ ਲਈ ਲੈਂਦੇ ਪਰਮੀਸ਼ਨਾਂ,
ਆਪੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨਸ਼ਾ ਡੱਕਣਾ,
ਜਿਥੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਲੁੱਟ ਖਾ ਗਏ ਦੇਸ਼ ਨੇ,
ਇਹ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇਰਾ ਸੁਪਨਾ,

ਜਿਹੜਾ ਪਾਵਰ ਤੋਂ ਇਕ ਵਾਰ ਲਹਿ ਗਿਆ,
ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਉਹ ਰਹਿੰਦਾ ਭੰਡਦਾ,
ਜਦੋਂ ਪਾਵਰ ਚ ਲੋਕ ਫੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਨੇ,

ਉਹ ਵੀ ਫੇਰ ਆ ਕੇ ਝੰਡਦਾ,
ਭੰਡਾ ਭੰਡਾਰੀਆ ਦੇ ਵਾਂਗੂ ਰਹਿੰਦਾ ਭਾਰ ਵੇ,
ਕੀ ਮੁਠੀ ਨੂੰ ਚੱਕਣਾ ਕੀ ਰੱਖਣਾ,
ਜਿਥੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਲੁੱਟ ਖਾ ਗਏ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ,
ਇਹ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇਰਾ ਸੁਪਨਾ,

ਕੋਈ ਗਰੀਬੀ ਚ, ਕੋਈ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਮਰਦਾ,
ਕੀ ਕਰਤਾ ਐ ਹਾਲ ਦੋਸਤਾ,
ਕੋਈ ਭਗਤ ਉਧਮ ਨਹੀਂ ਦਿਖਦਾ,
ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਕਿਰਪਾਲ ਦੋਸਤਾ,
ਤੂੰ ਤਾਂ ਆਖਿਆ ਸੀ ਮੁੜ ਕੇ ਮੈਂ ਆਉਂਗਾ,
ਆਜਾ ਬੀੜਾ ਪੈਣਾ ਚੱਕਣਾ,
ਜਿਥੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਲੁੱਟ ਖਾ ਗਏ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ,
ਇਹ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇਰਾ ਸੁਪਨਾ,

ਬੋਝੇ ਟੱਬਰ ਨੇ ਕਰਦੇ ਦਿਹਾੜੀਆਂ,
ਕੈਸੇ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਵਰਕੇ,
ਓਹ ਟੱਬਰ ਨੂੰ ਮਾਣ ਪੂਰਾ ਮਿਲਿਆ,
ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਚਲਾਏ ਚਰਖੇ,
ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਬੋਨੂੰ ਅੱਤਵਾਦੀ ਲਿਖਤਾ,
ਭੁੱਲ ਗਏ ਕਿ ਕੌਣ ਭਕਣਾ,

ਜਿਥੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਲੁੱਟ ਖਾ ਗਏ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ,
ਇਹ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇਰਾ ਸੁਪਨਾ,

ਬੋਝੀ ਅਖਬਾਰ ਵਾਂਗੂ ਅੱਜ ਦਾ ਇਹ ਮੀਡੀਆ,
ਕਰਦਾ ਨਾ ਗੱਲ ਸੱਚ ਦੀ,
ਜਿਹੜੀ ਹੁੰਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਮੌਕੇ ਤੇ,
ਓਹਦੀ ਉਂਗਲੀ ਤੇ ਨੱਚਦੀ,
ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਤਾਂ ਬਾਤ ਰਹਿੰਦੇ ਕਰਦੇ,
ਮਾਸੂਮਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪੂਰਦਾ ਪੱਖ ਨਾ,
ਜਿੱਥੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਲੁੱਟ ਖਾ ਗਏ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ,
ਇਹ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇਰਾ ਸੁਪਨਾ,

ਜੋ ਸੋਨੇ ਦੀ ਚਿੜੀ ਸੀ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਜੀ,
ਡਾਲਰੋਂ ਰੁਪਈਆ ਵੱਡਾ ਸੀ,
ਕਾਹਦੀ ਦਿੱਤੀ ਜੀ ਅਜਾਦੀ, ਇਹਨਾਂ ਕਰਤਾ,
ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹੀ ਅੱਧਾ ਅੱਧਾ ਸੀ,
ਰਾਜ ਬਾਜਵਾ ਇਹ ਜੋਕਾਂ ਬਹੁਤ ਭੇੜੀਆਂ,
ਅੱਖਾ ਇਹਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਬਚਣਾ,
ਜਿਥੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਲੁੱਟ ਖਾ ਗਏ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ,
ਇਹ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇਰਾ ਸੁਪਨਾ,
ਰਾਜ ਬਾਜਵਾ +917837399109

ਬੇਕੁਸ਼ਗਾਰ ਤੇ ਨਿਕਮੇ ਦਾ ਖਿਤਾਬ

ਕੀਤੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਕਾਗਜ਼ ਬਣ ਰਹਿ ਗਈਆਂ,
ਜਾਲਮ ਸਰਕਾਰਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਜੜਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬਹਿ ਗਈਆਂ,
ਕਰ ਗਿਆਂ ਤਰੱਕੀ ਬੰਦ ਤੇਰਾ ਪੁੱਤ ਸੋਚਿਆਂ ਸੀ ਏ ਦੁਨਿਆਂ ਆਖੂ
ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਬੇਕੁਸ਼ਗਾਰ ਤੇ ਨਿਕਮੇ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਲੋਕਾਂ ਦਿੱਤਾ ਏ ਤੇਰੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਬਾਪੂ
ਗਰੀਬੀ ਮਿਹਨਤਾਂ ਨਾਲ ਚੱਕਣੀ ਆਸਾਂ ਬੜਾ ਲਾਇਆ ਸੀ ਜੋਰ,
ਪੈਸੇ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਲੈ ਗਏ ਨੌਕਰੀਆਂ ਹੋਰ,
ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅੱਟਣ ਤੇ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਟੀਆਂ ਬਿਆਈਆਂ ਨੂੰ
ਇਹਨਾਂ ਮਾੜੇ ਹਲਾਤਾਂ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੇ ਲਈ ਮੈਂ ਕਿੱਦਾ ਆਖੂ
ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਬੇਕੁਸ਼ਗਾਰ ਤੇ ਨਿਕਮੇ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਲੋਕਾਂ ਦਿੱਤਾ ਏ ਤੇਰੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਬਾਪੂ
ਸ਼ੇਰੋਂ ਵਾਲੇ ਦਾ ਬਚਪਨ ਵੀ ਸੋਚਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲੰਘਿਆਂ,
ਦੇ ਭੈਣਾ ਛੋਟੀਆਂ ਉਨਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹਾਂ ਦੀ ਚਿੜਾ ਵੱਢ ਵੱਢ ਖਾਵੇ
ਬਾਬਾ ਨਾਨਕਾ ਤੇਰੇ ਦਰ ਤੋਂ ਮੰਗਦਾ ਖੈਰਾਂ,
ਪਿਰਤੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵੱਲ ਨਾ ਝਾਕੂ
ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਬੇਕੁਸ਼ਗਾਰ ਤੇ ਨਿਕਮੇ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਲੋਕਾਂ ਦਿੱਤਾ ਏ ਤੇਰੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਬਾਪੂ
ਪਿਰਤੀ ਸ਼ੇਰੋਂ 98144 07342

ਕਵਿਤਾ

ਉਹ ਨਿੱਤ ਮੇਰੇ ਮਗਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ,,
ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਕਰਕੇ ਹੀ ਲੰਘਦੀ ਰਹੀ,,
ਅਖੇ ਤੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਮੈਂ ਬੜਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ,
ਮੈਂ ਵੀ ਉਦੋਂ ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਸੰਗਦੀ ਰਹੀ,
ਕੀ ਆ ਭਰੋਸਾ ਇਸ ਚੰਦਰੇ ਜਮਾਨੇ ਦਾ,,
ਗੱਲ ਹੋਰ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਡੰਗਦੀ ਰਹੀ,,

ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਏ ਆਉਂਦੇ ਹਟਿਆ ਨਾ,
ਉਹਨੇ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਧੁੱਪ ਛਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ,
ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਕਰ ਗਿਆ ਉਹ ਗੱਲਾਂ,
ਜਿੰਦਗੀ ਪਲ ਚ ਹੇਠ ਉਤਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤੀ,,
ਮੈਂ ਮਰਦ ਬਿਨ ਤੇਰੇ ਸਰਦਾ ਨਹੀਂ ਮੇਰਾ,
ਮੈਂ ਬਿਨ ਸੋਚੇ ਕੁੱਝ ਉਹਨੂੰ ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ,,

ਕਿਨੇ ਵਾਰੀ ਹੀ ਮਿਲੇ ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇ,,
ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਅੱਖ ਜਿਹੀ ਬਚਾ ਕੇ,
ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਖੋਹ ਗਈ ਮੈਂ ਦਿਨ ਰਾਤ,
ਕਦੇ ਵੇਖਿਆ ਨਾ ਮੈਂ ਹੱਥ ਕੰਮ ਨੂੰ ਲਾ ਕੇ,,
ਮੇਰਾ ਸਭ ਕੁੱਝ ਉਹੀ ਆ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ,,
ਬੈਠੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਘੁੰਮਾ ਕੇ,,

ਗਜ਼ਲ

ਰਚਨਾ ਬਣਦੀ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਅੱਖਰ ਪੈਂਦੇ ਲਾਉਂਦੇ।
ਗੀਤ ਵੀ ਇਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਣਦੇ ਪਰ ਲੈਅ ਬਧ ਪੈਣ ਬਣਾਉਂਦੇ।।
ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਤੇ ਪੌੜੀ ਅੱਖਰ ਸਾਡੀ ਹੋ ਮਾਂ ਬੋਲੀ।
ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਲਿਖਕੇ ਗੁਰੂਆਂ ਮਿਸ਼ਰੀ ਘੋਲੀ।।
ਸਹੀ ਟਿਕਾਣੇ ਅੱਖਰ ਲਾਵੇ ਜੋ ਆਖਣ ਓਹਨੂੰ ਲਿਖਾਰੀ।
ਸਲਾਮ ਹੈ ਓਨਾਂ ਕਵੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੰਬਰੀਂ ਲਾਈ ਉਡਾਰੀ।।
ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਡੀ ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿਚ ਵਸਦੀ।
ਮਾਖਿਉਂ ਮਿੱਠੀ ਬੋਲੀ ਹੈ ਇਹ ਦਿਲ ਹੈ ਸੱਭ ਦਾ ਖਸਦੀ।।
ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਹੀ ਲਿਖੀਏ ਪੜ੍ਹੀਏ ਨਾਲੇ ਕਰੀਏ ਗੱਲਾਂ।
ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੇ ਹਰ ਥਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਮੱਲਾਂ।।
ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਭਾਸ਼ਾ ਜੋ ਇਨਸਾਨ ਮਿਲਾਵੇ।
ਰਲਗੱਡ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਓਹੋ ਕਦਰ ਘਟਾਵੇ।।
ਆਉ ਸਾਰੇ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਲੈ ਕੇ ਕਰੀਏ ਰਲਮਿਲ ਦੁਆਵਾਂ।
ਮੈਂ ਦੱਦਾਗੁਰੀਆ ਸ਼ਰਮਾਂ ਦੋਸਤੋ ਵਾਸਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਾਵਾਂ।।
ਜਸਵੀਰ ਸ਼ਰਮਾਂ ਦੱਦਾਗੁਰ
9569149556

ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਂ ਮਤਲਬੀ ਹਾਂ

ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਦੇਖਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ਮੈਥੋਂ,
ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਪੀੜ ਹੰਢਾਈ ਐ ਬੜੀ ਦਰਦਾਂ ਦੀ।
ਕਿੱਝ ਉੱਡ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਇਹ ਸੁਆਦ ਮਿੱਠੜੇ,
ਫਿੱਕੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਧੌਂਸ ਫੇਰ ਫਰਦਾਂ ਦੀ।
ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਲਦਲ ਚੋਂ
ਕੱਢਿਆ ਮੈਂ
ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਮਤਲਬੀ ਹਾਂ।
ਰਾਹ ਜਾਂਦਿਆਂ ਮਿਲੇ ਕੋਈ ਭੁੱਲਿਆ,
ਛੱਡ ਕੰਮ ਆਪਣਾ ਰਾਹ ਉਸਨੂੰ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।
ਜਿੰਨਾ ਮਰਜੀ ਲੱਗ ਲੰਘ ਜਾਵੇ ਸਮਾਂ ਮੇਰਾ,
ਮੈਂ ਘੜੀ ਆਪਣੀ ਉਤਾਰ ਕੇ ਜੋਬ ਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।
ਅਜਿਹੇ ਚੱਕਰੀਂ ਪੈ ਕੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਨੂੰ
ਭਟਕਾਇਆ ਮੈਂ,
ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਮਤਲਬੀ ਹਾਂ।
ਭਿੱਗਿਆ ਹੋਵੇ ਬੰਦਾ ,ਪਸੂ ਜਾਂ ਪੰਛੀ,
ਜਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਹਾਲ ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ।
ਰਾਹ ਜਾਂਦਿਆਂ ਮਿਲੇ ਸੜਕ ਤੇ ਇੱਟ ਵੱਟਾ,
ਝੱਟ ਉਸਨੂੰ ਪਾਸੇ ਸੁੱਟਦਾ ਹਾਂ।
ਮੈਂ ਘੜ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਤਸਵੀਰ ਇਕ ਹਾਦਸੇ ਦੀ,
ਬਸ ਉਸੇ ਤੋਂ ਹੀ ਕਈ ਵਾਰ ਪਾਸਾ ਵਟਾਇਆ ਮੈਂ,
ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਮਤਲਬੀ ਹਾਂ।
ਕੁੜੀ ਹੋਵੇ ਜਾ ਹੋਵੇ ਕੋਈ ਮੁੰਡਾ,
ਕਦੇ ਫਰਕ ਰਤਾ ਨਾ ਰੱਖਿਆ ਮੈਂ।
ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨੋਟਿਸ ਜਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ,
ਲਿਆ ਟੇਬਲ ਤੇ ਸਮਾਨ ਪੂਰਾ ਰੱਖਿਆ ਮੈਂ।
ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਮਤਲਬੀ ਹਾਂ।
ਹੱਸਦਾ ਹਾਂ ਦੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਹਸਾਉਣ ਲਈ,
ਦੁੱਖ ਆਪਣਾ ਕਦੇ ਵੀ ਫਰੋਲਿਆ ਨਾ।
ਤੱਕ ਕੇ ਸੋਹਣੇ ਚੇਹਰੇ ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ
ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਡੋਲਿਆ ਮੈਂ।
ਬਸ ਐਵੇਂ ਹੀ ਚੰਗੇ ਕੰਮਾਂ ਚ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਜਿੰਦ ਲੇਖੇ ਮੇਰੀ
ਹੋਰ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਸੁਪਨਾ ਨਾ ਸਜਾਇਆ ਮੈਂ
ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਮਤਲਬੀ ਹਾਂ।
ਸਤਗੁਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਰਪੁਰ +919855409825

ਰੋਟੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਘਰ ਤੋਂ ਬੇਘਰ ਹੋਏ ,ਰੋਟੀ ਖਾਤਰ !!
ਜੀਂਦੇ ਜੀਅ ਹਾਂ ਮੁੜਕੇ ਮੋਏ ,ਰੋਟੀ ਖਾਤਰ !!
ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਦੇ ਨਾਲ ਮਸੀਂ , ਪੈਰ ਜ਼ਮੀ ਤੇ ਲੱਗੇ,
ਫਿਰ ਤੋਂ ਆਲ੍ਹਣੇ ਖੇਰੂ ਹੋਏ ,ਰੋਟੀ ਖਾਤਰ !!
ਘਰ ਨੂੰ ਪਰਤਣ ਵੇਲੇ ਉਹ ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਤੜਕੇ,
ਰਸ ਤੋਂ ਚ ਕਈ ਰਿਸ਼ਤੇ ਖੋਏ ,ਰੋਟੀ ਖਾਤਰ !!
ਭੁੱਖਮ ਭਾਣੇ ਵਿਲਕਦੇ ਬੱਚੇ ਦੇਖ ਕੇ, ਮਾਪੇ
ਬੇਬੰਸੀ ਦੇ ਹੰਝੂ ਰੋਏ, ਰੋਟੀ ਖਾਤਰ !!
ਸੜ੍ਹਦੀ ਧੁੱਪ 'ਚ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ, ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੇ ਵੱਲ,
ਭੱਜੀ ਜਾਵਣ ਅਪਣੀ ਭੋਏ, ਰੋਟੀ ਖਾਤਰ !!
ਭੁੱਖ ਸਤਾਉਂਦੀ ਏ ਜਦ ਤਾਂ ਉਹ ਪੀਂਦੇ ਪਾਣੀ,
ਭਰ ਜਾਵਣ ਨੈਣਾਂ ਦੇ ਕੋਏ, ਰੋਟੀ ਖਾਤਰ !!
ਕਿਰਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕਿੱਦਾਂ ਚਲਣੇ ਧੰਦੇ,
'ਗੁਲਸ਼ਨ' ਸੋਚਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਖੋਏ ,ਰੋਟੀ ਖਾਤਰ !!
ਗੁਲਸ਼ਨ ਸ਼ਰਮਾ ਮਿਰਜ਼ਾਪੁਰੀ

ਕਵਿਤਾ

ਦਿੱਲ ਵਿੱਚ ਹੈ ਦਰਦ, ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸੀਨ ਏ,
ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਸਹੇ ਜ਼ੁਲਮ, ਨਾ ਮੰਨੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਈਨ ਏ,
ਧਰਮ ਲਈ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ, ਵਾਰ ਗਏ ਜ਼ਿੰਦਗਾਨੀ ਨੂੰ।
ਕਦੇ ਭੁੱਲ ਨੀ ਸਕਦੇ ਦਾਤਾ, ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੂੰ,
ਕਦੇ ਭੁੱਲ ਨੀ ਸਕਦੇ ਦਾਤਾ.....
ਜਹਾਂਗੀਰ ਵੀ ਸੀ ਤੱਤਾ, ਤੱਤਾ ਜੇਠ ਦਾ ਮਹੀਨਾ,
ਤੱਤੀ ਤਵੀ ਰੇਤ ਤੱਤੀ, ਤੱਤਾ ਚੰਦ ਸੀ ਕਮੀਨਾ,
ਤੱਤੇ ਰਲ ਕੇ ਤਪਾ ਨਾ ਸਕੇ, ਮੇਰੇ ਦਿਲਜਾਨੀ ਨੂੰ।
ਕਦੇ ਭੁੱਲ ਨੀ ਸਕਦੇ ਦਾਤਾ.....
ਤੱਤੀ ਤਵੀ ਉਤੇ ਬੈਠ ਗੁਰਾਂ, ਧਿਆਨ ਸੀ ਲਗਾਇਆ,
ਫਿਰ ਜਾਲਮਾਂ ਨੇ ਰੇਤ ਤੱਤਾ, ਸੀਸ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ,
ਮਾਹੌਲ ਤੱਤੇ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ, ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ।
ਕਦੇ ਭੁੱਲ ਨੀ ਸਕਦੇ ਦਾਤਾ.....
ਗੁਰਾਂ ਦੁੱਖ ਨਾ ਮਨਾਇਆ, ਖਾਧਾ ਦੇਗ 'ਚ ਉਬਾਲਾ,
ਗੁਰੂ ਸ਼ਾਂਤ ਸੁਭਾਅ ਬੈਠੇ, ਪੈਦਾ ਜਾਲਮ ਸੀ ਕਾਹਲਾ,
ਦੇ ਕੇ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਤਕਲੀਫ ਦੁੱਖ ਲੱਗਾ ਨਾ ਪਾਣੀ ਨੂੰ।
ਕਦੇ ਭੁੱਲ ਨੀ ਸਕਦੇ ਦਾਤਾ.....
ਸਾਈ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਆਇਆ, ਹੱਥ ਬੰਨ ਖੱਡ ਗੰਜਿਆ,
ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਮੈਂ, ਖੜਕਾਉਣੀ ਇੱਟ ਅੱਜ ਆ,
ਰੋਕ ਸਕਿਆ ਨਾ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਵਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਪਾਣੀ ਨੂੰ।
ਕਦੇ ਭੁੱਲ ਨੀ ਸਕਦੇ ਦਾਤਾ.....
ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ, ਆਖਿਆ ਫਕੀਰ ਜੀ,
ਫਤਿਹ ਹੈ ਸਾਡੀ ਤੁਹਾਨੂੰ, ਵਾਰ ਅਖੀਰ ਦੀ,
ਹੁਣ ਛੱਡ ਅਸੀਂ ਜਾਣਾ, ਇਸ ਜਿੰਦ ਮਰਜਾਣੀ ਨੂੰ।
ਕਦੇ ਭੁੱਲ ਨੀ ਸਕਦੇ ਦਾਤਾ.....
ਗੁਰੂ ਛੱਡ ਗਏ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਭਾਣੇ ਕਰਤਾਰ ਦੇ,
'ਜਸਵੰਤ' ਨਹੀਂ ਝੁਕਣਾ, ਕਦੇ ਅੱਗੇ ਅੰਗਕਾਰ ਦੇ,
ਐਸਾ ਦੇ ਗਏ ਸੁਨੇਹਾ ਗੁਰੂ, ਵੇਖ ਪੜ੍ਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ।
ਕਦੇ ਭੁੱਲ ਨੀ ਸਕਦੇ ਦਾਤਾ, ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੂੰ,
ਕਦੇ ਭੁੱਲ ਨੀ ਸਕਦੇ ਦਾਤਾ, ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੂੰ.....
ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੂਹਰੋਂ-9814774146

ਕਵਿਤਾ

ਕਦੇ ਧੁੱਪ ਹੱਡ ਸੇਕਦੀ ਕਦੇ ਵੱਗਦੀ ਪੂਰੇ ਭੈੜੀ ਵਾਅ
ਤੇਰੀ ਯਾਦ ਹਾਣ ਦਿਆ ਮੇਰਾ ਕੱਢਦੀ ਤਾਰ
ਸਾਉਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਸੋਕਾ ਦਿਲੀ ਪੈ ਗਿਆ
ਆਉਗਾ ਜ਼ਰੂਰ ਤੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਕਹਿ ਗਿਆ
ਹਿਜਰਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਬਲ ਹੋਈ ਜਾਵਾਂ ਸੜਕੇ ਸਵਾਹ
ਭੰਨ ਭੰਨ ਵੰਗਾਂ ਰਹਾ ਨਿੱਤ ਕੱਖਦੀ ਪਿਆਰ ਵੇ
ਦੱਸ ਕਾਹਤੋਂ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਕੀਤੇ ਕੋਲ ਤੇ ਕਰਾਰ ਵੇ
ਹਾੜੇ ਦੇ ਜਾਂ ਦਰਸ ਮੈਨੂੰ ਮੁੱਕ ਜਾਣ ਕਿਤੇ ਸਾਹ
ਗਲਤੀਆਂ ਮੁਆਫ ਕਰ ਛੱਡ ਸਾਰੇ ਝਗੜੇ ਤੇ ਝੇੜੇ ਵੇ
ਆ ਜਾ ਪਰਤ ਹੁਣ ਸੁਰਜੀਤ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਫਲੜੇ ਵੇ
ਤੇਰੇ ਦਿੱਤੇ ਗਮ ਚੰਨਾ ਕਿਤੇ ਕਰ ਦੇਣ ਨਾ ਤਬਾਹ
ਸੁਰਜੀਤ ਫੁਲੇੜਾ 9815533945

ਕਵਿਤਾ

ਨਿੱਤ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਉਹ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਤੈਨੂੰ,,
ਉਹਦੀ ਇਹ ਗੱਲ, ਗੱਲਾਂ ਚ ਟਾਲਦੀ ਰਹੀ,,
ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਮਰਨਾ ਜਿਉਣਾ ਮਿਥ ਲਿਆ,
ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹੋਰ ਖਾਬ ਜਿਹੇ ਪਾਲਦੀ ਰਹੀ,,
ਜਦੋਂ ਮੰਨਿਆਂ ਨਾ ਉਹ ਜਿੰਦ ਫੜ ਬੋਠਿਆ,
ਮਿਲਣੇ ਦੇ ਫਿਰ ਮੈਂ ਵੀ ਵਕਤ ਭਾਲਦੀ ਰਹੀ,,

ਇੱਕ ਦਿਨ ਕਾਲਜ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਲਾ ਘਰੋਂ,
ਮੈਂ ਬੈਠ ਗੱਡੀ ਚ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਗਈ,,
ਖੋਰੇ ਕੀ ਬਣੁਗਾ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੇਖ ਲਿਆ,,
ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਬਿਲਕੁੱਲ ਖੁਰ ਗਈ,,
ਮੈਂ ਸੋਚਦੀ ਰਹੀ ਮੇਰੀ ਇੱਜ਼ਤ ਦਾ ਸਾਂਝੀਆ,
ਇਝ ਕੀ ਖਤਰਾ ਸੋਚ ਸੋਚ ਪਹੁੰਚ ਪੁਰ ਗਈ,,

ਪਲਾਂ ਹੀ ਉਹਨੇ ਮੇਰਾ ਜ਼ਿਸਮ ਵਰਤ ਲਿਆ,,
ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਪਿਆਰ, ਮੇਰਾ ਹਮਦਰਦੀ ਆ,,
ਕਹਿੰਦਾ ਵੀਡੀਉ ਬਣਾਉਣੀਆ ਇਹ ਸਮੇਂ ਦੀ,
ਮਨਾ ਕੀਤਾ ਮੈਂ ਮਖਾਂ ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਡਰਦੀ ਆ,,
ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕੋਈ ਡਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ,,
ਮੈਂ ਫਿਰ ਝੱਟ ਪੱਟ ਉਹਨੂੰ ਹਾਮੀ ਭਰਦੀਆਂ,
ਬੜਾ ਕੁੱਝ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਫਿਰ ਮੱਖਣਾਂ ਓਏ,
ਮੈਂ ਅੰਨੀ ਇਸ਼ਕੇ ਚ ਸਭ ਕੁੱਝ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਈ,,
ਮੇਰੇ ਨੰਗੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਨੋਟ ਤੇ ਵੀਡੀਉ ਪਾ ਦਿੱਤੀ,
ਪਲ ਚ ਹੀ ਹਨੇਰੀ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਚ ਭੁੱਲ ਗਈ,,
ਫਾਰਾ ਬਾਪੂ ਲੈਣ ਲੱਗਿਆ ਸ਼ੇਰੋਂ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆ ਵੇ,
ਜਿਉਂਦੀ ਮਰ ਜਾਵਾਂ, ਐਨੇ ਮੇਰੀ ਅੱਖ ਖੁੱਲ ਗਈ,,
ਮੱਖਣ ਸ਼ੇਰੋਂ ਵਾਲਾ
ਸੰਪਰਕ 98787-98726

ਗਜ਼ਲ

ਤੁਰੀ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਛਣਕੀ, ਨਾਲ 'ਵਾ' ਦੇ ਖਹਿ ਗਈ ਝਾਂਜਰ, ਉਹ
ਸ਼ੁਹਦੀ ਰਾਹ ਗਵਾ ਬੈਠੀ, ਤੇ ਪੈਰੀਂ ਰਹਿ ਗਈ ਝਾਂਜਰ।
ਬੜੇ ਸੁਪਨੇ ਸੰਭਾਲੇ ਏਸਨੇ, ਅਹਿਸਾਸ ਪਾਲੇ ਸਨ, ਇਹ ਛਣਕੀ,
ਛਿਣ ਕੁ ਭਰ ਭਾਵੇਂ, ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਹਿ ਗਈ ਝਾਂਜਰ।
ਨਿਰਾਲਾ ਸ਼ਾਜ਼ ਹੈ, ਅੰਦਾਜ਼ ਵੀ ਇਸਦਾ ਨਿਰਾਲਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਬੋਲੀ
ਇਹ ਦਿਲ ਦੇ ਬੋਲ, ਦਿਲ ਤਕ ਲਹਿ ਗਈ ਝਾਂਜਰ।
ਸਹਾਰੇ ਏਸਨੇ ਇਲਜ਼ਮ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ, ਇਹ ਕਿੰਨੇ
ਸਿਦਕ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਸਭ ਸਹਿ ਗਈ ਝਾਂਜਰ।
ਬਣੀ ਸਿੰਗਾਰ ਹੀ ਇਹ ਬਸ, ਬਣੀ ਹਥਿਆਰ ਨਾ ਕਾਹਤੋਂ, ਸਦਾ
ਸੁਨਿਆਰ ਹੱਥੋਂ ਕਿਉਂ, ਇਹ ਬਣਕੇ ਢਹਿ ਗਈ ਝਾਂਜਰ।
ਰਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ

ਧਰਮ, ਵਿਰਸਾ ਸਭਿਆਚਾਰ

ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਕਾਈ ਨਾਨਕ ਦੀ ਖਬਰ ਆਖਿ

ਤਲਵੰਡੀ (ਰਾਇ-ਭੋਇ ਦੀ) ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਮੁਹੱਲਿਆਂ 'ਚ ਖੋਲ੍ਹਣ-ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਦੇ ਲਮੇਰੇ ਸਾਥ ਪਿੱਛੇ ਅਲੌਕਿਕ ਖਿੱਚ ਸੀ। ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਮਹਾਰਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੰਗੀਤਕ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਵਿਚ ਹੀ ਕੋਈ ਇਲਾਹੀ ਬਾ-ਬਰਕਤ, ਜਾਣੀ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਿਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਬਿਖੜੇ ਪੈਂਡੇ-ਲੰਮੀਆ ਰਾਗਾਂ ਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫਦੇਹ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਝੇਲਦਾ ਹੋਇਆ ਗੁਰੂ-ਆਸ਼ੇ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਖਰਾ ਉਤਰਿਆ। ਭਲੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਦਾ ਇਕ ਗਰੀਬ ਪਛੜੇ ਘਰਾਣੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਬੱਬੀ ਰਮਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਬਰੀਕ ਪਰਤਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਨਫੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਧਰ-ਮਨ ਅੰਦਰ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਗੱਲ ਵਸ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਕੋਈ ਆਮ-ਸਧਾਰਨ ਪੁਰਖਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਉਚ-ਮੰਡਲਾਂ ਦਾ ਵਾਸੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਗਿਆਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਨੀ, ਬੁਢੇਪਾ ਅਤੇ ਉਮਰ ਦਾ ਅੰਤਲਾ ਪਹਿਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲੱਗ ਜਾਣਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੱਤਰੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲੋਂ ਉਮਰ ਵਿਚ ਦਸ ਸਾਲ ਵੱਡੇ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ 'ਤੇ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ 41 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਦੇ ਨਿਰੰਤਰ ਸਾਥ ਦੀ ਚਾਹਤ ਪੂਰੀ ਯਿਯਾਤੀ ਮਨ-ਮਸਤਕ ਅੰਦਰ ਐਸੀ ਛਾਈ ਰਹੀ ਕਿ ਉਹ ਵਾਰ ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਫਰਿਆਦ ਕਰਦਾ ਆਖਦਾ ਸੁਣੀਦਾ, "ਬਾਬਾ ਮੈਂ ਇਕ ਹੋਰ ਦਾਨ ਦੀ ਭਿਖਿਆ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਰਹਾਂ।"

ਕਬਹੂੰ ਨ ਤਜੀਏ ਦਯਾਲ।
ਸਦਾ ਰਾਖ ਚਰਨਨ ਨਾਲ।
ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬੱਧੀ ਸੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤਲਵੰਡੀ ਵਾਲਾ ਗਰੀਬ ਭੂਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ, ਉਹ

ਵੀ ਆਤਮਿਕ ਰੂਹਾਨੀ ਦੀ ਖਾਸ ਮੰਜ਼ਲ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। 12 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭ੍ਰਮਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਕ ਵਾਰ ਜਦ ਦੋਨੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਵਾਪਸ ਤਲਵੰਡੀ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਹ ਨਗਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਕੋਹ ਪਿਛਾਂਹ ਹੀ ਬੈਠ ਗਏ। ਤਦ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਆਖਦਾ, "ਬਾਬਾ ਜੀ! ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਘਰ ਵਲੋਂ ਫਿਰ ਆਵਾਂ, ਜਾ ਕੇ ਵੇਖਾਂ ਮਾਣੂ (ਮਨੁੱਖ) ਮੁਏ ਗਏ, ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ।" ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਖਦੇ, "ਮਰਦਾਨੇ! ਤੂੰ ਚਲਾ ਜਾ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਨਾ ਲਈਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਆਇਆ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਪੁੱਛੇ ਕਿ ਨਾਨਕ ਦੀ ਕਾਈ ਖਬਰ? ਤਾਂ ਈਵੈ (ਇਵੈਂ) ਆਖੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਨਾਹੀਂ, ਜਿਦੋਕਣਾ (ਜਦ ਦਾ) ਸੁਲਤਾਨਪੁਰਹੁ ਡੇਰਾ ਲੁਟਾਇ ਨਿਕਲਿਆ ਤਿਦੋਕਣਾ (ਤਦ ਦਾ) ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਨਾਉ ਜਪਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੇ ਚਲਾ ਗਇਆ- ਤੂੰ ਈਵੈ ਆਖੀਂ।" ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਉਥੇ ਹੀ ਬਿਠਾ ਕੇ ਆਪ ਅਬਾਦ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਲੋਕ ਆਖਣ ਲੱਗੇ, "ਮਰਦਾਨਾ ਭੂਮ ਆਇਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਭੂਮ ਆਇਆ, ਜੇ ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਗਇਆ ਸਾ।" ਸਭ ਆ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਪਈ ਜਾਣ, ਮੱਥਾ ਟੇਕੀ ਜਾਣ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਘੁਸਰ ਮੁਸਰ ਜਿਹੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਖੀ ਜਾਣ, "ਇਸ ਉਪਰ ਵੀ ਬਾਬੇ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾ ਹੀ ਪਰਤਾਪ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਮਰਦਾਨਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਇਸ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਵੀ ਉਸ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਹੀ ਸਾਇਆ ਹੈ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਦੇ ਲੋਕ ਆਈ ਜਾਣ ਤੇ ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕਰੀ ਜਾਣ। ਫਿਰ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਆਪੇ ਸਕੇ ਸਹੋਦਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਛੋਟੀ-ਛੋਟੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਘਰ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਵਿਛੜੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਭੂਮ ਦੇ ਗਲੇ ਚਿਬੜ ਗਈ ਛੱਡੇ ਹੀ

ਨਾ। ਫਿਰ ਮਾਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁੱਖੋਂ ਆਖਿਆ, "ਮਰਦਾਨਿਆ! ਕਾਈ ਨਾਨਕ ਦੀ ਖਬਰ ਆਖਿ" ਤਾਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜਿਦੋਕਣਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰੋਂ ਡੇਰਾ ਲੁਟਾਇ ਨਿਕਲਿਆ ਤਿਦੋਕਣਾ ਕਿਹੁ ਨਾ ਜਾਪੀ ਉਹ ਕਿਥੇ ਗਇਆ ਹਉ (ਮੈਂ) ਭੀ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਿਥਾਉ (ਕਿਥੇ) ਹੈ ਸੁ ਉਹ ਜਾਣੇ।" ਪਰ ਮਾਤਾ ਜਾਣ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ-ਮੋਹਰੇ ਤੋਂ ਭਾਪ ਗਈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਪੱਕਾ ਮਿੱਤਰ ਮਰਦਾਨਾ, ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ। ਨਾਨਕ ਜ਼ਰੂਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਮਿਲ ਕੇ ਪਿੱਛੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਕੁਝ ਮਿਠਾਈ ਵਗੈਰਾ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਪੈੜ ਦੱਬ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮਗਰ ਮਗਰ ਚੱਲ ਪਈ। ਉਸ ਵੇਖਿਆ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਬਾਹਰ ਉਜਾੜ 'ਚ ਬੈਠਾ ਸੀ।

ਛੋਟੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜਦ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਤਾਂ ਪਿੱਛੇ 'ਚ ਚੱਲਦਿਆਂ ਚੱਲਦਿਆਂ ਉਸ ਦੇ ਕਦਮ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਬਾਬੇ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਦਰ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਰੁਕ ਜਾਂਦੇ। ਉਥੇ ਰੁਕ ਕੇ ਉਹ ਰਬਾਬ ਵਜਾਉਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ। ਉਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਪਦੇ ਗਾਉਂਦਾ, ਜਾਣੋ ਉਸ ਕੋਲ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਹੀ ਕਿਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਭਗਤੀ ਭਾਵ ਦਾ ਗਿਆਨ ਵੀ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਾਰ ਗਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਮਰਦਾਨੇ! ਤੂੰ ਰਬਾਬ ਬੜੀ ਸੋਹਣੀ ਵਜਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਰਬਾਬ ਸੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਸੋਝੀ ਹੈ, ਕਿੰਨਾਂ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਤੂੰ ਉਸ ਸੁਆਮੀ ਦੀ ਉਸਤਤ 'ਚ ਰੱਬੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸੁਰ ਦੇ ਕੇ ਸਰਜ਼ਾਰ ਕਰੇਂ।"

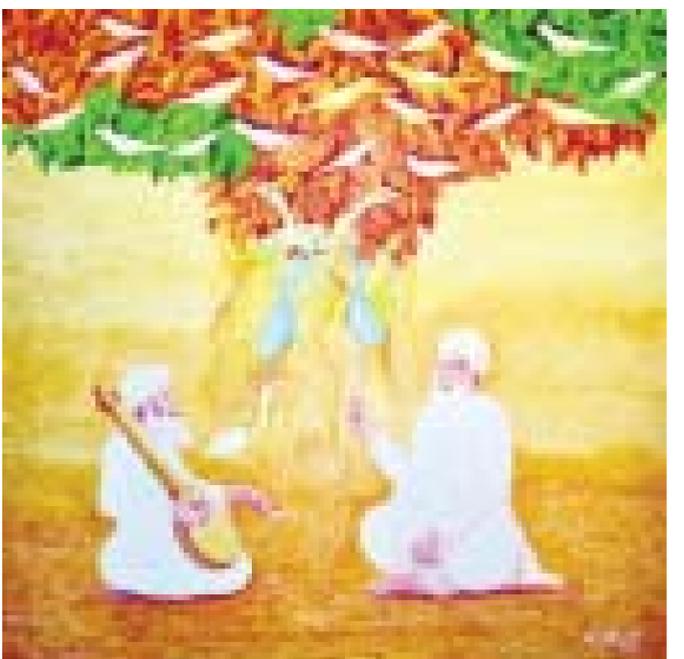
ਰਚੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਾਚਦਿਆਂ ਇਝ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ, ਵਿਖਿਆਨਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤੇ ਥਾਈਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਨੂੰ ਪਛੜੀ ਜਾਤ ਦਾ ਕਹਿ ਕੇ,

ਇਕ ਭੁੱਖੜ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਹੀ ਅਕਸ ਉਘਾੜਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਇਕ ਲਾਗੀ, ਭੂਮ ਕਹਿ ਕੇ ਕਥਾਨਕ ਨੂੰ ਲੁਭਾਉਣਾ ਤੇ ਰੋਚਕ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ। ਜਦ ਸਾਰਾ ਸਮਾਜ ਸਭ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਨਿਘਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਇਖਲਾਕੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਸਰ ਗਈਆ ਸਨ, ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਨਾਲ ਲੁੱਟ ਜੋਗ 'ਤੇ ਸੀ, ਉਚ-ਨੀਚ ਤੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਸਿਖਰ ਸੀ, ਤਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਮਨਫੀ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵੀਂ ਮਾਨਵੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਕੀਤਾ। ਭਲਾਂ ਉਸ ਮਹਾਨ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਤਮਾਮ ਉਮਰ ਬਿਤਾਉਣ ਵਾਲਾ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਅਸੂਝਵਾਨ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਤੇ ਰਚਨਹਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਬਾਰੇ ਹਲਕੀ ਪੱਧਰ ਦਾ ਵਿਖਿਆਨ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਚਿੰਤਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ, ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਅਗਮ ਨਿਗਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕੇ।

ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਪੱਕਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੀ। ਪੰਜ ਵਕਤ ਦਾ ਨਮਾਜ਼ੀ, ਰਮਜ਼ਾਨ ਦੇ ਦਿਨੀਂ ਰੋਜ਼ਾ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਦੂਜੇ ਦੀਨੀ ਅਮਲ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਵਾਏ ਉਪਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਚੱਲਦਿਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ 'ਤੇ ਵਾਅਦੇ-ਵਫਾ ਰਿਹਾ।

ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲੋਂ ਵਿਛੋੜਾ ਮੂਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਇਕ ਵਾਰ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਹੌਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿ ਹੀ ਦਿੱਤਾ, "ਜੀ ਤੂੰ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਭੂਮ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਭੂਮ, ਤੇ ਖੁਦਾਇ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਤੇ ਖੁਦਾਇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਕਹਿਆ ਖੁਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣਿ ਜੀ! ਏਕੁ ਮੈਨੋ ਵਿਛੋੜਣਾ ਨਾਹੀ ਆਪ ਨਾਲਹੁ, ਨ ਐਥੇ ਨ ਓਥੇ।"

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭਾਈ

ਮਰਦਾਨਾ ਦੇ ਵੱਡੇ ਤਿਆਗ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਖੂਬ ਨਿਵਾਜਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਨਿਛਾਵਰਤਾ ਦੀ ਦੇਣ ਦਾ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ। ਤਵਾਰੀਖ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਦ ਬਗਦਾਦ ਫੇਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਭੱਖਰ ਤੇ ਕੰਧਾਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਕੁਰਮ ਦਰਿਆ ਕੋਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਦੀ ਸਿਹਤ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਲਗੀ, ਦੇਹੀ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲੱਗੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਨੇ ਆਖਿਆ, "ਜੀ, ਮੇਰੀ ਦੇਹ ਕਿਥੇ ਛੂਟੇਗੀ?" ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਖਿਆ, "ਤੇਰੀ ਦੇਹ ਭਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਛੂਟੇਗੀ।" ਤਾਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜੀ ਤੁਸੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਸੇ ਨਾ?" ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬੋਲੇ, "ਮਰਦਾਨਾ! ਅਸੀਂ ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਜਾਸੀਏ(ਜਾਵਾਂਗੇ)।" ਤਦ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਜੀ ਸਾਡੇਗੇ ਜਾਂ ਦੱਬੋਗੇ?" ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਖਿਆ, "ਮਰਦਾਨਾ ਜੇ ਤੂੰ ਆਖੇ ਸੋ ਕਰੀਏ।" ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਰਮ ਸ਼ਹਿਰ ਲੈ ਗਏ। ਉਥੇ ਪੰਜਵੇਂ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਛਿਆ, "ਕਿਉ ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਹਿ ਖਬਰ।" ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਨੇ ਆਖਿਆ, "ਜੀ ਤਈਆਰੀ ਹੈ" ਤਾਂ ਕੁਝ ਪਲਾਂ ਬਾਅਦ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ ਸੰਪੰਨ ਹੋ ਗਈ।

ਸੁਖਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਸੰਪਰਕ: 99151-06449

ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜਦ ਕਾਲਵੱਸ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਰਸ਼ੀ ਸਾਥੀ ਦੇ ਤਿਆਗ ਅਤੇ ਸਿਦਕ ਦਾ ਮੁੱਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਰਚੇ ਤਿੰਨ ਸਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਅਥਵਾ ਬਾਣੀਕਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਸਿਰੋਪੇ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਮਾਲਾ ਮਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮੀਪੁਰਖ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਕਦੇ ਕਦੇ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਹਾਨ ਸੰਗੀ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਉੱਚਤਾ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਅਸੀਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਉੱਚਾ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇ। ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਅਸੀਂ ਕੁੱਲ ਆਲਮ ਵਿਚ 550ਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਵਸ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਸ ਧੰਨਤਾ ਦੇ ਯੋਗ, ਨੇਕ-ਬਖਤ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਨੂੰ ਵੀ ਚੇਤੇ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਕਿਸੇ ਸਮਾਰਕ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰ ਕੇ, ਦੀਨੀ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਦੇ ਵੇਗ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹਣ ਲਈ ਕੋਈ ਪੈਗਾਮ ਦੇ ਸਕਦੇ।

ਬਾਬਾ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਸ਼ਾਨੀ ਦੇਣ

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਾਏ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੇ ਸੁਰਬੀਰ ਯੋਧਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਿੰਜਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਇਹ ਬੂਟਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਾਇਆ ਜਦੋਂ ਪਾਖੰਡਵਾਦ, ਉਚ-ਨੀਚ, ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਛੂਆ-ਛੂਤ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਸੀ। ਵਿੱਦਿਆ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝਦਿਆਂ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਨੀਵੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ। ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ ਬਰਾਬਰਤਾ ਬਖਸ਼ਦਿਆਂ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ। ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਬੂਟਾ ਤੱਤੀਆਂ ਤਵੀਆਂ, ਸਰਹੰਦ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ, ਆਰਿਆਂ ਦੇ ਦੰਦਿਆਂ, ਦੇਗਾਂ ਦੇ ਉਬਾਲਿਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਲਹਿਰਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਆਗੂ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ

ਕਮੇਟੀ ਸੰਭਾਲ ਨਾ ਸਕੀ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਦ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਅਖੌਤੀ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਡੋਰਿਆਂ ਦੀ ਰੋਣਕ ਵਧਾ ਰਹੇ ਹਨ।

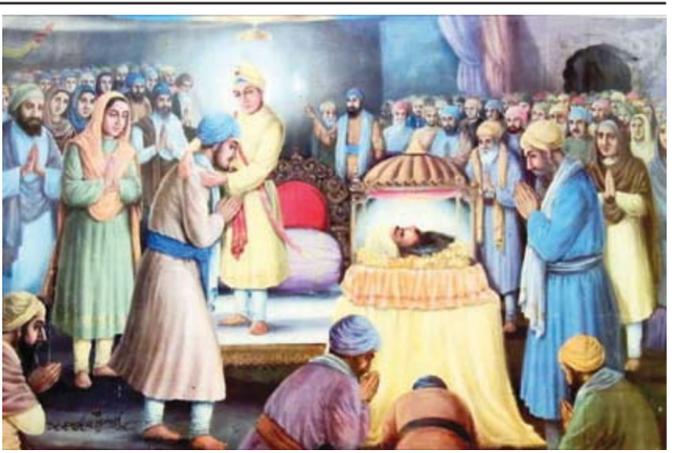
ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਤਾਂ ਦੂਰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਆਗੂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ, ਨੇ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਸਿੱਖ ਦੇ ਸੁਰਮੇ ਭਾਈ ਚੇਰਾ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਆਸੇ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਕੇ 15 ਨਵੰਬਰ 1920 ਵਿੱਚ ਝੰਡੇ ਗੱਡੇ, ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਵੀ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ। ਇੱਥੇ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਬਾਬਾ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਪਿਤਾ ਭਾਈ ਸਦਾ ਨੰਦ ਤੇ ਬੀਬੀ ਪ੍ਰੇਮ (ਪ੍ਰੇਮ ਕੌਰ) ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ

20 ਜੁਲਾਈ 1675 ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇਣ ਲਈ ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਚਾਲੇ ਪਾਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 15 ਸਤੰਬਰ 1675 ਨੂੰ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਸਮੇਤ ਆਗਰਾ ਤੋਂ ਗੁਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ 57 ਸਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਹ 57 ਸਲੋਕ, ਪੰਜ ਪੈਸੇ, ਨਾਰੀਅਲ, ਤਿਲਕ ਅਤੇ 'ਗੁਰਿਆਈ ਹੁਕਨਾਮਾ' ਦੇ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਭੇਜਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਬਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਅਟੱਲ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੀਸ ਤੇ ਧੜ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਕਾਰਜ ਲਈ ਵੰਗਾਰਿਆ ਤਾਂ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਸੰਨਾਟਾ ਛਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਾ ਉੱਠਿਆ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲੈ ਲਈ ਅਤੇ ਭੇਜ ਬਦਲ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਜਦੋਂ 11 ਨਵੰਬਰ 1675 ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ

ਗਿਆ ਤਾਂ 11-12 ਨਵੰਬਰ 1675 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ, ਪਿਤਾ ਸਦਾ ਨੰਦ, ਤਾਇਆ ਆਗਿਆ ਰਾਮ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਤੇ ਭਾਈ ਉਦੇ ਨਾਲ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ ਪਹੁੰਚੇ। ਬਾਬਾ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸਦਾ ਨੰਦ ਦਾ ਸੀਸ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੀਸ ਨਾਲ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਧੜ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਭਾਈ ਕਲਿਆਣੇ ਦੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਪਿੰਡ ਰਾਇਸੀਨਾ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ। ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਸਖ਼ਤ ਪਹਿਰੇ ਹੋਣ ਬਾਬਾ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੀਸ ਲੈ ਕੇ 15 ਨਵੰਬਰ 1675 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇ। ਬਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨਾਲ 16 ਨਵੰਬਰ 1675 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੀਸ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਬਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗਲਵੱਕੜੀ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ 'ਰੰਘਰੇਟਾ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਟਾ' ਦਾ ਖ਼ਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਅਫ਼ਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਪੰਥਕ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਡਾ. ਬੀ ਆਰ. ਅੰਬੇਦਕਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ

ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਸਜਣ ਦੀ ਦਿਲੀ ਇੱਛਾ ਜਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਡਾ. ਅੰਬੇਦਕਾਰ ਨੂੰ ਦਲਿਤ ਆਗੂ ਸਮਝਣ ਦੀ ਥਾਂ ਜੇ ਉਸ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਭਾਵਨਾ ਸਮਝਦੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਹੋਰ ਵਿਕਾਸ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਠੋਸ ਪਹੁੰਚਾਈ ਹੈ। ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਰਹਿਬਰ ਬਾਬਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਚਮਕੌਰ ਗੜੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ 40 ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਵਿੱਚੋਂ ਨਾਂ ਹੀ ਗਾਇਬ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਭਾਈ ਸਦਾ ਨੰਦ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਅਤੇ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਰੰਘਰੇਟਿਆਂ ਦੇ ਬੂੰਗੇ ਨੂੰ 1957 ਵਿੱਚ ਗਾਇਬ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬੂੰਗਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਪਿਆ।

ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਕਲਿਆਣ
ਸੰਪਰਕ: 98559-64415

ਜਨਮ:- ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ, 15 ਅਪ੍ਰੈਲ 1563, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਜੀ।
 ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਪਰਵਾਰ:- ਜੂਨ 1579 ਸਪੱਤਰੀ ਕਿਸ਼ਨ ਚਮਦ ਪਿੰਡ ਮਉ ਤਹਸੀਲ ਫਲੌਰ ਮਹਿਲ ਗੰਗਾ ਜੀ, ਇਕ ਸਪੁਤਰ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਨਮ ਜੂਨ 1595। ਨਾਨਾ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ। ਦੋ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਪਾਠੀ ਚੰਦ ਜੀ ਅਤੇ ਮਹਾਦੇਵ ਜੀ।
 ਗੁਰਗੱਦੀ ਅਤੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ:- 1 ਸਤੰਬਰ 1581 ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ 30 ਮਈ 1606 ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਵਿਚ। ਉਮਰ 43 ਸਾਲ ਗੁਰਗੱਦੀ 25 ਸਾਲ।
 ਕਾਰਜ:- ਪੂਕਾ ਅੰਮੀਤਸਰੋਵਰ-1586, ਸੰਤੋਖਸਰ ਤਿਆਰ-1588, ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨੀਨਹ-1588, ਤਰਨਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਤਾਲ-1590, ਕਰਤਾਰਪੁਰ (ਜਲੰਧਰ)-1593, ਤਰਨਤਾਰਨ ਸ਼ਹਿਰ-1596, ਫਰਹਟਾ-1597, ਗੋਇੰਦਪੁਰ-1597, ਬਾਉਲੀ (ਲਹੌਰ) 1599, ਰਾਮਸਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ-1602-1603. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 1603 ਸਤਾਪਨਾ 1604 (ਪਹਿਲੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ।
 ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਨਾਨਾ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਵਿਚ 11 ਸਾਲ ਦੇ ਹੋ ਚੁਕੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ ਅਤੇ ਆਪ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਕੇ ਚੱਕ ਆ ਗਏ। ਇਤਿਹਾਸ ਐਸਾ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਆਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਾ ਜੀ ਦੇ ਪਲੰਗ ਦੇ ਪਾਵੇ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪ ਦਾ ਪਿਆਰ ਇਤਨਾ ਸੀ ਕਿ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ 'ਇਹ ਧੋਤਾ ਬਾਣੀ ਦਾ ਬੋਹਿਥਾ ਹੋਵੇਗਾ'। ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਲਗਨ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੀ ਅਤੇ ਮਨ ਕਰਕੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਚੱਕ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਪਾਠੀ ਚੰਦ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਲੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ ਕਿ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਾ ਵਾਰਸ ਮੈਂ ਹੀ ਹਾਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਉਹ ਸਮਝ ਗਏ ਕਿ ਪਾਠੀਆਂ ਲੋੜੀਂ ਬਣੀ ਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਪੁੱਤਰ (ਗੁਰੂ) ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਵਿਚ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਹੋਣ, ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਦਿਲੋਂ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਢਾਲਨ ਦੀ ਤੀਵਰ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ।
 ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਚੇਰਾ ਭਰਾ ਦੇ ਲੜਕੇ ਦੀ ਲਹੌਰ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਾਦੀ ਵਾਸਤੇ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਭੇਜਨ ਦਾ ਸੋਚ ਲਿਆ। ਵੱਡਾ ਪਾਠੀ ਚੰਦ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਕਿ ਉਸਦੀ ਪਕੜ ਨਾ ਘਟ ਜਾਏ ਅਤੇ ਮਹਾਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸ਼ੋਰ ਸ਼ਰਾਬੇ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਣ ਦਾ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਜਾਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਅੰਤਮ ਸਮਾਂ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਜੋਂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਲਹੌਰ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਨਾ ਬੁਲਾਇਆ। ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬਲਾਵਾਗੇ ਤੱਦ ਹੀ ਵਾਪਸ ਆਉਣਾ। (ਗੁਰੂ) ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਲਿਖੇ ਪਰ ਵਾਪਸ ਅੰਮੀਤਸਰ ਆਉਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਨਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਤੀਸਰੀ ਚਿੱਠੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤਾਕੀਦ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਣੀ ਹੈ ਜੋ ਐਸਾ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਪਾਠੀ ਚੰਦ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਵਾਪਸ ਨਾ ਆਉਣ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸਨੇ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾ ਦਿਖਾਈਆਂ। ਤੀਸਰੀ ਚਿੱਠੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਪਾਠੀਏ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋਨੋਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਘੱਢਵਾ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰ ਗੱਦੀ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਇਹ 3 ਚਿੱਠੀਆਂ ਅਤੇ (ਗੁਰੂ) ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਚੌਥੇ ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਸਲੋਕ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਮਾਝ ਮਹਲਾ 5 ਚਉਪਦੇ ਘਰੁ 1 ? ਅੰਗ 96 ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ

ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਪਦਿਆਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਣ ਤੋਂ (ਗੁਰੂ) ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਤੋਂ ਉੱਠੀ ਬਹਿਬਲਤਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਤਲਾ ਚੌਥਾ ਪਦਾ ਗੁਰ ਗੱਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਨਾਨਕ ਛਾਪ ਲਗੀ ਹੋਈ ਹੈ।
 ਭਾਗੁ ਹੋਆ ਗੁਰਿ ਸੰਤੁ ਮਿਲਾਇਆ ॥ ਪ੍ਰਭੁ ਅਭਿਨਾਸੀ ਘਰ ਮਹਿ ਪਾਇਆ ॥ ਸੇਵ ਕਰੀ ਪਲੁ ਚਸਾ ਨ ਛੁਡਾ ਜਨ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀਉ ॥4 ॥ ਹਉ ਘੋਲੀ ਜੀਉ ਘੋਲੇ

ਕੀਤਾ। ਪਾਠੀ ਚੰਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਹੋਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਪਰ ਅਕਬਰ ਨੇ ਇਕ ਨਾ ਸੁਣੀ। ਉਸ ਵਕਤ ਦੇ ਚਲਾਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਹੇਸ਼ ਦਾਸ (ਬੀਰ ਬਲ) ਦੀ ਪਾਠੀਏ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਉਸਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ

ਆਏ ਅਤੇ ਅਕਬਰ ਲਹੌਰ ਤੋਂ ਆਗਰੇ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਆਇਆ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦਿਲ ਖਿਚਵੀਂ ਦਿਖ, ਮਿੱਠੇ ਬੋਲ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਵਿਚ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਉਸਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਚੂਨਾਂ ਮੰਡੀ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਵੀ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਬਣਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾਈ।
 1579 ਵਿਚ ਆਪ ਦਾ ਵਿਆਹ ਫਿਲੌਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਕਿਸ਼ਨ ਚੰਦ ਜੀ ਦੀ ਸਪੁਤਰੀ ਗੰਗਾ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ

ਅਨੁਸਾਰ) ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਇਕ ਚੰਗੇ ਲੜਕੇ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲਹੌਰ ਤੇ ਫਿਰ ਅੰਮੀਤਸਰ ਆਏ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਅਨੁਸਾਰ ਠੀਕ ਵਰ ਸੀ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਸਮਾਂ 1604-05 ਹੈ। ਸੋ ਉਹਨਾਂ ਦਿੱਲੀ ਜਾਕੇ ਰਸਮ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਵਾਣਗੀ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਭੇਜਣ ਦਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਦਿੱਲੀ ਜਦੋਂ ਚੰਦੂ ਪ੍ਰੋਹਤ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ ਪੰਡਤ ਜੀ ਕੀ ਕਰ ਆਏ ਹੋ, ਚੁਥਾਰੇ ਦੀ ਇੱਟ ਮੋਰੀ ਨੂੰ ਲਾ ਆਏ ਹੋ। ਇਹ ਗਲ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਤਾਂ ਸੰਗਤ ਨੇ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਖ ਭੇਜੀ। ਸੰਗਤ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਪਰਵਾਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸਾਕ ਲੈਣੋਂ ਨਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸਤਰਾਂ ਚੰਦੂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਸੁੰਦਰ ਧਾਰਮਕ ਕੇਂਦਰ, ਵਿਆਪਕ ਸ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚੁੱਭਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਸੀ। 17 ਅਕਤੂਬਰ 1605 ਨੂੰ ਅਕਬਰ ਮਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਲੀਮ, ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ। ਸਲੀਮ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੋਈ 36 ਸਾਲ ਦਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਪਰ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਦੀ ਭੈੜੀ ਲਾਜ ਪੈ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਕਬਰ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਤ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਗੱਦੀ ਸਲੀਮ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਖੁਸਰੋ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਦਰਬਾਰੀ ਵੀ

ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰਤਾਜ਼

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ

ਘੁਮਾਈ ਜਨ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀਉ ॥ਰਹਾਉ ॥1 ॥ 28 ਅਗਸਤ 1581 ਨੂੰ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਗੱਦੀ ਸੰਪਣ ਦੀ ਰਸਮ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪਾਠੀ ਚੰਦ ਨੇ ਦਸਤਾਰ ਬੰਦੀ ਵੇਲੇ ਰੋਲਾ ਪਾਇਆ ਕਿ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਦਸਤਾਰ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਇਹ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਸਨੂੰ ਦਸਤਾਰ ਬਰਾਦਰੀ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਬਣ ਹੀ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹੇ ਅਤੇ ਦਸਤਾਰ ਪਾਠੀਏ ਨੂੰ ਬਣਵਾਈ ਗਈ ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਪਾਠੀਏ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ 1 ਸਤੰਬਰ 1581 ਨੂੰ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਰਾਮਦਾਸ ਚੱਕ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਪਾਠੀਏ ਨੂੰ ਇਤਨੇ ਨਾਲ ਵੀ ਚੈਨ ਨਾ ਆਇਆ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਵਰਗੇ ਮਹਾਨ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਪਾਠੀਏ ਨੇ ਵਿਰੋਧਤਾ ਨਾ ਛੱਡੀ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਰਾਮਦਾਸ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਖੁਦਵਾਈ ਨੂੰ 1588 ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਕਰਵਾਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨੀਂਵ ਪੱਥਰ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਮਿਤ੍ਰ ਸੂਫੀ ਸੰਤ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਜੀ ਤੋਂ ਦਸੰਬਰ 1588 ਵਿਚ ਰੱਖਵਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਹੁਣ ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਅੰਮੀਤ ਸਰੋਵਰ ਪੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਮ ਅੰਮੀਤਸਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਥਿਤ ਅਤੇ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੰਮ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਚੈਲੇਂਜ ਸੀ। ਹੁਣ ਵੀ ਜਦੋਂ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਈ ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੋਰਾਹ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਚਿਨਾਈ ਵਿਚ ਗਾਰੇ ਵਿਚ ਤਾਬੋ ਅਤੇ ਕੱਚ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੇ ਉਸਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਹੋਰਾਣ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਐਸਾ ਧਾਰਮਕ ਸਥਾਨ ਹੈ ਜੋ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਤੋਂ ਨੀਵਾਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਕ ਅਸਥਾਨ ਉੱਚੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।
 ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਗੱਦੀ ਕਾਲ ਦਾ 1581 ਤੋਂ 1606 ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸੱਚੇ ਸੁੱਚੇ ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰਾ ਅਸਰ ਸੰਗਤਾਂ ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਖੁੱਦ ਹਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਹਰ ਦਿਨ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬਣ ਗਏ ਅਤੇ ਇਸਤਰਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਇਕ ਤੀਸਰਾ ਧਰਮ ਉਥਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ। ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਰੋਧਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਨਾ

ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਢੰਗ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠੀ ਚੰਦ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਰਵੇ। 1586 ਵਿਚ ਬੀਰਬਲ ਫਰੰਟੀਅਰ ਦੀ ਇਕ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਮਰ ਗਿਆ ਪਰ ਉਸਦੇ ਹਮ ਖਿਆਲੀ ਸੁਲੀ ਖਾਨ ਨੇ ਪਾਠੀ ਚੰਦ ਦੇ ਚੁਕਣ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਠਾਨ ਲਈ। ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਭਾਨਾ ਕਿ ਉਹ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕ ਭੱਠੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਡਿਗਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸੱੜ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ।
 ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਭੱਟ ਸੱਤੋ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਣੀ ਨੀਅਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਬਲਵੰਡ ਅਤੇ ਸੱਤੋ ਨੇ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਸਨ ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਖਰਚ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦੀ ਸਾਰੀ ਮਾਇਆ ਦੇਣ ਦਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਭਾਨਾ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਮਾਇਆ ਘੱਟ ਆਈ ਅਤੇ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਰੁੱਸ ਗਏ। ਪਾਠੀਏ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਉਲਟ ਬਹੁਤ ਭੜਕਾਇਆ। ਉਹ ਦੋਨੋਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬੁਲਾਉਣ ਤੇ ਵੀ ਵਾਪਸ ਨਾ ਆਏ ਅੰਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਗਏ ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਵੀ ਕੁਝੋਲ ਬੋਲੇ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਫਿਟ ਗਏ ਹੋ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਪ ਹੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਿਆ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸਰੋਗੇ ਤੇ ਆਪ ਕੀਰਤਨ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਬਲਵੰਡ ਅਤੇ ਸੱਤੋ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਲਹੌਰ ਦੇ ਭਾਈ ਲੱਧਾ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਏ।
 ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਮਾਝੇ ਅਤੇ ਦੁਆਬੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਧਾਰਮਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਲਗਨ ਨਾਲ ਕੀਤਾ। ਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਨਗਰ, ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਆਪਣੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਵਿਚ ਕਰਵਾਈ। ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ ਹਸਪਤਾਲ ਖੋਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਰੋਵਰ ਅਤੇ ਕੋਹੜੀਆਂ ਲਈ ਹਸਪਤਾਲ ਬਣਵਾਇਆ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਦਿਕਤ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਈ ਖੂਹ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਬਣਵਾਏ ਅਤੇ ਲਹੌਰ ਦੇ ਡੱਬੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਬਉਲੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਗ ਅਤੇ ਰਾਮਸਰ ਸਰੋਵਰ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਸਤਰਾਂ ਆਮ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਦਸਵੇਂ ਦੇਣ ਦੀ ਪਰਥਾ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਜੋ ਕਿ ਦੂਰ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮਸੰਦ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਲਹੌਰ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੈ ਗਿਆ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਈ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਫੈਲ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਗਲੀਆਂ ਤੇ ਬਜ਼ਾਰ ਮੁਰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਜਾਣ ਲਗੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਲਹੌਰ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰਕੇ 8 ਮਹੀਨੇ ਬਿਮਾਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਅਕਬਰ ਆਗਰੇ ਤੋਂ ਲਹੌਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ। ਲਹੌਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ

ਪਰ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਖੇਡ ਕੇ ਆਪ ਦੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੱਕ ਕੋਈ ਸੰਤਾਨ ਨਾ ਹੋਈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ਣ ਲਈ ਆਪ ਨੇ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ 19 ਜੂਨ 1595 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਗੁਰੂ ਕੀ ਵਡਾਲੀ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਪਾਠੀ ਚੰਦ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਮਿਹਰਵਾਨ ਨੂੰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਮਿਲਨ ਦੀ ਆਸ ਲਗਾਈ ਬੈਠਾ ਸੀ ਸੋ ਹੁਣ ਉਸਨੇ ਬੱਚੇ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਨੂੰ ਮਰਵਾਨ ਦੇ ਯਤਨ ਵੀ ਕੀਤੇ ਪਰ ਜਿਸਦਾ ਸਾਹਿਬ ਭਾਵਾ ਹੋਇ ॥ ਤਿਸ ਨੂੰ ਮਾਰਿ ਨ ਸਾਕੈ ਕੋਇ ॥ ਸੱਚ ਹੋਕੇ ਵਰਤਿਆ। ਬੱਚੇ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਨੂੰ ਛੋਟੀ ਉਮਰੇ ਸਰੀਰਕ ਦੁਖ ਵੀ ਆਏ ਅਤੇ ਸਤਿਤਲਾ (ਚੇਚਕ) ਵੀ ਨਿਕਲੀ। ਆਮ ਹਿੰਦੂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਲਾਹ ਦਿਤੀ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸੀਤਲਾ ਦੇ ਮੰਦਰ ਮੱਥਾ ਟਿਕਾਉ ਪਰ ਆਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਓਟ ਤੇ ਦੌੜ ਰਹੇ। 15581 ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮੀਤਸਰ ਵਿਚ ਕਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਾਜ਼ਾਰ ਅਤੇ ਮੁਹਲੇ (ਕਟੜਾ) ਆਦਿ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਵਿਆਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਰੁੱਚੀ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ। 1601 ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਹਰਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਨੀਯਮ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸਤਰਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਇਕ ਘੁੰਗ ਵੱਸਦਾ ਅਤੇ ਵਿਉਪਾਰਕ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਵਿ ਾਪਰਕ ਸੋਝੀ ਦੇ ਸਦਕਾ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖ ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਵਿਆਪਾਰ ਕਾਬਲ ਤੱਕ ਕਰਦੇ ਸਨ।
 ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਗਲ ਵਲ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਕਿ ਪਾਠੀ ਚੰਦ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਮਿਹਰਵਾਨ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਰਚ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਰਲਾ ਪੈ ਜਾਣ ਦੀ ਵੀ ਸੰਭਾਵਣਾ ਵੱਧਦੀ ਗਈ। 1599 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਜੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਤਰਬੀਬ ਦੇਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਪੋਥੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਜੋ ਕੋਈ 4 ਸਾਲ ਦੀ ਕਰੜੀ ਮੇਹਨਤ ਅਤੇ ਲਗਨ ਦਾ ਸਦਕਾ 1604 ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਸਤਰਾਂ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਤੰਬਰ 1604 ਨੂੰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਸ਼ਬਦ-ਗ੍ਰੰਥ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਰੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ, ਭਗਤਾਂ ਅਤੇ ਭੱਟਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੀ ਤੋਂ ਨੀਵੇਂ ਬੈਠਦੇ ਅਤੇ ਰਾਤ ਕੋਠੇ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸੁਖਆਸਨ ਪਲੰਗ ਦੇ ਲਾਗੇ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਵਿਸਰਾਮ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਸਭ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾੜ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦਾ ਚੰਦੂ ਖੜੀ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਲਹੌਰ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦਿਲੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਗਈ। ਆਮ ਲੋਕ ਇਸਨੂੰ ਦਿਵਾਨ ਕਰਕੇ ਬੋਲਦੇ ਸਨ। ਉਸਦੀ ਲੜਕੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਲਈ ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰੋਹਤ (ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਰਿਵਾਜ

ਸਲੀਮ ਨੂੰ ਰਾਜਗੱਦੀ ਤੇ ਦੇਖਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਜਹਾਂਗੀਰ 'ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਬੁਖਾਰੀ' ਜੋ ਕੱਟੜ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਰਾਜ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਪਰ ਖੁਸਰੋ ਨੇ 16 ਅਪ੍ਰੈਲ 1606 ਨੂੰ ਬਗਾਵਤ ਕਰ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਉਸਨੂੰ ਲਹੌਰ ਵੱਲ ਭੱਜਣਾ ਪਿਆ। ਖੁਸਰੋ ਦੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਆਕੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈਣ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 23 ਮਈ ਨੂੰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਕੋਨਾ ਵਿਚ ਭਰੀ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਖੁਸਰੋ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਜਾਵਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦੇਕੇ (ਯਾਸਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਦੀਨ-ਬਗੈਰ ਖੂਨ ਬਹਾਏ ਮੌਤ) ਮਾਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਤੁੰਜਕੋ-ਜਹਾਂਗੀਰ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇਹ ਸੋਚ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਗੱਦੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੇ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਖਾਨ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮੀਤਸਰ ਤੋਂ ਗਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਚੰਦੂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸਨੇ ਨਿਜੀ ਬਦਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਤੱਤੀ ਤਵੀ ਤੇ ਬੈਠਾਇਆ, ਦੇਗ ਵਿਚ ਉਬਾਲਿਆ ਅਤੇ ਸਿਰ ਤੇ ਗਰਮ ਰੇਤ ਪਵਾਈ। ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਤਸੀਹੇ ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ਮੀਠਾ ਲਾਗੈ, ਹਰਿ ਨਾਮ ਪਦਾਰਥ ਨਾਨਕ ਮਾਰੈ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿ ਕੇ ਸਹਾਰੇ (ਕਦੀ ਤੱਤੇ ਤਵੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਵੀ ਡਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਮੰਨ ਕਰਕੇ ਸੋਚੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸ ਜਿਗਰੇ ਨਾਲ ਇਹ ਤਸੀਹੇ ਸਹੇ ਹੋਣਗੇ)। ਸਾਈਂ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਨੂੰ ਜੱਦ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਲਹੌਰ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਆਖਣ ਲੱਗਾ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਆਖਿਆ। ਦੋ ਦਿਨ ਦੇ ਤਸੀਹੇ ਸਹਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਰਾਵੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਬੈਠਨ ਲਈ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਰੋੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 30 ਮਈ 1606 ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਰਾਜਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਣ ਅਤੇ ਕੱਟੜ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਤੋਂ ਭਾਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਟੱਕਰ ਹਕੂਮਤ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਐਸਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਖੁਸਰੋ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦਾ ਝੂਠਾ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਸੋਚਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਹ ਸਰੀਰ ਹੁਣ ਲੇਖੇ ਲਗਨਾ ਹੀ ਹੈ, ਗੁਰ ਗੱਦੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਗੁਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਦਾੜ੍ਹ ਕਰਵਾਇਆ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਜ਼ਾਲਮ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰੀ ਡਰ ਤੋਂ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਹਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ਼ ਕਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਮੌਤ ਐਫ਼ਾਈ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਅਸਰ ਦਿਖਾਇਆ

PREETNAMA ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ ਖਰਾ ਸੱਚ

ਪਿਛਲੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਖਰਾ

Online and Print media

24 ਘੰਟੇ ਆਨਲਾਈਨ ਪੜ੍ਹੋ
www.preetnama.com
ਲੇਖ ਅਤੇ ਚਲੰਤ ਮਾਮਲੇ

ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਪਾਰ
ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ
ਅੱਜ ਹੀ ਜੁੜੋ ਸਾਡੇ ਨਾਲ

It's Time to Grow. Your Business Advertise with us....

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ

preetnamausa@gmail.com
Contact: 201-312-4180

ਅਦਾਰਾ ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲ

ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕੇ
ਆਪਣਾ ਆਲਾ ਦੁਆਲਾ ਸਾਫ ਰੱਖੋ, ਲੰਗਰ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੇ ਬਰਤਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਾ ਛੁਕੋ,
ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਸਾਫ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਪਸੀ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿਓ।

If You Cant REUSE IT REUSE IT